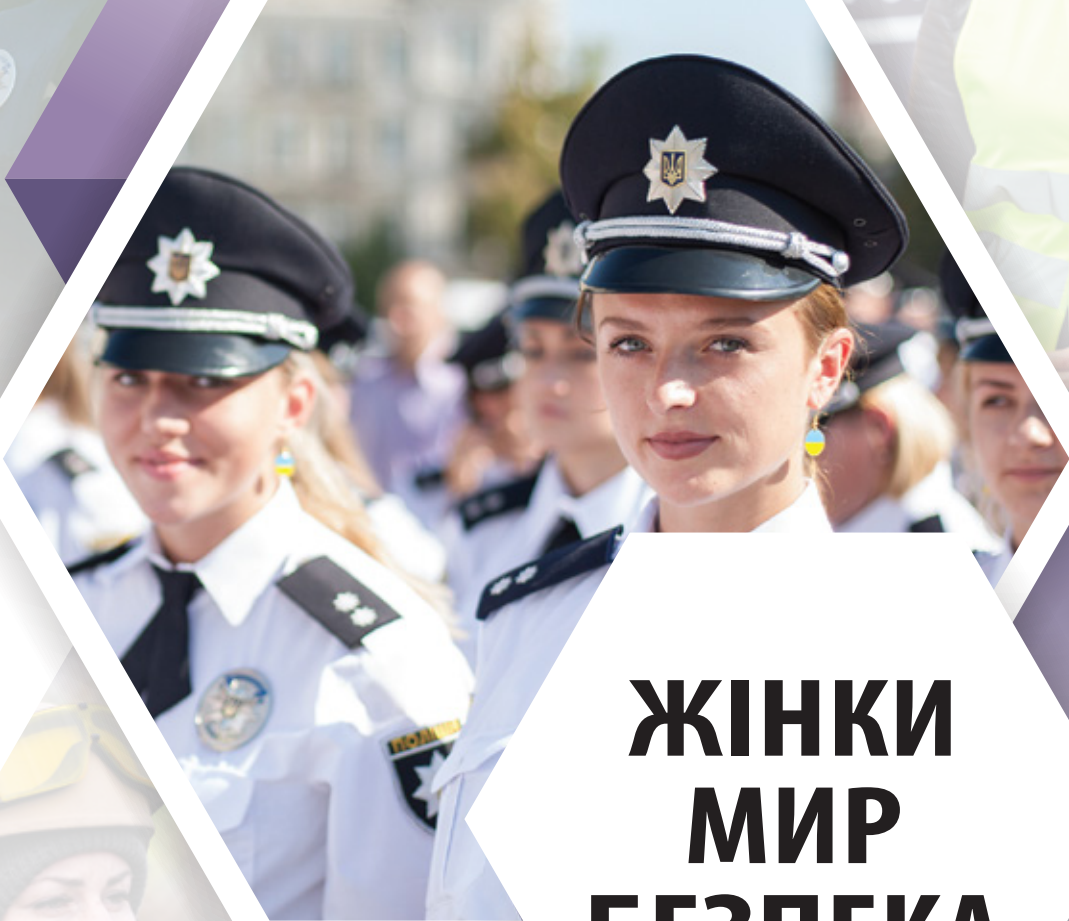

**Інформаційно-навчальний
посібник для фахівців
сектору безпеки**

ЖІНКИ МИР БЕЗПЕКА

ОБСЕ

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Міністерство внутрішніх
справ України

Міністерство соціальної
політики України

Міністерство внутрішніх
справ України

ОБСЕ

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Міністерство соціальної
політики України

ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА

Інформаційно-навчальний посібник
для фахівців сектору безпеки

Київ 2017

УДК 305+342.72+316.647.82]-055.2(477)
Ж72

Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/ Колектив авторок. – Київ, 2017. – 264 с.

Авторки та упорядниці: Ковальчук Л.Г., канд. пед. н., Козуб Л.І., Левченко К.Б., докт. юрид. н., проф., Легенька М.М., Суслора О.І.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ України, протокол №13 від 26 грудня 2017 р.

Рецензенти:

Беспалова О.І., докт. юрид. н., проф.
Федоренко О.І., докт. пед. н., проф.

Загальна редакція:

Левченко К.Б., докт. юрид. н., проф.
Ковальчук Л.Г., канд. пед. н.

ISBN 978-966-2310-95-5

Для фахівців, які працюють в структурах Міністерства внутрішніх справ України, перш за все Національної поліції України. Залежно від того, де і ким використовується даний посібник – в навчальному закладі чи в роботі з персоналом – у ньому можна знайти різноманітну корисну інформацію, що стосується тематики гендерної рівності, формування навичок недискримінаційної поведінки, протидії гендерно зумовленому насильству, які є важливим та ефективним сучасним інструментом миробудування.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Посібник видано у рамках проекту Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Україна, 01030, Київ,
вул. Стрілецька, 16
www.osce.org/ukraine

© ОБСЄ, 2017

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно копіюватися та використовуватися для освітніх та інших некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

ОБСЄ, інститути ОБСЄ та Координатор проектів ОБСЄ в Україні не несуть відповідальності за зміст та погляди, висловлені експертами або організаціями в цьому матеріалі.

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Гендерні проблеми та реформування сектору безпеки	7
1.1. Гендерна рівність та гендерна дискримінація: визначення основних понять	7
1.2. Гендерні проблеми в сучасній Україні	8
1.3. Вплив збройного конфлікту на жінок і чоловіків	11
1.4. Гендерно зумовлене насильство як вияв гендерної нерівності та порушення прав людини	14
1.5. Інтегрування рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в секторі безпеки	16
1.6. Важливість участі жінок у процесах досягнення сталого миру	17
Розділ 2. Міжнародне законодавство	21
2.1. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок	21
2.2. Рекомендація №30 до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок	26
2.3. Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та суміжні резолюції	27
2.4. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод	30
2.5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська Конвенція)	30
2.6. Міжнародний кримінальний суд та Римський статут кримінального суду	31
2.7. Міжнародний протокол документування сексуального насильства	33
2.8. Інструкція Генерального секретаря ООН з репарацій, пов'язаних з сексуальним насильством під час конфліктів	35
Розділ 3. Національне законодавство	37
3.1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»	37
3.2. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»	40
3.3. Національний план дій України з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року	46
3.4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»	47
3.5. Відповідальність за скоєння гендерно зумовленого насильства	51
Розділ 4. Політики, спрямовані на забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки та сектором безпеки	56
4.1. Гендерна оцінка наслідків реформи в секторі безпеки	57
4.2. Формування гендерної компетентності фахівці сектору безпеки	61
4.3. Етичні кодекси як інструмент запобігання дискримінації та насильству	62
4.4. Шляхи активізації участі жінок в правоохоронних органах	63
4.4.1. Мережа поліцейських підрозділів проти насильства	63
4.4.2. Асоціація жінок-поліцейських як приклад самоорганізації жінок - правоохоронців	67
4.5. Виклики впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в освіту і підвищення кваліфікації в секторі безпеки	68
4.6. Профілактика гендерно зумовленого насильства	71
4.7. Соціальний захист учасників АТО та їх сімей	76

Розділ 5. Шляхи оскарження дискримінації за ознакою статі	79
5.1. Оскарження дискримінації за ознакою статі	79
5.2. Процедури подання скарг на факти сексуальних домагань	80
5.2.1. Розслідування порушень некримінального характеру, пов'язаних з дискримінацією за ознакою статі, сексуальними домаганнями чи знуцаннями	80
5.2.2. Розслідування порушень кримінального характеру, зокрема, випадків сексуального насильства	81
Розділ 6. Допомога	83
6.1. Надання допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства	83
6.2. Ідентифікація випадків гендерно зумовленого насильства	84
6.3. Основні суб'єкти надання допомоги особам постраждалим від гендерно зумовленого насильства та їх повноваження	90
6.4. Практичні питання організації надання допомоги постраждалим від насильства	98
6.5. Оцінка ризиків та забезпечення безпеки постраждалої особи при організації надання допомоги	103
Словник термінів	106
Додатки	111
Додаток 1. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека»	111
Додаток 2. Витяг із Заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок	114
Додаток 3. Національний план дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»	122
Додаток 4. Витяг з Національної стратегії у сфері прав людини	145
Додаток 5. Витяг з Плану дій на виконання Національної стратегії у сфері прав людини	150
Додаток 6. План заходів МВС щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року	167
Додаток 7. План заходів Національної поліції України з організації виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року»	244
Додаток 8. Розпорядження про робочу групу МВС по 1325	247
Додаток 9. Доручення Національної поліції України від 27 січня 2017 р. № 1005/05/20-2	249
Додаток 10. Положення про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики	253
Додаток 11. Контакти неурядових та державних установ та організацій, які надають послуги постраждалим від насильства та/ або працюють в сфері попередження насильства	255
Додаток 12. Тематичний план з навчального курсу «Застосування Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і резолюцій РБ ООН з питань «Жінки, мир, безпека» для просування гендерної рівності в секторі безпеки»	262

ПЕРЕДМОВА

З 2014 року в Україні йде війна. І хоча у щоденному житті вона і сьогодні не має єдиної назви – антитерористична операція, збройна агресія, військовий конфлікт, збройний конфлікт, військова окупація території України – і міжнародна спільнота, і міжнародні організації, і Верховна Рада України, і український народ визнають агресором Російську Федерацію.

Прагнення миру, очікування миру стали головною мрією країни. Але мир не приходиться сам по собі. Його потрібно будувати. Його потрібно зберігати та укріплювати. Потрібно вивчати та аналізувати ситуацію. Будівництво миру – це не лише справа політиків, військових та дипломатів. Їх діяльність, без сумніву, є важливою. Але участь суспільства робить процес більш успішним, розширює базу вивчення ситуації та прийняття рішень, дає суспільству розуміння важливості досягнених результатів. Хоча країна миру чи війни, до чого готові громадяни і громадянки – від цього також залежить мир.

Будь-яке соціальне явище по-різному впливає на чоловіків та жінок. Війна і конфлікти також. Проблема різного впливу війн та конфліктів на жінок і чоловіків є глобальною. Вона знайшла відбиття в резолюціях Ради Безпеки ООН, перш за все – 1325 – «Жінки. Мир. Безпека» (прийнята в жовтні 2000 р.), а також 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242, які закликають держави-учасниці звертати увагу на потреби та проблеми жінок в конфлікті, оскільки конфлікти непропорційно впливають на жінок. Вони також говорять про необхідність збільшення ролі та участі жінок в переговорних процесах із встановлення миру, у діях з підтримки миру та миробудуванні. Основний зміст усіх резолюцій – це увага до прав жінок, участь жінок в процесах прийняття рішень та вирішенні конфліктів та допомога жінкам, які постраждали від конфліктів.

Ці документи можуть жити лише тоді, коли їх філософія, ідеологія, заклики до практичних дій знаходять відбиття в національному законодавстві, політиці та щоденній практиці. Коли їх вивчають, знають та втілюють у життя. Глобальні документи, документи великих міжнародних організацій, які здаються далекими й іноді дуже абстрактними, лише тоді працюють, тоді живуть, коли з паперів переміщуються в політику та реальну діяльність.

Національна стратегія у сфері прав людини (Указ Президента України № 501/2015 від 25.08.2015) та План дій на виконання Національної стратегії (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015) містять розділи, пов'язані із протидією гендерно зумовленому насильству, торгівлі людьми та рабству, домашньому насильству, забезпеченню рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, захисту прав дитини, розвитку медіації як інструменту вирішення та запобігання конфліктам.

У березні 2017 року Уряд ухвалив постанову щодо включення питань гендерної політики до сфери повноважень Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України¹. В червні 2017 року постановою Кабінету Міністрів України затверджене положення про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики².

24 лютого 2016 р. Кабінет Міністрів України затвердив Національний план дій на виконання резолюції РБ ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». Його положення мають відобразитися у відомчих, регіональних та місцевих планах, програмах діяльності. Сектор безпеки тут займає провідну позицію, а вона, відповідно, потребує підтримки у вигляді нормативно-правових актів, навчальних матеріалів, інструкцій, тощо. Міністерство оборони України відразу ж після прийняття Національного плану дій створило Робочу групу з імплементації 1325, впроваджувало плани в 2016 році та розробило новий на 2017 р. У листопаді 2016 року план дій з виконання 1325 було розроблено та затверджено в Національній поліції України. З 2017 р. Міністерством внутрішніх справ, Працівниками Національної поліції, Державною службою з надзвичайних ситуацій, Національною гвардією виконується план заходів на виконання НПД 1325.

І саме цей посібник, підготовлений на виконання п.4.1.Національного плану дій «Жінки.Мир. Безпека» має допомогти фахівцям сектору безпеки, насамперед Національній поліції України, залученим до реалізації планів дій щодо 1325, в ефективній роботі, надасть необхідні знання

1 Постанова №117 від 01.03.17. Електронний режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249793627>

2 Постанова №390 від 07.06.17. Електронний режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250049925>

та допоможе сформувати роботи і надати приклади позитивних практик у демократичному реформуванні сектору безпеки та просуванні гендерної рівності.

Перший розділ посібника присвячено висвітленню питань важливості врахування гендерної складової в процесах реформування сектору безпеки, ролі та впливу військових конфліктів на жінок і чоловіків, аналізу основних проявів гендерної дискримінації та нерівності в суспільстві, які по-різному відбиваються на становищі жінок та чоловіків, насамперед гендерно зумовленого насильства, аргументується необхідність приділення уваги цим питанням у процесі підготовки та перепідготовки фахівців.

У другому розділі посібника зроблено короткий огляд міжнародних документів, які стосуються прав жінок та гендерної рівності. Посібник не містить їх ґрунтовного аналізу, оскільки це є окремою темою досліджень та викладання. Водночас інформація про них є важливою для формування розуміння користувачами міжнародного контексту та міжнародного дискурсу, який стосується проблемних питань реформування сектору безпеки та участі жінок у ньому. Окрім того, такі документи містять у собі посилання на сформульовані в міжнародних договорах зобов'язання держав не тільки щодо дотримання прав жінок та забезпечення гендерної рівності, але й забезпечення участі жінок у процесі переговорів, встановлення миру та миробудування, а також звернення уваги на нагальні проблеми жінок.

У розділі також представлений аналіз декількох міжнародних документів, які стосуються розділів кримінального права, документування та розслідування злочинів війни, в тому числі сексуального насильства під час конфліктів.

Розділ 3 присвячено висвітленню окремих аспектів національного законодавства України, які суттєво стосуються питань забезпечення гендерної рівності та реформування сектору безпеки. Як і в попередньому розділі, це не було самоціллю, а мало на меті надати інформацію про правові норми, які лежать в основі сучасної гендерної політики в Україні та дають правові підстави на національному рівні забезпечувати впровадження найкращих міжнародних стандартів прав людини та гендерної рівності. Піднімаються також питання відповідальності за скоєння злочинів, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством, в тому числі, домашнім насильством.

Розділ 4 «Політики, спрямовані на забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки та сектором безпеки» складається з таких підрозділів: гендерна оцінка наслідків реформи в секторі безпеки; формування гендерної компетентності фахівців сектору безпеки; гендерна освіта; активізація жінок на прикладі мережі жіночих поліцейських підрозділів та асоціації жінок-поліцейських; приклади практичної імплементації РБ 1325 та Національного плану на її виконання структурами сектору безпеки; профілактика гендерно зумовленого насильства. Наголошується на значенні етичних кодексів як одного з допоміжних інструментів для запобігання насильству і сексуальним домаганням.

У Розділі 5 посібника розкриваються проблемні питання оскарження дискримінації за ознакою статі. Звертається увага на статтю 22 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», роботу Експертної ради з питань розгляду скарг на факти дискримінації за ознакою статі, описуються процедури подання скарг на факти сексуальних домагань.

Шостий розділ присвячено висвітленню питань, які мають знати фахівці сектору безпеки, перш за все поліцейські, для організації надання допомоги постраждалим від насильства, в тому числі, пов'язаного із конфліктом.

Посібник доповнено словником найбільш уживаних термінів, які мають безпосереднє відношення до піднятих в ньому питань.

Додатки містять приклади відомчих планів, навчальних програм, практичні матеріали, які можуть бути корисними в роботі, в також контакти державних, комунальних та недержавних установ та організацій, які надають допомогу постраждалим від насильства.

Залежно від того, де і ким використовується даний посібник – у навчальному закладі чи у роботі з персоналом – у ньому можна знайти різноманітну корисну інформацію, що стосується тематики гендерної рівності, формування навичок недискримінаційної поведінки, протидії гендерно зумовленому насильству, які є важливим та ефективним сучасним інструментом реформування сектору безпеки, зокрема Національної поліції України.

РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ТА РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Розділ присвячено висвітленню питань важливості врахування гендерної складової в процесах реформування сектору безпеки, ролі та впливу військових конфліктів на жінок і чоловіків, аналізу основних проявів гендерної дискримінації та нерівності в суспільстві, які по-різному відбиваються на становищі жінок та чоловіків, перш за все, гендерно зумовленого насильства, аргументується необхідність приділення уваги цим питанням у процесі підготовки та перепідготовки фахівців.

1.1. Гендерна рівність та гендерна дискримінація: визначення основних понять

Наука про гендер є молодою, визначення і підходи часто лише формуються, тому можуть бути або несталими, або суперечливими, або такими, що змінюються.

Це стосується і поняття «гендер», яке, залежно від контексту, має різні значення.

У Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» поняття «гендерна рівність» виходить з правового контексту і пов'язане з впливом суспільних структур на життя жінок і чоловіків – їхні права, свободи, можливості, потреби тощо. Саме це чітко і однозначно закріплено законодавством. «Гендерна рівність» визначається як «рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства»³. Наведене поняття можна вважати «розширеним» поняттям прав жінок і підвищення розуміння їх (жінок) внеску у життя суспільства. «Розширення» відбулося тому, що дискусія про права жінок привела до актуалізації і прав чоловіків, які в деяких сферах теж упосліджені.

Державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на⁴:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- застосування позитивних дій;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;
- виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері;
- захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі.

Інші існуючі визначення поняття «гендер» мають відношення до того, що пов'язане з гендерною ідентичністю, тобто з варіантами самовизначення людини. Як термін він використовується, але в українському законодавстві на даний час відсутній. І тоді, коли цей термін буде запроваджений, важливо чітко окреслити його різне застосування.

Інколи поняття гендеру ототожнюють з сексуальною орієнтацією, але це не є коректним. Сексуальність є іншою характеристикою соціальної ідентичності людини. Такими важливими характеристиками є – вік, етнічне походження, релігійні переконання тощо.

Ціннісні орієнтації українського суспільства, спрямовані на самовираження людини, передбачають повагу до її прав незалежно від особистих якостей, характеристик, належності до груп, а тому цей підхід має бути відображений у національному законодавстві, але це не означає, що таке відображення має бути некоректним.

3 Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Стаття 1. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

4 Там же, Ст. 3

Упровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є однією з важливих умов сталого соціально-економічного розвитку, позитивних змін у суспільстві та його благополуччя, реалізації прав людини та самореалізації особистості, запорукою ефективного розв'язання наявних проблем, а також європейської інтеграції України та виконання міжнародних зобов'язань згідно з основними міжнародними договорами у сфері захисту прав людини, у тому числі Цілей Сталого Розвитку до 2030 року, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН.

1.2. Гендерні проблеми в сучасній Україні

Серед населення України кількість жінок на вісім відсотків перевищує кількість чоловіків (53,9% – жінок та 46,1 – чоловіки з 46 465,7 тис. осіб станом на 2007 р.), що породжує серйозні демографічні проблеми, які є підґрунтям для гендерної нерівності, як у бік жінок, так і чоловіків.

У 2015 році Україна зайняла 67 місце серед 145 країн згідно з Глобальним звітом про стан гендерної рівності у світі за індикаторами «гендерне співвідношення серед депутатів Верховної Ради України та депутатів місцевих органів влади», «співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок та середнього рівня заробітної плати чоловіків».

Зокрема, частка жінок у Верховній Раді України VIII скликання становить 12%, що є несуттєвим збільшенням порівняно із попередніми скликаннями. У 2015 р. у 5 міністерствах з 17 (Мінмолодьспорт, Міноборони, Міненерго, Мінрегіонбуд, Мінкультури) на посадах у вищому керівництві не було жінок.

Лише одну з 25 обласних держадміністрацій та м. Київ очолює жінка. В 14 обласних адміністраціях жодної жінки немає на посадах заступника голови. Загалом лише 16% цих посад займають жінки.

За даними місцевих виборів 2015 року, у 22 обласних радах жінки становили 15%, у міських радах – 18,1% (при існуванні законодавчої норми щодо не менше ніж 30% представленості у місцевих радах недопредставленої статі). Тридцятивідсоткову норму, передбачену законодавством, було забезпечено лише в одній міській раді, не забезпечено – у жодній із обласних рад.

Згідно з інформацією Державної служби статистики України, розмір середньомісячної заробітної плати жінок є на 26% нижчим, ніж у чоловіків.

Жінки контролюють лише 5–10% економічних ресурсів. У приватному бізнесі жінки володіють 30% малих, 12,7% середніх і лише 13% великих підприємств.

Чимало професій та посад є недоступними для жінок в силу існування патерналістського законодавства. Наприкінці 2017 року Міністерство охорони здоров'я України відмінило заборонний список на 450 професій для жінок, розширивши їх спроможності на ринку праці⁵.

Різниця в очікуваній тривалості життя жінок і чоловіків складає більше 10 років на користь перших, що визначається не стільки біологічними факторами, які складають 2-3 роки, а соціальними і створюють суттєві демографічні проблеми в країні та є показником низької якості життя.

Безкоштовність та доступність медицини давно вже є проблемою. Зростає вартість і пологів, яка б'є не лише по сім'ях, але, перш за все, по жінках. У державному пологовому будинку вона складає близько 17 тис.грн., а в приватному – більше 40 тис.⁶ Закриття ФАПів у сільській місцевості призводить до погіршення доступу сільських жінок до медичних послуг.

Моніторинг ЗМІ та рекламної продукції свідчить, що медійний та рекламний простір переповнені сексистськими та гендерно дискримінаційними образами, що порушує права людини й призводить до відтворення та поглиблення негативних гендерних стереотипів. Сексизм у ЗМІ підсилює існування таких проблем як сексуальна експлуатація, торгівля людьми та дискримінація жінок у сфері праці. Існують «приховані» (зміст навчальних предметів, його відображення в навчально-

5 Наказ Міністерства охорони здоров'я №1254 від 13.10.17. Електронний режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17>

6 Катерина Стулень. Во сколько обходится украинцам рождение ребенка. – Сегодня, 10.09.2012. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.khpg.org.ua/index.php?id=1347226456>

методичній літературі, стиль викладання; упередженість в оцінюванні навчальних результатів) та «відкриті» (окремі програми / блоки для хлопців / юнаків та дівчат / юнок; мовленнєвий / мовний сексизм) елементи гендерної дискримінації. У 2014 р. Міністерство освіти і науки звернуло увагу на стереотипи щодо жінок у шкільних підручниках. У 2016 р. розпочалася робота зі здійснення їх гендерної експертизи. Недосконала гендерна статистика не дозволяє провести моніторинг рівності у доступі до освіти.

Серйозною проблемою є гендерне насильство, яке дорого коштує суспільству. У 2007 році українському бюджету реагування тільки на зареєстровані випадки насильства в сім'ї обійшлося приблизно в 158 464 540 грн⁷. Загальна ж вартість зареєстрованих випадків насильства в сім'ї в 2007 р. становила 669 249 795, 24 грн., причому більшу частину витрат були змушені понести самі потерпілі. У структурі цих витрат, більшість становлять ті, які лягають безпосередньо на плечі жертви – пов'язані із втратою майна (42,2%) і зі здоров'ям (19,3%).

Дані дослідження, проведеного в 2017 р. Фондом народонаселення ООН, показали, що економічні втрати, які несе українське суспільство внаслідок насильства щодо жінок, сягають до \$208 млн. на рік⁸, при чому основна частина витрат, що зумовлені насильством щодо жінок, лягає на плечі самих постраждалих, і може сягати до \$190 млн. на рік (більше 90% сукупних економічних витрат суспільства).

Проблема гендерного насильства, зокрема домашнього, і на сьогодні залишається гострою в Україні. Ця проблема ускладнюється ще й наявністю збройного конфлікту та тимчасовою окупацією частини Донецької та Луганської областей та незаконною анексією АРК, адже в таких ситуаціях завжди зростає кількість випадків сексуального насильства, пов'язаного із конфліктом. Із погіршенням гуманітарної ситуації на окупованих територіях, кількість випадків гендерного насильства зростатиме і на решті території України.

Останнє також може бути викликане процесом демобілізації учасників АТО, оскільки вони потребують професійної психологічної допомоги для подолання агресії, обумовленої військовими діями.

Така ситуація підживлюється гендерними упередженнями та стереотипами, які є одним з «бастіонів» гендерної нерівності. Вони впливають на реальну ситуацію навіть тоді, коли законодавство вимагає іншого підходу. Стереотипи дуже поширені у трудових відносинах. Для гендерних бар'єрів на ринку праці придумали навіть різноманітні порівняння. «Скляна стеля», «липка підлога», «скляний підвал» – так називають специфічні прояви дискримінації проти жінок і чоловіків на робочому місці. Жінки опиняються між двох вогнів – між «скляною стелею» і «липкою підлогою», які чіпляють їх внизу і не даютьсягнути верхівки.

«Липка підлога» – це низькі зарплати, які лишають мало шансів піднятися вище.

«Скляна стеля» стосується більше стереотипів, які не створюють начебто помітних бар'єрів для просування, але й не дають рухатися вперед.

«Скляний підвал» кидає чоловіків на найризикованіші та найнебезпечніші роботи (Ст.43 Конституції). Понад 90% усіх смертних випадків, пов'язаних із професією, трапляються з чоловіками.

Участь жінок у військовому конфлікті як постраждалих, підтримка та обслуговування чоловіків-героїв і допомога постраждалим часто визнається суспільством, тоді як роль жінок у процесах, пов'язаних з досягненням миру, потребує ще значних зусиль для створення можливостей жінкам реалізуватись у цій сфері. Адже традиційні гендерні стереотипи, які дуже живучі в суспільстві, визначають миробудування та захист Вітчизни як виключно чоловічу справу.

Тільки у 13% сюжетів на тему миру та безпеки в засобах масової інформації жінки виступали героїнями, а у центрі подій зображалися тільки у 6% випадків. Незалежно від теми, тільки 4%

7 За даними дослідження «Ціна домашнього насильства». – Київ, 2007 р. – МЖПЦ «Ла Страда – Україна»

8 «Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні», здійснено Українським центром соціальних реформ на замовлення Фонд народонаселення ООН, 2017 : www.unfpa.org.ua/publications/745.html

історій зображали жінок лідерами в країнах, що перебувають у конфліктних та постконфліктних ситуаціях, і тільки 2% торкалися проблематики гендерної рівності⁹.

У структурах сектору безпеки широко розповсюджена метафора щодо служби жінок типу «три декрети (декретні відпустки) – і полковник», «три декрети – і пенсія». Водночас чоловіки, які служать і беруть декретну відпустку, часто також, відкрито чи приховано, переслідуються колегами і керівництвом, з них знущуються та не вважають повноцінними працівниками. Такі погляди обмежують права і можливості жінок, і чоловіків, які служать у збройних силах, поліції та інших структурах сектору безпеки. Частка жінок, які проходять службу в структурах сектору безпеки України, є значно нижчою, ніж в європейських країнах, або державах - членах НАТО. Існує законодавчо закріплена обмеженість доступу жінок до значного переліку посад.

Чутливість сектору безпеки до гендерних питань можлива за умов урахування особливих і різнорідних проблем, з якими стикаються жінки і чоловіки, які залучені до цього сектору, комунікують з ним чи користуються його послугами.

Розширення прийому жінок на службу до поліції і збройних сил стало наслідком жіночого руху 60-70-х років, який також зробив можливим встановлення рівної зарплати чоловікам та жінкам, збереження посади після виходу з декретної відпустки та нарахування вислуги років незалежно від статі працівника поліції. До 1999-го року кількість жінок у правоохоронних органах була обмежена: «жіноча» квота до вступу в академії МВС складала 5-10%.

У системі Міністерства внутрішніх справ України станом на листопад 2017 р. працювало 296 248 осіб, із яких 69 519 жінок, що становить 23,5%. У Національній гвардії – 6,2%, у Національній поліції – 21,8%, у Державній прикордонній службі – 24%.

Станом на липень 2017 р. у Національній гвардії було 4069 жінок. З них з числа офіцерського складу – 351 жінка, з числа рядового, сержантського та старшинського складу – 2214 жінок, мають статус учасника бойових дій за участь в АТО – 597 жінок.

Жінки проходять службу та працюють в усіх видах і родах військ ЗСУ. Найбільше вони представлені у частинах і з'єднаннях Сухопутних військ та Повітряних Сил Збройних Сил України. У Збройних Силах України проходять службу та працюють більше 55 тисяч жінок: близько 24 тисяч жінок-військовослужбовців та майже 32 тисячі працівників ЗС України. Серед жінок-військовослужбовців 3100 – офіцери (майже 12%) та 89% – жінки, які проходять військову службу за контрактом. 356 дівчат навчаються у вищих військових навчальних закладах. У ЗСУ немає жодної жінки-генерала, лише 64 жінок-полковників (з них 10 полковників медичної служби), 129 підполковників (з них 78 підполковників медичної служби) і 372 майори. В 2016 році були видані два накази Міністерства оборони, які розширили на понад 160 професій та посад можливі для жінок в Збройних Силах України.

На грудень 2015 за час проведення АТО 611 жінок-військовослужбовців нагороджено відзнаками Міністерства оборони України, 32 жінки відзначено державними нагородами.

Майже 300 з понад 2 тисяч військовослужбовців, які щодня заступають на бойове чергування з протиповітряної оборони нашої держави – це жінки: планшетисти, радіотелеграфісти, зчитуючі, телефоністи, диспетчери, метеоспостерігачі. Протягом 1992-2005 років близько 40 українських військовослужбовців-жінок пройшли службу у складі миротворчих контингентів України у різних країнах світу.

Приділення уваги гендерним питанням допоможе закладам сектору безпеки покращити їхню чутливість до проблем громад, які вони обслуговують, підвищити оперативну ефективність, урізноманітнити й отримати найкраще від свого персоналу та відповідати найвищим стандартам професійної звітності. Це також допоможе виконати свої зобов'язання щодо міжнародного законодавства, включно з Резолюцією Ради Безпеки ООН 1325 та Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Тож структури сектору безпеки, як і інші структури суспільства, є чутливими до гендерних питань. Така чутливість пояснюється тим, що структури сектору безпеки мають одночасно

⁹ Інформаційний бюлетень. Глобальне дослідження. Виконання Резолюції Ради Безпеки ООН №1325: ключові посили, результати та рекомендації. – UN Women, 2015. – С. 9.

враховувати «особливі і різномірні потреби щодо безпеки та правосуддя з боку чоловіків, жінок, хлопців і дівчат» та підтримувати «повну та рівноправну участь чоловіків і жінок у своїй роботі»¹⁰. Ця чутливість і її важливість мають бути усвідомленими як керівництвом сектору безпеки, так і його працівниками. Сучасні завдання реформування сектору безпеки з метою демократизації, підвищення ефективності діяльності, забезпечення адекватності відповіді на існуючі виклики вимагають необхідності врахування гендерних питань.

1.3. Вплив збройного конфлікту на жінок і чоловіків

Військові конфлікти здійснюють значний вплив на життя жінок і чоловіків. Достатньо велика частина жінок не є пасивними спостерігачками. Вони виконують активні функції – служать у збройних силах, правоохоронних органах, добровольчих батальйонах. Жінки складають більшість волонтерських груп та організацій, надаючи допомогу як військовим, так і громадянам, що залишилися на тимчасово окупованій території, а також внутрішньо переміщеним особам.

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок вітає зусилля держави-учасниці і її відданість справі розбудови миру, зміцнення верховенства права і сталого розвитку. Він зазначає, що з моменту початку конфлікту у квітні 2014 року, а також тимчасової окупації і невизнаної анексії Автономної Республіки Крим та м. Севастополя Російською Федерацією (Резолюції Генеральної Асамблеї A/RES/68/262, прийнята 27 березня 2014 р. і A/RES/71/205, прийнята 19 грудня 2016 р.) держава-учасниця зіткнулася з критичною ситуацією, яка характеризується наявністю людських страждань, економічної нестабільності, зростанням насильства і зменшенням безпеки. Комітет зазначає, що, незважаючи на підписання Мінських угод, бойові дії тривають. Незважаючи на зусилля держави-учасниці, поширення безкарності за порушення прав людини і правопорушення, вчинені в умовах кризи на території держави-учасниці та прилеглих територіях, зокрема в деяких районах Донецької і Луганської областей, мали серйозний вплив на цивільне населення, в тому числі на жінок, включаючи тих жінок і дівчат, які знаходяться в несприятливих умовах, таких як жінки-ВПО, жінки в сільській місцевості, жінки похилого віку і жінки з обмеженими можливостями, а також роми, ЛБТ й інші меншини. Зокрема, Комітет стурбований тим, що ця ситуація, поряд з широко поширеною корупцією, сприяла зростанню насильства по відношенню до жінок з боку держави і недержавних суб'єктів і зміцненню традиційних і патріархальних відносин, які обмежують в правах жінок і дівчат. Комітет також стурбований відсутністю інформації про стан справ на територіях за межами ефективного контролю з боку держави-учасниці у зв'язку з обмеженням доступу для представників ОБСЄ та інших міжнародних організацій. Комітет нагадує державі-учасниці про термінову необхідність просування позитивного порядку денного з метою зміцнення верховенства права і підкреслює важливу роль жінок як рушійної сили для відновлення миру і стабільності.

Із заключних зауважень (п. 10) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.).

Якщо подивитись на війну і насильство через гендерні окуляри, то побачимо, що і чоловіки, і жінки страждають від них, але не однаково.

Жінки складають більшу частину населення, яке змушене переміщуватись, щоб знайти безпечніше місце проживання для себе, своїх дітей, рідних. Водночас, наприклад, відсутня гендерно дезагрегована статистика щодо осіб, які перетинають пункти пропуску на лінії розмежування в Донецькій та Луганській областях. 2/3 внутрішньо переміщених осіб – це жінки з дітьми (61% – жінки, 14% – діти). На новому місці жінки стикаються з необхідністю адаптуватися до інших умов проживання, часто гірших за попередні. Уся робота з догляду за дітьми, влаштування їх у навчальні

10 Посібник щодо самооцінки з гендерних питань для поліції, збройних сил та сектору правосуддя. – DCAF. – с. 1

заклади, пошук нового місця роботи та засобів до існування також лягає на плечі жінок. Крім того, додається необхідність догляду за літніми батьками чи іншими родичами. За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини загалом з 14 квітня 2014 р. до 15 листопада 2017 р. 35 081 осіб стали жертвами конфлікту в Україні з числа цивільного населення, українських військових та членів озброєних груп. Ця кількість включає 10 303 загиблих та 24 778 поранених¹¹. Жінки залишаються єдиними годувальницями у своїх сім'ях.

Жінки більше потерпають від випадків гендерно зумовленого насильства, яке часто використовується в умовах військового конфлікту, у тому числі, як засіб маніпулювання та погроз для місцевого населення.

Також з'явилося таке явище як домашнє насильство в сім'ях демобілізованих. Часто це є наслідком того, що демобілізовані, переважна більшість з яких чоловіки, не отримали психологічної допомоги після повернення із зони бойових дій, адже психологічної адаптації потребують майже всі учасники АТО та їх сім'ї. Міжнародний досвід показує, що з часом неліковані поствоєнні симптоми не просто повертаються, а й посилюються. Підвищується рівень агресії. Тому проходження реабілітаційних програм, побудованих на індивідуальних потребах кожної особи та її сім'ї є вкрай важливим як для людини, сім'ї, так і для суспільства в цілому. Тож увага до проблем чоловіків, які пов'язані із конфліктом, їх ідентифікація та реагування на них, створення системи адаптації та реадaptaції, налагодження співпраці із військоматами є важливим напрямом соціальної роботи.

У сучасних військових конфліктах прямих втрат зазнають 90% цивільного населення, тоді як у війнах минулого століття це було 10%. Значна частина цивільного населення, яка страждає від війни – це жінки та діти.

Прямі/видимі втрати від війни/насильства: кількість загиблих, ВПО, біженок і біженців, полонених, поранених; матеріальні збитки ...

Непрямі/невидимі втрати: більш толерантне ставлення до насильства, травми, міфи про травми/славу, тягар втрат, ненависть, прагнення до помсти, пиха переможців і переможниць ...

У ситуації війни і насильницького конфлікту біологічна різниця між статями перебільшується культурою і традиціями суспільства. Від чоловіків вимагається готовність боротися, а від жінок – підтримувати чоловіків.

Війна, збройні конфлікти впливають не лише на тих, хто безпосередньо бере участь у бойових діях, а й на тих, хто забезпечує тил. Групова психологічна травма суспільства є глибокою, і її загоєння потребує зусиль, ресурсів, часу. Військові, які повертаються додому, часом тяжко сприймають ситуацію в «мирних» регіонах. Їм складно зрозуміти, чому тут люди витрачають свій час і кошти на речі, які, на їхній погляд, не варті цього, коли в країні війна. Водночас, люди, які живуть в «мирних» регіонах, часом не розуміють знервованості экс-комбатантів, їх закритості чи інших рис, що раніше їм були не притаманні. Таке психологічне «роз'єднання» може призвести до тимчасового спалаху насильства, насамперед домашнього. Важливо розуміти природу цього явища, його тенденції та наслідки і застосовувати адекватні заходи для зменшення ризиків.

Суспільства, які часто знаходяться у стані війни, вирізняються різко вираженою гендерною нерівністю¹². Війни, політичні кризи, насильницькі конфлікти та інші події, які викликають підйом національних почуттів, збільшують попит на героїв-воїнів, підвищуючи цінність традиційних маскулітних якостей.

11 Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня-15 листопада 2017 року. Електронний режим доступу: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UARreport20th_UKR.pdf

12 Joshua S. Goldstein. War and Gender. How Gender Shapes the War System and Vice Versa. - 2001, p.9.

13

У період військового конфлікту посилюється мілітаризована маскулінність (дивись словник термінів). З усіх середовищ, де маскулінність формується, відтворюється та проявляється, в середовищі, пов'язаному з конфліктом, вона є найбільш прямою, домінуючою та насильницькою¹⁴. Культ сильної влади, дисципліни, державності, вождя і нації практично завжди поєднується з культом агресивної маскулінності, спрямованої проти «жіночної» і «слабкої» демократії¹⁵. Особливо це є характерним для держав, які виступають агресорами, і намагаються підтримувати

13 Ця та інші інфографіки підготовлені О.Дунебабіною

14 David Morgan, "Theatre of War: Combat, the Military, and Masculinities" In Harry Brod and Michael Kaufman (eds.), *Theorizing Masculinities* (London: Sage Publishers, 1994), 165.

15 И. Кон. Мужчина в меняющемся мире. – М. 2009. – с. 116.

і посилювати такі культи як у себе в державі, так і на окупованих, анексованих чи в інший спосіб завойованих територіях. Культ маскулінності посилюється також під виглядом захисту традиційних духовних цінностей в суспільстві. Розуміння, фіксування та реагування на зазначені процеси з метою зменшення їх впливу є важливою складовою діяльності, спрямованої на забезпечення гендерної рівності та підвищення гендерної чутливості в секторі безпеки.

Документування фактів порушень прав людини, які здійснюють правозахисники в Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим, а також серед внутрішньо переміщених осіб в інших регіонах України, дають підстави до висновків, що стать людини може використовуватися як ознака для здійснення тиску та залякування. Гендерні відмінності стають приводом для психологічного насильства. Відомі факти, коли жінок, так звані, ополченці використовували в збройних протистояннях як «живий щит» для прикриття. Дискримінація за ознакою статі, приниження жінок, сексизм складають частину ідеології лідерів незаконних утворень. І хоча відомо чимало випадків сексуального насильства, пов'язаного із конфліктом, воно, водночас, не використовується в Україні, на відміну від інших держав, як інструмент війни¹⁶. Дані дослідження досвіду перебування в полоні на неконтрольованій Україною території Донбасу показали, що 52,7% звільнених з полону т.з. ополченців – цивільні особи, ставлення до яких було особливо жорстоким. Були зафіксовані випадки незаконного затримання жінок, у тому числі вагітних, похилого віку, а також знущання з них. «Хоча найвищі ризики постраждати від сексуального насильства пов'язані з триманням особи під вартою, УВКПЛ також виявило випадки сексуальної наруги над цивільним населенням, особливо щодо жінок, на контрольних пунктах в'їзду-виїзду вздовж транспортних коридорів через лінію зіткнення, що перебувають під контролем Урядових сил, а також на блок-постах озброєних груп»¹⁷. Особи, які пережили сексуальне насильство в контексті збройного конфлікту в Україні, часто позбавлені доступу до правосуддя, належних послуг і психологічної підтримки, що призводить до їх вторинної віктимізації.

Проблемою є також обмеженість можливостей в отриманні постраждалими від різних видів насильства соціальної, медичної, психологічної та інших видів допомоги за місцем їх проживання в силу відсутності або слабкості такої інфраструктури. Наприклад, однією із найгостріших проблем є фактична відсутність притулків для постраждалих від сексуального насильства та домашнього насильства. Існуючі в 19 областях України центри соціально-психологічної допомоги не можуть задовільнити потреби в цій сфері.

Тож системні та не вирішені раніше проблеми гендерної нерівності в суспільстві посилюються і проявляються в більшій мірі в ході конфлікту, інтенсивно розвиваються та поширюються. І це необхідно враховувати при плануванні та організації діяльності фахівцями структур сектору безпеки. Гендерна дискримінація є однією з суттєвих причин гендерно зумовленого насильства, феномен якого розкривається у наступному підрозділі посібника.

1.4. Гендерно зумовлене насильство як вияв гендерної нерівності та порушення прав людини

Проблема домашнього та гендерного насильства і на сьогодні залишається гострою в Україні. Ця проблема ускладнюється ще й наявністю збройних конфліктів у східних регіонах держави, адже в таких ситуаціях завжди зростає кількість випадків сексуального насильства, включаючи зґвалтування. Крім того, оскільки гуманітарна ситуація в областях східної України продовжує погіршуватися, випадки гендерного насильства лише зростатимуть – як в регіонах, де відбувається конфлікт, так і на решті території України.

Останнє також може бути викликано процесом ротації учасників АТО при поверненні їх додому, оскільки вони потребують професійної психологічної допомоги для подолання агресії, обумовленої військовими діями.

16 Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні. – Звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини. – 2017 р. – п.8

17 Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні. – Звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини. – 2017 р. – п.10

Механізм запобігання та протидії домашньому насильству є недостатньо ефективним. Сьогодні соціальні служби лише надають соціальні послуги постраждалим від насильства замість проведення роботи, спрямованої на запобігання їх виникненню. Особливо гострою ця проблема є в сільській місцевості та у віддалених гірських районах, де соціальні працівники, що можуть забезпечити допомогу постраждалим, практично відсутні.

Існує гостра необхідність забезпечення ефективної роботи, спрямованої на формування в суспільстві негативного ставлення до насильницької моделі стосунків, виявлення та забезпечення захисту осіб, які постраждали від різних видів насильства, а також розширення їх доступу до правових, медичних та соціально-психологічних послуг. Однак слід зазначити, що саме гендерний підхід при наданні соціальних послуг уразливим категоріям населення дає можливість не лише критично визначити їх потреби, але й надавати допомогу, враховуючи особливості у сприйнятті власних проблем жінками та чоловіками.

Декларація ООН про викорінювання насильства щодо жінок, проголошена резолюцією 48/104 Генеральної Асамблеї від 20 грудня 1993 року, дає визначення «насильства щодо жінок» – «будь-який акт насильства, вчинений за ознакою статі, який завдає або може завдати фізичну, психологічну шкоду чи страждання жінкам, а також погроза вчинення таких актів, примус або свавільне позбавлення волі як в громадському, так і в особистому житті»¹⁸.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами теж надає визначення гендерно зумовленого насильства тільки стосовно жінок.

Помилково застосовувати термін «гендерне насильство» виключно як насильство щодо жінок. Але потрібно враховувати, що переважна більшість випадків насильства вчиняється щодо жінок. Насильство щодо жінок, вчинене за ознакою статі, є проявом (актом) гендерного насильства. Саме тому, цілком виправданою є увага міжнародної спільноти до протидії цьому явищу. Більш того, масштаби цього явища, стали підставою розглядати насильство щодо жінок як одну з форм дискримінації, що обмежує можливості жінок в користуванні правами і свободами на основі рівності з чоловіками.

Насильство щодо жінок є проявом нерівного співвідношення сил між жінками і чоловіками, що історично склалося і привело до домінування над жінками та дискримінації щодо жінок з боку чоловіків, а також перешкоджає всебічному поліпшенню становища жінок, і що насильство щодо жінок є одним з основоположних соціальних механізмів, за допомогою якого жінок змушують займати підпорядковане становище у порівнянні з чоловіками.¹⁹

Стаття 2 Декларації ООН про викорінювання насильства щодо жінок визначає, що міжнародна спільнота визнає загальний характер форм насильства проти жінок. Визначення містить (але не обмежується ними):

- фізичне, сексуальне і психологічне насильство, яке має місце як в сім'ї, так і в суспільстві включно з побиттям;
- сексуальне насильство проти дівчаток;
- насильство, пов'язане з посагом;
- зґвалтування в шлюбі;
- пошкодження жіночих статевих органів та інші традиційні практики, що завдають шкоди жінкам;
- позашлюбне насильство;
- насильство, пов'язане з експлуатацією;

18 Декларація ООН про викорінювання насильства щодо жінок. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_506

19 Декларація ООН про викорінювання насильства щодо жінок. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_506

- сексуальні домагання і залякування на роботі і в освітніх установах;
- примусова вагітність;
- примусовий аборт;
- примусова стерилізація;
- торгівля жінками і примусова проституція;
- насильство з боку чи за потурання держави²⁰.

У програмах розвитку, зокрема Фонду народонаселення ООН, використовується таке визначення, яке може бути застосоване в українських умовах: «Гендерне насильство – це насильство, яке стосується чоловіків і жінок, і жертвами якого переважно є жінки. Воно виникає як наслідок нерівних владних стосунків між жінками і чоловіками. Це насильство, яке спрямоване проти жінки, тому що вона жінка, чи непропорційно впливає на жінок. Воно стосується (але не вичерпується) фізичної, сексуальної і психологічної шкоди, включно із залякуванням, стражданнями, примусом та чи позбавленням свободи в сім'ї, чи в суспільстві взагалі. Це також стосується насильства, яке чинить чи не зупиняє держава»²¹. Це визначення чітко встановлює соціальні виміри і глибинні причини насильства проти жінок і дівчат. Без такого розуміння проблеми не може бути сфокусованої і відповідальної політики і зусиль з подолання насильства.

Чоловік, який працює в поліції, неодноразово піднімав руку на дружину. Коли співробітниця кризового центру подзвонила його начальнику, той сказав, що його не цікавлять домашні проблеми підлеглого, бо з роботою він справляється, і цього досить.

Чоловік постійно бив дружину. Про це знало все село, знали і її батьки, але ніколи не втручалися. Коли чоловік погнався за дружиною з сокирою, та кинулася до хати батьків, але ті знов не відкрили, і донька померла на порозі батьківської хати.

Молода жінка поїхала до Італії доглядати старих, а потрапила до рук торговців людьми і опинилася в нелегальному борделі. Позбавлена документів і без знання мови, вона не мала можливості звернутися по допомогу.

Викладач легко ставив добрі оцінки тим дівчатам, які погоджувалися з ним на інтимний зв'язок. Це тривало роками, але довести це не було можливості.²²

Перелік таких випадків можна продовжувати. Але важливий не сам перелік, а те, щоб в кожному з наведених випадків потерпілі мали реальну можливість захистити себе. Визначення гендерного насильства – це крок до механізмів протидії йому.

1.5. Інтегрування рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в секторі безпеки

Інтегрування принципу прав та можливостей жінок і чоловіків в секторі безпеки має такі цілі:

- врахування різних потреб безпеки, що залежать від багатьох індивідуальних факторів, а також потреб захисту від гендерного насильства;
- врахування динамічності потреб оборонного сектору як в різноманітності завдань, так і в протидії гендерному насильству проти мирного населення та в середовищі військовослужбовців;
- забезпечення репрезентативного складу військовослужбовців;
- посилення демократичного громадянського контролю над збройними силами.

20 Декларація ООН про викорінювання насильства щодо жінок. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_506

21 ФН ООН, Гендерна тематична група, 1998

22 Наведені чотири випадки взяті із досвіду роботи Національної «гарячої лінії» із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації

Якщо в секторі безпеки представлені паритетно жінки і чоловіки, він має більшу довіру населення, діє ефективніше через доступ до ширшого кола навичок і досвіду. Жінки часто привносять в роботу сектору кращі комунікаційні навички, здатність ефективніше знижувати рівень напруження у насильницьких ситуаціях та мінімізувати застосування сили.

Водночас, жінки частіше кидають службу в секторі безпеки, тому що стикаються з перешкодами різного типу – невідповідна уніформа, обладнання, брак зручностей на роботі, сексуальні домагання, кадрова політика, що не враховує потреб жінок, виключення з процесу підвищення кваліфікації через відпустку по догляду за дитиною тощо.

Задля виправлення ситуації та забезпечення гендерно збалансованого підходу в роботі використовують різні заходи:

- програми наставництва та підтримки;
- навчання із запобігання утиску та/або сексуальним домаганням;
- гендерний огляд логістики;
- спеціальні політики щодо вагітності і материнства;
- асоціації жінок, які служать та працюють в секторі безпеки.

Жінки-військовослужбовці складають 10% від загальної чисельності Збройних Сил України. Із загальної кількості жінок-військовослужбовців 13% – офіцери.

Міноборони з початку 1992 року 49 військовослужбовців-жінок Збройних Сил України брали участь в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних контингентів та національного персоналу.

У 2016 році до складу місії було направлено **2** військовослужбовця-жінки **Збройних Сил України**. Проходять службу за кордоном: у дипломатичних установах – **1** військово-службовець-жінка у Військовому представництві Місії України при НАТО (Королівство Бельгія); у багатонаціональних органах військового управління – **1** військовослужбовець-жінка в Коаліційному координаційному центрі при Центральному командуванні збройних сил США; у складі національного персоналу: виконують завдання **2** військовослужбовця-жінки: у складі Місії ООН у Демократичній Республіці Конго та військового спостерігача Місії ООН у Ліберії.

За Україною було закріплено додаткову посаду військового спостерігача Місії ООН у Ліберії саме жінки-військовослужбовця, на яку направлено військовослужбовець-жінку медичної служби.

У **Міноборони** є, лише невелика кількість жінок-військовослужбовців, що відповідає мінімально необхідним вимогам міжнародних безпекових організацій щодо участі у міжнародних операціях з підтримки миру і безпеки, зокрема під егідою ООН. Такі вимоги передбачають мінімально необхідний рівень знання іноземної мови, відповідний рівень фізичної підготовки, наявність навичок водіння повнопривідним автомобілем, а також спеціальні освітньо-кваліфікаційні вимоги кожної окремої посади у складі міжнародної місії.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік.

1.6. Важливість участі жінок у процесах досягнення сталого миру

Розуміння можливостей участі у процесах досягнення миру з часом змінюється. Відбувається перехід від традиційного, де переважно є високопосадовці, військові, тобто люди, наділені владними повноваженнями, до сучасного, де є місце кожному і кожній, незалежно від посади. З одного боку це пов'язано з комплексним (гібридним) характером військових конфліктів та тісним взаємозв'язком між макро- та мікрорівнями конфліктів, з іншого – зі змінами характеру сучасних війн, стратегією та

тактикою їх проведення. Переважна частина населення країн, втягнутих у війни, зазнають їх впливу. 90% постраждалих від сучасних військових конфліктів – це цивільне населення.

Тому для досягнення сталого миру важливою є участь кожної людини, якою справою і на якому рівні вона не займається. Водночас, дуже важливо, щоби така участь була усвідомленою і відповідальною, бо не нефахові непродумані кроки в умовах крихкості і несталості балансу можуть нанести більше шкоди, ніж відсутність будь-яких кроків.

У межах традиційного для ООН чотирьохвекторного підходу для роботи над досягненням миру: *превентивної дипломатії (preventive diplomacy)*, *миротворчості (peace-making)*, *збереження миру (peacekeeping)* і *миробудування (peace-building)*, все більше визнається роль громади, громадських та міжнародних організацій.

Превентивна дипломатія – це дії, спрямовані на: попередження виникнення конфліктів, попередження застосування насильства в ситуації конфлікту, обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення.

Миротворчість – це дипломатична діяльність, спрямована на те, щоб схилити ворогуючі сторони до згоди шляхом переговорів, використовуючи такі мирні засоби, які передбачені у Главі VI Статуту ООН.

Збереження миру – це діяльність, спрямована на дотримання домовленостей щодо припинення військових дій, насильницьких способів вирішення конфлікту.

Миробудування – дії з визначення та відновлення допоміжних структур для посилення та підтримки миру з метою запобігання повторенню конфлікту.

Наведемо багатомодельну структуру миротворчості²³, яка співвідноситься з підходом ООН до роботи над досягненням миру.

Модель 1 – миротворчість шляхом дипломатії, залишається сферою офіційною урядової діяльності, з розподілом на такі моделі:

- Модель 2 – миротворчість шляхом професійного вирішення конфлікту;
- Модель 3 – миротворчість шляхом комерції (бізнесу);
- Модель 4 – миротворчість шляхом особистого залучення (приватні особи);
- Модель 5 – миротворчість шляхом навчання (дослідження, тренінги та освіта);
- Модель 6 – миротворчість шляхом адвокації (активність);
- Модель 7 – миротворчість шляхом віри у дію (релігія);
- Модель 8 – миротворчість шляхом забезпечення ресурсами (фінансування);
- Модель 9 – миротворчість шляхом інформування (комунікація та медіа).

Необхідність участі жінок в усіх моделях є проза сумнівом, бо жінки складають більше половини людства. Є й інші аргументи щодо важливості участі жінок у процесах, спрямованих на досягнення сталого миру.

Лише 2% медіаторів і посередників, 9% переговорників у військових конфліктах світу протягом 1992-2011 рр. – це жінки²⁴. В системі миротворчих місій ООН жінки найняті переважно як допоміжний персонал. У 2014 р. з приблизно 125 000 миротворців жінки склали 3% військового персоналу та 10% поліцейського²⁵.

23 Авторами багатомодельної структури є доктор Луїза Даймонд (Dr. Louise Diamond) та посол Джон МакДональд (John McDonald). Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. – Навч.-метод. посібник / – К., 2016. – С.38.

24 Preventing Conflict. Transforming Justice. Securing the Peace. A Global Study on the Implementation of the UN Security Council Resolution 1325. – p.14. Електронний режим доступу: <http://wps.unwomen.org/~media/files/un%20women/wps/highlights/unw-global-study-1325-2015.pdf>

25 Інформаційний бюлетень. Глобальне дослідження. Виконання Резолюції Ради Безпеки ООН №1325: ключові сили, результати та рекомендації. – UN Women, 2015. – с. 5.

Лише 2% фінансування програм миру і безпеки йде на гендерну рівність чи підтримку жінок.

Чому участь жінок у процесах, спрямованих на досягнення сталого миру, є важливою?

Більша ймовірність дотримання мирних угод

64 з 17 угодами досягнуто у світі у 2009 році, порівняно з 47 угодами, досягнуто у світі у 2008 році. Дослідження 10 років показало, що у 20 країнах, де жінки брали участь у мирних переговорах, угоди досягались швидше, ніж у 20 країнах, де жінки не брали участі. Жінки брали участь у 20 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2009 році, порівняно з 15 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2008 році.

Зниження ризику громадянської війни

Сторони, що підтримували жінки у переговорах, показали менше ризиків досягнення миру. Чим більше жінок брали участь у мирних переговорах, тим менше ризиків було у країнах, де це сталося, у 2009 році.

Зниження ризику міждержавної війни

Чим більше у країні можливостей для залучення жінок, тим менше ризиків міждержавної війни. Країни, де жінки брали участь у мирних переговорах, показали менше ризиків міждержавної війни, ніж країни, де жінки не брали участі. У 2009 році жінки брали участь у 20 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2009 році, порівняно з 15 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2008 році.

Висхідний рівень управління випадків Гендерно зумовленого насильства

Чим більше жінки брали участь у мирних переговорах, тим менше випадків насильства було зафіксовано. У 2009 році жінки брали участь у 20 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2009 році, порівняно з 15 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2008 році.

Жінки підтримують рівність між чоловіками та жінками

У країнах, де жінки брали участь у мирних переговорах, рівність між чоловіками та жінками була вищою, ніж у країнах, де жінки не брали участі. У 2009 році жінки брали участь у 20 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2009 році, порівняно з 15 з 100 угодами, досягнуто у світі у 2008 році.

Участь жінок важлива через 1 причину – вони мають на це право!

Міноборони на даний час з початку проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей до складу робочих груп цивільно-військового співробітництва було залучено **101** військовослужбовця-жінку.

У **Міноборни** організовані та проводяться Курси цивільно-військового співробітництва за участю інструкторів НАТО, в яких взяли участь **103 жінки (13** працівників Збройних Сил, **90** військовослужбовців-жінок).

У **Донецькій області** в **6** військово-цивільних адміністраціях Донецької області працює **78,6** відсотків жінок, які мають високий професійний рівень.

У структурі **Луганської обласної** військово-цивільної адміністрації забезпечується робота жінок на керівних посадах. Так, із **5** заступників голови облдержадміністрації заступником із гуманітарних питань є жінка. Керівником апарату облдержадміністрації також є жінка. В обласній держадміністрації **21** структурний підрозділ, із яких **9** очолюють жінки, тобто **43%**. В області працюють **3** районних військово-цивільних адміністрації, в одній із яких заступником є жінка (Новоайдарська РВЦА).

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік.

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Другий розділ посібника присвячено огляду міжнародних документів, які стосуються прав жінок та гендерної рівності. Посібник не містить їх ґрунтового аналізу, оскільки це є окремою темою досліджень та викладання. Водночас, інформація про них є важливою для формування розуміння користувачами міжнародного контексту та міжнародного дискурсу, який стосується проблемних питань миробудування та участі жінок в ньому. Окрім того, такі документи містять в собі прямо сформульовані зобов'язання держав не тільки щодо дотримання прав жінок та забезпечення гендерної рівності, але й забезпечення участі жінок в процесах переговорів, встановлення миру та миробудування, а також звернення уваги на нагальні проблеми жінок.

У розділі також представлений аналіз декількох міжнародних документів, які стосуються розділів кримінального права, документування та розслідування злочинів війни, в тому числі сексуального насильства під час конфліктів.

2.1. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок прийнята Генеральною Асамблеєю ООН в грудні 1979 р. Її ратифікували 192 країни. Україна приєдналася до Конвенції 19 грудня 1980 р. 6 жовтня 1999 р. ООН прийняла Факультативний протокол до Конвенції, який дає можливість подання до Комітету ООН з ліквідації дискримінації жінок індивідуальних скарг. Україна ратифікувала його 2003 р. У підрозділі представлено основний зміст міжнародного документа в контексті сучасної політики сприяння гендерній рівності в Україні.

Основна тема, якій присвячені і преамбула, і статті Конвенції – це формулювання закликів до практичних дій держав щодо ліквідації дискримінації жінок. Вони розкриті в перших шістнадцяти статтях. Ще в дванадцяти вписані вимоги до звітності та адміністративні механізми впровадження положень Конвенції.

Те, що всі люди рівні, незалежно від раси, кольору шкіри, національності, віросповідання, а також статі, було проголошено на рівні ООН ще 1948 року в Загальній Декларації прав людини. На її розвиток пізніше були прийняті інші документи, серед яких Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Міжнародний пакт про соціальні, культурні та економічні права, низка конвенцій та рекомендацій ООН.

Тим не менш, через тридцять років після оприлюднення Загальної декларації прав людини виникла потреба у створенні окремого документа, присвяченого проблемам прав жінок. Ця потреба була пов'язана з тим, що одні декларації не допомагали ліквідувати існуючу нерівність чоловіків та жінок у різних сферах та різних країнах.

Уперше у цій Конвенції на рівні міжнародних норм наголошувалось на відповідальності урядів за дискримінацію жінок. Конвенція має відігравати, і у багатьох випадках відіграє, роль каталізатора у розвитку державної політики на національному та міжнародному рівнях.

Уперше мова зайшла про відповідальність урядів за дискримінацію не лише в суспільній, але й у приватній сфері, тобто за дискримінацію в родині. В ній втілюється принцип, який у середині двадцятого століття проголосили філософи та вчені феміністського напрямку – «Особисте – це політичне».

Уперше вона дала визначення того, що таке дискримінація жінок.

Вона спонукала уряди держав, які ратифікували Конвенцію, готувати кожні чотири роки звіти про стан виконання цього документа, що в результаті вперше примусило багато країн звернутися до теоретичного осмислення проблематики прав жінок та ліквідації дискримінації.

Структура Конвенції спирається на три основних принципи:

Принцип «дійсної рівності»

Конвенція популяризує модель «дійсної рівності» (англ. substantive equality), що складається з:

- Рівності можливостей;
- Рівності в доступі до можливостей;
- Рівноцінності результатів.

Ця модель побудована на концепції, яка стверджує, що формальна рівність, про яку часто говориться в гендерно нейтральних програмах дій, політиці або законодавстві, не здатна досить ефективно гарантувати жінкам і чоловікам однакові права.

По-перше, Конвенція підкреслює важливість «рівності можливостей» у контексті рівного доступу жінок до всіх ресурсів країни. Ця рівність повинна бути гарантована законодавством і політикою держави, а також підтримуватися відповідними механізмами й інститутами.

По-друге, навіть якщо рівний захист і повага прав жінок гарантовані на рівні політики й законодавства, держава зобов'язана забезпечити відсутність перешкод на шляху до реалізації жінками своїх прав. Таким чином, «рівність у доступі до можливостей» є ще одним важливим елементом поняття «рівність».

По-третє, Конвенція йде значно далі, підкреслюючи, що заходи, вжиті державою для охорони прав чоловіків і жінок, повинні забезпечити «рівноцінність результатів». Індикатором того, наскільки ефективно держава-учасниця виконує норми Конвенції, є не просто дії влади, але такі дії, що приводять до реальної зміни становища жінок.

Основу структури Конвенції складає корективний, або дієвий підхід до поняття рівності.

Принцип недискримінації

Конвенція містить дуже широке поняття дискримінації, визнаючи, що існують випадки неочевидної або опосередкованої дискримінації. Наприклад, можуть бути дискримінаційні ситуації, коли до жінок, що знаходяться у свідомо нерівному становищі, застосовується нейтральний принцип рівності доступу до можливостей. Відповідно до духу Конвенції, заходи для ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок повинні забезпечити дійсну рівність чоловіків і жінок.

Стаття 1 Конвенції:

«Для цілей цієї Конвенції поняття «дискримінація щодо жінок» означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі²⁶».

Якщо розкласти на окремі елементи визначення дискримінації, надане в статті 1 Конвенції, то можна виділити такі поняття:

- √ *Будь-яке розрізнення (наприклад, правило, відповідно до якого жінки повинні одержати вищі бали, ніж чоловіки, при вступі на технічні спеціальності).*
- √ *Будь-яке виключення (наприклад, інструкція, що забороняє жінкам вступати в університети на певні спеціальності).*
- √ *Будь-яке обмеження (наприклад, політика, що значно обмежує кількість місць для вступу для жінок у порівнянні з чоловіками).*
- √ *На законодавчому рівні (дискримінація de jure) або на практиці (дискримінація de facto).*
- √ *За ознакою статі і на основі гендерних стереотипів, що часто збігаються з дискримінацією за ознакою расової, етнічної, вікової, релігійної, класової належності та ін.*
- √ *Поняття, яке спрямовано на ослаблення або зводить нанівець визнання, використання або здійснення жінками своїх прав. Зазначені дії можуть бути як навмисними, так і ненавмисними. Важливим є сам факт існування дискримінації, а не наявність або відсутність наміру в її здійсненні. Однак, необхідно довести, що були перешкоди при спробі здійснення права або відмова в його здійсненні, і показати, що саме варто змінити, аби жінки могли без перешкод користуватися правами, гарантованими Конвенцією.*

26 http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_207

Зі статті 1 можна також зробити такі важливі висновки:

- Відповідно до Конвенції, усі жінки повинні бути захищені від дискримінації: немає розходження між індивідуумом або групою осіб. Також жінки не можуть бути дискриміновані за іншими ознаками (наприклад, сімейний стан, раса, каста, вік, релігія, національність, стан здоров'я, економічний статус).
- Конвенція вимагає забезпечення прав людини на основі рівності між чоловіками й жінками. Як було сказано вище, стандарти рівності, що містяться в Конвенції, складають принцип дійсної рівності.
- Конвенція націлена на реалізацію прав людини й основних свобод у всіх сферах життєдіяльності. Вона не відокремлює цивільних і політичних прав жінок від їх економічних, соціальних і культурних прав.

Принцип зобов'язань держави

Ратифікувавши Конвенцію, Україна автоматично прийняла на себе низку юридичних зобов'язань з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок і забезпечення рівності чоловіків і жінок на національному рівні. Тим самим держава зв'язана нормами і стандартами Конвенції, і погодилася на контроль із боку Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок. Таким чином, підзвітність держави на міжнародному рівні сприяє її зусиллям на національному з ефективного впровадження жіночих людських прав, що містяться в Конвенції, за допомогою законодавчих і політичних заходів.

Аналіз статей 2-4 Конвенції дозволяє вивести принципи відповідальності держави:

а) Зобов'язання, що стосуються способів і результатів

При ратифікації Конвенції держава приймає на себе зобов'язання, що стосуються способів і результатів. У пунктах а-г статті 2 проілюстрований обов'язок держави вживати визначених заходів для забезпечення виконання норм Конвенції. Проте держава може не обмежуватися прийняттям тільки заходів, що перераховані в статті 2 Конвенції, а піти значно далі. **Фактично держава повинна проводити політику ліквідації дискримінації щодо жінок усіма відповідними способами і досягти рівноправності чоловіків і жінок. Влада зобов'язана уважно вивчити кожен ситуацію порушення прав, що часто зустрічається, і вжити ефективних заходів, прийнятих саме в даній ситуації. Мета – досягти результату, тобто реалізації жіночої рівноправності на практиці. У цьому і є зобов'язання щодо результатів.**

Цей подвійний обов'язок є гарантією як самих прав, так і їх реалізації. Він гарантує, що в результаті дій держави жінкам буде надана не проста рівність можливостей і ресурсів або одна тільки рівність доступу до можливостей, а рівність *de jure* і *de facto*.

б) Зобов'язання з поваги, захисту й виконання прав жінок

Стаття 2 накладає на держави-учасниці обов'язок забезпечити здійснення політики недискримінації шляхом включення принципу рівноправності чоловіків і жінок у свої національні конституції або інше відповідне законодавство. Стаття 24 Конституції України містить зазначений принцип, що вимагає слідувати йому на всіх рівнях.

- ✓ **Обов'язок поваги** прав вимагає від держави утримуватися від втручання в здійснення прав, що гарантуються Конвенцією (стаття 2, пункт d)). Це означає, що держави-учасниці не повинні робити дій, що порушують права жінок. Держава, а також будь-які державні органи й установи, зобов'язані поважати права жінок і утримуватися від здійснення яких-небудь дискримінаційних актів або дій стосовно жінок. Держава повинна скасувати всі положення свого законодавства, постанов, звичаїв і практик, що є дискримінацією щодо жінок (стаття 2, пункти f) і g)), а державні органи й установи – утриматися від здійснення яких-небудь дискримінаційних актів або дій.
- ✓ **Обов'язок із захисту** прав вимагає від держави запобігати порушенням Конвенції з боку третіх осіб. У зв'язку з цим влада відповідає за врегулювання діяльності недержавних

суб'єктів так, щоб вона відповідала принципам Конвенції. Для досягнення цієї мети права жінок повинні бути захищені за допомогою ефективних антидискримінаційних законів і практик (наприклад, закони, спрямовані проти дискримінації за ознакою статі), а також за допомогою санкцій за дискримінаційні дії й ефективні механізми оскарження (стаття 2, пункти b), c) e)).

√ **Обов'язок з виконання** прав вимагає від держави забезпечити всебічну реалізацію прав жінок. З цією метою влада повинна усіма відповідними способами проводити політику ліквідації дискримінації щодо жінок, у тому числі включити принцип рівноправності чоловіків і жінок у своє національне законодавство і забезпечити практичне здійснення цього принципу (стаття 2, пункт, a)). Вони зобов'язані також вжити активних заходів для забезпечення всебічного розвитку і прогресу жінок (стаття 3) і встановлення фактичної рівності між чоловіками й жінками (стаття 4, пункт 1). Таким чином, Конвенція звертає увагу на необхідність систематичної зміни норм, які є передумовами нерівності жінок, для того, щоб уникнути порушення прав жінок у майбутньому.

Застосування на практиці керівних принципів дає можливість реалізовувати політику досягнення гендерної рівності.

Уперше в Конвенції була сформульована необхідність та легітимність застосування державами позитивних тимчасових дій, впровадження яких прискорює ліквідацію дискримінації за ознакою статі (ст. 4) і які не вважаються, за визначенням Конвенції, дискримінаційними; ці заходи мають бути скасовані, в разі досягнення цілей рівності можливостей і рівноправного ставлення. Крім того, Конвенція визнає, що вжиття державами-сторонами спеціальних заходів, спрямованих на охорону материнства, не вважається дискримінаційним. Це дуже важливе положення, особливо у світлі дискусій щодо можливостей квотування як методу збільшення представництва жінок у політичній сфері.

Друга, третя та п'ята статті Конвенції формують обов'язки держав щодо протидії дискримінації жінок та сприянню утвердженню рівності жінок і чоловіків у суспільстві, діяльності щодо змін соціальних та культурних моделей їх поведінки для викорінення забобонів, звичаїв та всіх інших проявів, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи зверхності однієї із статей або стереотипності ролі чоловіків і жінок.

Рівні права в суспільній та політичній сферах, у діяльності на міжнародному рівні, проголошуються статтями 7 та 8 Конвенції, відповідно до яких держави-сторони вживають усіх відповідних заходів для ліквідації дискримінації жінок у політичному та суспільному житті країни і, зокрема, забезпечують жінкам на рівних умовах з чоловіками право: голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні і здійсненні політики уряду та обіймати державні посади, а також здійснювати всі державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що займаються проблемами громадського і політичного життя країни; забезпечують жінкам можливість на рівних умовах з чоловіками і без будь-якої дискримінації представляти свої уряди на міжнародному рівні і брати участь у роботі міжнародних організацій.

У Конвенції проголошується рівність громадян у будь-якій сфері життя, у тому числі, економічній та сфері зайнятості, незалежно від віку, статі, кольору шкіри (статті 3, 10, 11, 13, 14). Так, у цих статтях визначаються необхідність: змінення економічної рівності чоловіків та жінок (статті 3, 11); право жінок на рівні з чоловіками умови праці (статті 10, 11); право жінок та чоловіків на рівну оплату за рівну працю, або за працю рівної цінності (стаття 11), право на оплачувану відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами при достатніх соціальних пільгах і без втрати місця роботи, стажу та соціальних видатків (стаття 11); право на гідний рівень життя для себе та своєї родини (стаття 13); право на соціальні послуги (статті 11, 14).

Конвенція (стаття 6) закликає держави-учасниці вжити всіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо припинення всіх видів торгівлі жінками та використання проституції жінок. Стаття 10 наголошує на праві жінок на громадянство, стаття 12 Конвенції забезпечує жінкам

право на охорону здоров'я, а стаття 14 звертається до проблем жінок, які проживають у сільській місцевості, наголошуючи на необхідності спеціальної уваги з боку держав до їхніх проблем.

Статті Конвенції побудовані таким чином, що вони описують практично всі проблемні зони. Ті ж питання, які не знайшли відображення у Конвенції (зокрема права жінок з обмеженою працездатністю, захист жінок від насильства), зумовили необхідність розробки та прийняття додаткових документів, наприклад, Декларації про викорінення насильства стосовно жінок. Важливе місце займають також Рекомендації Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок, які після прийняття стають частиною Конвенції.

Положення, які містяться у статтях Конвенції, є орієнтирами для держав, у тому числі й України, у формуванні та впровадженні політики гендерної рівності.

Відпрацьовано механізм нагляду за виконанням вимог Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок. Цей механізм ґрунтується на принципі підготовки періодичних доповідей щодо виконання положень Конвенції в тій чи іншій країні. Він сформульований у статтях 17-22 Конвенції. Комітет ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок рекомендує всім державам інформувати громадськість своєї країни про звіти в ООН та друкувати і розповсюджувати доповіді у власних країнах, висвітлювати їх зміст у засобах масової інформації, проводити громадські обговорення та слухання.

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок розглянув восьму періодичну доповідь України (CEDAW/C/UKR/8) на своїх 1472-му і 1473-му засіданнях 14 лютого 2017 року (див. CEDAW/C/SR 1472 і 1473). За результатами розгляду Комітет підготував та направив Уряду України заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок не тільки націлює на дотримання прав жінок, але й на забезпечення рівноправності жінок та чоловіків у суспільстві, і її позитивний вплив виявляється в такому: по-перше, положення Конвенції є орієнтирами для держав у формуванні та впровадженні політики стосовно жінок; по-друге, Конвенція будується на принципах активної участі та відповідальності держав за стан справ у цій сфері; по-третє, важливою є контролююча функція – контроль за виконанням її положень урядами держав - учасниць Конвенції; по-четверте, Конвенція відіграє роль каталізатора у розвитку державної жіночої політики на національному та міжнародному рівнях.

Тривалий збройний конфлікт в Україні, який продовжується вже четвертий рік, являє собою проблему для виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Проте Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок вважає, що виконання Конвенції, особливо під час конфлікту, є найбільш ефективною гарантією забезпечення повного дотримання і здійснення прав жінок, оскільки жінки є рушійною силою соціально-економічного розвитку країни. У зв'язку з цим Комітет закликає державу-учасницю виконати рекомендації, що містяться в цих заключних зауваженнях і є питанням першочергової важливості для забезпечення національної мобілізації і міжнародної підтримки, з урахуванням Загальної рекомендації № 30 (2013 р.) про роль жінок у запобіганні конфліктів, конфліктних і постконфліктних ситуаціях (Загальна рекомендація №30 (2013 р.)) шляхом створення спеціального механізму координації з усіма відповідними державними установами на всіх рівнях, а саме: Верховною Радою, обласними адміністраціями, судовими органами та іншими зацікавленими сторонами, а також представниками громадянського суспільства і міжнародних організацій, які в даний час надають підтримку державі-учасниці на шляху до досягнення всеосяжного і міцного миру.

Із заключних зауважень (п. 9) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

2.2. Рекомендація №30 до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок регулярно посилює текст Конвенції і надає державам-учасницям, міжнародним та громадським організаціям Загальні рекомендації, які інтерпретують ті чи інші права. Комітет також дає рекомендації щодо політик стосовно забезпечення тих чи інших прав. Ці рекомендації важливо враховувати при звітуванні держави щодо виконання Конвенції.

У контексті посилення жінок у миротворенні та захисту прав жінок під час військових конфліктів Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок запропонував державам Загальну рекомендацію № 30 щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктів, у конфліктних та постконфліктних ситуаціях, які було прийнято 2013 року.

Виконання Рекомендації Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №30 «Роль жінок у попередженні конфліктів, жінки під час конфліктних та постконфліктних ситуацій» та Резолюції 1325 «Жінки, мир, безпека» покликані додати гендерний компонент до дій держави щодо запобігання військовим конфліктам та політичним кризам, розбудови миру та вирішення конфліктів. Аналіз виконання Рекомендації важливий для підбиття підсумків, чи вживає держава всіх заходів щодо гендерного інтегрування та посилення жінок на всіх етапах розбудови миру.

Розділи Рекомендації №30 відповідають розділам Конвенції, але мають специфічну прив'язку до конфліктної ситуації, наприклад:

IV. А Жінки і попередження конфліктів:

- участь жінок в організаціях, які займаються питаннями воєнних витрат та інших глобальних проблем і превентивної дипломатії.

В. Жінки в конфліктних і постконфліктних ситуаціях:

1. Насильство проти жінок – попередження, розслідування, нетерпимість до випадків насильства за ознакою статі, особливо сексуального насильства:

- доступ до правосуддя, зокрема процедур розслідування випадків сексуального насильства;
- збір даних і стандартизація методу їх збору, зокрема у випадках сексуального насильства;
- ефективні засоби і ресурси для відшкодування збитків жертвам насильства;
- стандартизація процесів перенаправлення потерпілих.

2. Торгівля людьми – політика нетерпимості до торгівлі людьми серед військових:

- міграційна політика з урахуванням гендерної експертизи.

3. Участь – представництво жінок, зокрема в збройних силах, поліції, судовій системі:

- участь жіночих організацій в мирних переговорах, перебудові і відновленні.

4. Доступ до освіти, зайнятості, охорони здоров'я і сільські жінки:

- повернення дівчат до школи після переміщення;
- медичне обслуговування переміщених, зокрема ВІЛ-позитивних.

Такий підхід дає можливість розукрупнювати політику до індивідуальних підходів різних категорій груп.

Рекомендація №30 дає додаткові важелі та інструменти для врахування гендерної складової у процесах розбудови миру та подолання наслідків конфліктів.

2016 року українські громадські організації, в межах підготовки тіньових звітів в Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, вперше подали звіт за Рекомендаціями №30. Запитання Комітету, пов'язані з цим звітом, показують, що такі важелі й інструменти цікаві та необхідні не лише на національному, але й на міжнародному рівні.

Відповідно до Загальної рекомендації №30 (2013 р.), Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок закликає державу-учасницю:

- (a) Забезпечити дотримання верховенства права, справедливе і невідкладне здійснення правосуддя з урахуванням гендерного аспекту;
- (b) У пріоритетному порядку вжити заходів щодо ефективної боротьби з корупцією та безкарністю і виконати раніше взяте на себе зобов'язання щодо запобігання, розслідування, переслідування і покарання насильства по відношенню до жінок і дівчат з боку державних і недержавних суб'єктів;
- (c) Забезпечити проведення систематичного навчання з питань прав людини, зокрема прав жінок, для всіх співробітників правоохоронних органів і військовослужбовців, а також впровадження та дотримання суворого кодексу поведінки з метою ефективного забезпечення дотримання прав людини;
- (d) Як передбачено в межах Мінських угод, відхиляти клопотання про амністію для осіб, підозрюваних, обвинувачених або засуджених за вчинення військових злочинів, злочинів проти людяності або грубих порушень прав людини, в тому числі пов'язаного з конфліктом сексуального насильства, нагадуючи, що застосування амністії є неприпустимим, якщо воно перешкоджає здійсненню права жертв на ефективне застосування правового захисту, включаючи відшкодування збитків, або обмежує жертв і суспільство в праві знати правду про порушення прав людини і норм гуманітарного права.

Із заключних зауважень (п.10) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

2.3. Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та суміжні резолюції

Важливим документом посилення залучення жінок є Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»²⁷. Резолюція РБ 1325 була прийнята у 2000 році.

Резолюція Ради Безпеки²⁸ ООН – документ, який приймається з важливих питань забезпечення безпеки. Резолюції Ради Безпеки є офіційним відображенням думки або волі органів ООН.

Чому виникла необхідність приймати резолюцію Ради Безпеки 1325? Тому що важливо було перевести у сферу політики та практичних дій розуміння того, що жінки непропорційно страждають від військових конфліктів та їх наслідків і водночас непропорційно недопредставлені в процесах прийняття рішень і проведення мирних перемовин. Факт її прийняття органом ООН, який є, відповідно до статті 24 Статуту ООН, відповідальним за підтримку міжнародного миру та безпеки, показує урядам країн, що Рада Безпеки ООН вважає за необхідне залучати досвід жінок при вирішенні конфліктів, відновленні миру, захисті жінок від гендерно зумовленого насильства під час конфліктів. Резолюція була прийнята, оскільки важливо було сформулювати позицію світового співтовариства з приводу того, що у світі в останні десятиріччя відбувається дуже багато конфліктів і війн, від яких потерпають жінки, особливо, серед мирного населення. В складних ситуаціях, які виникають у час воєнного конфлікту жінки та діти мають особливі потреби, на які здебільшого ніхто не зважає. В Резолюції Рада Безпеки надає рекомендації, як державам, так і міжнародним організаціям, щодо залучення жінок до вирішення військових конфліктів, а саме:

- закликає держави забезпечувати більшу участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень в мнжах національних, регіональних і міжнародних інститутів і механізмів запобігання,

27 (Додаток № 5).5 CEDAW and Security Council Resolution 1325: A Quick Guide <http://www.unwomen.org/~media/Headquarters/Media/Publications/UNIFEM/CEDAWandUNSCR1325eng.pdf>

28 Рада Безпеки складається з п'ятнадцяти членів. Китай, Франція, Російська Федерація, Великобританія та Сполучені Штати Америки є постійними членами Ради Безпеки. Генеральна Асамблея обирає десять інших непостійних членів Ради Безпеки ООН (тобто держав) терміном на два роки, приділяючи особливу увагу ступеню участі держав у підтримці міжнародного миру й безпеки та у досягненні інших цілей ООН, а також справедливому географічному розподілу.

регулювання і вирішення конфліктів, наполегливо закликає держави-члени розширювати свою добровільну фінансову, технічну і матеріальну підтримку зусиль з підготовки персоналу з урахуванням ґендерних аспектів, пропонує державам-членам включати надані рекомендації у національні програми підготовки військового і цивільного поліцейського персоналу, цивільному персоналу з проведення заходів щодо підтримки миру;

- закликає Генерального секретаря активізувати участь жінок на директивних рівнях у врегулюванні конфліктів і мирних процесах та призначити більше жінок на посади спеціальних представників та посланців у миротворчих місіях, польових операціях ООН, особливо серед військових спостерігачів, цивільного, поліцейського персоналу, співробітників з прав людини і гуманітарного персоналу; включення ґендерного компонента в операції з підтримання миру, там де це доречно, включаючи зусилля, що вживаються відповідними фондами і програмами; дати державам-членам керівні вказівки щодо підготовки та надати їм матеріали, які стосуються захисту, прав і особливих потреб жінок, а також значення залучення жінок до всіх заходів з підтримки миру і миробудівництва;
- закликає всі сторони при погодженні і здійсненні мирних угод застосовувати підхід, заснований на врахуванні ґендерних аспектів, зокрема:
 - а) особливих потреб жінок і дівчаток в ході репатріації і переселення, а також в тому, що стосується реабілітації, реінтеграції та постконфліктного відновлення;
 - б) підтримувати заходи, спрямовані на підтримку місцевих мирних ініціатив, запропонованих жінками, і місцевих процесів врегулювання конфліктів і залучення жінок до діяльності усіх механізмів здійснення мирних переговорів;
 - в) заходів, що забезпечують захист і повагу прав людини жінок і дівчаток, особливо в тому, що стосується конституції, виборчої системи і діяльності поліції і судових органів.

РБ ООН також закликає всі сторони в збройних конфліктах повною мірою дотримуватися міжнародно-правових норм, які застосовуються до прав і захисту жінок і дівчаток, особливо як цивільних осіб.

Важливими є рекомендації РБ ООН щодо відповідальності всіх держав за припинення беззаконня і здійснення судового переслідування осіб, винних у геноциді, злочинах проти людства і військових злочинах, включно із злочинами, що стосуються сексуального та інших форм насильства по відношенню до жінок і дівчаток, і у зв'язку з цим підкреслює необхідність забезпечення того, щоб, коли це можливо, на ці злочини не поширювалася дія положення про амністію²⁹.

Ситуація, яка була до прийняття резолюції, поки не змінилася кардинально на глобальному рівні. За даними Глобального дослідження щодо впровадження Резолюції 1325 «Попередження конфліктів, перехідне правосуддя, забезпечення миру»³⁰, протягом 1990-2010 років у світі було підписано 585 мирних договорів, і лише в 92 з них були згадані жінки. В 17-ти прямо згадано сексуальне насильство. В 16 включені положення про права жінок. В 13-ти передбачено посилення жінок як умова реалізації договору. В 9-ти пропонувалися квоти або резервування місць для жінок в органах виконавчої та законодавчої влади. У 8-ми – згадана необхідність посилення жіночих організацій та інфраструктури, яка служить жіночим потребам. В 7-ми договорах згадувалися специфічні механізми, завдяки яким можна зменшити рівень насильства щодо жінок, а також включення жінок і дівчат в процес демобілізації, роззброєння та реінтеграції. В 5-ти договорах – необхідність участі жінок в діяльності поліції та реформування поліції з орієнтацією на потреби жінок. В 4-х – необхідність участі жінок у системах правосуддя. Таким чином, лобіювання участі жінок на всіх етапах ведення мирних перемовин, попередження та розв'язання конфліктів та участь залишаються актуальними і після 15 років прийняття Резолюції 1325.

29 Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution>

30 Глобальне дослідження було представлено в жовтні 2015 р. Генеральним Секретарем ООН Раді Безпеки ООН на тему. Дослідження було написано групою експертів, провідною серед яких була Радика Кумарасвами, колишня Спеціальна Доповідачка Ради безпеки ООН з питань дітей у військових конфліктах. До групи експертів входило 15 обраних осіб – представники керівництва ООН, дипломати, дослідники, практики з різни куточків світу. Координацію підготовки цього дослідження здійснював ООН-Жінки.

Резолюція не потребує ратифікації, бо не є документом зобов'язального характеру, але передбачає, що держави-члени ООН мають розробити національні плани дій на виконання цієї резолюції. Станом на грудень 2017 року 74 країн-членів ООН мали національні плани дій щодо впровадження в життя Резолюції 1325.

Резолюція РБ ООН 1325 пов'язана з декількома іншими резолюціями, що стосуються теми жінок, миру і безпеки, які були прийняті після 2000 року та отримали назву «сестринські» резолюції. Це, зокрема:

Резолюція РБ 1820 (2008), яка засуджує сексуальне насильство як знаряддя війни і оголошує згвалтування та інші форми сексуального насильства військовими злочинами. Вона наголошує на посиленні попередження гендерно зумовленого насильства, превенції випадків насильства, які скоюють представники сил з підтримання миру (військовими), та зобов'язує Генерального Секретаря ООН презентувати щорічні звіти щодо імплементації Резолюції 1325.

Резолюція 1888 (2009), яка приписує місіям з підтримання миру робити все для запобігання і реагування на сексуальне насильство і привела до створення посади Спеціального представника з питань сексуального насильства в умовах збройного конфлікту та створення експертної групи, яка працювала над зменшенням гендерно зумовленого насильства. Щорічні звіти визнані обов'язковими.

Резолюція 1889 (2009) щодо розширення участі жінок в мирних процесах і вимоги до Генерального Секретаря розробити Стратегію щодо імплементації положень резолюції РБ ООН 1325 та глобальні індикатори для відстеження ходу здійснення 1325. Вона також передбачає заснування посад Радниці із захисту жінок, які будуть у складі миротворчих місій.

Резолюція 1960 (2010) спрямована на припинення безкарності за сексуальне насильство в збройних конфліктах, закликавши Генерального секретаря «назвати й присоромити» збройні групи, які чинять сексуальне насильство і санкції для стримування конфліктів, пов'язаних із сексуальним насильством.

Резолюція 2106 (2013) прийнята для боротьби з безкарністю щодо проблеми сексуального насильства у збройних конфліктах і реалізації попередніх резолюцій. Вона також визнає, що сексуальне насильство в конфлікті також може впливати на чоловіків і хлопчиків, а також на всю громаду у вигляді травми, якої сексуальне насильство може завдати. В ній ще раз наголошувалось на необхідності швидкого реагування на випадки сексуального насильства в умовах збройних конфліктів, говорилось про створення спеціальних фондів та реабілітаційних програм для постраждалих від насильства. Підкреслювалася спеціальна роль гендерних радників, міжнародних та громадських організацій в реабілітації та превенції.

Резолюція 2122 (2013) підтверджує прихильність Ради Безпеки до боротьби з сексуальним насильством в умовах збройного конфлікту і повного здійснення Резолюції 1325 і інших резолюцій щодо жінок, миру і безпеки. Вона наголошує на важливості проведення регулярних консультацій із жіночими організаціями, спеціальної фінансової підтримки жіночих ініціатив, активній та рівній участі жінок у процесах виборів. Вона також зобов'язала Генерального Секретаря ООН представити Глобальне дослідження щодо впливу Резолюції 1325 в 2015 році.

Відзначаючи 15-ту річницю Резолюції 1325 Рада Безпеки ООН прийняла нову Резолюцію 2242. Вона присвячена питанням відповідальності та участі чоловіків і хлопців в залученні жінок до вирішення питань встановлення миру та безпеки, партнерства з жіночими організаціями. Резолюція 2242 (2015) звернулася до ролі жінок у боротьбі з насильницьким екстремізмом і тероризмом, вдосконалення власних методів роботи Ради Безпеки по відношенню до жінок, миру і безпеки, а також узагальнила гендерні рекомендації, зроблені на високому рівні незалежною Групою з операцій на користь миру і глобального дослідження.

2.4. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод

Розуміння важливості наслідувати норми і принципи Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод³¹ є необхідним для фахівців сектору безпеки. І хоча безпосередньо терміни «гендерно зумовлене насильства», «насильство проти жінок», «домашнє насильство» в ній не застосовуються, Конвенція має безпосереднє відношення до захисту прав постраждалих від насильства. Європейській суд з прав людини приймає та розглядає справи, які стосуються насильства проти жінок. Ці справи є джерелом права та обов'язковими для виконання.

Європейська Конвенція із захисту прав людини та основних свобод встановлює зобов'язання кожної держави, яка ратифікувала Конвенцію, поважати права людини через гарантування кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, прав і свобод, визначених у Конвенції (ст.1). Кожна держава-учасниця цього важливого міжнародного документа бере на себе негативні та позитивні зобов'язання щодо забезпечення прав і свобод, викладених у Конвенції та протоколах до неї. Це означає, що з одного боку, держава зобов'язується утримуватись від порушення прав і свобод людини через дії своїх повноважних представників (негативні зобов'язання), а з іншого боку – охороняти права і свободи людини від їх порушень з боку приватних осіб (позитивні зобов'язання). Це відповідає принципу відповідальності держави, закладеному у Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

У ситуації домашнього насильства може бути порушено цілий комплекс прав людини, передбачених Європейською конвенцією, зокрема право на життя (ст. 2), право жити вільно від катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (ст. 3), право жити вільно від рабства і примусової праці (ст. 4), право на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8). Крім того, особа, яка страждає від домашнього насильства, може стати жертвою дискримінації (ст. 14), може бути порушено її право на ефективний правовий захист (ст.13) у разі, якщо в державі не створено відповідних законів та не впроваджено на практиці принцип рівного доступу до засобів захисту прав у ситуації насильства в сім'ї³².

2.5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)

Стамбульська конвенція, як будь який документ Ради Європи, розроблялася усіма державами - учасницями цієї організації. Україна, як член Ради Європи, брала участь у розробці цього документа і голосувала за його прийняття.

Конвенцією ще раз підкреслюються повноваження держави щодо захисту прав людини як в публічній, так і приватній сферах (ст.4). Конвенція базується на переконанні, що припинення насильства по відношенню до жінок та домашнього насильства потребує комплексних та мультидисциплінарних заходів та стратегій, учасниками яких є не тільки державні структури в особі соціальних служб, правоохоронних органів, судів, органи місцевого самоврядування, але й громадські організації, інші інститути громадянського суспільства, приватний сектор. Питанням створення та впровадження інтегрованої політики та збору даних у цій сфері присвячено другий розділ Конвенції. Розділ 4 Конвенції присвячено захисту і підтримці жертв. Так, кожна Сторона Конвенції має забезпечити створення достатньої кількості належних та легкодоступних притулків для безпечного розташування жертв, особливо жінок та їх дітей (ст. 23), організувати у масштабі країни безкоштовні телефонні лінії підтримки, які мають працювати цілодобово та без вихідних (ст. 24) тощо.

31 Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод. – Електронний документ. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

32 Судовий розгляд справ, пов'язаних з вчиненням насильства в сім'ї в Україні: проблеми відповідності міжнародним стандартам та шляхи вдосконалення. Науково-практичний посібник для суддів / Євсюкова М.В., Христова Г.О., Шаповалова О.А. та ін. / За заг. Ред.. Шаповалової О.А., Павлиш С.О. – К., 2011. – с. 25-26

Заходи, передбачені Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, які мають позитивно вплинути на захист постраждалих від насильства

Має бути запроваджений комплекс заходів щодо протидії усім формам насильства стосовно жінок;

Розширено коло осіб, які можуть нести відповідальність за вчинення домашнього насильства (партнер, друг, керівник на роботі тощо);

Можливість для правоохоронних органів невідкладно змусити кривдника покинути будинок з метою забезпечення безпеки постраждалої;

Створення притулків, де постраждала зможе отримати тимчасовий прихисток;

Створення (підтримка діяльності) телефонних «гарячих» ліній, які дадуть змогу постраждалій отримати інформацію про права та можливу допомогу;

Введення кримінальної відповідальності за всі види домашнього насильства;

Перенесення тягара доказування з постраждалої сторони на кривдника.

2.6. Міжнародний кримінальний суд та Римський статут кримінального суду

На своїй 52-й сесії Генеральна Асамблея ООН постановила скликати в 1998 році під егідою ООН Дипломатичну конференцію в Римі за участю всіх держав. 17 липня 1998 р. 120 держав підписали Римський статут – правову основу для створення постійного Міжнародного кримінального суду, 21 країна утрималися від голосування. Сім країн проголосували проти договору – Китай, Ірак, Ізраїль, Лівія, Катар, Сполучені Штати, Ємен. Римський статут набрав чинності 1 липня 2002 після його ратифікації 60 країнами. Станом на квітень 2013 р. Римський статут ратифікували 122 держави у всьому світі.

Міжнародний кримінальний суд (МКС) – правовий інститут, в компетенцію якого входить переслідування осіб, відповідальних за геноцид, воєнні злочини і злочини проти людяності. МКС був заснований в 2002 році на основі Римського статуту (1998 р.), розташований в м. Гаага (Нідерланди), і тому відомий як «Гаазький суд» або «Гаазький трибунал». На відміну від інших міжнародних і змішаних кримінальних судів, МКС є установою, що діє постійно. До його компетенції входять злочини, здійснені після набуття чинності Римським статутом. Міжнародний кримінальний суд не слід плутати з Міжнародним судом ООН, який також засідає в Гаазі, але має іншу компетенцію. МКС не входить до офіційних структур Організації Об'єднаних Націй, хоча може порушувати справи за поданням Ради Безпеки ООН. Компетенція Суду обмежена в часі злочинами, скоєними після 1 липня 2002 року, дати набуття чинності Римським статутом. Процес формування Суду зайняв приблизно три роки; розгляд Судом конкретних справ почався 2006 р. Витрати суду фінансуються за рахунок його держав-учасників, а також можливі добровільні внески від урядів, міжнародних організацій, приватних осіб, корпорацій та інших суб'єктів.

До складу Міжнародного кримінального суду входять 18 суддів, що обираються на термін у 9 років Асамблеєю держав-учасниць суду, причому кожна з вище названих груп має бути представлена принаймні 2 суддями. Станом на квітень 2013 року 3 судді представляли Східну Європу, 3 – Азію, 4 – Африку, 2 – Латинську Америку, а інші 5 – Західну Європу та інші держави. Компетенція суду обмежена трьома видами злочинів.

Геноцид – намір цілком або частково винищити національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку.

Злочини проти людяності – частина масштабного або систематичного переслідування, спрямованого проти мирного населення, причому про можливе переслідування злочинцеві заздалегідь було відомо.

Воєнні злочини – порушення законів і звичаїв ведення війни, що регулюють поведінку збройних формувань під час війни і захищають цивільне населення, військовополонених, культурне надбання і таке інше.

До компетенції Міжнародного кримінального суду пропонувалося також включити агресію. Проте під час переговорів у Римі сторони не змогли прийти до єдиного визначення цього злочину, і тому було вирішено, що наразі Суд не може здійснювати правосуддя з питань, пов'язаних зі злочинною агресією.

Римський статут Міжнародного кримінального суду перераховує військові злочини, злочини проти людяності й акти геноциду, що можуть містити в собі ознаки сексуального насильства. Він також містить злочини, які можуть бути сексуалізованими та становити воєнні злочини, злочини проти людяності й акти геноциду. Вони також можуть розслідуватися та розглядатися судом на підставі фактів, які містять сексуальне насильство.

Акт сексуального насильства може являти собою воєнний злочин або порушення законів і звичаїв ведення війни, якщо він вчинений у контексті міжнародного або неміжнародного збройного конфлікту та пов'язаним з ним злочинцем, який знає про фактичні обставини, що робить ситуацію збройним конфліктом. Римський статут конкретизує перелік злочинів у формі сексуального насильства як воєнних злочинів у міжнародних і неміжнародних збройних конфліктах.

Сексуальне насильство також може являти собою злочин проти людяності, коли акт сексуального насильства було скоєно в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення. Повсюдний і систематичний характер повинне мати не саме сексуальне насильство, для того, щоб воно являло собою злочин проти людяності, а напад на цивільне населення, і безпосередні виконавці повинні усвідомлювати, що таке діяння є частиною широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення або передбачається як таке. Насправді, один акт зґвалтування або інших форм сексуального насильства може бути злочином проти людяності³³.

Деякі із злочинів, перелічених у Римському статуті, які можуть застосовуватися до актів сексуального насильства, перераховані нижче.

Військові злочини (міжнародний збройний конфлікт) (стаття 8.2 (b)) та внутрішній збройний конфлікт (стаття 8.2(c)-(e)0, «Злочини проти людяності» стаття 7).

Конкретні злочини у формі сексуального насильства: зґвалтування, оборнення в сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність³⁴, примусова стерилізація і будь-які інші види сексуального насильства та будь-які інші види сексуального насильства, що також представляють собою грубе порушення статті 3, загальної для чотирьох Женевських конвенцій.

Інші злочини, які можуть містити злочинну поведінку сексуалізованого характеру: заподіяння особам, які перебувають під владою супротивної сторони, фізичних каліцтв або вчинення над ними медичних або наукових експериментів будь-якого роду, які не виправдані необхідністю медичного, стоматологічного або лікарняного лікування відповідної особи та не здійснюються в її інтересах та які викликають смерть або серйозно загрожують здоров'ю такої особи або осіб³⁵; оголошення такими, що скасовані, припинені або неприйняті в суді, прав та позовів громадян іншої сторони³⁶; посягання на людську гідність, зокрема образливе та принизливе ставлення³⁷; «використання» дітей як активних учасників військових дій, яке може включати в себе, наприклад, примус дітей до вчинення актів сексуального насильства або до вступу в статеві акти з метою

33 Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах насильства. – с. 24-25

34 «Примусова вагітність» означає незаконне позбавлення волі жінки, яка насильно завагітніла, з метою зміни етнічного складу будь-якого населення або здійснення інших серйозних порушень міжнародного права. Це визначення в жодному разі не повинно тлумачитися як таке, що зачіпає національне законодавство, що стосується вагітності.

35 Наприклад, затримання цивільних осіб і проведення експерименту над ними, що включає заподіяння шкоди їхнім геніталіям, або проведення експерименту, що включає насильницьку наготу, наприклад роздягнення догола та поливання все гарячішою водою, щоб «перевірити», через який час у них з'являться ознаки опіків.

36 За тих обставин, коли права, які оголошуються скасованими, призводять до сексуального насильства, наприклад, злочинець (у своєму положенні) наказує жінкам, які є громадянами іншої сторони, робити аборти.

37 Це положення може бути застосоване до злочинів у формі сексуального, а також несексуального насильства, наприклад, примус затриманого чоловічої статі до того, щоб лизати геніталії злочинця або іншої особи, або змушення затриманого лизати взуття злочинця або іншої особи. Обидва ці приклади можуть становити образливе та принизливе поводження. Це положення традиційно використовувалося як узагальнююче для злочинів у формі сексуального насильства; проте, ґендерна юриспруденція заохотила до точного відображення шкоди, заподіяної сексуальним насильством, що, хоча і є посяганням на людську гідність, також є актом насильства та нанесення фізичної та психічного шкоди, що є складовими катувань і жорстокого поводження.

якимось чином вплинути на їхню готовність вчиняти інші акти насильства. Це також може включати в себе сценарій, коли діти-солдати неодноразово піддаються сексуальним катуванням, щоб вони у свою чергу здійснювали такі акти сексуального катування щодо цивільних осіб.

8 вересня 2015 року Україна подала заяву про злочини проти людяності й військові злочини, скоєні Росією й терористичними організаціями ДНР/ЛНР, які призвели до важких наслідків і масових убивств до Міжнародного кримінального суду.

6 березня 2017 року розпочалися публічні слухання за позовом України проти Росії.

2.7. Міжнародний протокол документування сексуального насильства

Документування фактів сексуального насильства, непросте в силу багатьох причин, проведене Інформаційно-консультативним жіночим центром, коаліцією «Справедливість для миру в Донбасі», Українською Гельсінською спілкою з прав людини, іншими організаціями, групами, окремими волонтерами показало, що:

- Випадки порушення прав людини та насильства на тимчасово окупованих територіях, зокрема проти жінок, були, але через високу стигму у суспільстві люди частіше не готові про них говорити.
- Погрози та імітації насильства, зокрема сексуального, не сприймаються як насильство, хоча наносять глибокі рани постраждалим і важко долаються протягом тривалого періоду.
- Відсутні підстави стверджувати, що протягом тимчасової окупації мали місце масові зґвалтування як засіб ведення війни, що мали місце в інших зонах конфлікту (Руанда, Боснія тощо).
- Є опосередковані свідчення, що на територіях, які зараз не знаходяться під контролем України, факти порушень прав людини, насильства, і зокрема сексуального, мають більш жорстокий характер, відбуваються частіше і не документуються.

Документування випадків сексуального насильства, пов'язаного із конфліктами, має відбуватись відповідно до стандартів міжнародного права. 17 квітня 2014 Верховна Рада України ухвалила заяву, якою визнала юрисдикцію Міжнародного кримінального суду відповідно до статті 12(3) Римського статуту.

Міжнародний кримінальний суд не підмінює собою українську систему правосуддя, для якої сексуальні злочини в період військових дій є також новим викликом, і важливо здійснювати документування таких злочинів відповідним чином, щоб гарантувати жертвам розслідування, доступ до суду та відновлення.

Протягом багатьох років спостерігалася фактично повна безкарність у випадках сексуального насильства під час конфліктів. Для зміни цієї ситуації у 2012 році була проведена низка консультацій із зацікавленими сторонами з метою охоплення наявної передової міжнародної практики документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту та для оцінки прогалин і проблем, до розв'язання яких необхідно залучати міжнародне співтовариство.

Як результат – було розроблено Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах насильства. Протокол є результатом спільної роботи над його розробкою, що включала проведення широких консультацій з експертами, вказаними вище. В роботі над його текстом взяли участь експерти міжнародних правозахисних організацій та академічних інституцій – Міжнародного кримінального суду, "Save the Children", Управління Верховного комісару ООН з прав людини, Ініціативи жінок за гендерну справедливість, Панафриканська спілка адвокатів, Інституту міжнародних кримінальних розслідувань, Міжнародної ліги жінок за мир та свободу, Лікарі за права людини та інших організацій.

Міжнародний протокол встановлює основні стандарти належної практики документації та розслідування сексуального насильства як злочину, відповідно до міжнародного права. Водночас, він не має обов'язкової сили і не має на меті охопити всю сферу злочинів сексуального насильства; він зосереджений на конкретному питанні документації та розслідування злочинів сексуального насильства в межах міжнародного кримінального права.

Важливо, щоб Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту³⁸ було включено до навчання відповідальних осіб за надання допомоги жертвам ґендерно зумовлених злочинів, які є нерозривними супутниками військових конфліктів, такі як зґвалтування, примусова проституція, незаконні утримання жінок у місцях обмеження волі на тимчасово окупованих територіях тощо. Підвищення обізнаності представників правоохоронних органів, органів правосуддя є важливим кроком виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», прийнятого на виконання Рекомендації Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №30 «Роль жінок у попередженні конфліктів, жінки під час конфліктних та постконфліктних ситуацій».

Цей Протокол не має на меті охопити всю сферу злочинів сексуального насильства; він зосереджений на конкретному питанні документування та розслідування злочинів сексуального насильства в межах міжнародного кримінального права. Утім, очевидно, що постраждалі від злочинів у формі сексуального насильства поза цим контекстом також гостро потребують правосуддя, підтримки та правового захисту; ми сподіваємося, що цей Протокол стане каталізатором активізації роботи як із профілактики, так і з документування всіх форм сексуального насильства в умовах конфлікту.

Основна мета Протоколу полягає в тому, щоб сприяти підсиленню відповідальності за злочини у формі сексуального насильства в межах міжнародного права. Він це забезпечує, визначаючи основні принципи документування сексуального насильства як злочину згідно з міжнародним правом, що ґрунтуються на передовій практиці в цій галузі. Протокол не є зобов'язуючим для держав. Радше, він може служити інструментом підтримки зусиль з боку національних та міжнародних практиків у сферах правосуддя і прав людини щодо ефективного, призначеного для захисту документування сексуального насильства як злочину згідно з міжнародним правом – як військового злочину, злочину проти людяності або акту геноциду.

У протоколі надаються визначення злочинів у формі сексуального насильства та злочинів, які можуть вчинятися за допомогою сексуального насильства. Описується процедура проведення документації на практиці, принципи та етапи документування, вимоги до фахівців, які залучені до цього процесу, процес ідентифікації постраждалих, правила проведення співбесіди та зберігання інформації.

Так, в частині 1 Протоколу надається визначення сексуального насильства як міжнародного злочину. У ній також описані важкі наслідки, пов'язані з сексуальним насильством, та перешкоди, з якими стикаються постраждалі та свідки при отриманні доступу до правосуддя, а також деякі міфи та хибні уявлення про сексуальне насильство, які можуть перешкоджати зусиллям щодо ефективного розслідування та документування злочинів і підтримки постраждалих/свідків.

Частина 2 описує те, як документування виглядає на практиці: що робити, щоб вивчити, підготувати та сформулювати процеси розслідування та документування, як проводити безпечні та ефективні інтерв'ю, а також мінімальні вимоги при роботі з аудіовізуальними, речовими та документальними доказами сексуального насильства. У цьому розділі наголошується на основному принципі – «не нашкодь», і він пропонує практичні стратегії, які спеціалісти можуть застосовувати для пом'якшення та усунення можливих ризиків, пов'язаних із документуванням та розслідуванням сексуального насильства в умовах конфлікту, а також для подолання деяких перешкод, які можуть втручатися в роботу з притягнення до відповідальності.

Додатки включають «Робочий зошит свідчень для документування злочинів у формі сексуального насильства: інструмент, що допоможе слідчим заповнити прогалини в доказовій базі», в якому викладені приклади того, якого виду інформацію корисно збирати, щоб довести конкретний, контекстний елемент та елемент зв'язку сексуального насильства як військового злочину, злочину проти людяності або акту геноциду. Додатки також включають резюме та рекомендації щодо інтерв'ю, роботи з фізичними та документальними доказами, а також використання моделі багатогалузевої підтримки й інформацію про основні види перенаправлень та медичної документації для цілей формування доказової бази.

38 www.empedu.org.ua

Відповідальність за сексуальне насильство може наступити в багатьох формах. Її можна досягнути шляхом кримінального переслідування, але також вона може бути реалізована в судовому порядку в справах щодо порушення прав людини проти відповідальних держав або недержавних суб'єктів, у межах цивільного законодавства, репараційних претензій з боку жертв/свідків сексуального насильства, а також процесів перехідного правосуддя.

У ситуаціях, коли в зоні конфлікту або в постконфліктному контексті наявні механізми забезпечення відповідальності чи коли вони дуже віддалені, інформація, зібрана практиками, які мають негайний і полегшений доступ до постраждалих і свідків, може стати критично важливим доказом у майбутніх зусиллях щодо забезпечення відповідальності. Зокрема, спосіб забезпечення доступу до інформації і збору інформації та методологія, яка використовується в процесі документування, є ключовими елементами забезпечення повноти доказів, захисту громади-бенефіціара, а також розширення прав і можливостей постраждалих за рахунок участі в процесі здійснення правосуддя. Цей Протокол визначає прості та чіткі основні принципи, яких слід дотримуватися для досягнення цих цілей.

Протокол робить особливий акцент на документуванні злочинів у формі сексуального насильства в межах міжнародного права. Втім, багато основоположних принципів, викладених у Протоколі, також будуть актуальні для документування цих злочинів в інших контекстах, порушень прав людини та зловживань, а також порушень норм міжнародного кримінального права, не пов'язаних із сексуальним насильством.

Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту має стати частиною навчання осіб, відповідальних за надання допомоги жертвам гендерно обумовлених злочинів.

2.8. Інструкція Генерального секретаря ООН з репарацій, пов'язаних з сексуальним насильством під час конфліктів

У червні 2014 року Генеральний секретар опублікував Інструкцію з репарацій, пов'язаних із сексуальним насильством під час конфліктів. Вона встановлює відповідну міжнародно-правову базу, яка відноситься до цього злочину і розробляє загальні і оперативні керівні принципи, які повинні спрямовувати підтримку Організації Об'єднаних Націй державам-членам в цій області. Підготовка цього документа відбувалася за ініціативи ООН-Жінки і Управління Верховного комісара з прав людини за участю суб'єктів з питань забезпечення законності та координації групи ресурсів.

Зайнаб Хава Бангура, Спеціальна представниця Генерального секретаря з питань сексуального насильства в умовах конфлікту, підкреслила важливість відображення проблематики сексуального насильства в механізмах підзвітності, які існують у зв'язку зі збройними конфліктами. Вона зазначила, що репарації визнають важливість здійснення правосуддя для жертв і стверджують, що вони не винні в тому, що сталося. По-друге, на рівні громад, сексуальне насильство руйнує правила, писані і неписані, а Інструкція визнає колективну шкоду і важливість відшкодування збитку. По-третє, на державному рівні, нездатність забезпечити справедливість і відшкодування збитку ризикує увіковічучи порочне коло насильства, помсти і самосуду і підриває віру у верховенство закону. Пані Бангура визнала, що, хоча неможливо повністю вилікувати рани, завдані такими злочинами, символічні репарації повинні визнати права потерпілих на відшкодування.

Інструкція спрямована на забезпечення політики і оперативного керівництва для Організації Об'єднаних Націй щодо відшкодувань жертвам конфліктів, пов'язаних з сексуальним насильством. Вона покликана доповнити інші відповідні інструменти ООН та інструктивні вказівки.

А. Керівні принципи для оперативної взаємодії:

1. Адекватне відшкодування збитку жертвам конфліктів, пов'язаних з сексуальним насильством, тягне за собою поєднання різних форм відшкодування шкоди.

2. Судові та / або адміністративні репарації повинні бути доступні для жертв конфліктів, пов'язаних з сексуальним насильством, як частина їх права на отримання швидких, адекватних та ефективних засобів правового захисту.

3. Індивідуальні та колективні репарації повинні доповнювати і підсилювати одна одну.
4. Компенсації повинні прагнути бути трансформативними, в тому числі і в плануванні, впровадженні, впливі.
5. Співпраця в галузі розвитку повинна підтримувати зобов'язання держав забезпечувати доступ до репарації;
6. Конструктивна участь і консультації жертв у зборі інформації, плануванні, реалізації, моніторингу та оцінці репарацій повинна бути забезпечена.
7. Невідкладні тимчасові репарації для задоволення нагальних потреб і уникнення непоправної шкоди повинні бути доступні.
8. Адекватні процедурні правила, пов'язані із сексуальним насильством і відшкодування шкоди, повинні бути розроблені.

Інструкція спрямована на розробку політики і оперативних настанов для Організації Об'єднаних Націй в галузі відшкодування жертвам конфліктів, пов'язаних з сексуальним насильством, в тому числі на заходи щодо просування і / або підтримки проектування, впровадження, моніторингу і оцінки репараційних програм та ініціатив, спрямованих на жертв сексуального насильства в умовах конфлікту. Вона покликає доповнити інші відповідні інструменти ООН.

Деякі з принципів, викладених у цій Інструкції, також можна застосовувати в ситуаціях відшкодування жертвам сексуального та гендерного насильства поза конфліктом або постконфліктної ситуації, а також жертвам інших порушень міжнародних документів з прав людини і міжнародного гуманітарного права.

Інструкція використовує визначення сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами, розроблені в ООН.

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, стосується випадків або патернів сексуального насильства по відношенню до жінок, чоловіків, дівчаток чи хлопчиків, що відбуваються в конфлікті або постконфліктному середовищі, яке має прямі або непрямі зв'язки з конфліктом або які відбуваються в інших ситуаціях, що викликають стурбованість у контексті політичних репресій.

Пов'язане з конфліктами сексуальне насильство приймає різні форми, такі як, зокрема, гвалтування, примусова вагітність, примусова стерилізація, примусовий аборт, примусова проституція, сексуальна експлуатація, торгівля людьми, сексуальне рабство, примусове обрізання, кастрація, примусова нагота або будь-які інші форми сексуального насильства порівнянної тяжкості. Залежно від обставин, це може являти собою воєнний злочин, злочин проти людяності, геноцид, тортури або інші грубі порушення прав людини.

Основні принципи і Настанови описують різні форми відшкодування, в тому числі:

- реституція,
- компенсація,
- реабілітація,
- сатисфакція,
- гарантії неповторення.

Базове обґрунтування відшкодування може вплинути на конкретний спосіб, яким програма репарацій відповідає розподілу матеріальних і символічних репарацій на індивідуальній і колективній основі. Консультації з постраждалими особливо важливі для того, щоб почути їх думки щодо конкретного характеру відшкодування.

Для України цей документ може слугувати як для планування майбутніх компенсацій потерпілим внаслідок конфлікту, так і для застосування його положень, зокрема гарантій неповторення при розробці всіх стратегічних документів, що стосуються гендерної рівності.

РОЗДІЛ 3. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Розділ 3 присвячений питанням висвітлення окремих аспектів національного законодавства України, які мають суттєве відношення до питань забезпечення гендерної рівності та миробудування. Як і в попередньому розділі, це не було самоціллю, а мало на меті надати інформацію про правові норми, які лежать в основі сучасної гендерної політики в Україні та дають правові підстави на національному рівні забезпечувати впровадження найкращих міжнародних стандартів прав людини та гендерної рівності. Піднімаються також питання відповідальності за скоєння злочинів, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством, в тому числі, домашнім.

Рівність прав жінок та чоловіків в Україні гарантується Основним Законом держави. Стаття 24 Конституції України проголошує, що кожний громадянин суспільства – як чоловік, так і жінка – має всю повноту соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод. Ці принципи підтверджуються і в інших статтях Конституції та законах України. У Конституції визначаються також і гарантії забезпечення цих прав, передусім шляхом надання жінкам та чоловікам рівних можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; здійснення спеціальних заходів щодо охорони праці і здоров'я жінок; встановлення пенсійних пільг; створення умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; надання правового захисту, матеріальної і моральної підтримки материнства і дитинства, у тому числі оплачуваних відпусток, інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Відповідно до Конституції України, жінки і чоловіки мають закріплені рівні права на захист життя і здоров'я (ст. 27), на охорону здоров'я та медичну допомогу (ст. 49), відпочинок і соціальний захист (ст. 45, 46), на працю та її вільний вибір (ст. 43). Держава вживає необхідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок у сфері зайнятості з метою забезпечення їм рівних з чоловіками прав.

Національна стратегія у сфері прав людини (Указ Президента України № 501/2015 від 25.08.2015) та План дій на виконання Національної стратегії (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015) містять розділи, пов'язані із протидією гендерно зумовленому насильству, торгівлі людьми та рабству, домашньому насильству, забезпеченню рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, захисту прав дитини, розвитку медіації як інструменту вирішення та запобігання конфліктам.

3.1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

В основі гендерної політики в Україні лежать загальноприйняті міжнародні норми, зафіксовані в низці міжнародних документів: Загальній декларації прав людини, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Конвенції Міжнародної організації праці № 156 про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок, рекомендаціях Ради Європи, підсумкових документах Четвертої Всесвітньої конференції ООН зі становища жінок (Пекін, 1995) «Пекінська платформа дій», резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 1325 «Жінки, мир та безпека» та інших.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» було прийнято в 2005 р.з метою забезпечення досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

У ст.1. «Визначення термінів» наводиться тлумачення основних термінів, які вживаються в Законі:

- рівні права жінок і чоловіків – відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі;
- рівні можливості жінок і чоловіків – рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків;
- дискримінація за ознакою статі – дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків;
- позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України;
- сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування;
- ґендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства;
- ґендерно-правова експертиза – аналіз чинного законодавства, проектів нормативно-правових актів, результатом якого є надання висновку щодо їх відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

У ст. 3. визначаються основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: утвердження ґендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень; забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків; підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства; виховання і пропаганду серед населення України культури ґендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі.

Стаття 4 зобов'язує до проведення ґендерно-правової експертизи нормативно-правових актів та їх проектів. Відповідальним за цю діяльність Кабінет Міністрів визначив Міністерство юстиції України. Розробка проектів нормативно-правових актів має здійснюватися з обов'язковим урахуванням принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Стаття 5 зобов'язує Держкомстатистики забезпечувати збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичних даних щодо показників становища жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, групуючи їх за статями.

У ст. 6 Закону, якою забороняється дискримінація за ознакою статі, також зазначається, що не вважаються дискримінацією за ознакою статі: спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів та грудного вигодовування дитини; обов'язкова строкова військова служба для чоловіків, передбачена законом; різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків, передбачена законом; особливі вимоги щодо охорони праці жінок і чоловіків, пов'язані з охороною їх репродуктивного здоров'я; позитивні дії.

Другий розділ закону присвячений механізмам забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

У статті 7 зазначені органи, установи та організації, наділені повноваженнями у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Стаття 8 визначає повноваження Верховної Ради України у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

У статті 9 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок» визначені три функції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо забезпечення

рівності прав жінок та чоловіків: здійснення контролю, прийняття та розгляд скарг, висвітлення питань гендерної дискримінації у щорічній доповіді.

Стаття 10 визначає повноваження Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а стаття 11 – уповноваженого органу державної виконавчої влади в цій сфері, яким є Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Стаття 12 визначає повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Так, органи виконавчої влади, в тому числі й МВС України, в межах своєї компетенції: забезпечують надання жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей; здійснюють виконання загальнодержавних та регіональних програм з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; створюють умови для поєднання жінками і чоловіками професійних і сімейних обов'язків; забезпечують доступні соціально-побутові послуги, включаючи догляд за малолітніми дітьми, організацію дошкільного виховання та забезпечення дитячого дозвілля; провадять просвітницьку діяльність з питань гендерної рівності; співпрацюють з об'єднаннями громадян щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків; подають пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; сприяють науковим розробкам у сфері гендерних досліджень; дотримуються принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у своїй діяльності; здійснюють позитивні дії.

В органах виконавчої влади визначається уповноважена особа (координатор) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Виконання обов'язків уповноваженої особи (координатора) покладається на одного із заступників міністра, заступника керівника іншого органу виконавчої влади. Органи виконавчої влади можуть утворювати консультативно-дорадчі органи, призначати радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Повноваженням уповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування присвячена стаття 13 Закону. Так, уповноважені особи у межах своїх повноважень організують роботу відповідних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в напрямі: урахування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у відповідній сфері діяльності; проведення аналізу стану забезпечення гендерної рівності та вивчення доцільності застосування позитивних дій з метою подолання асиметрії, дисбалансу, що складаються на відповідній території чи в галузі; співробітництва з об'єднаннями громадян, узагальнення інформації, яка надходить від них щодо моніторингу стану дотримання рівності жінок і чоловіків, та спільного вироблення шляхів усунення дискримінації за ознакою статі; здійснення постійної інформаційно-пропагандистської діяльності щодо ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі; вжиття заходів, спрямованих на формування гендерної культури населення; організації прийому громадян з питань дискримінації за ознакою статі; розгляду та аналізу звернень громадян з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, вивчення причин, що їх зумовлюють; навчання працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань гендерної проблематики; вжиття заходів щодо усунення проявів дискримінації за ознакою статі.

Низка статей, які наводяться нижче стосується забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у різних сферах суспільного життя. Стаття 15 – у виборчому процесі, стаття 16 – у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, стаття 17 – у праці та одержанні винагороди за неї, стаття 18 – під час укладання колективних договорів та угод, стаття 19 – у сфері підприємництва, двадцята – у сфері соціального захисту, ст. 21 – у здобутті освіти та професійній підготовці.

Шостий розділ Закону містить норми щодо відповідальності за порушення законодавства України про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Уперше в законодавстві України в Законі «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» з'являється поняття «сексуальні домагання», і відповідно до статті 22 «Оскарження дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань» та 23 «Відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданих унаслідок дискримінації за ознакою статі чи сексуальних домагань». Ця проблема буде розглянута нами детально в п'ятому розділі.

Як зазначається в статті 24 «Відповідальність за порушення законодавства про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», особи, винні в порушенні вимог законодавства про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із законом.

Проектом Закону про запобігання та протидію домашньому насильству³⁹, який був проголосований Верховною Радою України 7 грудня 2017 р. вносяться зміни до Закону України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”⁴⁰.

Так законодавець дає визначення ряду термінів, зокрема: позитивні дії, спеціальні тимчасові заходи, насильство за ознакою статі, особа, яка постраждала від насильства за ознакою статі, дитина, яка постраждала від насильства за ознакою статі, кривдник, дитина-кривдник, запобігання насильству за ознакою статі, протидія насильству за ознакою статі, оцінка ризиків, програма для постраждалої особи, програма для кривдника

Диискримінації за ознакою статі визначається як ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”, крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об’єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними; обмежувальний припис стосовно кривдника.

Окрім того, Закон доповнюється статтею 7-1 «Суб’єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі» та в визначає їх повноваження.

Проектом закону на органи виконавчої влади та органами місцевого самоврядування покладається функція запобігання та протидія насильству за ознакою статі. Передбачається забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у діяльності засобів масової інформації шляхом покладання на засоби масової інформації сприяти недопущенню дискримінації за ознакою статі та насильства за ознакою статі, поширення матеріалів, що відтворюють чи зміцнюють дискримінаційні уявлення про соціальні ролі та обов’язки жінок і чоловіків, схвалюють або провокують дискримінацію за ознакою статі чи насильство за ознакою статі, включаючи сексуальне насильство.

3.2. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»

Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» розроблено з метою встановлення засад запобігання та протидії дискримінації в Україні. Ця мета має бути досягнута шляхом визначення поняття дискримінації і її основних форм; запровадження принципу недискримінації у законодавстві України; встановлення заборони дискримінації з одночасним визначенням дій, які не вважаються дискримінацією; визначення суб’єктів, наділених повноваженнями щодо запобігання та протидії дискримінації, наділення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини повноваженнями щодо запобігання та протидії дискримінації; запровадження антидискримінаційної експертизи, в тому числі, обов’язкової для проектів законів України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади.

Формами дискримінації є пряма дискримінація, непряма дискримінація, підбурювання до дискримінації та утиск.

39 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60306

40 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Принцип недискримінації, встановлений статтею 2 Закону, передбачає незалежно від певних ознак:

1. забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб;
2. забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб;
3. повагу до гідності кожної людини;
4. забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб.

Водночас, міжнародні документи визначають серед керівних принципів рівності та недискримінації ще й **принцип відповідальності держави**, знати який важливо для діяльності інституцій сектору безпеки:

- обов'язок поваги прав вимагає від держави (осіб і організацій, які її представляють) не порушувати права людини.
- обов'язок захисту прав вимагає від держави запобігати порушенням з боку третіх осіб (недержавних суб'єктів).
- обов'язок виконання прав вимагає від держави забезпечити всебічну реалізацію прав. Тобто важливий не лише процес, а й результат.

Принцип недискримінації відповідно до міжнародного стандарту в цій сфері можна пояснити так:

1. Вимога однаково поводитися з особою або групою осіб, яка попри свої захищені ознаки перебуває в аналогічному становищі з іншою особою або групою осіб;
2. Вимога по-різному поводитись з особою або групою осіб, яка через свої захищені ознаки перебуває у відмінному становищі від іншої особи або групи осіб;
3. Вимога забезпечити відсутність негативних наслідків застосування правових норм, правил або критеріїв, зокрема нейтрально сформульованих, для осіб або груп осіб у зв'язку з їхніми захищеними ознаками та порівняно з іншою особою або групами осіб.

Відповідно до статті 4 Закону України **«Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»**, дія Закону поширюється на відносини між юридичними особами публічного та приватного права, місцезнаходження яких зареєстроване на території України, а також фізичними особами, які перебувають на території України, зокрема в таких сферах суспільних відносин:

- громадсько-політична діяльність;
- державна служба та служба в органах місцевого самоврядування;
- правосуддя;
- трудові відносини, у тому числі застосування роботодавцем принципу розумного пристосування;
- охорона здоров'я;
- освіта;
- соціальний захист;
- житлові відносини;
- доступ до товарів і послуг;
- інші сфери суспільних відносин.

Дія Закону «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» поширюється на роботу органів сектору безпеки. Таким чином, дотримання принципу недискримінації у своїй роботі є обов'язком для тих, хто в ньому служить та працює.

Стаття 1 Закону України **«Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»** термін **«дискримінація»** визначає таким чином:

«Ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками,

які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними».

Цінність загального визначення дискримінації полягає у тому, що воно виокремлює ключові принципи, що дозволяють визначати, в яких випадках розрізнення між особами або групами осіб становитиме дискримінацію в будь-якій формі.

Таких принципів є чотири:

1. Наявність порушення (обмеження у визнанні, реалізації або користуванні) прав і свобод.
2. Наявність певної захищеної ознаки, на підставі якої відбувається розрізнення.
3. Відсутність правомірної, об'єктивно обґрунтованої мети, для досягнення якої проводиться розрізнення.
4. Недотримання принципу пропорційності (належності та необхідності) між метою розрізнення та способами її досягнення.

Закон встановлює такий перелік **ознак, за якими заборонена дискримінація:**

- раса;
- колір шкіри;
- політичні переконання;
- релігійні та інші переконання;
- стать;
- вік;
- інвалідність;
- етнічне походження;
- соціальне походження;
- громадянство;
- сімейний стан;
- майновий стан;
- місце проживання;
- мова;
- або інші ознаки.

Фраза «або інші ознаки» означає те, що наведений у положенні Закону перелік не є вичерпним та ілюстративним. Звичайно, далеко не за кожною ознакою, яка може бути притаманна особі протягом короткого чи довшого проміжку часу, антидискримінаційне законодавство забороняє проводити розрізнення.

Правомірність мети

Різниця в поводженні вважається дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного і розумного виправдання, або, іншими словами, якщо різниця в поводженні не переслідує правомірну мету та якщо немає розумної пропорційності між використовуваними засобами і цією метою.

Мета обмеження має бути:

Встановлена законом.

Перелік підстав для встановлення обмежень щодо реалізації певних прав людини, який за певних обставин може вважатися законним, є досить вузьким, переважно визначений в тексті відповідних статей Конституції, і включає в себе:

- а) інтереси національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки;
- б) запобігання заворушенням чи злочинам;
- в) охорону здоров'я чи моралі;
- г) захист репутації чи прав інших осіб;
- г) запобігання розголошенню конфіденційної інформації;
- е) підтримку авторитету і безсторонності правосуддя.

Пов'язана з нагальною суспільною необхідністю (наприклад, в економічній, трудовій, соціальній або інших сферах), яка переважає індивідуальні потреби або інтереси.

У сфері праці: *базуватися на особливих і невід'ємних вимогах певної професійної діяльності.*

Пропорційність

Мета для виправдання розрізнення у поводженні повинна бути не тільки правомірною, тобто обґрунтованою з точки зору закону та/або нагальної суспільної потреби, але досягатися пропорційними методами.

Це означає, що:

- відсутні будь-які інші засоби досягнення цієї мети, які б передбачали менший ступінь втручання в реалізацію права на рівне ставлення (іншими словами, шкода, необхідна для досягнення поставленої мети, має бути мінімальною);
- поставлена мета є достатньо важливою, щоб виправдати рівень втручання.

Пряма дискримінація: *«Ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними».*

Непряма дискримінація: *«Ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними».*

Приклад:

Кабінет Міністрів України 2011 року дозволив застосувати у вищих системи МВС навчання за схемою «курсант – військовослужбовець строкової служби – курсант», яка обмежувала вступ до цих вищих навчальних закладів дівчат, чоловіків, які не досягли 18 років або досягли граничного віку призову, та чоловіків, які вже відслужили в армії.

Утиск: *«Небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери».*

Як ідентифікувати утиск? Щодо особи має місце поведінка, яка є образливою та принизливою для її людської гідності, а також/або створює напружену і зневажливу атмосферу стосовно цієї особи в колективі; поведінка має на меті або своїм результатом приниження гідності людини саме через будь-яку індивідуальну або групову ознаку.

Таким чином, утиск може набувати форм:

- словесних образ, коментарів або натяків, спрямованих на приниження гідності людини через, наприклад, її колір шкіри, етнічну приналежність, стать, інвалідність, сексуальну орієнтацію тощо;
- образливих сексистських, гомофобних, антисемітських тощо жартів, анекдотів, кпінів;
- публічного (зокрема в межах спільного робочого простору) поширення сексистських, ксенофобних, гомофобних та інших друкованих або графічних матеріалів (постерів, листівок, брошур і т.д.);
- образливих жестів сексистського або ксенофобного характеру;
- ігнорування, ізоляції або сегрегації через стать, етнічну належність, сексуальну орієнтацію тощо;
- актів фізичної агресії та насильства.

Безперечно, цей перелік не є вичерпним, оскільки перелічити усі можливі форми утиску неможливо через їх чисельність.

2010 року Прем'єр-міністр М.Азаров під час офіційного представлення Голови обласної державної адміністрації на запитання, чому в уряді нема жодної жінки, відповів, що «не жіноча це справа – робити реформи в Україні». Цей коментар принижує людську гідність жінок. Хоча на той час суди не визнали його дискримінаційним, текст Закону «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» встановив визначення утиску як прояву дискримінації.

Підбурювання до дискримінації: «Вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками».

Як ідентифікувати підбурювання до дискримінації?

Має місце надання вказівок, інструкцій або виголошення закликів до дискримінації певної особи або групи осіб за їхніми ознаками, за якими заборонена дискримінація.

Вказівки, інструкції або заклики можуть поширюватися публічно, тобто в присутності інших людей, або адресуватися лише конкретним людям, які, як передбачається, мають їх виконувати.

Вказівки, інструкції або заклики можуть поширюватися в письмовій або усній формі, а також можуть підбурювати до дискримінації безпосередньо (наприклад, пряма, директивна вказівка) або опосередковано (наприклад, розповсюдження друкованих або аудіовізуальних матеріалів, які за змістом є дискримінаційними).

Надання вказівок, інструкцій або виголошення закликів до дискримінації здійснюється особою, яка безпосередньо не вчиняє дискримінаційних дій або вдається до дискримінаційної бездіяльності.

Приклад:

Патрульний неодноразово підбурював своїх колег до дискримінаційних дій стосовно мігрантів, зокрема «осіб кавказької національності» та «всіляких там чорних». Відповідно до свідчень колег, він часто казав, що «хороший чурка – мертвий чурка», а про затриманих мігрантів, що «їх треба мочити доти, поки вони не зізнаються, бо інакше роботу свою ви добре не зробите».

Пособництво в дискримінації: «Будь-яка свідома допомога у вчиненні дій або бездіяльності, спрямованих на виникнення дискримінації».

З визначення пособництва в дискримінації впливають такі основні елементи цієї форми, за допомогою яких її можна ідентифікувати:

Основний відповідач (той, хто дискримінує), якому третя сторона надає певну допомогу, приймає рішення, вчиняє дію або вдається до бездіяльності, які призводять до дискримінації в будь-якій забороненій Законом України «Про засади запобігання або протидії дискримінації» або іншими актами законодавства формі за будь-якою індивідуальною або груповою ознакою.

На час надання допомоги третя сторона має усвідомлювати дискримінаційний намір або передбачати дискримінаційний результат рішень, дій або бездіяльності того, хто дискримінує.

Третя сторона має свідомо та добровільно надавати допомогу, тобто розуміти свою роль в ухваленні рішень, вчиненні дій чи бездіяльності, які мають на меті або своїм результатом дискримінацію.

Допомога, яку надає третя сторона, повинна бути суттєвою для ухвалення рішень, вчинення дій або бездіяльності, які мають на меті або своїм результатом дискримінацію.

З метою виправлення ситуації дискримінації щодо значного кола осіб та запобігання її майбутнім проявам, застосовують позитивні дії.

«Спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях для особи та/або групи осіб реалізовувати на рівних підставах права і свободи, надані їм Конституцією і законами України».

Приклад позитивної дії в роботі поліції:

У 2003 році в результаті демографічного дослідження виявилось, що представники етнічних меншин склали 12,9% населення міста Бремен (Німеччина). Рівень працевлаштованості в цій групі становив 57,8% порівняно з 68,2% німців (чоловіки) та 40% проти 55,4% (жінки). При цьому рівень безробіття дорівнював 27,4%, що удвічі перебільшувало показник для німців. Рівень злочинності серед молоді з числа етнічних меншин був, відповідно, надзвичайно високим – близько 80% тих, хто протягом року притягувався до відповідальності за скоєння тяжких насильницьких злочинів та злочинів проти майна. З огляду на це, міський департамент поліції теж вивчив ситуацію і з'ясувалось: представників етнічних меншин мало у штаті правоохоронців, вони часто не можуть скласти кваліфікаційних іспитів для служби. Департамент, відповідно, розробив нову рекрутингову політику, метою якою було: 1) збільшити кількість представників етнічних меншин у складі працівників поліції; 2) зменшити можливості для міжетнічного конфлікту шляхом розвитку мовних та міжкультурних навичок правоохоронців; 3) підвищити престиж поліції як органу, який здійснює свою діяльність без дискримінації за будь-якою ознакою.

Для ефективної реалізації нової політики були вжиті такі заходи:

1. Розширення переліку відбіркових критеріїв, зокрема шляхом включення такого як «належність до етнічної меншини»;
2. Перегляд відбіркових критеріїв та додання таких необхідних навичок як володіння мовою етнічної меншини та/або іншими мовами, відмінними від німецької;
3. Поширення інформації про нову рекрутингову політику та проведення набору до лав поліції через установи та заклади, які найчастіше відвідували представники етнічних меншин;
4. Спільна з низкою навчальних закладів організація підготовчих курсів до складення кваліфікаційних іспитів для служби в поліції та курсів німецької мови;
5. Створення додаткових можливостей для стажування в поліції представників етнічних меншин;
6. Надання права на перескладення кваліфікаційного іспиту для тих кандидатів з числа етнічних меншин, які не склали тест на знання німецької мови.

У 2005 році, коли завдяки такій політиці відсоток представників етнічних меншин у складі працівників поліції досяг рівня у 4%, знов провели аналіз потреб і дійшли висновку: цілі виконані.

Комітет ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок стурбований тим, що визначення дискримінації, яке міститься в статті 1 Закону про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок, неявно відрізняється від положень, передбачених в статті 1 Закону про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні, що призводить до суперечливого тлумачення терміну «дискримінація» на практичному рівні. Він також стурбований тим, що:

- (a) Нові законодавчі реформи для покращення становища жінок не передбачають достатніх ресурсів для їх впровадження та звітності;
- (b) Серед усіх гілок влади, таких як уряд, парламент і судова система, має місце недостатнє знання прав жінок, передбачених в межах Конвенції та Факультативного протоколу до неї, а також Концепції практичного забезпечення рівності чоловіків і жінок та Загальних рекомендацій Комітету;

(с) Самі жінки, особливо в сільській місцевості, і ті, що належать до вразливих груп, зокрема ромські жінки, не знають про свої права, відповідно до Конвенції, і, таким чином, не мають достатньої інформації, необхідної для їх відстоювання.

Із заключних зауважень (п. 20) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

3.3. Національний план дій України з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року

24 лютого 2016 року Кабінет Міністрів України затвердив Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року. Робота над Національним планом дій «Жінки, мир, безпека» з імплементації положень Резолюції РБ ООН 1325 відбувалася в тісній співпраці із організаціями громадського суспільства, які ще на початку 2014 року ініціювали його створення.

Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року містить десять основних завдань, для досягнення яких заплановані конкретні заходи.

1. Оцінка впливу конфліктів на національну систему забезпечення прав людини, зокрема щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від ґендерно зумовленого насильства, участі жінок у встановленні миру та запобіганні конфліктам.

2. Оцінка впливу кризи на інфраструктуру, організацію та функціонування системи надання послуг.

3. Координація діяльності суб'єктів взаємодії, які працюють над впровадженням резолюції Ради Безпеки ООН 1325.

4. Організація фахової підготовки кадрів.

5. Розширення участі жінок у розбудові та встановленні миру, формуванні культури миру. Миробудування не можна зводити лише до процесів дипломатичних перемовин. Не треба думати, що це процес, який відбувається на верхівці політичної системи. Мир починається зі зменшення рівня конфліктів на соціальному та побутовому ґрунті, з подолання психологічної налаштованості на певні загострення. Конфлікти на мікро- та макрорівнях пов'язані між собою і тому вся робота по зменшенню рівня конфліктів, по їх мирному та ненасильницькому розв'язанню є частиною миробудування.

6. Підвищення обізнаності населення з питань безпечної поведінки під час перебування в районі проведення антитерористичної операції, населеному пункті, розташованому на лінії зіткнення, та на тимчасово окупованих територіях.

7. Запобігання та протидія насильству щодо жінок.

8. Удосконалення системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу).

9. Створення системи всебічної допомоги постраждалим від конфліктів.

10. Оцінка впливу та ефективності впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року.

На виконання Національного плану дій мають бути розроблені обласні і відомчі плани, виділені відповідні кошти бюджетів, залучені громадські та міжнародні організації. Так, відповідно до Плану, громадські організації залучені до виконання 36 з 49 заходів. Гендерна стратегічна платформа, Інформаційно-консультативний жіночий центр, ГО «Ла Страда – Україна», інші громадські організації вже розробили такий план, почали роботу з його втілення, підбили підсумки за 2016 рік і розробили плани на 2017. Станом на грудень 2017 р. розроблені та затверджені близько 20 обласних планів.

Міністерство внутрішніх справ створило робочу групу з розробки та реалізації плану дій на виконання Національного плану дій з імплементації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, яка

розробила план, затверджений у грудні 2017 р. Дуже важливо, щоб такі плани були розроблені і в інших відомствах сектору безпеки, зокрема Службі безпеки України.

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок позитивно оцінює прийняття Національного плану дій щодо виконання резолюції 1325 «Жінки, мир, безпека» (2016-2020 рр.) Ради Безпеки ООН. Однак він стурбований тим, що:

- (a) Жінки були в цілому маргіналізовані і вони не можуть активно і свідомо брати участь у поточних мирних переговорах, в тому числі щодо укладення угод в межах Мінськ-2;
- (b) Без повноцінної і всебічної участі жінок у всіх етапах процесів із забезпечення миру і відновлення, а також в правосудді перехідного періоду і діяльності механізмів національного примирення пріоритети і досвід жінок-жертв конфлікту не будуть повністю враховані відповідно до вимог Конвенції та Резолюції Ради Безпеки 1325 (2000 р.), а це може призвести до регресу вищезазначених процесів.

Із заключних зауважень (п. 12) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

3.4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁴¹

Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначені організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, захисту прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, та основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Ним розширено понятійний апарат нормування зазначеної сфери правового регулювання, зокрема введено таке поняття як «домашнє насильство» в додаток до існуючого в чинному законодавстві поняття «насильство в сім'ї».

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Фізичне насильство визначене у Законі як форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру

До форм домашнього насильства віднесене і економічне насильство, яке включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

Психологічне насильство включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

До ознак сексуального насильства віднесені будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в

⁴¹ Проект Закону про запобігання та протидію домашньому насильству від 20.10.2016 № 5294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60306. Прийнятий Верховно Радою України 7 грудня 2017 року.

присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

Наведені визначення повністю відповідають формулюванню цих понять в Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, що є важливим для подальших кроків з ратифікації цього міжнародно-правового документу.

Законом визначене більш широке коло осіб, на яких він поширюється, порівняно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї»⁴². Встановлено, що дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання поширюється на подружжя; колишнє подружжя; наречених; матерів (батьків) або дітей одного з подружжя (колишнього подружжя) та інших з подружжя (колишнього подружжя); осіб, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхніх батьків та дітей; осіб, які мають спільну дитину чи дітей; батьків (мати, батько) і дітей; діда (баби) та онука (онуки); прадіда (прабаби) та правнука (правнучки); вітчима (мачухи) та пасинка (падчерки); рідних братів і сестер; інших родичів: дядька (тітку) та племінника (племінницю), двоюрідних братів і сестер, двоюрідних діда (баби) та двоюрідного онука (онуки); дітей подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; опікунів, піклувальників, їхніх дітей та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів, їхніх дітей та прийомних дітей, дітей-вихованців, дітей, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання, а також на суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Такий розширений підхід до визначення кола осіб, на яких поширюється закон, є дуже важливим і дозволяє подолати існуючі в цій сфері обмеження чинного законодавства, які не дозволяли ефективно протидіяти домашньому насильству. Особливо це стосується колишнього подружжя, наречених, родичів, які пов'язані спільним побутом, що проживають разом, не утворюючи при цьому сім'ї у визначенні Сімейного Кодексу України.

Новим Законом доповнено та розширено перелік суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, на які покладено обов'язки здійснення відповідних заходів. У оновленому вигляді система зазначених суб'єктів характеризується такою структурою:

- спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких, в першу чергу, відноситься Міністерство соціальної політики та його структурні підрозділи на місцях;
- інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До них віднесені служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України, органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, суди, прокуратура, уповноважені органи з питань пробації, тощо;
- загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб. До загальних служб законодавцем віднесені центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

42 Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

Спеціалізованими службами визначені притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

З метою посилення запобігання та протидії домашньому насильству силами правоохоронних органів Законом передбачено розширення повноважень Національної поліції України шляхом віднесення до них прийому і розгляду заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі, розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей.

Також до нових повноважень поліції віднесено анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством. Поліцейським надано право у невідкладних випадках, пов'язаних з необхідністю припинення вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи, проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду.

Законом передбачено вжиття заходів із інформаційно-аналітичного забезпечення протидії домашньому насильству, необхідність запровадження якого обґрунтована вітчизняними дослідниками та достатньо широко поширене в багатьох цивілізованих країнах.

Неоднозначною новелою Закону є передбачене (стаття 16) створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Зазначений реєстр буде створений у вигляді автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи, що призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення (розповсюдження, реалізації, передачі), знеособлення і знищення визначених цим Законом даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Передбачено, що персональні дані про постраждалу особу зберігаються у Реєстрі протягом трьох років з дня вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Неоднозначність цієї новели полягає в високому рівні вірогідності розповсюдження інформації про постраждалих, які не хочуть публічності, їх подальшої стигматизації та вторинної віктимізації. Формування такого реєстру ускладнює інформування третіми особами компетентних структур про випадки домашнього насильства або насильства за ознакою статі, оскільки персональні дані таких осіб також мають вноситися до цього реєстру.

Окрім того, передбачено створення Кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, який має утворюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить до сфери його управління та діє на основі положення, затвердженого цим органом. Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей є державною установою, що має територіальні відділення в усіх регіонах України. Створення такого Кол-центру вимагатиме чималих державних інвестицій, а також фінансування з місцевих бюджетів. Водночас проблемним залишається питання його взаємодії із службою «102» Національної поліції України, а також можливе дублювання функцій, які вже виконуються цією службою. Тож його діяльність потребує подальшого вивчення.

Визначено чіткий перелік спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, до яких належать: 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника; 2) обмежувальний припис стосовно кривдника; 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Важливо, що терміновий заборонний припис може містити такі заходи як зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України терміном до 10 днів у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Маємо наголосити, що під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи, незалежно від майнових прав кривдника на відповідне житлове приміщення.

Обмежувальний припис стосовно кривдника видається судом видається на строк від одного до шести місяців.

З метою посилення протидії домашньому насильству законодавцем розширено перелік адміністративно-правової відповідальності за вчинення дій, що мають ознаки домашнього насильства. Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено відповідними нормами. Стаття 39-1 передбачає направлення на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників як спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству здійснюється судом на строк від трьох місяців до одного року. Так, суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, на проходження програми для таких осіб, передбаченої Законом України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" чи Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків".

Необхідно звернути увагу, що статтю 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення викладено в такій редакції: "Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі його винесення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб».

Серйозний сумнів викликає доцільність повернення штрафу як виду адміністративного стягнення за скоєння домашнього насильства. Практика застосування подібного стягнення у попередні періоди переконливо свідчить про негативні його наслідки як у соціально-психологічному, так і матеріальному плані, оскільки витрати на виплату штрафу здійснюються за рахунок сімейного бюджету, що погіршує матеріальний стан сім'ї, посилює соціальну напруженість і врешті-решт може стати фактором, який провокує нові конфліктні ситуації. Тож вважаємо за доцільне вилучити штраф як вид стягнення за скоєння домашнього насильства.

Для реалізації положень Закону Кабінет Міністрів України має у шестимісячний строк забезпечити приведення своїх нормативно-правові актів, а також нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відповідність із цим Законом. Гармонізація положень чинного законодавства, спрямованих на запобігання та протидію

домашньому насильству покликана посилити протидію насильству, в тому числі і за ґендерною ознакою, забезпечити відповідність вітчизняного законодавства сучасним європейським та світовим вимогам, дозволити належним чином імплементувати міжнародні стандарти протидії насильству, сприятиме позитивним змінам у соціальній сфері та суспільстві в цілому.

3.5. Відповідальність за скоєння ґендерно зумовленого насильства

У законодавстві України відсутнє визначення «ґендерно зумовленого насильства», проте дії, які підпадають під це визначення в разі наявності складу злочину і залежно від його кваліфікації, можуть бути криміналізовані відповідно до кримінального законодавства України або розглядатися як адміністративне правопорушення, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за злочини, що можуть бути скоєні як вияви ґендерно зумовленого насильства, в тому числі стосовно членів сім'ї та виступають проявом різних видів насильства.

Фізичне насильство, за яке передбачено кримінальну відповідальність, може бути вчинене у вигляді злочинів проти життя, здоров'я, злочинів, які ставлять у небезпеку життя чи здоров'я людини, та злочинів проти особистої волі, зокрема:

- Ст. 115 Умисне вбивство
- Ст. 116 Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання
- Ст. 117 Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини
- Ст. 118 Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця
- Ст. 119 Вбивство через необережність
- Ст. 120 Доведення до самогубства
- Ст. 121 Умисне тяжке тілесне ушкодження
- Ст. 122 Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження
- Ст. 123 Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання
- Ст. 124 Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця
- Ст. 125 Умисне легке тілесне ушкодження
- Ст. 126 Побої і мордування
- Ст. 127 Катування
- Ст. 130 Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби
- Ст. 133 Зараження венеричною хворобою
- Ст. 135 Залишення в небезпеці
- Ст. 166 Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування
- Ст. 314 Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів
- Ст. 315 Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів
- Ст. 136 Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані
- Ст. 146 Незаконне позбавлення волі або викрадення людини
- Ст. 149 Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини

Сексуальне насильство може виявлятися в учиненні злочинів проти статевої недоторканності особи, а також злочинів проти громадської моральності, зокрема:

- Ст. 152 Зґвалтування
- Ст. 153 Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом
- Ст. 154 Примушування до вступу в статевий зв'язок
- Ст. 155 Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості
- Ст. 156 Розбещення неповнолітніх

Ст. 301 Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів
Ст. 303 Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією.

Економічне насильство, як злочин, може мати такі форми:

- ухилення від сплати платежів, які один член сім'ї зобов'язаний сплачувати на користь іншого;
- протидія законній господарській діяльності одного члена сім'ї з боку іншого або, навпаки, примушування члена сім'ї займатися певними видами діяльності;
- злочинні діяння одного члена сім'ї проти власності іншого члена сім'ї;
- злочинні діяння одного члена сім'ї стосовно майна, що належить йому та іншому члену сім'ї на праві сумісної (спільної) власності;
- порушення недоторканності житла;
- зловживанні опікунськими правами.

Ст. 150 Експлуатація дітей

Ст. 150-1 Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом

Ст. 162 Порушення недоторканності житла

Ст. 164 Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей

Ст. 165 Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків

Ст. 167 Зловживання опікунськими правами

Ст. 185 Крадіжка

Ст. 186 Грабіж

Ст. 187 Розбій

Ст. 189 Вимагання

Ст. 190 Шахрайство

Ст. 194 Умисне знищення або пошкодження майна

Ст. 206 Протидія законній господарській діяльності

Ст. 289 Незаконне заволодіння транспортним засобом

Ст. 303 Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією

Ст. 304 Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність

Ст. 356 Самоправство

Психологічне насильство, на відміну від інших видів насильства, тягне за собою відповідальність лише в досить рідкісних випадках, зокрема:

Ст. 129 Погроза вбивством

Ст. 168 Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)

Ст. 150-1 Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом

Ст. 195 Погроза знищення майна.

Відповідно до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і її Загальної рекомендації № 30 (2013 р.), Комітет наполегливо закликає державу-учасницю:

(а) Внести поправки до статті 152 Кримінального кодексу, з тим щоб включити положення, що стосуються сексуального насильства, в тому числі більш широке визначення зґвалтування відповідно до міжнародних стандартів, яке буде включати в себе такі умови: «із застосуванням сили або загрози застосування сили щодо даної або іншої особи, або шляхом примусу, викликаного, наприклад, страхом перед насильством, грубим примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, або шляхом використання обстановки, яка характеризується примусом, коли посягання було скоєне щодо особи, нездатної дати згоду, що виражає її справжню волю» з метою забезпечення відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом;

(b) Забезпечити відповідну підготовку для юристів, слідчих, прокурорів і співробітників поліції з метою підвищення їх можливостей для проведення розслідування, документування та притягнення до відповідальності винних у випадках сексуального насильства відповідно до Міжнародного протоколу щодо документації і розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту;

(c) Забезпечити доступ жінок і дівчат до правосуддя та прийняти процедури для розслідування випадків сексуального насильства, що враховують ґендерний аспект; проводити відповідне навчання і приймати кодекси поведінки та протоколи для поліції і збройних сил, які враховують ґендерний аспект, а також зміцнювати потенціал судової системи, з тим щоб забезпечити її незалежність, неупередженість і сумлінність;

(d) Забезпечити доступ жінкам, які стали жертвами сексуального насильства, до комплексної медичної допомоги, в тому числі екстреної контрацепції та профілактики зараження ВІЛ/СНІДом, підтримки психічного здоров'я та психологічної підтримки, яка надається фахівцями в галузі охорони здоров'я, що належним чином підготовлені для виявлення сексуального насильства і усунення його наслідків, а також забезпечити постраждалим доступ до судово-медичних досліджень, і у зв'язку з цим звертатися з по допомогою до відповідних установ та структур ООН;

(e) Забезпечити жертвам доступ до застосування заходів з відшкодування збитку і компенсації, які відповідають конкретним потребам жінок і спрямовані на подолання структурної нерівності, яка обумовлює застосування насильства по відношенню до жінок, зокрема сексуального насильства, і не допустити повторення такого насильства;

(f) Забезпечити всебічний розгляд питань, пов'язаних з проблемою сексуального насильства, обумовленого конфліктом, в будь-яких майбутніх процесах правосуддя перехідного періоду, що охоплюють весь спектр судових і несудових заходів, включаючи ініціативи в галузі кримінального переслідування, розслідування з метою встановлення істини, програми відшкодування шкоди, інституційні реформи або їх поєднання, а також проведення всеосяжних національних консультацій, зокрема за участі осіб, які постраждали від порушень прав людини і зловживань.

Із заключних зауважень (п. 15) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

Законодавчі новели в частині посилення відповідальності за скоєння ґендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього.

Проектом Закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (рес. 4952 від 12.07.2016) вносяться зміни до: Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України. Законопроект проголосований Верховною Радою України 6 грудня 2017 року.

Важливо!

Зазначені зміни набирають чинності через рік з дня опублікування Закону, крім обтяжуючої обставини «вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату, або на ґрунті статевої приналежності», стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання, який набирає чинності з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

Кримінальний Кодекс України доповнюється новими статтями, які криміналізують діяння, за які до вступу законопроекту в силу не передбачалася відповідальність.

Однією з основних новел данного Законопроекту є доповнення Кримінального кодексу України статтею 126-1 «Домашнє насильство».

Законодавець визначає домашнє насильство як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо теперішнього чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких до них відносинах, що не спричинило тяжких наслідків та передбачає відповідальність у вигляді громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арешт на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Окрім того, відповідно до законопроекту, статтею 134 КК України передбачається відповідальність за незаконне, тобто проведене без добровільної згоди потерпілої особи, аборту або стерилізації. Відповідальність за даний злочин передбачається від обмеженням волі на строк до п'яти років до позбавленням волі на до п'яти років

Кримінальний кодекс України доповнено статтею 151-3. Примушування до шлюбу, яке визначається як умисне примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає, що завдало істотної шкоди потерпілому.

В примітці до статті 152 КК України надається визначення добровільної згоди: згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин.

Нова редакція статті 152 передбачає відповідальність за зґвалтування у випадку вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета без добровільної згоди потерпілої особи.

Стаття 153 КК України «Сексуальне насильство», яке визначено як вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи. Відповідальність за примушування до вступу в статевий зв'язок передбачається незалежно від того перебуває особа в матеріальній або службовій залежності чи ні, а відповідна залежність визначається як кваліфікуюча ознака. Кримінальний кодекс України доповнено статтею 390-1. «Невиконання тимчасових обмежувальних заходів, або обмежувальних приписів, або непроходження програми для кривдників» за якою передбачається відповідальність у вигляді арешту на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років.

Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Доповнюється стаття 66 Кримінального кодексу України, при призначенні покарання обставинами, які його пом'якшують, визнаються: вчинення злочинного діяння під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння, катуванням з боку потерпілого.

На противагу доповнюється і стаття 67 Кримінального кодексу України де вчинення злочинного діяння щодо теперішнього чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких до них відносинах визначається обставиною, яка обтяжує покарання.

Обмежувальні заходи щодо особи, яка вчинила домашнє насильство

Законодавцем вносяться зміни до статті 76 КК України та визначаються обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням та визначається, що на осіб, засуджених за злочини, пов'язані з домашнім насильством, суд може покласти інші обов'язки та заборони та передбачає наступні зобов'язання і заборони у вигляді обмежувальних заходів щодо особи, яка вчинила домашнє насильство, а саме:

- заборонити перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;
- обмежити спілкування з дитиною у разі, коли домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;
- заборонити наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;
- заборонити листування, телефонні переговори з особою, яка постраждала від домашнього насильства, або контактувати з нею через інші засоби зв'язку як особисто, так і через третіх осіб;
- направити її для проходження програми для кривдників або пробаційної програми.

Обмежувальні заходи можуть застосовуватися до особи, яка на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку.

Заходи, можуть застосовуватися на строк від 1 до 3 місяців і в разі необхідності можуть бути подовжені на визначений судом термін, але не більше, ніж на 12 місяців.

Контроль за поведінкою засуджених, до яких застосовано тимчасові обмежувальні заходи, здійснюється кримінально-виконавчою інспекцією за місцем проживання засудженого, а у випадку вчинення злочину військовослужбовцем, – командиром військової частини.

Зміни до Кримінального процесуального кодексу

Відповідно до змін до Кримінального процесуального кодексу України може бути тимчасово вилучено право на володіння та носіння зброї.

Також при обранні запобіжного заходу, в інтересах потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один чи кілька таких заходів:

- 1) заборонити перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;
- 2) обмежити спілкування з дитиною у разі, коли домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;
- 3) заборонити наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;
- 4) заборонити листування, телефонні переговори з особою, яка постраждала від домашнього насильства, або контактувати з нею через інші засоби зв'язку як особисто, так і через третіх осіб;
- 5) направити її для проходження програми для кривдників».

Важливо!

Внесеними змінами до статті 284 «Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи» виключається можливість закриття кримінального провадження у випадку відмови потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення в ситуації кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Окрім того, у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, **домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися лише потерпілим або його законним представником.**

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ

Політика, спрямована на забезпечення гендерної рівності у будь-якій сфері має спиратися на комплексний характер змін з урахуванням конкретної специфіки інституцій, в яких вона здійснюється. Основні напрями гендерної політики в секторі безпеки відповідають загальним тенденціям:

1. Гендерна оцінка наслідків реформи в секторі безпеки і рекомендації до включення принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усі її компоненти на усіх рівнях.
2. Формування гендерної компетентності фахівців сектору безпеки, зокрема працівників поліції, з урахуванням потреб різних цільових груп (юристи, фахівці кадрових служб, медици тощо).
3. Гендерна освіта, як первинна, так і службова підготовка і підвищення кваліфікації.
4. Активізація і підтримка жінок на прикладі асоціацій жінок-поліцейських, жінок-військовослужбовців тощо.

Профілактична функція є важливою в діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України.

У Національній академії **Служби безпеки України** запроваджено нову навчальну дисципліну «Демократичний цивільний контроль за сектором безпеки», програмою якого передбачено висвітлення питань, що стосуються основ гендерної політики у сфері безпеки і оборони та гендерної рівності. Ця навчальна дисципліна викладається курсантам 5-го курсу та співробітникам Служби безпеки України на курсах підвищення кваліфікації.

Міноборони організовано роботу щодо впровадження у військову освіту гендерних аспектів вимушеного переселення, медіації, демобілізації, реінтеграції, доступу до правосуддя. У вищих військових навчальних закладах до програм навчальних дисциплін включено тематику з питань гендерної політики.

Внесено відповідні зміни до планів-програм курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу вищих військових навчальних закладів.

Розроблено навчальний план-програма курсів підвищення кваліфікації жінок-військовослужбовців Збройних сил України у процесі службової підготовки в Національному університеті оборони України ім. Івана Черняхівського з метою інтегрування принципів рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

Для підвищення обізнаності особового складу з гендерної тематики розроблено Методичні рекомендації для проведення тренінгу «Гендерна компетентність особового складу Збройних Сил України» із загальним обсягом навчального часу 4 години.

Офісом зв'язку **НАТО** в Україні спільно з Національним університетом оборони України та Києво-Могилянською бізнес-школою підготовлено «Курс підготовки військовослужбовців-жінок» з метою створення умов для розвитку лідерських та управлінських спроможностей військовослужбовців-жінок.

Інформаційно-консультативним жіночим центром розроблено та опубліковано інформаційно-методичний збірник «Жінки, мир, безпека» для співробітників Міністерства оборони України і Генерального штабу Збройних сил України за підтримки **Програми ООН-Жінки**.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік

4.1 Гендерна оцінка наслідків реформи в секторі безпеки

Гендерна оцінка наслідків реформи в секторі безпеки є дуже важливою. Вона допоможе досягти різноманітних результатів⁴³:

- визначити організаційні ресурси, які вже є для вирішення гендерних питань, наприклад, навички, знання, повноваження, політики та процедури;
- визначити, які процеси працюють добре, а які – ні щодо врахування потреб жінок, чоловіків, дівчат і хлопчиків у громадах;
- визначити потреби щодо навчання та обладнання;
- отримати базові дані, на основі яких можна буде проводити контроль і оцінку прогресу;
- продемонструвати персоналу свою зацікавленість у покращенні робочих умов і наданні рівних можливостей;
- зрозуміти причини звільнення з роботи для чоловіків і жінок;
- визначити наявні передові практики у підтримці рівних можливостей у процесах найму, утримання та просування по службі для жінок і чоловіків;
- продемонструвати місцевій громаді, урядові й іншим зацікавленим сторонам свою готовність дотримуватися прав людини та принципів гендерної рівності;
- зміцнити партнерство з громадами, НУО та провайдером додаткових послуг;
- розробити реалістичні цілі та практичні стратегії, щоб стати більш чутливими до гендерних аспектів.

Врахування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях

Гендерний підхід на стратегічному рівні

Військово-політичний рівень

З метою забезпечення врахування гендерної проблематики на тактичному рівні стратегічні цілі повинні забезпечувати:

- посилення ролі резолюцій ООН зі становища жінок, миру і безпеки із зазначенням виключно важливої ролі включення жінок в досягнення міцного миру;
- визнання, що цивільні особи, особливо жінки і діти, складають переважну більшість осіб, які страждають в результаті конфлікту;
- розгляд конкретних напрямків захисту жінок і дітей під час нейтралізації збройних груп;
- наділення мандатом конкретних гендерних питань (наприклад, будь-які програми роззброєння, демобілізації та реінтеграції стосуються і жінок, і чоловіків комбатантів, і повинні бути спрямовані не тільки на людей, що носять зброю);
- формулювання місії з урахуванням гендерного підходу – наприклад, замість того, що «сили забезпечення безпечного середовища», можна констатувати, що «сили забезпечення безпечного середовища з урахуванням відмінностей погляду на безпеку між жінками і чоловіками, беручи до уваги, що жінки і чоловіки можуть по-різному розуміти безпеку»;
- налагодження регулярних сталих зв'язків з міжнародними та національними організаціями, які займаються гендерною проблематикою;
- збір даних з розбивкою за ознакою статі, щоб краще зрозуміти область операцій і використовувати їх для майбутнього оперативного планування;
- орієнтування підрозділи для призначення радників і координаторів з гендерних питань;
- передбачення бюджету на радників і координаторів з гендерних питань;
- виділення фінансів для здійснення ініціатив, що підтримують рівність жінок і чоловіків у збройних силах.

43 Меган Бестік, Посібник щодо самооцінки з гендерних питань для поліції, збройних сил та сектора правосуддя (Женева: ЦКЗС, 2011), стор. 6 - 7

Набір і утримання жінок- поліцейських та військовослужбовців

Без достатньої кількості жінок-військовослужбовців та поліцейських неможливо розглядати гендерні аспекти сектору безпеки. Вкрай важливо на стратегічному рівні робити наступне:

- кампанії прийняття на службу за контрактом здійснюються, щоб спонукати жінок вступати до збройних сил та поліції;
- військовослужбовці мають умови служби, які надихають їх, щоб залишитися в армії, Національній гвардії та поліції, маючи на увазі довгострокову перспективу і вибір кар'єри;
- просування жінок і чоловіків пропорційно до їх кількості;
- кар'єрні шляхи до вищих військових призначень розглядають рівні можливості для жінок і чоловіків;
- організаційні структури збройних сил, Національної гвардії та поліції, їх функції і організаційна культура підтримують рівні можливості прийняття і просування по службі для чоловіків і жінок.

Гендерний підхід на оперативному рівні

Оперативний рівень виступає як сполучна ланка між цілями, поставленими на стратегічному рівні і військовими та правоохоронними діями, що здійснюються на тактичному рівні. Накази оперативного командування повинні враховувати принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та надавати конкретні рекомендації для підрозділів, які будуть забезпечувати гендерний підхід на рівні підрозділів.

Оперативний штаб: штатний розклад і процедури

Оперативний штаб має зробити такі кроки:

- встановити співробітника персоналу, відповідального за здійснення резолюцій РБ ООН, що відносяться до жінок, миру і безпеки;
- враховувати гендерну специфіку в основній частині оперативного плану і оперативних наказів.

Впровадження гендерних підходів у військових функцій на оперативному рівні

J1: Персонал / директор з персоналу

Переконайтеся в тому, що:

- підрозділи розгортання сил мають офіцера з обов'язками гендерного радника;
- наявна достатня кількість жінок-військовослужбовців та поліцейських, які можуть брати участь у пошукових операціях, вступати в контакти з місцевими мешканками, а також тими, хто пережив сексуальне насильство;
- солдати повинні бути інформовані про стандарти поведінки по відношенню до місцевого населення;
- політика нульової толерантності щодо використання сексуальних послуг;
- політика нульової терпимості до сексуальних домагань або насильства між військовослужбовцями та поліцейських.

J2: Оперативна розвідка

- Інформація, зібрана як від чоловіків, так і від жінок;
- Дані повинні бути дезагреговані, щоб відображати досвід жінок, чоловіків і неповнолітніх;
- Проаналізовані дані поширені командирам і штабам;
- Процедури передбачають використання даних розвідкою.

J3: Поточні операції

Переконайтеся в тому, що:

- є прямі накази підрозділам здійснювати змішані патрулювання і є достатня кількість жінок-військовослужбовців та поліцейських для оперативно-розшукових заходів;
- створені шаблони для складання звітів, які містять вимогу надавати інформацію, що стосується гендерної динаміки території, а саме, зґвалтування, порушення прав людини тощо;
- персонал підготовлений звітувати про гендерну оцінку збитків від злочинів, обстрілів і бомбардування;
- використання гендерних аспектів (мобілізаційні групи, групи культурної підтримки військ, навчальні групи з гендерної проблематики, змішані патрулі) відслідковуються центром оперативного командування;
- інформаційні операції враховують таке:
 - ✓ інформаційний продукт має інклюзивний характер;
 - ✓ інформаційний продукт посилює права людини, зокрема жінок;
 - ✓ комунікації враховують особливості жіночої і чоловічої аудиторії.

J4: Логістика / медичне

Переконайтеся, що:

- Цивільні особи захищені від сексуальної експлуатації, торгівлі людьми та проституції;
- Медики навчені тому, як реагувати на конфлікти, пов'язані з сексуальним насильством;
- Місця дислокації військових та поліцейських підрозділів мають безпечні місця для умивання жінок;
- Місця дислокації військових та поліцейських підрозділів мають безпечні місця для туалетів жінок;
- Медики обізнані щодо специфіки медико-санітарних потреб жінок-військовослужбовців та поліцейських в польових та бойових умовах.
- Устаткування для прання, доступне для жінок, які не бажають користуватися спільними умовами для прання.

J5: Попереднє планування

- Оперативні плани і накази враховують гендерну перспективу як в загальних цілях, так і специфічно за розділами, напрямками, видами діяльності;
- Програми реформування сектору безпеки включають навчання й інфраструктуру для жінок різних категорій, зокрема, з етнічних меншин;
- Роззброєння, демобілізація і реінтеграція враховують потреби жінок і чоловіків;
- Постконфліктні переговори включають жінок;
- Концепція сил спеціальних операцій повинна враховувати відповідні гендерні аспекти.

J6: Комунікаційні та інформаційні системи

- Структури забезпечення зв'язку не повинні бути розміщені поблизу шкіл або районів, як правило, часто відвідуваних місцевими жінками.

J7: Навчання

- Вступний (початковий) інструктаж містить гендерно специфічні положення;
- Реформування сектору безпеки, зокрема поліції, відображає гендерну специфіку в навчанні.

J8: Фінанси і людські ресурси

- Гроші повинні бути виділені на фінансування ініціатив і проектів, спрямованих на жінок.

Гендерний підхід на тактичному рівні

- Тактичний рівень вимагає обізнаності правоохоронців та солдатів щодо гендерних перспектив в цілому, а також їх специфіки в умовах конфлікту. Вони мусять розуміти, що чоловіки і жінки відчують конфлікт по-різному, і деякі групи мають більші ризики, ніж інші в ході бойових операцій.

Облік гендерної проблематики правоохоронних та військових функцій на тактичному рівні

J1: Персонал

- Поліцейські та військові підрозділи мають чоловічі і жіночі резерви;
- Дисципліна поліцейських та солдат контролюється і є нульова терпимість порушень правил, що стосуються проституції та експлуатації жінок і дітей.

J3: Поточні операції

- Змішані патрулі формуються якомога частіше;
- Пост-патрульні зведення містять оцінку загроз цивільних осіб і повідомлень про конфлікт, пов'язаних із сексуальним насильством або іншими порушеннями прав людини.

J2: Оперативна розвідка

- Підрозділи використовують жіночі та змішані команди для збору інформації з усіх спектрів суспільства;
- Закономірності та тенденції до конфліктів, пов'язаних із сексуальним насильством, повинні контролюватися і аналізуватися.

J4: Логістика / медичне

- Забезпечення умов, що унеможливають проституцію місцевих цивільних жінок у місці дислокації підрозділів;
- Медики навчені тому, як реагувати на конфлікти, пов'язані з сексуальним насильством.

J6: Комунікаційні та інформаційні системи

- Структури забезпечення зв'язку не мають бути розміщені поблизу шкіл або районів, як правило, часто відвідуваних місцевими жінками.

J7: Навчання

- Офіцери підрозділів кадрового забезпечення регулярно оновлюють свої гендерні знання й інформують про них військовослужбовців та поліцейських під час відряджень у підрозділи;
- Реформування сектору безпеки відображає гендерну специфіку в навчанні.

J8: Фінанси і людські ресурси

- Гроші повинні бути виділені на фінансування ініціатив і проектів, спрямованих на жінок.

На матеріалах посібника Teaching Gender in the Military, 2016 (The handbook created by the Security Sector Reform Working Group (chaired by DCAF), in collaboration with the Education Development Working Group, of the Partnership for Peace Consortium of Defence Academies and Security Studies Institutes)

4.2. Формування гендерної компетентності фахівці сектору безпеки

Компетентності, якими мають володіти фахівці сектору безпеки, насамперед поліції, з утвердження гендерної рівності.

ЗНАТИ:

- базові основи теорії гендеру;
- міжнародні документи з утвердження гендерної рівності;
- державну політику щодо гендерної рівності;
- нормативно-правові акти із забезпечення гендерної рівності в роботі працівників сфери безпеки;
- гендерні особливості роботи, що здійснюється в межах функціональних обов'язків;
- поняття гендерного мейнстрімінгу;
- гендерні ролі та стереотипи в сучасному українському суспільстві, їх вплив на роботу працівників сфери безпеки;
- зміни, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, пов'язані з утвердженням гендерної рівності;
- необхідність забезпечення широкої участі жінок в секторі безпеки та досягнення гендерного балансу;
- особливості утвердження гендерної рівності в секторі безпеки в умовах військового конфлікту, постконфліктної ситуації;
- поняття та види гендерно зумовленого насильства;
- визначення вразливих груп до потрапляння в ситуацію гендерно зумовленого насильства;
- шляхи реагування на факти гендерно зумовленого насильства (ГЗН) у роботі з колегами/колежанками та населенням;
- поняття, види та прояви гендерної дискримінації в секторі безпеки, зокрема, в поліції;
- переваги гендерно дезагрегованої статистики, використання її для роботи в секторі безпеки, зокрема, в поліції;
- методологію гендерного аналізу.

ВМІТИ:

- застосовувати положення міжнародного та національного законодавства з утвердження гендерної рівності у своїй щоденній роботі;
- застосовувати положення міжнародного та національного законодавства з утвердження гендерної рівності в умовах військового конфлікту та постконфліктної ситуації;
- аналізувати ситуацію з утвердження гендерної рівності у своїй сфері діяльності;
- визначати успіхи та проблеми в досягненні гендерної рівності у своїй сфері діяльності;
- інтегрувати ідеї гендерної рівності в усі напрями та види своєї професійної діяльності;
- визначати гендерні стереотипи та розвінчувати їх у ході виконання своїх функціональних обов'язків;
- визначати види ГЗН та адекватно реагувати на такі випадки;
- звернутися по допомогу у випадках потрапляння в ситуацію ГЗН та дискримінації;
- надати допомогу особам, постраждалим від ГЗН та дискримінації, відповідно до своїх функціональних обов'язків;
- вести та користуватися гендерно дезагрегованою статистикою;
- дотримуватись положень кодексу етичної поведінки, особливо в частині недопущення фактів сексуальних домагань, сексизму, гендерної дискримінації;
- бути гендерно чуйним/чуйною у ході виконання своєї професійної діяльності;
- уникати використання дискримінаційних суджень та практик.

МАТИ/ВОЛОДІТИ:

- цінності гендерної рівності, ненасильства;
- гендерну чуйність;
- неприйнятне ставлення до сексизму, ГЗН, гендерної дискримінації;

- розуміння власної відповідальності за утвердження гендерної рівності в українському суспільстві;
- готовність звернутися по допомогу у випадках потрапляння в ситуацію ГЗН чи гендерної дискримінації на роботі;
- готовність підтримати колег/колежанок, які постраждали від ГЗН чи гендерної дискримінації;
- толерантне ставлення до осіб, постраждалих від ГЗН чи гендерної дискримінації;
- позитивне ставлення до необхідності дотримання положень кодексу етичної поведінки.

4.3. Етичні кодекси як інструмент запобігання дискримінації та насильству

Одним з допоміжних інструментів для запобігання насильству і сексуальним домаганням є етичні кодекси. Серед інших положень, в кодексах етики передбачають і пункти, які деталізують і регламентують ситуації, які можуть призвести до сексуальних домагань.

Усі військовослужбовці та працівники правоохоронних органів, як і інші громадяни України, є суб'єктами права і зобов'язані дотримуватися його норм. Під час виконання бойових завдань, участі в операціях військовослужбовці також є суб'єктом міжнародного права, включаючи право збройних конфліктів і правила застосування сили. Названі закони становлять основу стандартів особистої поведінки військовослужбовця як громадянина.

Будь-яка неправомірنا поведінка, яка породжує у військовослужбовців та працівників правоохоронних органів відчуття несправедливого ставлення, є принципово несумісною зі Збройними Силами України та органами правопорядку і не повинна бути терпимою. Дискримінація та домагання можуть також порушувати норми кримінального права: будь-яка форма дискримінації або домагань підриває довіру і впевненість, особливо щодо керівного складу підрозділу.

Командир (начальник) зобов'язаний попереджати і вчасно виявляти будь-які прояви дискримінації та насильства, у тому числі гендерно зумовленого, тобто такого, що є наслідком гендерної нерівності у ввіреному йому підрозділі.

У разі наявності у військовослужбовця чи працівника органів правопорядку інформації про факт гендерно зумовленого насильства командира у ставленні до підлеглого (підлеглих) він зобов'язаний повідомити про це старшого командира (начальника).

До гендерно зумовленого насильства, окрім іншого, належать сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах підпорядкування.

Військовослужбовцям та працівникам органів правопорядку забороняється здійснювати будь-які дії, результатом яких можуть бути фізичні, сексуальні чи психологічні образи або страждання.

Не бажаними є статеві відносини між військовослужбовцями Збройних Сил України та представниками цивільного населення, які проживають на території виконання бойового завдання, оскільки такі відносини засновані на завчасно нерівному становищі, підривають довіру до Збройних Сил України та ставлять під сумнів професійність військовослужбовців.

За кожним фактом виявлення або повідомлення про наявність гендерно обумовленого насильства командир зобов'язаний провести перевірку. У разі встановлення у діях військовослужбовця ознак складу злочину, у тому числі гендерно зумовленого, командир (начальник) зобов'язаний передати матеріали до органів державної влади, уповноважених на проведення розслідування.

У разі встановлення фактів гендерно зумовленого насильства, які не містять ознак складу злочину, командир притягає винну особу до відповідальності у межах наданих повноважень.

До подібних кодексів етики потрібно додатково розробити допоміжні матеріали, які краще роз'яснюють положення документа.

Правила етичної поведінки поліцейських затверджені наказом МВС від 19.11.2016 р. № 1179⁴⁴.

44 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

В основних вимогах до поведінки поліцейського вказано, що під час виконання службових обов'язків поліцейський повинен виявляти повагу до гідності кожної людини, справедливо та неупереджено ставитися до кожного, незважаючи на статю. Під час виконання службових обов'язків поліцейському заборонено допускати будь-які привілеї чи обмеження за ознаками статі. В контексті забезпечення гендерної рівності вартим уваги є доповнення Правил етичної поведінки положеннями про недопущення гендерної дискримінації та сексуальних домагань, визначити процедури формального та неформального характеру реагування на такі випадки.

До етичних кодексів поліцейських в більшості країн ставляться дуже серйозно. Так, «Кодекс деонтології національної поліції Франції» став одним з перших повноцінних документів з етики поліцейських. У Німеччині деонтологію викладають у навчальних закладах, де готують майбутніх поліцейських. За три роки курсанти зобов'язані відвідати до 100 навчальних годин з цього предмету. Деонтологія викладається студентам юридичних спеціальностей в Україні також.

Проблематика недискримінації, рівного ставлення до громадян, незалежно від статі та інших ознак, мають вивчатися для перетворення з абстрактних термінів на практичні моделі поведінки та ціннісні орієнтири сучасних українських поліцейських і військовослужбовців, всього сектору безпеки в цілому.

Міноборони в умовах збільшення кількості військовослужбовців-жінок серед особового складу з метою попередження всіх форм насильства щодо жінок та їх протидії розроблено проект Кодексу честі військовослужбовця Збройних Сил України, відповідно до принципу рівних прав і можливостей жінок і чоловіків та запобігання гендерно зумовленому насильству. Розповсюджено серед особового складу Інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил України.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 „Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року за 2016 рік.

4.4. Шляхи активізації участі жінок в правоохоронних органах

4.4.1. Мережа поліцейських підрозділів проти насильства

Як зазначалося у другому розділі посібника, Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 вимагає від держав - членів ООН не тільки збільшення уваги до жінок, які непропорційно страждають в ситуації конфлікту, в тому числі від різних видів гендерно зумовленого насильства, але й активізації залучення жінок до сектору безпеки та миротворчої діяльності.

Національна поліція України є основним суб'єктом протидії різним формам насильства щодо жінок, в тому числі, насильству в сім'ї. Незважаючи на серйозні цифри, які демонструють розповсюдженість насильства в українських сім'ях – 116 000 звернень до підрозділів поліції за фактами вчинення насильства в сім'ї в 2016 р. – відповідь поліцейських підрозділів на ці правопорушення не є ефективною.

Правоохоронні органи укомплектовані здебільшого чоловіками, що не приділяють достатньої уваги випадкам насильства за ознакою статі і потреби уразливих сегментів населення (жінок, дітей, інвалідів, етнічних і сексуальних меншин) на конфліктних та постконфліктних територіях зазвичай ігноруються. Як наслідок, це впливає і на самі правоохоронні органи, зокрема, у зв'язку з питанням статі. Під час оперативної роботи поліція не здатна належним чином реагувати на злочини, вчинені щодо жінок, постраждалих від насильника, при цьому відбуваються випадки дискримінації щодо конкретних груп, що збільшує рівень насильства. Як чоловіки, так і жінки, що першими реагують на такі випадки (патрульна поліція, дільничні офіцери поліції, співробітники служб ювенальної превенції та оператори гарячої «102») потребують розвитку додаткових спроможностей для роботи у цьому напрямі.

У більшості випадків жінки та інші групи ризику відчувають страх, сором, збентеження і небажання звертатися до поліції та судової системи. Відсутність відповідальності за злочини на гендерному підґрунті призводить до падіння довіри спільноти до правоохоронних органів. Ці виклики вимагають сильної політичної волі та координації зусиль для ефективного виконання завдань програми.

Для того, щоб відновити довіру громад до поліції Національна поліція України започаткувала пілотний проект зі створення мережі підрозділів поліцейських проти насильства, діяльність яких буде спрямована на попередження гендерно зумовленого насильства, зокрема, домашнього насильства, та посилити гендерну чутливість чоловіків-поліцейських.

27 січня 2017 р. Національна поліція України за підписом т.в.о. Національної поліції України О.Ф. Вакулєнко видала доручення № 1005/05/20-2 «Про впровадження новітніх форм та методів роботи з реагування на факти вчинення насильства в сім'ї». Мережа таких поліцейських підрозділів як пілотний проект «Поліна» запроваджується в 2017 році в Дарницькому районі м. Києва, Малиновському районі м. Одеси та в м. Сєвєродонецьку (Луганська обл.).

Цим дорученням, зокрема, передбачається відпрацювати алгоритм роботи підрозділів, організувати їх роботу в пілотних регіонах, підібрати кадри, організувати роботу та моніторинг діяльності.

Беручи до уваги поточну ситуацію в Україні з нестачею кваліфікованих співробітників поліції, мережа має бути створена в експериментальному порядку на основі дільничних підрозділів департаментів Національної поліції у трьох містах. Це будуть мобільні групи, сформовані із офіцерів поліції вищезазначених підрозділів, які будуть займатись тільки випадками гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього, для роботи із постраждалими і групами ризику.

Практика показує, що жінки-поліцейські, які вже проходять службу в підрозділах Національної поліції України, часто володіють кращими навичками спілкування, ніж їх колеги-чоловіки, і в більшій мірі здатні сприяти співпраці і встановленню довіри, необхідних для реалізації роботи із громадськістю. Тому підрозділи поліції координуватимуть свою роботу зі шкільними офіцерами поліції та з громадами, місцевими адміністраціями, громадськими соціальними центрами, неурядовими організаціями та громадськими кризовими центрами/притулками, які працюють з групами ризику задля надання психосоціальної підтримки та юридичної допомоги вразливим групам населення (жінкам, дітям, представникам етнічних і сексуальних меншин).

Створення мережі підрозділів поліції і її подальша діяльність переслідує такі цілі:

1. Реагування, виявлення злочинів, запобігання загрозам, забезпечення належної допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, в тому числі домашнього: жінкам, чоловікам, дівчатам, хлопчикам.

2. Забезпечення доступу постраждалих від гендерно зумовленого насильства в тому числі домашнього, до юридичної, медичної, психологічної та інших видів додаткової допомоги.

3. Забезпечення супроводу для захисту та підтримки постраждалих від зазначених видів насильства у суді тощо.

Мережа підтримується координаційною робочою групою Міністерства внутрішніх справ з питань імплементації Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», що в тому числі займатиметься питаннями протидії гендерно зумовленому насильству, домашньому насильству, сексуальному насильству та питаннями забезпечення рівних прав та можливостей для жінок. До складу групи увійдуть представники Міністерства внутрішніх справ, Міністерства соціальної політики, Національної поліції (патрульна поліція, дільничні офіцери, служба ювенальної превенції, слідчі офіцери, шкільні офіцери поліції), Міністерства освіти і науки, органів місцевого самоврядування, комунальних і громадських організацій, що надають послуги із запобігання і боротьби з домашнім та гендерно зумовленим насильством (центри соціальної допомоги, центри для сімей та дітей,

притулки), Дарницької, Деснянської районних адміністрацій, районних та обласних державних адміністрацій, Інформаційно-консультативний жіночий центр, Українська фундація громадського здоров'я, Громадська організація «Ла Страда – Україна», ООН-Жінки, Фонд народонаселення ООН, ПРООН, МОМ, Саб-Кластер з гендерно зумовленого насильства, який очолює Фонд народонаселення ООН в Україні, УВКБ ООН, ЄС, EUAM, ОБСЄ, IREX, SIDA.

Мета створення мережі поліцейських проти насильства полягає в сприянні безпеці та захисту громад шляхом попередження та запобігання насильству щодо жінок, дівчат, хлопчиків, інвалідів, етнічних і сексуальних меншин, що є вразливими до насильства за гендерною ознакою в Україні, зміцнення потенціалу чоловіків-поліцейських для надання відповідних послуг громадам та найбільш уразливим до насильства категоріям населення з урахуванням кращих світових практик та акцентом на сучасних умовах, що виникли в конфліктних і постконфліктних ситуаціях.

У межах запровадження мережі поліцейських проти насильства Міністерство внутрішніх справ України та Національна поліція України планують провести дослідження та оцінку ситуації щодо участі жінок в органах Національної поліції для подальшої адвокації рівних прав та можливостей для жінок поліцейських, включаючи аналіз жіночої участі в роботі Національної поліції, процес найму і просування по службі, професійної підготовки, дисциплінарних процедур і ситуації щодо сексуальних домагань, сбалансованності робочого графіку, загальних умови праці, а також можливостей для співробітництва і нетворкінгу, і що «рівність жінок та чоловіків» означає для співробітників поліції.

Адвокація більшого залучення жінок до роботи в органах Національної поліції через проведення круглих столів, прес-конференцій і т.д.

Освіта та навчання жінок-поліцейських, які будуть спеціалізуватися на роботі з домашнім насильством та гендерно обумовленим насильством та підготовка чоловіків-поліцейських з питань гендерної рівності, гендерно чутливих послуг, 0 дискримінації і т.п. здійснюватиметься у співпраці із громадськими та міжнародними організаціями.

Увага приділятиметься також проведенню регулярних тренінгів, зустрічей та лекцій для жінок та чоловіків-поліцейських, операторів лінії «102» та інших зацікавлених осіб для посилення навичок ідентифікації, виявлення та реагування на випадки гендерно зумовленого насилля, зокрема домашнього, із залученням міжнародних та національних експертів (США, Великобританії, Іспанії, Канади чи Австралії), що мають досвід в області надання гендерно чутливих послуг в конфліктних і постконфліктних ситуаціях.

Чимала допомога в проведенні тренінгів та навчань для поліцейських надається офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Проведено навчання новонабраних 11800 офіцерів патрульної поліції у всіх обласних центрах України за темами протидії торгівлі людьми та насильству в сім'ї.

За результатами проведеного опитування і визначення потреб у поглибленому навчанні, розроблені навчальні матеріали та підтримано двотижневе (98 годин) підвищення кваліфікації офіцерів патрульної поліції у 11 містах України (Київ, Одеса, Херсон, Суми, Харків, Івано-Франківськ, Львів, Дніпро, Кривий Ріг, Маріуполь) для 3 710 патрульних офіцерів поліції.

Розроблено тематичний план з перепідготовки працівників підрозділів боротьби з торгівлею людьми Національної поліції України та розроблені відповідні навчальні матеріали для зазначених підрозділів (98 годин). Проведено навчання загальною тривалістю 98 годин з підвищення кваліфікації працівників підрозділів боротьби з торгівлею людьми Національної поліції України. Станом на червень 2017 року підвищення кваліфікації пройшли 300 працівників підрозділів БЗПТЛ.

Розроблено навчально-тематичний план та відповідні матеріали підвищення кваліфікації дільничних офіцерів поліції (98 годин). Підтримано навчальний процес тривалістю 98 годин з підвищення кваліфікації дільничних офіцерів поліції, які пройшли переатестацію. Станом на червень 2017 року підвищення кваліфікації пройшли 4600 дільничних офіцерів поліції.

Розроблено навчально-тематичний план та відповідні навчальні матеріали варіативної частини для новонабраних дільничних офіцерів поліції (688 годин). Підтримано друк навчальних матеріалів та чотиримісячне навчання перших 220 новонабраних дільничних офіцерів поліції у Києві, Київській, Хмельницькій та Одеській областях.

Робота включатиме також створення комплексної системи стійкого реагування на випадки ґендерно зумовленого насильства, перш за все насильства в сім'ї, через запровадження у трьох територіальних підрозділах «мобільних груп» із числа жінок поліцейських працівників поліції підрозділів превенції (дільничних офіцерів поліції, ювенальної), слідства, карного розшуку та патрульної поліції.

На основі розроблених та затверджених алгоритмів дій «мобільні групи» буде відпрацьовуватись механізм реагування, виявлення та надання ґендерно чутливих послуг для захисту постраждалих від насильства серед ВПО, комбатантів, ромів та сімей, що входять до групи ризику та направлення в організації, які надають соціально-психологічні послуги та підтримку.

Працівники «мобільних груп» взаємодіють із соціальними службами, шкільними офіцерами поліції та громадською для профілактики насильства в сім'ях, які знаходяться у кризових ситуаціях.

Для надання комплексного захисту для постраждалих від домашнього насильства і ґендерно обумовленого насильства планується створити притулки для забезпечення «Безпечного простору».

Для взаємодії та координації створюються міжвідомчі робочі групи із складу представників поліції, органів самоврядування, громадських та жіночих організацій.

Для забезпечення засобів до існування для тих, хто потребує (найбільш вразливі жінки, дівчата) надається допомога з навчання бізнес-програмам та стартап-проекти, що буде сприяти економічній незалежності для постраждалих жінок, дівчат.

Плани МВС України та Національної поліції України зі створення мережі жіночих підрозділів поліції є амбітними і стикатимуться з численними викликами і проблемами, більшу частину з яких можна спрогнозувати для вчасного попередження та реагування.

Так, в ситуації поширення ґендерних стереотипів та упереджень щодо проходження жінками служби в підрозділах Національної поліції України важливим є формування сприятливого середовища для сталого функціонування Української мережі поліцейських проти насильства.

Активна робота має проводитися із самими жінками, які також є носіями ґендерних стереотипів та упереджень для їх подолання та мотивування жінок до роботи в такій мережі.

Робота мережі поліцейських підрозділів проти насильства вимагатиме і внесення змін в низку законодавчих та відомчих нормативно-правових актів, на що також має звертатися увага як членів координаційної робочої групи, так і мережі.

Серйозним ресурсом для формування ефективної роботи мережі поліцейських проти насильства має стати співпраця з Міжнародною асоціацією жінок-поліцейських, європейської мережі та мережі профілактики ВІЛ-інфекції серед правоохоронців (LEAN) та їх подальша участь.

До планів діяльності також включені: розробка та проведення інформаційно-комунікаційних кампаній для громадськості для підвищення обізнаності щодо протидії ґендерно зумовленому насильству, популяризації історій успіху, розробка та поширення інформаційно-навчальних матеріалів серед співробітників поліції. Постійний моніторинг, оцінка та аналіз результатів для подальшого розширення кращих практик в роботі поліції у громаді щодо протидії та ґендерно обумовленому насильству, перш за все домашньому.

Створення мережі поліцейських проти насильства сприятиме зростанню рівня довіри населення пілотних регіонів до поліції, створенню більш спокійного та безпечного середовища для громади та груп ризику в цих регіонах, що створить підстави для розширення такої мережі в країні.

4.4.2. Асоціація жінок-поліцейських як приклад самоорганізації жінок - правоохоронців

Прикладом здійснення правозахисної функції жінок-працівників поліції є діяльність Міжнародної асоціації жінок-поліцейських (МАЖП), яка об'єднує організації більш ніж з п'ятдесяти країн світу. МАЖП була організована в 1915 р. Статут організації був розроблений та затверджений у Вашингтоні в 1926 р. З початку тридцятих до середини п'ятдесятих років ХХ століття діяльність асоціації перебувала у занепаді. І хоча до кінця шістдесятих років минулого століття членство в асоціації було невеликим, з 1963 року вона почала проводити щорічні трьохденні конференції. Основною тематикою на той час було стимулювання роботи жінок у різних підрозділах правоохоронних органів. Наступний етап – це поява розуміння того, що професіоналізм, комунікація мають бути не лише у жінок, а й між жінками та чоловіками за всіма аспектами правоохоронної діяльності. Тому, в 1976 році МАЖП почала активно запрошувати поліцейських-чоловіків до співпраці та активного членства в Асоціації.

В останні десятиліття ХХ століття кількість членів та обсяги діяльності Асоціації значно розширилися. Її щорічні конференції стали місцем зустрічей та дискусій не тільки офіцерів поліцейських підрозділів, але й для представників наукових кіл, дослідників, університетських викладачів з різних галузей кримінальної юстиції.

Зростання кількості членів асоціації призвело до необхідності виокремлення національних, регіональних, місцевих організацій жінок-поліцейських. Через такі локальні організації стали можливі частіші зустрічі, організація тренінгів, консультації для тих, хто був не в змозі брати участь в щорічних міжнародних конференціях Асоціації.

Так, у 2001 році Міжнародна асоціація жінок-поліцейських мала 2400 членів, серед яких налічувалися більше ніж сорок п'ять країн світу, включаючи Африку, Азію, Канаду, Карибські острови, Європу та Російську Федерацію, Середземномор'я, Близький Схід, Непал, Філіппіни, Центральну та Південну Америку, США, Великобританію, Тихоокеанські острови тощо.

З кожним роком все більше поліцейських підрозділів та адміністрацій звертаються до Міжнародної асоціації жінок-поліцейських за допомогою. Вони шукають підтримки для своїх офіцерів, коли номінують їх на нагороду за відзнаку у службі, для отримання доступу до професійних поліцейських тренінгів, отримання інформації з таких сучасних тем, як сексуальні домагання, домашнє насильство, гендерна проблематика, мережеві підходи, програми наставництва тощо.

Основною метою створення та діяльності МАЖП є укріплення, об'єднання та підвищення іміджу жінок у всіх галузях кримінальної юстиції та в правоохоронних органах. Для цього Асоціація розвиває свою діяльність за такими напрямками: професійний розвиток, організація та проведення тренінгів, навчання, укріплення стосунків між організаціями жінок-поліцейських у різних країнах та регіонах світу, підтримка членів організації.

Асоціація має шість видів членства: активне, асоціативне, корпоративне, почесне, афілійоване та постійне. Кожне з видів членства, а також обов'язки членів Асоціації прописані в статуті.

Міжнародна асоціація жінок-поліцейських – це всесвітня організація, відділення та члени якої працюють на всіх континентах. Від кожного з вісімнадцяти визначених регіонів обирається (голосуючими членами зборів) Регіональний Координатор. Відповідно до Статуту МАЖП, регіони визначені таким чином: з першого по дванадцятий – це регіони та штати США та Канади, тринадцятий – Європа та Російська Федерація, а також усі країни колишнього Радянського Союзу, чотирнадцятий – Австралія, східний Тимур, Нова Зеландія, Тихоокеанські острови, Папуа Нова Гвінея, п'ятнадцятий – Азія, включаючи Китай, Індію, Індонезію, Японію, Корею, Малайзію, Філіппіни, Тайвань; шістнадцятий – Кипр, Близький Схід, включаючи Єгипет, Іран, Ірак, Ізраїль,

Йорданію, Саудівські Аравію, Туреччину, Об'єднані Арабські Емірати; сімнадцятий – Бермудські та Карибські острови, Центральна та Південна Америка, Ямайка, Пуерто-Рико, Віргінські острови; вісімнадцятий – Африка (крім Єгипту).

Радою директорів Асоціації був розроблений Стратегічний план розвитку та роботи організації, спрямований на підняття іміджу організації, вплив на політику держав та керівництва правоохоронних органів в аспекті гендерної рівності, особливо в сфері трудових прав і залучення жінок до служби в поліції, підвищення рівня кваліфікації та професіоналізму жінок–поліцейських, проведення щорічних тренінгів і конференцій, робота над тим, щоб досягнення жінок та їхній внесок у роботу поліції оцінювалися адекватно, зміцнення зв'язків між різними філіями Асоціації та її членами, проведення досліджень з гендерної проблематики тощо.

Важливим кроком у інтеграції гендерних підходів в діяльність Національної поліції України, захисту прав працюючих в поліції жінок, а також в більш ефективному реагуванні поліції на звернення жінок до поліції може стати створення Української поліцейської асоціації жінок.

4.5. Виклики впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в освіту і підвищення кваліфікації в секторі безпеки

Впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в освіту і підвищення кваліфікації, потребує ретельної підготовки як за змістом курсів, так і за формою викладання. Цей розділ не ставить за мету детально викласти всі освітні підходи, проте в ньому викладені основні проблеми і можливі шляхи їх подолання в процесі навчання.

Інтегрування гендерної проблематики в навчальний процес є процесом багаторівневим:

- інтегрування гендерних концепцій і проблематики у зміст і навчальні матеріали;
- використання освітніх методів, які передбачають активну участь студентів і студенток в навчальному процесі, відкритість, інтерактивність та інші підходи, притаманні трансформативному навчання;
- увага в процесі навчання гендерно-сенситивній мові, зображенням, каналам комунікації тощо.

Як будь-який новий предмет наукової і освітньої сфери, гендерна проблематика стикається з певними складнощами, зокрема, в її викладанні. Без їх знання і урахування процес може втратити свою ефективність і не матиме очікуваних результатів.

Серед найчастіших перешкод можна назвати такі:

- викривлене розуміння гендерної тематики:
 - ✓ чужа нашому суспільству концепція;
 - ✓ вигадки західних феміністок;
 - ✓ гра, в якій чоловіки чи жінки програють;
 - ✓ вигадана штучна концепція, яка не має практичного сенсу;
 - ✓ суспільна дискусія на захист прав жінок;
 - ✓ данина моді;
- нерозуміння актуальності і важливості впровадження;
- спрямованість тільки на процес, а не на результат;
- формальне впровадження і балаканина замість реальних дій;
- відкладання на потім;
- спротив;
- брак базових і спеціальних знань.

Перелічені вище перешкоди мають відношення не лише до навчального процесу, але в навчальному процесі вони значно помітніші.

Серед специфічних проблем, про які важливо пам'ятати саме в навчальному процесі із урахуванням гендерної проблематики, це припущення про те, що мають і можуть знати студенти і студентки. Це яскраво демонструє наведений нижче приклад⁴⁵.

45 P. Mares, S. Lewis, M. F. Lamber, A. R. Simpson, J. Copeland and M. C. Griffith, "What's a flume? – Gender dynamic inside the engineering laboratory", paper presented at Eighth AAEE Annual Convention and Conference, Sydney, NSW, December 1996, p. 3. Цит. по PфPC SSRWG and EDWG, Handbook on Teaching Gender in the Military (Geneva: DCAF and PфPC, 2016).

Опитування жінок, які вчать інженерних професій, показало, що більшість студентів прийшли до вибору предмета через те, що в дитинстві бавилися з обладнанням, в той час як більшість студенток обрали його через їх хороші оцінки з математики та природничих наук. Ось як одна студентка описує проблеми, з якими вона зіткнулася на практичній роботі через те, що їх не навчили необхідній термінології.

«Він каже: «Відкрий кран», і я подумала: «Як же цей клапан виглядає?» – Я думала, що клапан всередині труби, так як же я відкрию клапан? Вони сказали, що «є невелика ручка тут». І вони могли б просто сказати це! Деякі з них подібні до тих пробок, що використовують лікарі, так що ви не повинні навіть торкатися до них, а деякі з них схожі на великі колеса – цедійсно допомагає, якщо ви знаєте, як клапан виглядає, тоді ви можете дійсно знаходити правильні речі».

Урахування подібних речей відноситься до того, що називають гендерною динамікою. Вона обумовлена імовірним різним досвідом жінок і чоловіків у процесі їх зростання, соціалізації. Зокрема, практика показує також, що жінки частіше і більше читають про дискримінацію, а тому можуть бути більше обізнаними в цій сфері. Також слід врахувати, що подібні матеріали частіше звертаються до дискримінації жінок, але з урахуванням того, що в секторі безпеки в персоналі переважають чоловіки, важливо збалансовано висвітлювати і питання, які торкаються їх як в плані дискримінаційних практик, так і прикладів їх подолання.

Серед інших важливих аспектів викладання, на які варто звернути увагу, можна виділити такі:

- Якою б не була форма викладання (лекція, семінар, практика), слід обов'язково використовувати інтерактивні методи, вони допоможуть показати рівень знань, навичок і ставлення аудиторії до теми, запобігатимуть формуванню нових стереотипів і упереджень. Саме тому практично кожен гендерний тренінг, для будь-якої аудиторії, а тим більше, якщо це сектор безпеки, є за своєю суттю авторським, його неможливо покласти на жорстку кальку простого алгоритму.
- Для того, щоб не робити помилкових припущень про те, що думають про тематику слухачі і слухачки, варто ставити їм питання, на які планується дати відповіді в процесі навчання. Так, якщо ви вперше в цій аудиторії, то варто почати з питань типу – як ви розумієте, що таке гендер, або як ви пояснюєте це тим, хто ні разу його не чув, або що, на ваш погляд, може дати людям гендерна рівність, або з якого роду проявами дискримінації за ознакою статі ви стикалися в житті та інші. Безумовно, щоб вміти відповідей аудиторії перейти до конкретної теми навчання, необхідно самим знати багато варіантів відповідей на поставлені питання.
- Однією з проблем у викладанні гендерної тематики може бути наявність стереотипів та упереджень у навчальних матеріалах з інших дисциплін, у поведінці інших викладачів та адміністративного персоналу, в «зовнішніх» джерелах – ЗМІ, подіях, нормативно-правових актах чи їх проектах. Підвищення загальної обізнаності та гендерної чутливості суспільства буде частіше звертати увагу на подібні невідповідності, тому варто розвивати аналітичне і активне ставлення до джерел, поведінки, які ще не є ані гендерно нейтральними, ані гендерно чутливими.
- Важливо мати в «кишені» побільше прикладів зображення жінок і чоловіків (приклади, історії, посилання тощо) в «нетрадиційно жіночих чи чоловічих» ролях. Бажано, щоб більшість їх була українського походження або з країн, які також «традиційно» розглядаються як патріархальні. Це також важливо наголошувати не лише в сучасному розрізі, а і в історичному. В допомогу для цього можна використовувати різні джерела⁴⁶.
- В Україні значно поширений «доброзичливий» сексизм у вигляді «джентельменської поведінки», наполегливого «шанування» окремого місця жінки в плані її відповідальності за весь затишок родини тощо. Спроби виступити проти цього часто викликають сильну

⁴⁶ <http://empedu.org.ua/content/pogovorimo-pro-maybutnie>

<http://www.lybid.org.ua/kultura/dytyna-u-zvychaiakh-i-viruvanniakh-ukrainskoho-narodu-detail>

реакцію включно до агресії. Важливо його уникати у власній мові та поведінці. Аналіз такого явища і визначення його як сексистського варто робити послідовно і бажано не з самого початку навчання. З авторського досвіду це може бути деструктивним для загальної дискусії, бо людина часто намагається захищати власні порушені стереотипи, бо невинувато переносить загрозу їх розвінчання на себе. В процесі спільного аналізу ситуації у слухачок і слухачів з'являється можливість знайти пояснення природі стереотипів і упереджень і «м'яко» їх позбавитися.

- Групова робота має свою ґендерну динаміку: чоловіки, особливо якщо вони чисельно переважають, можуть говорити частіше і довше за жінок. Жінки, особливо ті, що служать та працюють у секторі безпеки, дуже часто намагаються мовчати під час групових дискусій. Для уникнення цього варто прийняти принципи роботи в групі і послідовно їх дотримуватися та час від часу нагадувати про їх важливість. Як приклад, можна застосовувати принципи програми Уповноважувальна освіта⁴⁷.

Довгострокове планування впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у підготовку і навчання в секторі безпеки. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в освіті: розробка окремих тем та інтегрування в наявні курси, програми, дисципліни.

Те, що складно і тривалий час будувалося, не може змінитися на сталих засадах швидко. Тому для ефективного і успішного інтегрування ґендерної тематики у будь-яку сферу, варто розраховувати на тривалий час із визначенням короткострокових і довгострокових перспектив, пов'язаних одна з одною.

Протягом першого року варто зосередитися на підготовці процесу і деяких перших кроках⁴⁸:

- Прийняття інституційних рішень на рівні доктрини про інтегрування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у навчання;
- Упорядкування та оновлення ресурсів та застосування їх у викладанні;
- Визначення можливостей інтегрування ґендерного компоненту в обов'язкові курси та їх оновлення з урахуванням принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- Запрошення «зовнішніх» експертів, тренерів, лекторів для висвітлення різних ґендерних проблем;
- Створення робочих груп з реалізації принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у навчальний процес з метою послідовного, комплексного та фахового впровадження тематики.

Протягом трьох - п'яти років слід поставити такі перспективні завдання⁴⁹:

- Оцінка та перегляд змісту і підходів на базі власного досвіду;
- Формалізація ґендерної тематики у навчальному закладі;
- Розробка програм розвитку для факультетів, кафедр, спеціальностей;
- Інтегрування ґендерного компоненту в процеси перегляду навчальних планів і програм;
- Визначення стратегій моніторингу процесу і оцінки результатів;
- Документування і поширення власних успішних практик, зокрема, і за межі сектору безпеки;
- Оцінка впливу на навчальний процес впровадження ґендерних трансформацій.

Впровадження тематики може відбуватися як у вигляді окремого плану (див. тематичний план), так і як елемент існуючих курсів, програм, предметів (див. додаток 11).

47 <http://empedu.org.ua/content/upovnovazhuvalna-osvita-posbinik-dlya-treneriv-2002> стор. 55 – 60

48 P. Mares, S. Lewis, M. F. Lamber, A. R. Simpson, J. Copeland and M. C. Griffith, "What's a flume? – Gender dynamic inside the engineering laboratory", paper presented at Eighth AAEE Annual Convention and Conference, Sydney, NSW, December 1996, p. 3. Цит. по PфPC SSRWG and EDWG, Handbook on Teaching Gender in the Military (Geneva: DCAF and PфPC, 2016). Стор. 209 – 210

49 P. Mares, S. Lewis, M. F. Lamber, A. R. Simpson, J. Copeland and M. C. Griffith, "What's a flume? – Gender dynamic inside the engineering laboratory", paper presented at Eighth AAEE Annual Convention and Conference, Sydney, NSW, December 1996, p. 3. Цит. по PфPC SSRWG and EDWG, Handbook on Teaching Gender in the Military (Geneva: DCAF and PфPC, 2016). Стор. 210 – 212

4.6. Профілактика ґендерно зумовленого насильства

Профілактична функція є важливою в діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України та Нацгвардії.

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;⁵⁰

Національна гвардія України відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій зобов'язана:

3) вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень.⁵¹

Термін «профілактика» (від грецького «запобіжний») передбачає заплановане попередження тієї, чи іншої негативної події, з усуненням причин, здатних викликати небажані наслідки. Існує ряд принципів, на яких ґрунтується профілактика, а саме:

- об'єктивність, що передбачає оптимальне виявлення актуальності тієї чи іншої проблеми в суспільстві;
- системність, що забезпечує виявлення комплексу причин соціальної проблеми та створення максимальних умов для врегулювання ситуації;
- превентивність, що означає попереджувальний характер вжитих дій;
- активізація власних сил людини, що означає участь самої людини у вирішенні власних проблем.

Профілактика поділяється на:

загальну, що полягає у здійсненні державою, суспільством та їх інститутами попереджувальних заходів, спрямованих на запобігання виникненню певних проблем у майбутньому (*попередження негативної ризикованої поведінки людей*);

спеціальну - цілеспрямований вплив на фактори, пов'язані з окремими видами негативних явищ, їх попередження та локалізацію;

індивідуальну, що передбачає заходи, спрямовані на конкретних осіб.

Задля досягнення ефективних результатів, профілактика повинна враховувати всі аспекти життя суспільства та здійснюватись на таких рівнях:

- усього суспільства, окремого регіону, адміністративно-територіальної одиниці (рівень громади), шляхом виконання затверджених нормативних документів та профілактичних програм, у яких передбачається, зокрема, проведення кампаній із залученням засобів масової інформації, масових заходів;
- окремого закладу, організації, установи, громади (рівень групи) – виконання профілактичних програм, розроблених для закладів, організацій та установ;
- окремого індивіда чи його сім'ї (індивідуальний рівень) – забезпечення розробки та виконання індивідуальних програм, та/або корекції поведінки окремих осіб та їх сімей.

У сучасній практиці розрізняють **первинну**, **вторинну** та **третинну** профілактику.

50 Закон України «Про національну поліцію». Стаття 23. Основні повноваження поліції. Електронний режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

51 Закон України «Про Національну гвардію». Стаття 12. Обов'язки Національної гвардії України. Електронний режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/876-18>

Первинна профілактика – здійснення комплексу заходів, що мають інформаційно-роз'яснювальний, просвітницький характер та спрямовані на підвищення обізнаності з певних питань, формування цінності здоров'я та відповідних якостей особистості, а також навичок, що допоможуть їй відмовитися від певних стандартів поведінки та негативних звичок.⁵²

Змістом первинної профілактики гендерно зумовленого насильства є формування в суспільстві рівного ставлення до прав та можливостей жінок і чоловіків та негативного ставлення до насильницької моделі стосунків. До заходів, що складають зміст первинної профілактики гендерно зумовленого насильства, відносяться:

- виявлення причин і умов, що сприяють виникненню гендерно зумовленого насильства;
- навчання та просвіта з питань, що є найбільш актуальними для попередження гендерно зумовленого насильства, зокрема про:
 - √ рівний правовий статус жінок і чоловіків у суспільстві та рівні можливості для його реалізації;
 - √ види проявів дискримінації за ознаками статі;
 - √ види гендерно зумовленого насильства та прояви кожного з видів такого насильства;
- наслідки кожного з видів гендерно зумовленого насильства для осіб, по відношенню до яких воно вчиняється;
- наслідки насильницьких дій гендерно зумовленого характеру та проявів дискримінації за ознаками статі для осіб, які їх учиняють;
- дотримання норм відповідальної поведінки по відношенню до себе та оточуючих, зокрема між чоловіками та жінками.

Необхідною є робота з підвищення рівня обізнаності щодо безпечної поведінки в зоні АТО, на лінії зіткнення, на окупованих територіях з метою профілактики потрапляння в ситуації насильства, зокрема зґвалтування. Протидія культурі зґвалтування⁵³, має починати формуватися дорослими у дітей з раннього дитинства.

Як формується культура зґвалтування?

- Хлопці є хлопці. Цією фразою ми виправдуємо насильство, яке вчиняється хлопцями, юнаками, чоловіками.
- Примус дівчат до обіймів і поцілунків. Так ми подаємо сигнал дівчатам, що примусові обійми і поцілунки – норма, заохочуємо їх терпіти це.
- А що ти зробила, що він тебе вдарив? Цим питанням ми зразу ж перекладаємо відповідальність за вчинене насильство з боку кривдника на постраждалу.
- Б'є, бо заграє. Тут знову виправдуємо насильство. Даємо сигнал, що привернення уваги протилежної статі насильством – норма, так само як і насильство в романтичних стосунках.
- Виправдання для зґвалтувань. Коли озвучуємо виправдання для зґвалтувань (була в короткій спідниці, в нетверезому стані, сама пішла до нього в квартиру ...) даємо для хлопчиків сигнал, що зґвалтування можна легко виправдати.
- Культ цнотливості дівчат. Позбавляємо можливості дівчат звертатись по допомогу у випадках зґвалтувань.

Заходи первинної профілактики гендерно зумовленого насильства можуть реалізуватись, наприклад, шляхом:

52 Абзац 1 пункту 1 додатку 1 до Державного стандарту соціальної послуги профілактики (види соціальної профілактики), затвердженого наказом Мінсоцполітики від 10.08.2015 № 912

53 Культура зґвалтування – це культура, у якій поширені зґвалтування та панують світогляд, норми і практики, які нормалізують, виправдовують або/та заохочують різні форми сексуального насильства //Тонких Н. Зґвалтування по-українськи: аналіз випадків сексуального насильства щодо українок. Електронний режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/z-valtuvannya-po-ukrainski-134051.html>

- розробки, тиражування та розповсюдження інформаційних матеріалів і соціальної реклами в місцях загального доступу;
- проведення лекцій, відеоекспертів, бесід, дебатів, семінарів, тренінгів, форум-театрів, «живих бібліотек», «круглих столів», масових заходів, акцій тощо.

Важливою умовою є проведення у засобах масової інформації просвітницьких кампаній, спрямованих на зміну поглядів людей, поведінкових і соціальних норм, зокрема щодо гендерної нерівності, шкідливих поглядів та звичаїв.

Одним з виявів гендерних аспектів війни та насильницького конфлікту є сексуалізація. Вона, зокрема, відбувається через зображення образу жінки, яка бере участь у боротьбі, як сексуального об'єкту в умовах війни. Її цінність зводиться лише до сексуальної привабливості у військовій формі. У спілкуванні із ЗМІ важливо не транслювати цей образ, а звертати увагу на роботу жінок-військовослужбовців. Сексуалізація війни та насильницького конфлікту виявляється у такому:

- поширеність сексуального насильства стосовно жінок і чоловіків;
- жіноче тіло порівнюється з полем бою («Я на тебе, як на войне. А на войне, как на тебе»);
- фемінізація ворога для показу його слабкості;
- звинувачення чоловіків, які не беруть участі в військових діях, в імпотенції;
- розвиток секс-індустрії для надання послуг військовим;
- використання сексуального насильства та/чи погроз його вчинення як інструменту війни;
- маніпуляція фактами сексуального насильства або їхньою відсутністю в мас-медіа для цілей інформаційної війни.

Вторинна профілактика передбачає здійснення комплексу заходів та реалізацію програм з метою обмеження поширення певних негативних явищ, що мають місце у суспільстві, соціальній групі чи на рівні особистості, попередження загострення таких явищ та їх наслідків, запобігання поглибленню соціальної дезадаптації осіб, яким властива асоціальна чи ризикована поведінка.⁵⁴

Змістом вторинної профілактики гендерно зумовленого насильства є формування у представників певних соціальних груп знань, умінь та навичок, необхідних для уникнення чи подолання ризиків учинення гендерно зумовленого насильства та зміну ризикованої поведінки на безпечну і соціально прийнятну.

Заходи вторинної профілактики здійснюються на рівні груп осіб за наявності високого ризику розвитку проблеми гендерно зумовленого насильства.

Такі заходи є необхідною умовою в діяльності закладів, установ та організацій різних форм власності, до компетенції яких (відповідно до установчих документів) належить здійснення заходів з протидії гендерно зумовленому насильству (у тому числі в сім'ї) та надання допомоги сім'ям і особам, які опинилися у складних життєвих обставинах. Враховуючи ситуацію в Україні, важливим є здійснення заходів вторинної профілактики у Збройних Силах та органах Національної поліції України.

Для підвищення ефективності заходів вторинної профілактики повинні здійснюватись такі етапи:

- проведення аналізу ситуації щодо визначення факторів ризику;
- ідентифікація місць, де часто відбуваються, або можуть відбуватись акти насильства, аналіз причин, які роблять це місце небезпечним (погане освітлення; віддалені райони; райони проведення військових дій та місця перетину ліній розмежування; місця споживання алкоголю; місця компактного проживання ВПО; сім'ї: члени яких ведуть аморальний спосіб життя; в

⁵⁴ Абзац 1 пункту 2 додатку 1 до Державного стандарту соціальної послуги профілактики (види соціальної профілактики), затвердженого наказом Мінсоцполітики від 10.08.2015 № 912

яких наявні усталені звичаї щодо ролі жінок та чоловіків; в які повертаються воїни АТО після проведення ротації, не пройшовши відповідну реабілітацію тощо);

- своєчасне виявлення сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах та надання їм необхідної професійної допомоги;
- своєчасне виявлення сімей та осіб, які мають високий ризик опинитися у складних життєвих обставинах та надання їм необхідної професійної допомоги; робота з потенційною жертвою, кривдником;
- попередження, виявлення та нейтралізація ризиків вчинення домашнього насильства;
- ужиття відповідних заходів щодо зниження впливу факторів ризику в небезпечних місцях;
- організація виховного та корекційного процесів з особами, які мають схильність до вчинення правопорушень (*вжиття заходів, що змінюють поведінку осіб групи ризику*).

Важливим для попередження гендерно зумовленого насильства є створення умов для забезпечення психологічної реабілітації демобілізованих воїнів АТО після проведення їх ротації.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджено План заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції,⁵⁵ основними відповідальними за реалізацію якого є Міністерства України з питань: охорони здоров'я, оборони, внутрішніх справ, соціальної політики, освіти і науки; служби безпеки України; Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції; обласні та Київська міська державні адміністрації.

Серед заходів, що визначаються даним документом, та відносяться до заходів вторинної профілактики, є:

- здійснення із залученням командирів військових частин, медичних фахівців, психологів організаційних заходів щодо створення та запровадження системи психологічної реабілітації військовослужбовця, якого було призвано на військову службу під час мобілізації, на особливий період не пізніше ніж за тиждень до його звільнення з військової служби;⁵⁶
- забезпечення проведення у військових частинах (підрозділах) медичного огляду та індивідуальних бесід психологів з метою виявлення військовослужбовців, які призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період і потребують психологічної, фізичної та соціальної реабілітації;⁵⁷
- проведення у військових комісаріатах роз'яснювальної роботи щодо механізму отримання психологічної реабілітації та соціальної допомоги після звільнення з військової служби демобілізованими військовослужбовцями та членами їх сімей протягом тижня до звільнення з військової служби (демобілізації);⁵⁸
- забезпечення надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям у закладах охорони здоров'я;⁵⁹
- вивчення питання щодо необхідності у соціальній підтримці сімей учасників антитерористичної операції та забезпечення організації надання їм такої допомоги⁶⁰ тощо.

55 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 р. № 359-р «Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/359-2015-%D1%80>

56 Пункт 11 Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 359-р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/359-2015-%D1%80>

57 Пункт 12 Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 359-р.

58 Пункт 14 Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 359-р.

59 Пункт 18 Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 359-р.

60 Пункт 30 Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 359-р.

Третинна профілактика здійснюється, якщо гендерно зумовлене насильство вчинено та завдало (або може завдати) негативних наслідків особі, яка постраждала від такого насильства.

Третинна профілактика передбачає здійснення комплексу заходів з метою попередження рецидивів негативних явищ, асоціальної або ризикованої поведінки осіб, яким була властива така поведінка раніше, а також ресоціалізацію учасників проблемних ситуацій та осіб, які постраждали від наслідків негативних явищ, та їх адаптацію до вже існуючої у них проблеми, за умови відновлення особистісного і соціального статусу такої особи, сім'ї, групи.⁶¹

Заходи третинної профілактики є складовою комплексної допомоги особі, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства (що здійснюється на основі оцінки потреб такої особи), а також заходів, спрямованих на зміну поведінки особи, яка вчинила таке насильство (з метою попередження рецидиву насильницької поведінки).

Оскільки гендерно зумовлене насильство охоплює широке коло соціальних явищ, третинна профілактика повинна враховувати індивідуальні потреби постраждалої особи та включати заходи, що враховують як наслідки, так і передумови його вчинення.

При наданні допомоги особі, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, заходи третинної профілактики повинні включати:

- допомогу в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, обумовлених учиненням насильства, та формування знань про шляхи їх вирішення;
- надання інформації стосовно прав постраждалої особи та допомоги, яку вона може отримати;
- інформування щодо можливості ризику проблем зі здоров'ям у випадку наявності інфекційних або соціально небезпечних захворювань в особи, яка вчинила насильницькі дії (зокрема внаслідок зґвалтування), а також шляхів їх попередження чи подолання, а також мотивування до проходження тестування на ВІЛ, ІПСШ, ТБ та інші соціально небезпечні захворювання, своєчасного та регулярного відвідування медичних закладів для здійснення диспансерного нагляду, у разі вчинення насильства, що може підвищувати уразливість до інфікування, виникнення проблем зі здоров'ям;
- формування правової культури постраждалої особи (правосвідомість, правомірна поведінка, правова активність) та відповідальності за своє життя;
- інформування про правила безпечної поведінки для зниження ризику повторного потрапляння в ситуацію насильства.

Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок висловлює стурбованість у зв'язку із загостренням насильства по відношенню до жінок в деяких районах Донецької та Луганської областей, а також на території тимчасово окупованій Автономної Республіки Крим та м. Севастополя від початку конфлікту.⁶⁴ Комітет стурбований тим, що, незважаючи на заниження кількості випадків сексуального насильства, в тому числі через стигматизацію і страх помсти, є свідчення численних випадків сексуального насильства в постраждалих регіонах, де триває конфлікт. Комітет також стурбований таким:

(а) Наявне визначення зґвалтування застаріло і не включає в себе зґвалтування, вчинене із застосуванням сили або примусу, викликаного страхом перед насильством, примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, і, отже, не може бути застосоване до випадків, пов'язаних з конфліктом;

(б) Обмеженість можливостей правоохоронних органів і судової системи розслідувати, документувати і здійснювати судове переслідування випадків сексуального насильства;

61 Абзац 1 пункту 3 додатку 1 до Державного стандарту соціальної послуги профілактики (види соціальної профілактики), затвердженого наказом Мінсоцполітики від 10.08.2015 № 912

(с) Відсутність заходів щодо забезпечення надання своєчасної та всебічної допомоги жертвам сексуального насильства, такої як послуги охорони здоров'я, включаючи сексуальне і репродуктивне здоров'я, психологічні, юридичні послуги, підтримка в отриманні джерел засобів до існування і надання інших міжгалузевих послуг.

Із заключних зауважень (п. 14) Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до Восьмої періодичної доповіді України щодо виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (березень 2017 р.)

4.7. Соціальний захист учасників АТО та їх сімей

Соціальний захист учасників АТО – це функція держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності.

У зв'язку з особливим характером військової служби, що пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям та їх сім'ям передбачено відповідні гарантії, порядок забезпечення яких визначається рядом нормативно-правових актів, зокрема.

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» гарантує військовослужбовцям:

- відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин, тривалістю до 10 календарних днів зі збереженням грошового забезпечення;⁶³
- звільнення (з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду) від нарахування штрафних санкцій та пені за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами та організаціями (усіх форм власності), у тому числі банками, та фізичними особами, а також процентів за користування кредитом;⁶⁴
- виплату одноразової грошової допомоги в розмірі 4% місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний місяць служби (не менше як 25% місячного грошового забезпечення) при звільненні зі служби після прийняття рішення про демобілізацію.⁶⁵

Військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються також на батьків з числа військовослужбовців, які виховують дітей без матері (у разі її смерті, на час перебування у лікувальному закладі охорони здоров'я та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей).⁶⁶

Жінкам-військовослужбовцям надається допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, у розмірі 100% грошового забезпечення, за рахунок коштів державного бюджету.

Крім того, жінки-військовослужбовці можуть користуватись всіма пільгами та гарантіями, передбаченими законодавством з питань охорони материнства і дитинства,⁶⁷ зокрема відпустками: у зв'язку з вагітністю та пологами,⁶⁸ для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку⁶⁹ та

62 Доповідь Управління Верховного комісара з прав людини «Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні, 14 березня 2014 р – 31 січня 2017 р.»

63 Пункт 18 статті 10 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

64 Пункт 15 статті 14

65 Пункт 1 Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.09. 2014 р. № 460

66 Пункт 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

67 Пункт 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

68 Відповідно до статті 17 Закону України «Про відпустки»: (70 календарних днів – до пологів та 56 календарних днів – після пологів, або 70 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів). Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>

69 Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами (стаття 18 Закону України «Про відпустки»)

додатковою відпусткою, якщо жінка: має двох або більше дітей віком до 15 років, дитину-інваліда, повнолітню дитину-інваліда з дитинства, або є одинокою матір'ю.⁷⁰

Після повернення з таких відпусток для продовження військової служби за контрактом, жінка повинна бути призначена на посаду за основною чи спорідненою спеціальністю або ж направлена для перепідготовки за новою спеціальністю.⁷¹

Однак слід враховувати, що зазначені відпустки є гарантованими пільгами, отже надаються за заявою жінки і, за бажанням, можуть нею не використовуватись.

Крім того, такі відпустки також можуть бути використані (*частково або повністю*) іншими членами сім'ї (*батьком дитини, бабою, дідом, які фактично будуть доглядати за дитиною*).⁷²

Дружині (*чоловіку*) військовослужбовця гарантується надання (*за бажанням*) щорічної основної відпустки одночасно з щорічною основною його/її відпусткою.

Дітям військовослужбовців, за місцем проживання їх сімей, у першочерговому порядку надаються місця у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах незалежно від форм власності.

Враховуючи однакові права та обов'язки матері й батька по відношенню до дитини,⁷³ у разі перебування одного з них у військових формуваннях, що несуть службу в зоні проведення АТО, обов'язки щодо піклування про дитину/дітей покладаються та того з них, хто буде знаходитись поруч з дитиною.⁷⁴ Також брати участь у вихованні внуків мають право баба, дід, прабаба та прадід.⁷⁵

*У разі, якщо Батьківщину вирішила захищати жінка, догляд за дитиною (за домовленістю) може здійснювати її батько. Якщо жінка одна виховує дитину, вона може залучати до виховання дитини інших осіб (*родичів, знайомих або інших осіб, яких вона добре знає та можете довірити дитину*), або ж передати її (*у зв'язку з тривалою відсутністю*) на тимчасове виховання до дитячого закладу (*дитячий будинок (для дітей віком від народження до трьох років);⁷⁶ загальноосвітня школа-інтернат; санаторна школа-інтернат⁷⁷ тощо*).⁷⁸*

ПРИКЛАД: Жінка, яка одна виховує дитину, пішла добровольцем у зону проведення АТО. На час її відсутності дитина перебувала у бабусі. Мати постійно спілкувалася з дитиною по телефону та пересилала кошти на її утримання. Однак працівники служби у справах дітей підняли питання про позбавлення жінки батьківських прав за невиконання нею своїх обов'язків по відношенню до дитини.

Після звернення жінки до вищестоящих органів питання про позбавлення її батьківських прав було знято з розгляду.

70 Стаття 19 Закону України «Про відпустки»

71 Пункт 4.22 Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України 10.04.2009 № 170.

72 Абзац 3 статті 18 Закону України «Про відпустки»

73 Стаття 141 Сімейного кодексу України

74 Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page3>

75 Стаття 257 Сімейного кодексу України

76 Абзац 12 пункту 3.1.1. Типового положення про будинок дитини, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.98 № 123. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0372-98>

77 Відповідно до Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2003 № 363. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0525-03>

78 Стаття 151 Сімейного кодексу України

Важливо!

Слід пам'ятати, що відібрання дитини, чи позбавлення батьківських прав особи, яка захищає Батьківщину, а вдома залишились діти, за якими (за її заявою чи дорученням) хтось опікується, є незаконним⁷⁹.

У випадку, якщо особа, яка вирішила за контрактом вступити на службу до збройних сил, а на її утриманні перебуває дитина/діти-сироти, чи дитина/діти, позбавлені батьківського піклування, віком до 18 років, про своє рішення вона повинна повідомити службу у справах дітей місцевої державної адміністрації/виконавчого органу місцевої ради, для вирішення питання щодо подальшого перебування дітей.

Важливо!

Піклуватися про своїх непрацездатних батьків є обов'язок повнолітніх дітей, який закріплено як у Конституції України,⁸⁰ так і в Сімейному кодексі України.⁸¹

Крім того, сім'ям комбатантів повинні допомагати центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, за місцем їхнього проживання (в місті, районі чи районі міста), які зобов'язані здійснити оцінку потреб сім'ї⁸² та забезпечити її, у разі потреби, необхідною допомогою.⁸³

Соціальні послуги членам сімей комбатантів надаються у порядку, визначеному чинним законодавством України, що визначає умови та зміст допомоги, яка повинна бути забезпечена сім'ям та особам, в яких існує потреба в отриманні сторонньої допомоги для поліпшення якості їх життєдіяльності.

Такі послуги можуть надаватись як періодично (за зверненням або за необхідності), так і шляхом здійснення соціального супроводу (забезпечення комплексної допомоги у вирішенні проблем). Надаються такі послуги за принципом добровільності вибору отримання чи відмови від соціальних послуг⁸⁴ та з урахуванням терміну, необхідного для вирішення проблем.

79 Відповідно до статті 164 Сімейного кодексу України, батьки можуть бути позбавлені судом батьківських прав, лише у випадках, якщо вона/ він:

- 1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;
- 2) ухиляються від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини;
- 3) жорстоко поводяться з дитиною;
- 4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;
- 5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;
- 6) засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини.

Підставами для відібрання дитини у батьків, не позбавляючи їх батьківських прав, можуть також бути випадки, передбачені пунктами 2-5 частини першої статті 164 цього Кодексу, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання.

У цьому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам – за їх бажанням або організації опіки та піклування.

80 Стаття 51 Конституції України

81 Статті 202-206 Сімейного кодексу України

82 Відповідно до абзацу 3 статті 1 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», оцінка потреб – процес збору, узагальнення та аналізу соціальними працівниками інформації щодо стану та життєвих обставин об'єкта соціальних послуг з метою визначення видів та обсягів послуг, їх впливу на процес подолання складних життєвих обставин

83 Підпункт 2) пункту 8 Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08. 2013 р. № 573

84 Стаття 3 Закону України «Про соціальні послуги». Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

РОЗДІЛ 5. ШЛЯХИ ОСКАРЖЕННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

У п'ятому розділі посібника розкриваються проблемні питання теорії та практики оскарження дискримінації за ознакою статі. Звертається увага на статтю 22 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Розділ III (ст. 14 – 16) Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», роботу Експертної ради з питань розгляду скарг на факти дискримінації за ознакою статі, описуються процедури подання скарг на факти сексуальних домагань військовослужбовцями та працівниками правоохоронних органів.

5.1. Оскарження дискримінації за ознакою статі

У ст. 22 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» йдеться про можливості оскарження дискримінації за ознакою статі, якими є:

1) Звернення зі скаргою до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

2) Звернення до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Таким органом визначено Міністерство соціальної політики України, в якому існує окремий Департамент з питань сімейної та гендерної політики та протидії торгівлі людьми;

3) Звернення до уповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування (якими визначені заступники керівників центральних органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій). Однак потрібно визначити, що станом на травень 2017 року закріплення функцій уповноважених координаторів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків відсутнє. Це питання потребує уваги як з боку керівників центральної виконавчої влади, так і органів місцевого самоврядування;

4) Звернення до правоохоронних органів держави;

5) Звернення до суду;

6) Надсилання повідомлень до Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок у разі, якщо вичерпані внутрішні засоби правового захисту або якщо застосування таких засобів захисту не виправдано затягується, а також у випадках, коли мають місце серйозні чи систематичні порушення прав, викладених в Конвенції.

Останній механізм забезпечується положеннями Факультативного протоколу до Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1999 р.), ратифікований Україною в 2003 р. Відповідно до статті 17 Протоколу, застереження до нього не допускаються. Скарги з України надсилалися, але поки вони не розглянуті. Мізерність кількості скарг обумовлена тим, що на національному рівні існують поки одиничні завершені судові справи із скаргами на факти дискримінації за ознакою статі. Крім того, сама процедура подачі документів є дуже складною і бюрократизованою, яка активно гальмується самими судовими та іншими державними структурами.

2010 р. при Міністерстві України у справах сім'ї, молоді та спорту створена Експертна Рада з питань розгляду звернень за фактами дискримінації за ознакою статі (Наказ № 3036 від 06.09.2010), затверджене Положення про неї. Протягом засідань в 2010-2013 рр. розглядалися скарги на дискримінацію в рекламі, дискримінаційні вислови керівників держави, дискримінаційні нормативні документи тощо⁸⁵. Напрацьовані методичні матеріали для поширення досвіду роботи Ради та для забезпечення діяльності подібних рад на рівні областей. Минулого року склад Ради та Положення про неї оновлені.

85 Левченко К.Б. Досвід роботи Експертної ради з питань протидії дискримінації за ознакою статі по розгляду скарг на дискримінаційну рекламу. – Гендер-PRO: Збірка праць за матеріалами науково-практичної конференції студентства та наукової молоді. – Харків, 2013. – Вип. 1. С. 52-55.

5.2. Процедури подання скарг на факти сексуальних домагань

Подання скарг військовослужбовцями, поліцейськими, іншими працівниками і працівницями структур сектору безпеки ускладнюється тим, що внутрішні статuti зазвичай вимагають звертатися з усіма питаннями до безпосереднього командира. Процес також ускладнюється тим, що регламентація поведінки в цих структурах є дуже високою. Для зниження тиску згаданих факторів необхідно передбачати різні способи подання подібних скарг. Важливо створити систему, яка би базувалася на таких підходах:

- можливість подавати скарги на сексуальні домагання і сексуальне насильство не за субординацією;
- можливість подавати скарги в цивільну поліцію, нейтральну структуру чи нейтральній особі;
- захист скажників від недружніх дій проти них з боку керівництва структури чи організації.

Необхідно розробити і затвердити внутрішній документ з визначенням таких положень⁸⁶:

- спосіб подання скарги (наприклад, у письмовій формі, електронною поштою, он-лайн тощо);
- спосіб підтвердження подання скарги (наприклад, облік і нумерація, електронне повідомлення тощо);
- права особи (осіб), проти якої (яких) подається скарга;
- процес проведення розслідування (з указанням термінів);
- способи отримання заявниками і звинувачуваними інформації про розслідування і етапи процесу розслідування, на яких це відбувається.

Міноборони з метою упередження випадків дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань відносно військовослужбовців-жінок веде інформаційно-просвітницьку роботу, що організована у відомчих засобах масової інформації, зокрема: розміщено понад **37** публікацій та матеріалів відповідної тематики; Центральною телерадіостудією Міноборони випущено в ефір понад **300** теле-, радіосюжетів та телепрограм, що містять гендерний аспект; на військовому радіо «Армія FM» під час марафонів в ефірі взяли участь понад **200** жінок-військовослужбовців.

У Центральному будинку офіцерів організовано підбірку літератури на тему: «Пріоритетні напрями гендерної політики в Збройних Силах України».

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік

5.2.1 Розслідування порушень некримінального характеру, пов'язаних з дискримінацією за ознакою статі, сексуальними домаганнями чи знущаннями

Визначити, чи тягнуть за собою порушення кримінальну чи некримінальну відповідальність не завжди буває просто⁸⁷. Тому командири і відповідальні за отримання та реакцію на подібні скарги мають бути обізнаними щодо відповідного законодавства, що стосується недискримінаційного підходу та відповідальності за дискримінаційні дії.

Поряд із законодавством, важливо мати внутрішні процедури і стандарти з визначенням умов і конкретних осіб (за посадою), відповідальних за процес. Ці процедури мають базуватися на таких підходах:

- правила, що дозволяють скажникам діяти не через командира, якщо командир є суб'єктом скарги;
- чіткі гарантії справедливого, прозорого, ретельного, оперативного розслідування;

86 Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight with in Armed Forces, DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014

87 Там же

- стандарти конфіденційності (заявник, терміни розслідування, заходи з попередження потенційних ворожих дій щодо постраждалих, механізми комунікацій з постраждалими);
- можливість постраждалої сторони брати участь у розслідуванні разом з адвокатом чи колегою.

Окрім відповідальності, що визначена законодавством, важливо, щоб були передбачені дисциплінарні заходи щодо командирів, які не вживають необхідних кроків до виявлення і припинення подібних порушень.

5.2.2 Розслідування порушень кримінального характеру, зокрема, випадків сексуального насильства

Необхідна підготовка всім, хто залучений до процесу розслідування подібних випадків. Така підготовка стосується всіх етапів процесу – збору доказів, поведінки з обома сторонами, проведення допитів тощо. Необхідно, щоб були слідчі як чоловіки, так і жінки.

УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО⁸⁸

- Заходи з конфіденційності для захисту інформації про особистість постраждалої особи від преси і громадськості (наприклад, відмова згадувати ім'я і прізвище у відкритій документації).
- Правила і порядок збору доказів без урахування сексистського твердження про «згоду жінки». Наприклад, в правилах слід зазначити, що висновок про «згоду» не може бути зроблений у випадку примусу; мовчанка чи відсутність опору з боку постраждалої не можуть тлумачитися як згода. Неприпустимою є вимога про надання доказів, що потерпіла виказувала спротив.
- Правила і порядок збору доказів попереджує ревіктимізацію потерпілої особи (наприклад, необхідно упередити питання про попередній сексуальний досвід чи докази «поганої репутації» потерпілої).
- Правила ведення судового провадження надають судді право припиняти приниження та переслідування потерпілої особи з боку адвоката захисту.
- Заходи із забезпечення підтримки постраждалих з метою полегшити їм давати свідчення (наприклад, дозволити особі, що надає підтримку, бути присутньою разом з потерпілою особою в суді).
- Комунікації між потерпілою особою і всіма захисниками і консультантами мають бути конфіденційними, якщо тільки сама потерпіла особа не відмовиться від цього привілею.

Для запобігання сексуальним домаганням серед поліцейських у внутрішніх правилах мають бути розроблені і впроваджені відповідні політики, нормативно-правові акти, навчальні програми.

Органами **Національної поліції України** розпочато розслідування у 79024 кримінальних впровадженнях про злочини щодо осіб жіночої статі, які стали жертвами насильства (2015 рік – 71019). Розслідувалось 116 094 кримінальних проваджень про злочини вказаної категорії з урахуванням залишку минулих років.

Певне зменшення спостерігається у кримінальних провадженнях, у яких обвинувальні акти скеровані до суду, кількість яких у 2016 році становила 11 603 (2015 рік – 15 741), відповідно зменшилась і кількість осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, а саме: 12 159 проти 16 077 у 2015 році.

88 Джерело: Kim Thuy Seelinger, Helene Silverberg and Robin Mejla, *The Investigation and Prosecution of Sexual Violence – Sexual Violence & Accountability Project Working Paper Series*, Berkley, CA: University of California, 2011, pp. 45 – 47, 51
Цит.по: Bastick, Megan, *Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight with in Armed Forces* (Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014), p. 34

У 2016 році вчинено 328 зґвалтувань та замахів на них (у 2015 році 285), що на 15,1% більше, ніж у минулому році. За вчинення 240 таких злочинів особам повідомлено про підозру, тобто розкрито 73,2 %, залишок нерозкритих злочинів минулих років – 231.

У регіонах зони проведення антитерористичної операції (Донецька та Луганська області) у 2016 році зменшилась кількість розпочатих проваджень про злочини, вчинені щодо осіб жіночої статі, які стали жертвами насильства, з 11 310 у 2015 році до 6 701 у 2016 році.

Відбулося зменшення кількості проваджень, у яких обвинувальні акти скеровано до суду: з 1656 у 2015 році до 1299 у 2016 році.

Кількість осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за цей злочин, становила 1334.

Кількість винесених судами обвинувальних вироків у 2016 році становила 6526 (2015 рік – 10 806), засуджено 6 706 осіб (2015 рік – 11 198), винесено 10 (2015 рік – 4) виправдувальних вироків, у провадженні суду залишається 4 052 провадження (2015 рік – 3 262).

У 2016 році в провадженні слідчих **прокуратури** перебувало 78 (2015 рік – 42) кримінальних проваджень про злочини, вчинені стосовно осіб жіночої статі, з них розпочато упродовж року 51. За результатами розслідування 44 кримінальних провадження закрито, до суду скеровано 15 (2015 рік – 22) обвинувальних актів. За результатами судового розгляду 2 (2015 рік – 5) особи засуджено до позбавлення волі.

Органами прокуратури вживаються вичерпні заходи кримінально-правового характеру за фактами злочинних дій стосовно осіб жіночої статі із дотриманням установлених правил підслідності.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік.

РОЗДІЛ 6. ДОПОМОГА

6.1. Надання допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства

Здебільшого в суспільстві відсутнє належне розуміння наслідків насильства для людини, а постраждалі особи відчувають соціальне відчуження, що позначається в подальшому житті та на їх психологічному стані. Зокрема, це стосується гендерно зумовленого насильства, від якого можуть страждати як чоловіки, так і жінки (*будь-якого віку, походження та соціального становища*).

Однак жінки частіше від чоловіків страждають від: сексуального насильства (*зґвалтувань, переслідувань, сексуальних домагань, ушкодження статевих органів, примусової стерилізації*), примусових шлюбів, примусових абортів та/або вагітностей, завдання фізичної та економічної шкоди, примусу до вчинення якихось дій, або свавільного позбавлення чи обмеження волі.

Такі дії можуть учинятися як шляхом домашнього насильства, так і в публічному житті (*на роботі, в навчальних закладах, транспорті та в інших місцях*).

Ще однією категорією осіб, які майже постійно стикаються з насильством, є ВІЛ-позитивні жінки. Найчастіше – це психологічне насильство у вигляді образ і принижень, далі йдуть фізичні напади та психологічний тиск (*образи, приниження, навіювання власної нікчемності тощо*).⁸⁹

У результаті страху перед громадським осудом, більшість постраждалих осіб не повідомляють про насильницькі дії по відношенню до себе або повідомляють занадто пізно. Здебільшого це стосується зґвалтування, ким би воно не було вчинено).

Враховуючи, що вплив пережитого насильства позначається на стані здоров'я постраждалої особи, це також впливає на її потенційні можливості і накладає негативний відбиток на всі сторони її життя.

Відсутність належної допомоги постраждалим особам позначається не лише на їх подальшому житті, але й на суспільстві загалом: зростає рівень безпритульності та бездоглядно-сті, злочинності, самогубств; торгівлі людьми; збільшується кількість залежних від різного виду психоактивних речовин, що позначається на репродуктивному здоров'ї нації та рівні здоров'я нації в цілому.

Головною умовою для попередження ускладнень для особи, яка постраждала від насильницьких дій, або по відношенню до якої існує реальна загроза вчинення насильства, є забезпечення необхідної допомоги таким особам.

Для вчасного виявлення та ідентифікації особи, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, необхідно:

- розуміти зміст поняття насильства, вчиненого за гендерною ознакою;
- уміти розрізняти ознаки такого насильства;
- визначати основні потреби постраждалих осіб, враховуючи їх вік, стать та стан здоров'я;
- знати про порядок і умови надання невідкладної та комплексної допомоги;
- уміти визначати ризики при наданні допомоги та вживати заходів щодо забезпечення безпеки (*як для постраждалої особи, так і безпосередньо для себе*);
- знати критерії, за якими визначається результативність наданої допомоги.
- а також знати: яким чином документувати випадки сексуального насильства, що стало результатом війни.

89 КОРОТКИЙ ЗВІТ за РЕЗУЛЬТАТАМИ дослідження «Попередження насильства над жінками, які перебувають у складних життєвих обставинах: стан розвитку та забезпечення діяльності» (на прикладі м. Києва) <http://www.healthright.org.ua/nashi-publikaciji/>

Розділом IV Закону України “Про запобігання та протидію домашньому насильству», який Верховна Рада прийняла 7 грудня 2017 року, визначено порядок надання допомоги та захисту постраждалим особам, а саме:

- надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості їх реалізації;
- забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги;
- надання у разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення;
- забезпечення доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги;
- утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства;
- урахування віку, стану здоров'я, статі, релігійних переконань, етнічного походження та спеціальних потреб таких осіб.

Важливо!

Допомога постраждалим особам повинна надаватися за місцем звернення, незалежно від їх звернення до правоохоронних органів чи суду та від їх участі у кримінальному або цивільному провадженні.

Питання надання допомоги постраждалим недієздатним особам вирішують їхні опікуни, а якщо опікуни є кривдниками постраждалих осіб або ухиляються від захисту їхніх прав та інтересів – органи опіки та піклування.

Питання надання допомоги постраждалим дітям вирішують їхні батьки, інші законні представники дитини, а якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками дитини або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини – органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини, якщо не вони є кривдниками.

Допомога дитині забезпечується з урахуванням найкращих інтересів дитини, її віку, статі, стану здоров'я, інтелектуального та фізичного розвитку.

Якщо в зв'язку з учиненням домашнього насильства стосовно дитини вона не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, на час подолання причин і наслідків домашнього насильства дитина може бути влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя, до центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей служб у справах дітей, інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Під час розгляду судом та/або органом опіки та піклування спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини, відібрання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька дитини, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на законних підставах або не на основі рішення суду, обов'язково беруться до уваги факти вчинення домашнього насильства стосовно дитини або за її присутності.

6.2. Ідентифікація випадків ґендерно зумовленого насильства

Будь-яка особа, яка постраждала від ґендерно зумовленого насильства, зазнає багатьох негативних наслідків. Для забезпечення вчасного виявлення та ідентифікації особи, яка

постраждала від ґендерно зумовленого насильства, необхідно не лише розуміти зміст поняття насильства, вчиненого за ґендерною приналежністю, а також уміти розрізняти ознаки такого насильства.

Основними ознаками (*але не вичерпними*), за якими можна ідентифікувати особу, яка постраждала від насильства, є такі:

Ознаки фізичного насильства:

- ушкодження кісток або м'яких тканин, різного типу травми, забиття, гематоми;
- рани на голові чи обличчі;
- вибиті, або зламані зуби;
- зламана, або зміщена щелепа;
- синці на тілі та під очима;
- ушкодження барабанних перетинок;
- сліди від укусів;
- нетипові опіки (*сигаретою, гарячими предметами, кислотами тощо*);
- викидні, мертвонароджені діти, передчасні пологи.

Ознаки сексуального насильства:

- ушкодження на животі, грудях, в ділянці статевих органів, у тому числі в період вагітності;
- запальні процеси статевих органів та хвороби, що передаються статевим шляхом;
- вагінальні або ректальні місця мають сліди від ударів або розриви;
- *почуття*: спустошеності, провини, внутрішньої та фізичної забрудненості, ізоляції, безнадійності створення близьких стосунків із чоловіком;
- страх переслідувань, стигматизації та реакції оточуючих;
- самостигматизація;
- закритість;
- депресія;
- безпорадність;
- невпевненість у своїх рішеннях;
- втрата довіри до людей (у тому числі до близьких, які допомагають і не докоряють);
- відчуття психологічного зламу, злам самооцінки, втрата віри в себе та можливості щось змінити.

Ознаки психологічного насильства:

- депресія;
- низька самооцінка, замкнутість;
- недоглянута зовнішність;
- анорексія або булемія;
- вживання алкоголю або наркотиків;
- безсоння;
- психосоматичні хвороби;
- напади тривоги;
- нерішуча поведінка;
- уникнення погляду при спілкуванні;
- перманентний стресоподібний стан, фобії, фрустрації, психо-емоційні розлади, неврози тощо;
- автоагресивна поведінка: спроби самогубства, членушкодження, вживання алкоголю або наркотиків з метою свідомого завдання собі шкоди (або ж відходу від проблем);
- нав'язливі страхи;
- відчуженість, або ворожість у ставленні до дітей.

Ознаки економічного насильства:

- злиденне існування та недоїдання, за наявності реальних прибутків родини;
- неможливість розпоряджатися сімейним бюджетом та власними коштами;

- робота на посаді/ робочому місці, обраному під тиском чоловіка;
- робота, зумовлена необхідністю утримувати чоловіка, який водночас контролює (відбирає) всі фінанси в родині;
- одяг, взуття, що не відповідають сезону та погоді;
- дуже старе вбрання;
- нестача у вазі.

Зважаючи на те, що постраждалі особи можуть піддаватись різним проявам насильства, при виявленні вказаних ознак слід враховувати, що деякі з них можуть свідчити про декілька видів насильства, яке вчинялось по відношенню до постраждалої особи.

Необхідно також пам'ятати, що реакції постраждалих на насильницькі дії є суто індивідуальними, адже кожна особа, яка стає об'єктом насильства, наражається на різні ризики для здоров'я, а через поєднання фізичних і психологічних ризиків для здоров'я часто важко розрізнити біль і хвороби, викликані фізичними ушкодженнями, від тих що спричинені психологічними стражданнями.

Крім того, потрібно враховувати, що деякі з ознак (*ушкодження, синці, викидні, передчасні пологи, запальні процеси статевих органів, невпевненість у своїх рішеннях, одяг, взуття, що не відповідають сезону та погоді, нестача у вазі тощо*) не обов'язково є наслідком насильства, вчиненого по відношенню до людини, і ідентифікувати його може виключно судово-медичний експерт. Зокрема це стосується фізичного та сексуального насильства.

ВАЖЛИВО!

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає насильство як: «навмисне застосування фізичної сили або влади, дійсне або у вигляді загрози, спрямоване проти себе, проти іншої особи, групи осіб або громади, результатом якого є (або є високий ступінь ймовірності цього) тілесні ушкодження, смерть, психологічна травма, відхилення в розвитку або різного роду збиток».

Насильства включає дії, джерелом яких є влада над людиною, тобто погрози і залякування, відсутність турботи, ненадання допомоги або нехтування, будь-які види жорстокого поводження (фізичного, сексуального чи психологічного), а також вбивство і будь-який замах на життя чи здоров'я.

Отже, поняття, що використовується, підкреслює «навмисність» вчинення акту насильства, незалежно від його результату. Згідно з цим визначенням, насильством не вважаються ненавмисні нещасні випадки, наприклад, тілесні ушкодження внаслідок дорожньо-транспортних пригод, опіки тощо.

Отже, для ідентифікації особи, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, потрібно не лише вміти розрізнити ознаки різних видів насильства, але й розуміти причини відповідного стану такої особи.

Жінки і дівчата страждають від конфліктів, пов'язаних із сексуальним насильством у більшій кількості, ніж чоловіки і хлопчики. Проте чоловіки і хлопці також є жертвами сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами. Крім того, раніше існуючі моделі насильства і дискримінації можуть збільшити вразливість до конфліктів, пов'язаних із сексуальним насильством. Слід визнати, що всі жертви можуть відчувати серйозні страждання і психічну та фізичну шкоду, пов'язану зі стигмою. Це впливає на їхнє життя, життя сімей та громад.

Жертвами сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами, визнаються особи, які окремо або колективно, постраждали від такого насильства, а також члени сім'ї, такі як діти або партнери, діти, народжені в результаті вагітності від зґвалтування. Особи, які залежать від жертви сексуального насильства, також можуть бути жертвами внаслідок шкоди, завданої через порушення, що сталися. Жертвами можуть також бути особи, яким завдано збитків при спробі надати допомогу жертвам, які перебувають в тяжкому становищі або запобігти їх віктимізації.

Жертви сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами, стикаються із серйозними перешкодами в отриманні доступу до ефективних засобів правового захисту, включаючи відшкодування збитків. Руйнівний фізичний і психологічний вплив сексуального насильства посилюється стигмою і додається до нього, тому часто потерпілі утримуються від пошуку або отримання відшкодування, в тому числі через страх остракізму з боку сімей і громад в результаті розкриття фактів, або страждань від нечутливих державних органів або установ. В умовах, коли жінки страждають від структурної дискримінації і не мають доступу до освіти і продуктивних ресурсів, втрата підтримки сім'ї може призвести до злиднів. Гомофобія і концепція кастрації або фемінізації жертв може привести до стигматизації та дискримінації чоловіків і хлопчиків, які пережили сексуальне насильство.

Забезпечення справедливого і адекватного відшкодування збитків вимагає повного розуміння гендерної природи і наслідків заподіяної шкоди для чоловіків і жінок. Дискримінація за ознакою статі може посилюватися дискримінацією за іншими ознаками, в тому числі реальної чи гаданої гендерної ідентичності, етнічної приналежності, раси, віку, політичної приналежності, класу, касты, сімейного стану, сексуальної орієнтації, національності, релігії, інвалідності чи іншого статусу, коли певні групи осіб мають особливо несприятливе становище.

У наведеній нижче таблиці описані деякі з форм сексуального та гендерного насильства, що зустрічаються найчастіше. Цей перелік не є ні повним, ні винятковим. Він являє собою практичний інструмент, який може бути використаний для визначення існуючих форм сексуального та гендерного насильства в тому чи іншому місці. Акти сексуального та гендерного насильства були розділені на п'ять категорій:

Види та прояви сексуального насильства як гендерно зумовленого насильства.⁹⁰

Прояви сексуального насильства	Приклади	Хто може вчиняти
Зґвалтування (у тому числі подружнє)	проникнення в тіло жертви статевим органом, або будь-яким предметом; посягання на будь-яку іншу частину тіла за допомогою сили, погрози застосування сили, змушення, використання обставин, що є неправомірними для справжньої згоди.	будь-яка особа, наділена повноваженнями, владою або функцією контролю, включаючи чоловіка, інтимного партнера або піклувальника
Сексуальне розбещення дітей та інцест	будь-який акт, в якому дитина використовується для сексуального задоволення; будь-які сексуальні стосунки з дитиною; будь-які сексуальні стосунки, свідками яких є дитина	особа, якій дитина довіряє, включаючи батька, брата/сестру, родича, друга, вчителя, піклувальника або стороннього; будь-яка особа, наділена владою, повноваженнями і функцією контролю над дитиною
Спроба зґвалтування	спроба здійснити насильницький / вимушений статевий акт;	будь-яка особа, наділена владою, повноваженнями і функцією контролю
Сексуальні зловживання	фактичне посягання сексуального характеру, або погроза їх учинення, включаючи недоречні доторкання при використанні сили або при нерівноправних чи примушуючих обставинах	будь-яка особа, наділена владою, повноваженнями і функцією контролю, члени сімей/спільнот, співробітники, включаючи начальників, сторонні особи

⁹⁰ Сексуальное и гендерное насилие над беженцами, возвращающимися лицами и внутренне перемещенными лицами (Стр. 10). Руководство по предотвращению и реагированию Май 2003. Управление Верховного Комиссара ООН по делам беженцев. Режим доступа: http://unhcr.org.ua/img/uploads/docs/SGV_guid_rus.pdf

Сексуальна експлуатація	<p>будь-яке зловживання уразливим станом, різницею можливостей чи довірою для досягнення сексуальних цілей, що включає: негайне отримання вигоди від сексуальної експлуатації іншої особи (виконане в сексуальній манері, примусове роздягання, або оголення частин тіла, вимушений шлюб, примусове народження дитини, залучення в порнографію або проституцію, вимагання сексуальних, послуг, сексуальне рабство);</p> <p>вимушена проституція (вимушена/чинена з примусу торгівля тілом в обмін на матеріальні ресурси, послуги та допомогу (зазвичай її жертвами є жінки і дівчатка уразливих категорій, нездатні забезпечити собі та/або своїм дітям основні людські потреби). Сексуальна експлуатація є однією з цілей торгівлі людьми.</p>	<p>будь-яка особа, наділена владою, впливом і функцією контролю, включаючи працівників організацій, що займаються гуманітарною допомогою, комбатантів, офіційних осіб на пропускних пунктах, вчителів, представників бандитських угруповань, торговців людьми</p>
Сексуальне домагання	<p>будь-які небажані (зазвичай повторювані) сексуальні пропозиції, небажана сексуальна увага, вимога сексуальних послуг, сексуальні натяки чи інша вербальна або інша поведінка сексуального характеру, демонстрація порнографічного матеріалу, коли вищезазначене заважає роботі, стає умовою найму або створює небезпечне, вороже чи образливе середовище на робочому місці.</p>	<p>співробітники, керівники, колеги, будь-яка особа, наділена владою, повноваженнями і функцією контролю.</p>
Сексуальне насильство як засіб впливу і тортур під час війни	<p>має сексуальну природу злочину проти людства, які включають: зґвалтування, сексуальне рабство, примусовий аборт або стерилізацію, або будь-яку іншу форму запобігання дітонародження, вимушену вагітність, вимушене дітонародження.</p> <p>Сексуальне насильство, як вид тортури, визначається як будь-яка дія або загроза сексуального характеру, що викликає тяжкі психічні, або фізичні страждання і має на меті отримання інформацію чи визнання від жертви або третьої особи, залякування її або третьої особи; знищення, повністю або частково, національної, етнічної, расової чи релігійної групи.</p>	<p>найчастіше відбувається військовими, поліцією, збройними угрупованнями та/або іншими сторонами, які беруть участь у збройному конфлікті, а також з їх санкцій чи за їх дорученням.</p>

Фізичне насильство

Фізичний напад	<p>Побиття (удари кулаками, ногами, предметами), укуси, опіки, нанесення каліцтв, вбивство (зі зброєю і без зброї). Часто застосовується в поєднанні з іншими формами сексуального та гендерного насильства.</p>	<p>Чоловік, інтимний партнер, член сім'ї, друг, знайомий, сторонній, будь-яка особа, наділена владою, учасники конфлікту (у тому числі збройного).</p>
Торгівля людьми, рабство	<p>Продаж людини для примусової сексуальної експлуатації, примусової праці або послуг, рабства і практик, подібних до рабства, для служіння або видалення органів.</p>	<p>Будь-яка особа, наділена владою або функцією контролю.</p>

Психологічне насильство

Образа / приниження	Вербальне приниження, примус до участі в принизливих діях, що здійснюються публічно або таємно; відмова від надання необхідних витрат.	Найчастіше відбувається між подружжям, інтимними партнерами або членам сім'ї, особами, наділеними владою або функцією контролю.
Позбавлення волі	Ізоляція людини від друзів/родини, позбавлення волі або перешкодження/обмеження права на вільне пересування.	Будь-яка особа, наділена владою або функцією контролю; найчастіше відбувається між подружжям, інтимними партнерами або членами сім'ї.

Економічне насильство

Дискримінація та/або відмова в можливостях, послугах	Виключення, відмова в доступі до освіти, медичної допомоги або в оплачуваному працевлаштуванні; відмова у праві на майно.	Члени сім'ї, суспільства, установи та організації, представники влади.
Ізоляція в суспільстві, заснована на сексуальній орієнтації	Відмова в доступі до послуг, соціальних пільг або в здійсненні і володінні цивільними, соціальними, економічними, культурними та політичними правами, призначення кримінального покарання, дискримінаційні практики або нанесення фізичної чи психологічної шкоди здоров'ю людини, терпимість до дискримінаційних дій, публічна або прихована ворожість до гомосексуалістів, транссексуалів та/або трансвеститів.	Члени сімей, суспільства, установи та організації, представники влади.
Перешкоджаюча законодавча практика	Відмова в доступі до здійснення і володіння цивільними, економічними, соціальними та політичними правами.	Члени сімей, суспільства, представники влади, держава.

Небезпечні ритуали

Каліцтво жіночих статевих органів	Відрізання або видалення статевих органів з немедичних причин.	Народні цілителі, медичні представники (при підтримці, потуранні і допомозі сімей, релігійних груп, спільнот).
Ранній шлюб	Шлюб, організований до віку, закріпленому в законодавстві (статевий акт в таких взаєминах, згідно із законом, є зґвалтуванням, оскільки згода неповнолітньої особи не вважається усвідомленою).	Батьки, суспільство/спільноти, держава.
Вимушений шлюб	Шлюб, організований проти бажання особи.	Батьки, інші члени сім'ї.
Дітовбивство та/або недогляд	Вбивство, відмова в їжі, та/або недогляд за дітьми, стать, яких вважається менш значущою для сім'ї	Батьки, інші члени сім'ї.

Шкода, що наноситься вчиненням такого насильства, негативно позначається як на фізичному, так і на психічному здоров'ю постраждалих осіб та може навіть призвести до каліцтва чи летальних випадків (як через тілесні ушкодження, наслідки яких не сумісні з життям, так і внаслідок суїцидів осіб, які постраждали від насильства). Оскільки гуманітарна ситуація в областях східної України продовжує погіршуватися, випадки ґендерно зумовленого насильства лише зростатимуть: як в регіонах, де відбувається конфлікт, так і на решті території України.

Види та прояви насильства, що можуть вчинятись у різних фазах збройного конфлікту⁹¹

Фаза	Вид насильства
Під час конфлікту, до боїв	Насильство, що здійснюється особами, наділеними владою; торгівля людьми; сексуальні домагання, зґвалтування, викрадення збройними членами конфліктуючих сторін, включаючи служби безпеки; групові зґвалтування; вимушена вагітність.
Під час боїв	Сексуальне насильство, що здійснюється комбатантами, членами бандитських угруповань, прикордонниками; захоплення членами бандугруповань та работорговцями в цілях торгівлі людьми.
В територіальній одиниці, що надала притулок	Сексуальне насильство, домагання, що вчиняються особами, наділеними владою; сексуальне насильство у виховному закладі над дітьми; домашнє насильство; секс заради виживання/вимушена проституція; сексуальна експлуатація осіб, які шукають законний статус в країні/території, що надала притулок, або доступ до допомоги та ресурсів, відновлення небезпечних ритуалів.
При репатріації	Сексуальне насильство над жінками та дітьми, які були відокремлені від своїх сімей; сексуальне насильство, скоєне особами, наділеними владою; сексуальне насильство, зґвалтування, вчинені бандитами, прикордонниками, вимушена/насильницька репатріація.
При возз'єднанні з сім'єю	Сексуальне насильство, скоєне над особами, які повертаються до постійного місця проживання, як форма покарання; сексуальне домагання з метою впорядкувати законний статус; виключення з процесів прийняття рішень; відмова чи ускладнений доступ до ресурсів, до права на індивідуальну документацію і до права на відновлення/володіння власністю.

6.3 Основні суб'єкти надання допомоги особам постраждалим від гендерно зумовленого насильства та їх повноваження

На сьогодні в українському законодавстві відсутнє визначення поняття гендерно зумовленого насильства, отже відсутнє також нормативно-правове врегулювання, що чітко визначає суб'єктів надання допомоги особам, які постраждали від такого насильства. Водночас нормативно врегульованим є надання допомоги постраждалим від домашнього насильства, торгівлі людьми та надання соціальних послуг особам, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Порядок надання допомоги особам, які постраждали від насильства в сім'ї, в Україні регулюється низкою як законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» визначає органи та установи, на які покладається здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї, до яких відносяться:

Міністерство соціальної політики України – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань попередження насильства в сім'ї та інші центральні органи виконавчої влади, які забезпечують реалізацію державної політики з цього питання;

⁹¹ Сексуальное и гендерное насилие над беженцами, возвращающимися лицами и внутренне перемещенными лицами (Стр. 10). Руководство по предотвращению и реагированию Май 2003. Управление Верховного Комиссара ООН по делам беженцев. Режим доступа: http://unhcr.org.ua/img/uploads/docs/SGV_guid_rus.pdf

уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
 органи опіки і піклування;
 спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;
 органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, що забезпечують реалізацію державної політики з питань попередження насильства в сім'ї (далі – місцеві органи влади).

Даним Законом також зазначено, що сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї можуть інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також окремі громадяни.⁹²

Відповідно до статті 5 Закону України «Про протидію торгівлі людьми», суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, є:

- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- центральні та місцеві органи виконавчої влади;
- закордонні дипломатичні установи України;
- заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми.

У здійсненні заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми, беруть участь органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські організації та окремі громадяни.

З метою ефективною допомогою особам, які постраждали від торгівлі людьми, та їх захисту законодавством також визначено Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми⁹³, який включає в себе:

- взаємне інформування з дотриманням принципу конфіденційності про злочини торгівлі людьми, необхідну допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми;
- встановлення потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, пошук органів чи закладів, що можуть їх задовольнити (з урахуванням віку, статі та стану здоров'я постраждалої особи), взаємодію та співпрацю з громадськими об'єднаннями, регіональними та міжнародними організаціями при забезпеченні такої допомоги;
- спільну розробку програм та організацію заходів з протидії торгівлі людьми тощо.

Повноваження суб'єктів місцевого рівня щодо надання допомоги постраждалим від насильства в сім'ї та торгівлі людьми:⁹⁴

структурні підрозділи місцевих органів влади, відповідальні за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї та торгівлі людьми:

- координують дії інших суб'єктів з питань попередження домашнього насильства та торгівлі людьми;
- ведуть облік даних про організації, установи та заклади, які працюють за даним напрямом роботи, для організації надання необхідної допомоги особам, по відношенню до яких

92 Стаття 3 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

93 Постанова Кабінету Міністрів України: від 22 серпня 2012 р. № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми». Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/documents/539.html>,

94 Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України: від 22 серпня 2012 р. № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми», від 23 травня 2012 р. № 417 «Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми» (режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/documents/539.html>), від 26 квітня 2003 р. № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу» (режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-%D0%BF>), наказів: Мінсоцполітики, МВС, МОН, МОЗ від 19.08.2014 № 564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» (режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1105-14>), Мінсім'ямолодьспорту та МВС від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї (режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0917-0>)

вчинено насильство, та організують надання такої допомоги, у тому числі встановлення статусу особам, які постраждали від торгівлі людьми та забезпечення їх реабілітації;

територіальні органи поліції:

- проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, в яких вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють постраждалих про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися;
- приймають заяви та повідомлення про вчинення домашнього насильства та торгівлі людьми, розглядають зазначену інформацію та здійснюють в установленому законодавством порядку відповідні заходи;
- інформують протягом трьох днів про отримання такої заяви чи відповідний структурний підрозділ органу місцевої влади, відповідальний за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, а у випадках, коли заява та повідомлення стосується неповнолітнього або недієздатного члена сім'ї – службу у справах дітей та орган опіки і піклування;
- забезпечують (за необхідності) першу медичну допомогу постраждалим;

служби у справах дітей:

- ведуть облік дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, у тому числі, які постраждали від жорстокого поводження;
- вживають заходів щодо забезпечення необхідної допомоги та соціального захисту дітей, які постраждали від жорстокого поводження;
- порушують питання перед відповідними органами про притягнення до відповідальності фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей;
- представляють (у тому числі в судах) інтереси дітей, які постраждали від жорстокого поводження або стосовно яких існує загроза його вчинення;
- координують діяльність суб'єктів при вирішенні питань соціального захисту дітей, які постраждали від жорстокого поводження⁹⁵;

усі суб'єкти, в межах своїх повноважень:

- надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї;
- виявляють причини та умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають заходів щодо їх усунення;
- забезпечують виконання плану реабілітації особи, яка постраждала від торгівлі людьми та плану соціального супроводу особи, яка постраждала від насильства.

Оскільки вчинення домашнього насильства та перебування в ситуації торгівлі людьми (у тому числі вчинення гендерно зумовленого насильства) є об'єктивними причинами, що обумовлюють життєве неблагополуччя постраждалої особи, дані ситуації віднесено до поняття «складні життєві обставини».

ВАЖЛИВО!

Відповідно до національного законодавства, складні життєві обставини, це – обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті.⁹⁶

95 Відповідно до Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, затвердженої наказом Міністерства молоді та спорту та МВС від 07.09.2009 № 3131//386 (режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>) та Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики, МВС, МОН, МОЗ від 19.08.2014 № 564/836/945/577 (режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1105-14>)

96 Абзац 3 статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 45, ст.358). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

Основними надавачами соціальних послуг (*на державному рівні*) особам, які перебувають у складних життєвих обставин, визначено центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (*далі – центри соціальних служб*) – спеціальні заклади, що проводить соціальну роботу з надання допомоги сім'ям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Мережа центрів соціальних служб складається з регіональних, районних, міських та районних у містах центрів (*далі – місцеві центри соціальних служб*), які утворюється відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування і належить до сфери його управління.⁹⁷

Завданнями місцевих центрів соціальних служб є:

- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню в складні життєві обставини сімей, дітей та молоді;
- виявлення сімей та окремих осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги;
- проведення оцінки потреб сімей та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу для подолання життєвого неблагополуччя⁹⁸.

Соціальні послуги є основними заходами місцевих центрів соціальних служб з надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати⁹⁹, у тому числі особам, які постраждали від насильства в сім'ї та торгівлі людьми¹⁰⁰.

Соціальні послуги можуть надаватись як періодично (*за зверненням*), так і шляхом здійснення соціального супроводу (*забезпечення комплексної допомоги у вирішенні проблем, що обумовили життєве неблагополуччя*). Такі послуги надаються за принципом добровільності вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг¹⁰¹.

Суб'єктами надання допомоги особам, які опинилися у складних життєвих обставинах (*у тому числі обумовленими вчиненням гендерно зумовленого насильства*), як і суб'єктами протидії насильству та торгівлі людьми, є: структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, відповідальні за реалізацію державної політики у сфері соціального обслуговування населення; центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та НУО, що, в силу своїх повноважень, цілей професійної діяльності тощо, можуть надати всі чи будь-який з видів соціальної допомоги для поліпшення якості життєдіяльності людини.

Важливим ресурсом для державних органів при наданні допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, є громадські організації, зокрема жіночі правозахисні організації, що мають багаторічний досвід роботи у сфері подолання насильства, профілактики цього порушення прав людини, організації та надання соціальної допомоги постраждалим, а також міжнародні організації, які не лише надають фінансову допомогу для реалізації проектів, спрямованих на протидію гендерно зумовленому насильству, але й беруть активну участь у проведенні роботи, спрямованої на поліпшення ситуації в Україні щодо утвердження гендерної рівності та дотриманні прав жінок (зокрема постраждалих від насильства).

97 Пункт 1 Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08. 2013 р. № 573. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>

98 Пункт 6 Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08. 2013 р. № 573. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>

99 Відповідно до абзацу 2 статті 1 Закону України від 19.06.2003 № 966-IV «Про соціальні послуги», соціальні послуги – комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем

100 Підпункт 3 пункту 8 Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08. 2013 р. № 573. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>

101 Стаття 3 Закону України «Про соціальні послуги». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

Так, на базі ГО «Ла Страда-Україна» ефективно працює Національна «гаряча лінія» з питань попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. З 1 лютого 2016 р. вона почала працювати 24 год. на добу, 7 днів на тиждень¹⁰².

Спеціалісти, які працюють на Національній «гарячій лінії», надають психологічні, правові, соціальні та інформаційні консультації. Крім того, НГЛ є важливою ланкою у механізмі перенаправлення до профільних державних структур.

**Національна «гаряча лінія» із попередження домашнього насильства,
торгівлі людьми та гендерної дискримінації:
0800-500-335 або 116123 з мобільних**

Протягом 2016 року на Національну «гарячу» лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації отримано 38547 дзвінків та надано відповідну кількість психологічних консультацій постраждалим від насильства. Підтримка ФН ООН забезпечила цілодобове функціонування «гарячої» лінії (наразі 66% дзвінків надходять вночі).

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік

Мінсоцполітики спільно з **МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Донецькою, Луганською, Харківською, Дніпропетровською, Запорізькою облдержадміністраціями** за підтримки ФН ООН організували діяльність 26 мобільних бригад, які за час своєї роботи надали психосоціальну допомогу **10761 особі**. Кожна мобільна бригада складається з двох психологів і одного соціального працівника і використовує інструмент класифікації GBV IMS, а також форми надання згоди на обробку інформації. Було проведено ряд тренінгів з використання Системи управління інформацією з гендерно зумовленого насильства (GBV IMS).

У **Донецькій області** забезпечено взаємодію з правоохоронними органами з метою оперативного реагування на факти гендерно зумовленого насильства. В області працюють **7** мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, які охоплюють майже всю територію області. Здійснено **932** виїзди, охоплено роботою понад **2700** осіб, які зазнали гендерного або домашнього насилля.

У **Луганській області** працюють **8** мобільних бригад психосоціальної допомоги (міста Лисичанськ і Северодонецьк, Кремінський, Новоайдарський та Станично-Луганський райони). Також бригади працюють у **3-х** населених пунктах на лінії розмежування (м. Рубіжне, Попаснянський та Старобільський райони). Фахівці мобільних бригад працюють у найвіддаленіших селах та селищах Луганської області.

У **Луганській області** надано комплексну допомогу **1253** постраждалим від гендерно-зумовленого насильства, виявлених мобільною бригадою соціально-психологічної допомоги.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік

102 <http://la-strada.org.ua/>

Всеукраїнською благодійною організацією «**Конвіктус Україна**» в межах реалізації проекту «Мобілізація жінок-переселенок проти домашнього та гендерно орієнтованого насильства» (за фінансування Європейського Союзу) створено Центр психосоціальної допомоги для жінок із числа внутрішньо переміщених осіб, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.¹⁰³

Заклад надає допомогу в умовах цілодобового стаціонару, де одночасно можуть перебувати 15 жінок (у тому числі з дітьми). Звертатись до Центру можуть жінки, незалежно від місця їх тимчасової реєстрації та проживання, а термін перебування в закладі залежить від індивідуальних потреб жінки для подолання наслідків учиненого по відношенню до неї насильства (*але не перевищує 6 місяців від дня поселення*).

7 грудня 2017 року Верховною Радою прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», яким дещо змінено та розширено коло суб'єктів, до компетенції яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема.

До суб'єктів, завданням яких є здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству додано:

- сільські, селищні, міські, районні у містах ради, їх виконавчі органи;
- служби у справах дітей;
- органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти;
- органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я;
- центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- суди;
- прокуратуру;
- уповноважені органи з питань пробації;
- загальні служби підтримки постраждалих осіб (*центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; притулки для дітей та центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам*);
- спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб (*притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі*).

Передбачено також, що в здійсненні заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, можуть брати участь фізичні особи, які надають послуги патронату над дітьми.

Також визначено перелік повноважень зазначених суб'єктів, зокрема:

- до компетенції **сільських, селищних, міських, районних у містах рад та їх виконавчих органів** віднесено забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, шляхом:
 - прийому і розгляду заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, забезпечення застосування заходів для його припинення, надання допомоги постраждалим особам;
 - визначення потреби у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, забезпечення їх створення та функціонування, здійснення контролю за їхньою діяльністю;

- участі у підготовці фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників;
- забезпечення координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству тощо.

Повноваження **служб у справах дітей**:

- розроблення та виконання заходів із захисту прав та законних інтересів постраждалої дитини та дитини-кривдника;
- прийом та розгляд заяв і повідомлень про домашнє насильство стосовно дітей та за участю дітей;
- інформування постраждалої дитини та дитини-кривдника, її батьків/законних представників про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися;
- надання допомоги дитині уразі неможливості її проживання з батьками/законними представниками у зв'язку з учиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі (у тому числі шляхом влаштування дитини до установ для дітей та здійснення контролю за умовами її перебування);
- проведення профілактичної роботи з батьками/законними представниками дитини із запобігання домашньому насильству стосовно дітей та за участю дітей;
- порушення перед органами влади питання про притягнення до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, роботи з постраждалою дитиною, дитиною-кривдником.

Повноваження **органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти**:

- забезпечення підготовки фахівців відповідної кваліфікації та галузі знань з метою належного виконання ними функцій із запобігання та протидії домашньому насильству та забезпечення впровадження в навчально-виховний процес та до освітньо-професійних програм питань запобігання та протидії домашньому насильству;
- проведення інформаційно-просвітницьких заходів з учасниками навчально-виховного процесу з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей та за участю дітей, та забезпечення невідкладного інформування про випадки домашнього насильства;
- організація роботи практичного психолога та/або соціального педагога з постраждалими дітьми.

Повноваження **органів, установ і закладів охорони здоров'я**:

- розроблення та затвердження стандарту надання медичної допомоги постраждалим особам або особам, які ймовірно постраждали від домашнього насильства;
- затвердження порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб;
- інформування уповноважених підрозділів Національної поліції про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини – службу у справах дітей;
- забезпечення проведення медичного обстеження постраждалих осіб та направлення на тестування на ВІЛ-інфекцію у разі виявлення ушкоджень сексуального характеру;
- інформування постраждалих осіб про заходи та послуги, якими вони можуть скористатися.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

- забезпечують надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам, у тому числі на базі загальних та спеціальних служб підтримки постраждалих осіб.

Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб:

- прийом і розгляд заяв від постраждалих осіб або їхніх представників про отримання допомоги;
- інформування місцевих органів влади, служб у справах дітей та уповноважених підрозділів органів Національної поліції про виявлення фактів домашнього насильства (за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалих осіб, крім випадків вчинення насильства стосовно дітей та недієдатних осіб або виявлення актів насильства кримінального характеру, коли така згода не вимагається);
- визначення потреб постраждалих осіб, надання їм інформації про їхні права та можливі шляхи отримання допомоги;
- надання постраждалим особам соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги на безоплатній основі, сприяння наданню правової допомоги, а також забезпечення тимчасового притулку для таких осіб та їхніх дітей у порядку, передбаченому законодавством.

Розширено також повноваження:

органів опіки та піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно недієдатних осіб та осіб, цивільна дієдатність яких обмежена, до яких зокрема віднесено:

- вирішення питання щодо отримання соціальних послуг постраждалою особою, яка є недієдатною особою, у разі якщо законного представника такої особи не призначено або законний представник є кривдником чи ухиляється від захисту прав та інтересів такої особи;
- надання згоди на внесення персональних даних про недієдатну особу, яка повідомила про вчинення насильства або є постраждалою особою, до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, якщо законний представник такої особи є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієдатної особи;
- влаштування постраждалої особи, яка є недієдатною особою, до закладу соціального захисту у разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу її життю та здоров'ю;
- вжиття заходів для надання недієдатній особі, яка є кривдником, психіатричної допомоги у примусовому порядку у разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу життю та здоров'ю членів сім'ї або опікуна;
- порушення перед судом питання про звільнення в установленому законодавством порядку від повноважень опікуна або піклувальника у разі вчинення ними домашнього насильства стосовно недієдатної особи або особи, цивільна дієдатність якої обмежена;
- порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення в установленому законодавством порядку до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення та роботи з постраждалими особами, які є недієдатними особами або особами, цивільна дієдатність яких обмежена;

уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, щодо можливості їх проникнення до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

6.4. Практичні питання організації надання допомоги постраждалим від насильства

За статистичними даними, які надійшли з областей України протягом 2016 року зафіксовано **96 143** звернення з приводу насильства в сім'ї. Це на 6 418 звернень менше, ніж у 2015 році. Серед них 88 відсотків звернень – від жінок. Винесено 64 355 офіційних попереджень. На обліку в органах внутрішніх справ перебуває 63 723 особи.

Найбільше звернень зафіксовано у м. Києві (9980), Вінницькій (7133), Харківській (5726), Дніпропетровській (5289), Запорізькій (4998) областях. У Донецькій області зафіксовано 2927 звернень, Луганській – 930.

На проходження корекційних програм скеровано 5147 осіб, які вчинили насильство в сім'ї, пройшли корекційні програми 1443 особи.

Інформація про стан виконання завдань і заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року за 2016 рік.

Підставами для надання допомоги особам, які постраждали від насильства, є:

- особисте звернення постраждалої особи, її законного представника або третіх осіб;
- отримання повідомлення від іншого суб'єкта, який раніше отримав інформацію про постраждалу особу;
- виявлення постраждалої особи при виконанні службових обов'язків.

Після звернення по допомогу або виявлення постраждалої особи потрібно вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на усунення загрози життю та здоров'ю постраждалої особи, що виникли внаслідок учинення насильства, або мінімізації наслідків такої ситуації.

Відповідно до індивідуальних потреб постраждалої особи, невідкладна допомога може передбачати:

- дії, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю постраждалої особи;
- організацію невідкладної медичної допомоги у разі невідкладного стану постраждалої особи¹⁰⁴;
- психологічну допомогу;
- організацію проведення судово-медичної експертизи;
- організацію медичної допомоги, спрямованої на профілактику, діагностику та лікування, у зв'язку з учиненням насильства;
- забезпечення притулку;
- надання натуральної допомоги: медикаментів, продуктових наборів, одягу, взуття, інших предметів першої необхідності.

У разі, якщо постраждала особа була зґвалтована, невідкладні заходи повинні включати:

- огляд і збір даних для з'ясування обставин (у тому числі збір мінімальних доказів злочину);
- профілактику захворювань що передаються статевим шляхом (у тому числі ВІЛ);
- встановлення факту наявності чи відсутності вагітності (у тому числі вирішення питання щодо безпечного переривання чи збереження вагітності);
- планування подальших обстежень, лікування та догляду.

У разі, якщо постраждалою особою є повнолітня особа, яка за віком чи станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки, потрібно повідомити:

- опікуна/піклувальника щодо вчинення насильства по відношенню до постраждалої особи (якщо дана особа не є особою, яка вчинила насильство);

¹⁰⁴ Виклик бригади невідкладної медичної допомоги здійснюється у разі загрози життю та здоров'ю постраждалої особи

- орган опіки та піклування за місцем проживання постраждалої особи (якщо особою, яка вчинила насильство, є опікун/піклувальник постраждалої особи, або якщо у постраждалої особи відсутній опікун/піклувальник).

При наданні допомоги постраждалим особам, які мають вогнепальні, ножові поранення та інші тілесні ушкодження, що можуть мати кримінальний характер, необхідно повідомити правоохоронний орган за місцем фактичного проживання постраждалої особи або за місцем її виявлення для вжиття оперативних заходів щодо перевірки та розслідування обставин.

Про необхідність інформування органів внутрішніх справ необхідно повідомити постраждалу особу. У разі відмови постраждалої особи від подання заяви до органів внутрішніх справ, під час інформування Національної поліції про вчинення злочину, ставиться помітка про відмову особи співпрацювати з відповідними органами.

У разі, якщо ознаки кримінального правопорушення чи загроза щодо його вчинення, вбачається у стані постраждалої особи, якою є дитина, інформація передається до служби у справах дітей¹⁰⁵ та органу внутрішніх справ терміново (після її отримання), про що також повідомляється законний представник дитини.

ВАЖЛИВО!

Посадова особа, яка отримала початкові дані про випадок насильства, повинна поінформувати постраждалу особу про те, яку допомогу вона може запропонувати, а також чітко роз'яснити, які послуги забезпечити не може або на які послуги є обмеження (щоб уникнути створення помилкових очікувань). Інформація про види допомоги та порядок її надання повинна подаватись у формі, доступній для сприйняття.

Враховуючи, що інформація про випадки насильства (зокрема ґендерного) є надзвичайно делікатною і конфіденційною, розкриття будь-якої інформації про такий випадок може мати серйозні і потенційно небезпечні наслідки для життя постраждалої особи і може здійснюватись виключно за її згоди.

У багатьох випадках постраждалі особи відмовляються від подання заяви до органів внутрішніх справ, і не бажають отримувати подальшу допомогу, тому важливим є обґрунтоване мотивування постраждалої особи на отримання необхідної допомоги. Також потрібно зазначити про конфіденційність при наданні допомоги та яким чином вона забезпечується.

Необхідно пояснити постраждалій особі, як і для чого інформація про її випадок може передаватись іншим суб'єктам та наслідки обміну інформацією. І перш ніж обмін інформацією розпочнеться, вона повинна бути в курсі будь-яких ризиків або наслідків такого обміну.

Слід враховувати, що постраждала особа має право робити обмеження щодо типу (типів) інформації, яка може передаватись, і зазначити, які суб'єкти можуть бути поінформовані, а які не повинні володіти інформацією про вчинення по відношенню до неї насильства. Отже, необхідно враховувати свободу вибору постраждалої особи щодо суб'єкта, який може забезпечити необхідну допомогу, та виду (ів) допомоги, яку вона може та хоче отримувати. Усі подальші дії суб'єкта при отриманні інформації про вчинення насильства також повинні обговорюватись з постраждалою особою, враховуючи порядок поширення інформації.

¹⁰⁵ До служби у справах дітей подається інформація про виявлені випадки жорстокого поводження з дітьми (форма повідомлення про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження або стосовно якої існує загроза його вчинення, затверджена наказом Мінсоцполітики, МОН, МВС, МОЗ від 19.08.2014 № 564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» та наведена в додатку 1 до наказу). До органу внутрішніх справ подається інформація про виявлений випадок насильства, якщо в ньому вбачається ознака кримінального правопорушення чи загроза щодо його вчинення (для вжиття оперативних заходів щодо перевірки та розслідування їх обставин).

При виявленні факту жорстокого поводження з дитиною або реальної загрози вчинення насильства по відношенню до дитини необхідно пояснити законним представникам дитини про наслідки їхньої відмови від ужиття необхідних заходів для забезпечення захисту її прав (з урахуванням найкращих інтересів дитини).

Якщо особою, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, є дитина, вік якої та її зрілість дозволяє приймати рішення, вона також повинна бути проконсультована і мати всю інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованого рішення.

Медична допомога надається в першу чергу у випадках, пов'язаних із сексуальним насильством та/або можливими тілесними uszkodженнями. У разі зґвалтування, допомога повинна включати в себе екстрену контрацепцію і пост-контактну профілактику ВІЛ. Для цього необхідно роз'яснити постраждалій особі про необхідність проведення судово-медичної експертизи та про порядок її проведення, а також щодо обов'язкової здачі аналізів (у випадку зґвалтування) на всі види інфекцій, що передаються статевим шляхом (в тому числі на ВІЛ) та інформувати про порядок отримання необхідних консультувань і постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції.¹⁰⁶

Перша психологічна допомога (далі ППД) – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають страждання і потребу¹⁰⁷.

ППД надається як базові потреби людини вже задоволені, а в разі потреби постраждалої особи може надаватися й після цього (бажано протягом тижня після подій). Після вчинення насильства в постраждалих можуть з'являтися проблеми, яких раніше ніколи не було.

ППД може надати не лише професійний психолог, а й інший спеціаліст, який знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги.

Надається ППД у будь-якому безпечному місці за відсутності сторонніх осіб. Етика надання ППД:

- бути чесним/чесною з постраждалою особою;
- поважати думку постраждалої особи;
- звільнитися від власних стереотипів;

ВАЖЛИВО!

Поширені в суспільстві гендерні стереотипи про поведінку жінок і чоловіків в екстремальних умовах та те, як вони проявляють свої емоції можуть стати на заваді прийняття почуттів постраждалих осіб та співчуття їм.

Пам'ятайте! Це нормально і для жінок і для чоловіків відчувати паніку та розгубленість, виявляти експресивність у кризових ситуаціях.

- поважати етнокультурні, гендерні особливості;

ВАЖЛИВО!

Зверніть увагу, що у чоловіків і жінок можуть бути різні першочергові потреби в кризовій ситуації. Для з'ясування потреб важливо уважно слухати постраждалу особу, нічого не домислювати і не вигадувати. Важливо пам'ятати, що чоловіки та хлопчики також потребують емоційної підтримки! Уникайте зосередження своєї уваги лише на жінках та дівчатах.

¹⁰⁶ Така інформація надається постраждалій особі у разі, якщо вона була зґвалтована;

¹⁰⁷ Інформацію про першу психологічну допомогу підготовано з використанням матеріалів Сосновенко Н.В., Шевченко Л.О. Перша психологічна допомога /Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навч.-метод. Посібник. – К.: Агентство «Україна». – 2015. – С. 50-57.

- не пропонувати жодних матеріальних благ;
- не пропонувати допомогу насильно;
- пояснити, що допомогу можна при бажанні отримати пізніше.

Завдання ППД:

- формувати відчуття безпеки, зв'язку з іншими людьми, спокою і надії;
- сприяти доступу до соціальної, фізичної та емоційної підтримки;
- зміцнювати віру в можливість допомогти собі та оточуючим;
- сформувані у людини розуміння того, що надзвичайна подія, свідком або учасником якої вона була, закінчилась і не становить більше загрози.

При наданні першої психологічної допомоги необхідно дотримуватися таких принципів:

- захищати безпеку, гідність і права людини (*уникати дій, які можуть поставити людину під загрозу травмуючих впливів; намагатися захистити її від повторної фізичної та психологічної травми; звертатися до людини з повагою; допомагати відстоювати її права та отримувати належну підтримку; діяти в інтересах постраждалої особи, якій Ви допомагаєте*);
- адаптувати свої дії до культурних традицій людей, яким ви надаєте допомогу;
- бути в курсі інших засобів реагування в надзвичайній ситуації (*знати, які заходи реагування вживаються і які є ресурси для надання допомоги; чітко уявляти власні функції та їх межі*);
- берегти себе.

ВАЖЛИВО!

Оскільки в такій роботі існує високий ризик емоційного вигорання, відповідальне надання допомоги означає й турботу про власне здоров'я і благополуччя, а саме:

- *хоча ви надаєте допомогу іншим, на вас може негативно позначитися пережите людиною, якій Ви надаєте допомогу, або Ви та Ваша сім'я опинитесь в числі постраждалих;*
- *важливо звернути особливу увагу на власне благополуччя і бути впевненим, що ви фізично і емоційно в змозі допомогти іншим;*
- *бережіть себе, щоб краще піклуватися про інших; якщо ви працюєте в команді, поцікавтеся самопочуттям своїх колег/колежанок.*

До оперативних принципів надання першої психологічної допомоги належать:

1. Дивитися

Коли люди перебувають у стресовому стані, першим корисним кроком буде допомогти їм заспокоїтися, зокрема:

- знайти безпечне місце;
- говорити м'яко, повільно та спокійно;
- підтримувати зоровий контакт: спробувати сісти поруч з людиною або присісти перед нею так, щоб ви були на одному рівні;
- перевірити умови безпеки.

Якщо людина панікує чи виглядає дезорієнтованою, намагайтеся заохотити їх зосередитися на нетривожних речах у найближчому оточенні. Наприклад, спробуйте привернути її увагу до чогось, що Ви бачите або чуєте, наприклад, можете прокоментувати звук або навколишні об'єкти.

2. Слухати

Будьте терплячими і спокійними, коли Ви говорите з людиною, котра знаходиться у стресовому стані. Їй може знадобитися деякий час на те, щоб довіритися вам, особливо якщо вона боїться. Важливо:

- виявити основні потреби постраждалої особи;
- звертатися до людини з повагою, відповідно до її культури;
- назватися;

- слухати, давши людині виговоритися;
- бути делікатними щодо фізичного контакту;
- створити елементарні комфортні умови (наприклад, дати води).

ВАЖЛИВО!	
ПОТРІБНО робити і говорити	НЕДОЦІЛЬНО робити і говорити
<i>Знайти для розмови тихе місце, де ніщо не буде відволікати</i>	<i>Змушувати людину розповідати, що з нею відбулося і відбувається</i>
<i>Поважати конфіденційність і, по можливості, не розголошувати повідомлені особисті відомості про людину</i>	<i>Перебивати, квапити співрозмовника (приміром, не треба дивитися на годинник чи говорити занадто швидко)</i>
<i>Бути поруч з людиною, але дотримуватися необхідної дистанції з урахуванням її віку, статі та культури</i>	<i>Торкатися людини, якщо немає впевненості, чи прийнято це в її культурному середовищі</i>
<i>Показувати своїм виглядом, що уважно слухаєте співрозмовника, наприклад, киваючи головою або вимовляючи короткі підтверджуючі репліки</i>	<i>Давати оцінку діям постраждалої людини</i>
<i>Бути терплячим і спокійним</i>	<i>Казати «Ви не повинні себе так відчувати» або «Ви повинні радіти, що вижили»</i>
<i>Надавати фактичну інформацію, якщо вона існує. Чесно казати, про що знаєте, а чого не знаєте: «Я не знаю, але спробую для вас дізнатися»</i>	<i>Вигадувати чого не знаєте</i>
<i>Надавати інформацію так, щоб її легко було зрозуміти простими словами</i>	<i>Використовувати спеціальні терміни</i>
<i>Висловлювати співчуття, коли люди говорять про свої почуття, перенесену втрату або важливі події (втрата будинку, смерть близької людини та т. ін.): «Яке нещастя! Вам, мабуть, дуже важко»</i>	<i>Давати помилкові обіцянки чи запевнення. Присоромлювати людину за її почуття, особливо посилаючись на її стать. «Ви ж чоловік! Маєте заспокоїтись і керуватися розумом, а не панікувати»</i>
<i>Відзначити проявлені людиною зусилля, спрямовані на самостійний вихід із важкої ситуації</i>	<i>Переказувати співрозмовнику особисті розповіді інших</i>
<i>Дати людині можливість помовчати, в разі необхідності</i>	<i>Казати про власні труднощі</i>
	<i>Думати і діяти так, немов зобов'язані розв'язати за іншу людину всі її проблеми</i>
	<i>Позбавляти людину віри у власні сили та здатність самостійно подбати про себе</i>
	<i>Казати про людей, використовуючи негативні епітети (наприклад, називати їх «божевільними»)</i>

3. Спрямовувати

- допомогти людині емоційно подолати складну ситуацію;
- надати необхідну інформацію;
- допомогти зв'язатися з рідними та/або зі службою соціальної підтримки.

Якщо в людини виникає відчуття нереальності того, що відбувається, відірваності від оточення, тоді для відновлення контакту з навколишнім середовищем і самовладання попросіть її: упертися ногами в підлогу; допоможіть їй поплескати пальцями або кистями рук по своїх колінах; зверніть її увагу на будь-які нейтральні предмети навколишнього оточення, які вона може побачити, почути, яких може торкнутися; попросіть розповісти, що вона бачить і чує; попросіть її зосередитися на своєму диханні і дихати повільно.

ВАЖЛИВО!**Як необхідно поводитися під час надання першої психологічної допомоги:**

- *слухайте, зберігайте спокій, говоріть м'яко, будьте привітні з людьми; вислухайте, що вони думають про події; не влаштовуйте детальних розпитувань, щоб уникнути повторення стресової ситуації;*
- *під час розмови намагайтеся перебувати на рівні їхніх очей, використовуйте прості, зрозумілі їм слова і пояснення;*
- *назвіться – повідомте своє ім'я і скажіть, що прийшли допомогти;*
- *приймайте та підтримуйте всі емоції, які людина може висловити або проявити. Навіть якщо Ви не можете подолати занепокоєння чи тривогу, Ви можете допомогти їй зрозуміти, що такі емоції є нормальними після пережитого.*

Важливою умовою при наданні допомоги особам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, є забезпечення ефективної взаємодії між усіма суб'єктами, при якій кожен не лише може надати допомогу в межах своєї компетенції, але й перенаправити постраждалу особу до іншого надавача допомоги для забезпечення комплексу послуг у вирішенні проблем, обумовлених учиненням насильства.

6.5. Оцінка ризиків та забезпечення безпеки постраждалої особи при організації надання допомоги

Вчинення гендерно зумовленого насильства – це не лише порушення прав людини та громадянина. Таке насильство носить подвійну загрозу для життя та здоров'я постраждалої особи. Така загроза може бути обумовлена не лише наслідком насильницьких дій для постраждалої особи, а ще й ступенем відповідальності для особи, яка його вчинила. Тому, при наданні соціальних послуг постраждалій особі, важливо не лише забезпечити її необхідною допомогою, але й ужити всіх необхідних заходів безпеки.

Крім того, слід враховувати, що небезпека може існувати як для постраждалої особи, так і для тих, хто їй надає допомогу. Отже, для визначення заходів, які можуть гарантувати безпеку, необхідно оцінити ризики, що можуть виникати при здійсненні роботи з постраждалою особою: як для неї, так і для спеціаліста, який надає допомогу та, зокрема, для надавача допомоги, де надаються соціальні послуги.

Оскільки такі ризики можуть виникати на кожному рівні надання допомоги, оцінювати їх також необхідно на кожному рівні, застосовуючи всі необхідні засоби для їх уникнення та/або зменшення небезпеки.

Існують причини, що є загальними для ризику виникнення небезпечних ситуацій для всіх учасників, які необхідно враховувати при плануванні роботи. Але є особливі ситуації, при яких можуть виникати інші ризики або інші ознаки, які потрібно вчасно оцінити відповідно до кожного конкретного випадку.

Отже, при визначенні потреб постраждалої особи, повинні бути визначені основні загрози, які можуть виникнути на всіх рівнях надання допомоги. Однак це не означає, що оцінка ризиків здійснюється лише на початку роботи. Рівень небезпеки повинен оцінюватись на постійній основі та стосуватись як постраждалої особи, так і надавача допомоги, адже кожен окремий випадок – це комплекс проблем та ризиків, інформацію про які можна дізнатись не відразу.

Оцінка ризиків та дотримання правил безпеки повинні бути частиною Індивідуального плану та передбачати заходи, дотримання яких є обов'язковим як для постраждалої особи, так і для співробітників надавача допомоги.

Оцінка ризиків для надавача послуг

Оцінка ризиків для співробітників надавача допомоги повинна розпочинатись відразу після виявлення постраждалої особи та під час з'ясування обставин вчинення насильства, що передбачає відвідування постраждалої особи за місцем її проживання¹⁰⁸.

При здійсненні такого відвідування головним ризиком може бути агресивна поведінка особи, яка вчинила насильство, зокрема якщо вона перебуває в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, а також якщо існує імовірність психічного захворювання такої особи та/або проявів агресії з боку інших членів родини.

Особливої уваги потребує ситуація, при якій у проявах або вчиненні насильства вбачаються ознаки кримінального правопорушення, наслідком якого є позбавлення волі особи, яка вчинила злочинні діяння.

При такій ситуації можуть існувати ризики як для постраждалої особи, так і для надавача допомоги, що володіє інформацією про обставини, за яких було вчинено насильство.

Слід враховувати, що гендерно зумовлене насильство, що тягне за собою позбавлення волі, може бути вчинено як близькою людиною (*членом сім'ї*), так і сторонньою особою (*у тому числі посадовою*).

Окрім ризиків для життя та здоров'я, можуть існувати інші ризики, якщо підозрюваним є посадова особа, зокрема, яка має вплив на надавача послуг або безпосередньо на його представника, що надає допомогу постраждалій особі та/або на його близьких. Такі ситуації необхідно оцінювати на постійній основі.

Ризики для надавача допомоги можуть також існувати при недотриманні конфіденційності інформації про постраждалу особу. Враховуючи, що розголошення, або витік інформації про особисте життя постраждалої особи чи про подробиці обставин вчинення насильства, може спричинити для неї непередбачувані наслідки, існує ризик притягнення до відповідальності посадової особи, яка забезпечувала надання допомоги, за неналежне виконання своїх посадових обов'язків.

Заходи безпеки, яких повинні дотримуватись надавачі послуг

Враховуючи ризики, що можуть виникнути при наданні допомоги постраждалій особі, заходів безпеки потрібно дотримуватись відразу після виявлення факту вчинення насильства.

Відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04. 2003 р. № 616, при виявленні факту вчинення насильства в сім'ї, для з'ясування ситуації передбачено відвідування постраждалої особи за місцем її проживання¹⁰⁹.

Таке відвідування повинно здійснюватись представниками відповідного підрозділу органу Національної поліції, структурного підрозділу, відповідального за реалізацію державної політики щодо запобігання насильству в сім'ї, відповідної місцевої держадміністрації та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. У разі отримання інформації про вчинення насильства по відношенню до дитини, обов'язковою є присутність служби у справах дітей.

Слід враховувати, що при з'ясуванні факту вчинення насильства, яке здійснюється за місцем проживання постраждалої особи, може виникнути загроза життю та здоров'ю осіб, які відвідують постраждалу особу за місцем її проживання.

Враховуючи зазначене, приміщення, в якому було вчинено насильство, в жодному разі не повинна відвідувати одна особа (представник одного надавача послуг), а особа, яка вчинила насильство, повинна перебувати в полі зору представників надавачів послуг, які здійснюють перевірку факту вчинення домашнього насильства. Крім того, необхідно враховувати, що

108 Відповідно до пункту 10 Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04. 2003 р. № 616 <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-%D0%BF>

109 Відповідно до пункту 10 Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04. 2003 р. № 616

загроза може надходити з боку інших членів сім'ї, отже, при здійсненні перевірки факту вчинення домашнього насильства, потрібно передбачати можливість вільного доступу до виходу з такого приміщення.

Заходами безпеки, що повинні враховуватись надавачем послуг по відношенню до постраждалої особи, є:

- обмеженість доступу сторонніх осіб до інформації, отриманої від постраждалої особи та чіткі обов'язки кожного суб'єкта щодо її збереження;
- чітке дотримання суб'єктами взаємодії меж своєї компетенції;
- чітке дотримання інструкцій при здійсненні заходів щодо запобігання і реагування на випадки насильства.

Конфіденційною інформацією є: будь-які особисті та приватні дані, медико-санітарні записи або описи, за допомогою яких можна розпізнати постраждалу особу та/або місце її перебування.

Слід враховувати, що інформація про постраждалу особу, яка фіксується на паперових носіях, повинна утримуватись у місці, не доступному для сторонніх осіб. Доступ до такої інформації повинні мати лише ті представники надавача послуг, які мають право на такий доступ та потребують його в межах надання допомоги постраждалій особі.

У разі, якщо інформація про постраждалих осіб фіксується надавачем допомоги на файлах даних для автоматизованої обробки, дані, що стосуються здоров'я або статевого життя, не повинні піддаватися такій обробці¹¹⁰.

Інформація конфіденційного характеру, що передається іншому надавачу послуг в межах надання допомоги постраждалій особі, може надаватись виключно за усвідомленої згоди постраждалої особи/її законного представника. При передачі такої інформації надавач послуг повинен переконатися, що її розголошення не спричинить виникнення ситуації, пов'язаної з ризиком для постраждалої особи, членів її родини або надавача послуг.

Не дозволяється зазначати подробиці вчиненого насильства в листах, клопотаннях, інформуваннях тощо, які надсилаються за допомогою поштового зв'язку. Слід також враховувати заходи безпеки, якщо розмова з постраждалою особою відбувається в телефонному режимі або в місцях скупчення людей (*на вулиці, в черзі тощо*).

На проханням постраждалої особи, інформація про вчинення по відношенню до неї насильства повинна бути конфіденційною і для членів сім'ї, окрім випадків, якщо розголошення інформації може попередити вчинення насильницьких дій по відношенню до інших осіб або вчинення повторного насильства по відношенню до постраждалої особи.

Для забезпечення власної безпеки надавач допомоги не повинен повідомляти персональних даних про своїх працівників: домашньої адреси, номерів домашнього та мобільного телефонів, а будь-яку роботу з постраждалими особами здійснювати протягом робочих годин у приміщенні надавача допомоги.

Службове приміщення надавача допомоги повинно передбачати безперешкодний доступ до телефону, а кожен представник надавача допомоги, який надає послуги постраждалій особі, повинен бути ознайомлений з правилами техніки безпеки та порядком дій у випадку виникнення надзвичайної ситуації.

110 Стаття 6 Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_32 (ратифікована Законом України від 01.01.2014 <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2438-17>

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Антидискримінаційна експертиза – аналіз проектів нормативно-правових актів, за результатами якого надається висновок щодо їх відповідності принципу недискримінації.

Воєнні злочини – порушення законів і звичаїв ведення війни, що регулюють поведінку збройних формувань під час війни і захищають цивільне населення, військовополонених, культурне надбання і таке інше.

Геноцид – будь-яка дія, зазначена нижче, яка вчиняється з наміром знищити, повністю чи частково, будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу:

- a) вбивство членів такої групи;
- b) спричинення серйозних тілесних пошкоджень або розумового розладу членам такої групи;
- c) навмисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, які розраховані на повне чи часткове її фізичне знищення;
- d) заходи, спрямовані на попередження народжуваності в такій групі;
- e) насильницька передача дітей із однієї групи людей в іншу.

Гендер – соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належним для жінок і чоловіків (ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства;

Гендерно-правова експертиза – аналіз чинного законодавства, проектів нормативно-правових актів, результатом якого є надання висновку щодо їх відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Державний стандарт соціальної послуги – визначені нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади у сфері соціальної політики зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальної послуги, показники її якості¹¹¹.

Дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі - певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Дискримінація за ознакою статі – дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків.

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь (*проект Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*)

Домашнє насильство – всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у

¹¹¹ Абзац 12 статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні (ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Економічне насильство в сім'ї – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»).

Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру (проект Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Жертва насильства в сім'ї – член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»);

Заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми – центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центри соціально-психологічної реабілітації дітей та притулки для дітей.

Збереження миру – це діяльність, спрямована на дотримання домовленостей щодо припинення військових дій, насильницьких способів вирішення конфлікту.

Захисний припис – спеціальна форма реагування уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо захисту жертви насильства в сім'ї, яким особі, яка вчинила насильство в сім'ї, забороняється вчиняти певні дії стосовно жертви насильства в сім'ї (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»);

Злочини в ім'я, так званої, «честі» – це акти насильства, зазвичай вбивства, члена родини, найчастіше (але не обов'язково) жіночої статі, вчинене родичами за накликане на сім'ю «безчестя». Це охоплює, зокрема, заяви про те, що жертва порушила культурні, релігійні, соціальні чи традиційні норми або звичаї належної поведінки (ст. 42 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Злочини проти людяності – будь-яка з цих дій, якщо вона вчиняється в рамках широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб, якщо такий напад здійснюється свідомо: вбивство, винищення, рабство, депортація або насильницьке переміщення населення, ув'язнення або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи, яке порушує основоположні норми міжнародного права, тортури, зґвалтування, сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація або інші форми сексуального насильства порівняної важкості, переслідування будь-якої групи чи громади через політичні, расові, національні, етнічні, культурні чи інші мотиви; насильницьке зникнення людей, злочини апартеїду тощо.

Каліцтво жіночих геніталій – такі форми умисної поведінки, як: а) видалення, інфібуляція або здійснення будь-якого іншого каліцтва в цілому або частково великих статевих губ, малих статевих губ або клітора; б) примушування жінки до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього; с) підбурювання, примушування дівчини до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього (ст. 38 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Корекційна програма – програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»)

Культура зґвалтування – культура, у якій поширені зґвалтування та панують світогляд, норми і практики, які нормалізують, виправдовують або/та заохочують різні форми сексуального насильства.

Маскулінність – набір характерних рис, ознак, способів поведінки та ролей, що широко визнаються притаманними чоловічому ґендеру у межах певного суспільства у визначений історичний період.

Мир – здатність справлятися з конфліктами самостійно, творчо і ненасильницькими засобами, залучаючи до цього процесу кожного й кожному.

Миробудування – дії з визначення та відновлення допоміжних структур для посилення та підтримки миру з метою запобігання повторенню конфлікту.

Миротворчість – це дипломатична діяльність, спрямована на те, щоб схилити ворогуючі сторони до згоди шляхом переговорів, використовуючи такі мирні засоби, які передбачені у Главі VI Статуту ООН.

Насильство в сім'ї – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»);

Насильство стосовно жінок – порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та означає всі акти стосовно жінок за ґендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті (ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Непряма дискримінація – ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Переслідування – умисна поведінка, яка полягає в повторному здійсненні загрозової поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку (ст. 34 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Підбурювання до дискримінації – вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками.

Позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України.

Попередження насильства в сім'ї – система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»)

Попередження насильства в сім'ї – система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї;

Послуга соціальної профілактики – комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру. Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися

у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо¹¹².

Пособництво у дискримінації – будь-яка свідома допомога у вчиненні дій або бездіяльності, спрямованих на виникнення дискримінації.

Протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом її попередження і боротьби з нею та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми.

Процедура встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми – комплекс заходів, під час яких уповноважена особа на підставі отриманої інформації та її аналізу порівнює елементи вчиненого щодо особи діяння з визначенням торгівлі людьми, оцінює ймовірність вчинення щодо особи такого діяння та робить висновок, що така особа є особою, яка постраждала від торгівлі людьми.

Пряма дискримінація – ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поведуться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»).

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи (проект Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Рабство – стан або становище людини, стосовно якої здійснюються атрибути права власності або деякі з них.

Реабілітація особи, яка постраждала від торгівлі людьми – комплекс медичних, психологічних, соціальних, юридичних та інших заходів, спрямованих на відновлення фізичного і психологічного стану та соціальних функцій особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Рівні права жінок і чоловіків – відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі.

Рівні можливості жінок і чоловіків – рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків.

Реальна загроза вчинення насильства в сім'ї – погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій, передбачених абзацом другим цієї статті, якщо є реальні підстави очікувати її виконання (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»);

Сексуальне домагання – будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища (ст. 40 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами).

Сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування.

112 Абзац 6 пункту 4 розділу I Державного стандарту соціальної послуги профілактики, затвердженого наказом Мінсоцполітики від 10.08.2015 № 912 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.09.2015 р. за № 1155/27600) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>

Сексуальне насильство в сім'ї – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до дитини, яка є членом цієї сім'ї (*ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»*).

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності (*проект Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

Сексуальне насильство, пов'язане із конфліктом – Окремі випадки чи типові прояви практики сексуального насильства, такі як зґвалтування, сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи інші форми сексуального насильства порівняної тяжкості щодо жінок, чоловіків, дівчат та хлопчиків, які використовуються як військова тактика чи спосіб політичного залякування. Такі випадки чи типові практики повинні відбуватися під час конфлікту, після конфлікту чи політичного конфлікту. Вони мають прямий чи непрямий зв'язок з конфліктом чи політичними заворушеннями, тобто часовий, географічний та причинно-наслідковий зв'язок.

Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування – це: здійснення без згоди вагінального, анального або орального проникнення сексуального характеру в тіло іншої особи з використанням будь-якої частини тіла або предмета; здійснення без згоди інших актів сексуального характеру з особою; примушування іншої особи до здійснення без згоди актів сексуального характеру з третьою особою (*ст. 36 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами*).

Соціальна профілактика – вид соціальної роботи, спрямованої на запобігання складним життєвим обставинам сімей, дітей та молоді, аморальній, протиправній поведінці в сім'ях, серед дітей та молоді, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров'я дітей та молоді і запобігання такому впливу та поширенню соціально небезпечних хвороб серед дітей та молоді¹¹³.

Торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Утиск – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери.

Феміністичність – набір характерних рис, ознак, способів поведінки та ролей, що широко визнаються притаманними жіночому ґендеру у межах певного суспільства у визначений історичний період.

Фізичне насильство в сім'ї – умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності (*ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»*).

Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру (*проект Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

¹¹³ Абзац 7 статті 1 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1.

РЕЗОЛЮЦІЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН 1325 «ЖІНКИ. МИР. БЕЗПЕКА»

Прийнята Радою Безпеки на 4213-му засіданні, 31 жовтня 2000 року

Рада Безпеки,

Посилаючись на свої резолюції 1261 (1999) від 25 серпня 1999 року, 1265 (1999) від 17 вересня 1999 року, 1296 (2000) від 19 квітня 2000 року і 1314 (2000) від 11 серпня 2000 року, а також на відповідні заяви свого Голови і посилаючись також на заяву для преси, зроблену Головою 8 березня 2000 року з нагоди Дня Організації Об'єднаних Націй, присвяченого правам жінок і міжнародному миру (SC/6816),

посилаючись також на зобов'язання, закріплені в Пекінській декларації і Платформі дій (A/52/231), а також зобов'язання, що викладені в підсумковому документі двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй за назвою «Жінки в 2000 році: гендерна рівність, розвиток і мир у двадцять першому столітті» (A/S-23/10/Rev.1), зокрема ті, котрі стосуються жінок і збройних конфліктів,

з огляду на цілі і принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй і головну відповідальність Ради Безпеки за Статутом – підтримку міжнародного миру і безпеки,

виражаючи стурбованість із приводу того, що цивільне населення, особливо жінки і діти, складає переважну більшість серед тих, на кому негативно позначаються збройні конфлікти, включаючи біженців і змушених переселенців, і все частіше стає мішенню для комбатантів і збройних елементів, і визнаючи обумовлені цим наслідки для тривалого миру і примирення,

знову підтверджуючи важливу роль жінок у запобіганні і врегулюванні конфліктів і в розбудові миру, і підкреслюючи важливість їх рівноправної і всебічної участі у всіх зусиллях з підтримки і просування миру і безпеки, і необхідність посилення їхньої ролі в процесі прийняття рішень стосовно запобігання і врегулювання конфліктів,

знову підтверджуючи також необхідність впровадження повною мірою міжнародного гуманітарного права і норм з прав людини, що захищають права жінок і дівчат під час і після конфліктів,

особливо відзначаючи необхідність забезпечення всіма сторонами того, щоб у програмах розмінювання й інформування про мінну небезпеку враховувалися особливі потреби жінок і дівчат, визнаючи нагальну потребу урахування гендерної перспективи при проведенні операцій з підтримки миру й у зв'язку з цим відзначаючи Віндхукську декларацію і Намібійський план дій із забезпечення інтегрування гендерної проблематики при проведенні багатокomпонентних операцій на підтримку миру (S/2000/693),

визнаючи також важливість рекомендації, яка міститься в заяві його Голови, зробленої для преси 8 березня 2000 року, щодо спеціалізованої підготовки всього миротворчого персоналу з питань захисту, особливих потреб і людських прав жінок і дітей у конфліктних ситуаціях,

визнаючи, що розуміння впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат і наявність ефективних організаційних механізмів, що гарантують їхній захист і повну участь у мирному процесі, можуть значною мірою сприяти підтримці і просуванню міжнародного миру і безпеки,

відзначаючи потребу в зведених даних щодо впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат,

1. Наполегливо закликає держави-члени забезпечити більш активне представництво жінок на всіх рівнях прийняття рішень у межах національних, регіональних і міжнародних інституцій і механізмів запобігання, регулювання і розв'язання конфліктів;

2. Закликає Генерального секретаря здійснити стратегічний план дій (A/49/587), у якому пропонується підвищити представлення жінок на рівнях прийняття рішень у врегулюванні конфліктів і мирних процесах;
3. Наполегливо закликає Генерального секретаря призначати більше жінок на посаді спеціальних представників і посланників і доручати їм здійснення місій добрих послуг від його імені й у зв'язку з цим закликає держави-члени представляти Генеральному секретареві кандидатури для включення до централізованого списку, що регулярно поновлюється;
4. Наполегливо закликає далі Генерального секретаря прагнути розширення ролі і внеску жінок у межах польових операцій Організації Об'єднаних Націй, і особливо серед військових спостерігачів, цивільного поліцейського персоналу, співробітників з прав людини і гуманітарного персоналу;
5. Виражає свою готовність інтегрувати ґендерну перспективу в операції з підтримки миру і наполегливо закликає Генерального секретаря забезпечити включення, де це доречно, ґендерного компоненту в польові операції;
6. Просить Генерального секретаря надати державам-членам навчальні рекомендації та матеріали, що стосуються захисту, прав і особливих потреб жінок, а також важливості залучення жінок до всіх заходів з підтримки і розбудови миру, запрошує держави-члени включати ці елементи, а також навчання з усвідомлення проблеми ВІЛ/СНІД, у їхні національні програми підготовки військового і цивільного поліцейського персоналу напередодні розгортання, і просить далі Генерального секретаря забезпечити одержання аналогічної підготовки цивільним персоналом операцій з підтримки миру;
7. Наполегливо закликає держави-члени розширювати свою добровільну фінансову, технічну і матеріальну підтримку зусиль з підготовки персоналу з урахуванням ґендерних аспектів, включаючи зусилля, що здійснюються відповідними фондами і програмами, у тому числі Фондом розвитку для жінок Організації Об'єднаних Націй і Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй, Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців і іншими відповідними органами;
8. Закликає всіх діючих осіб при укладанні й здійсненні мирних угод застосовувати підхід, заснований на урахуванні ґендерних аспектів, у тому числі, серед іншого:
 - a. особливих потреб жінок і дівчат у ході репатріації і розселення, а також у тому, що стосується реабілітації, реінтеграції і постконфліктного відновлення;
 - b. заходів, спрямованих на підтримку місцевих жіночих мирних ініціатив і місцевих процесів врегулювання конфліктів і на залучення жінок у діяльність усіх механізмів впровадження мирних угод;
 - c. заходів, що забезпечують захист і повагу людських прав жінок і дівчат, особливо в тому, що стосується конституції, виборчої системи і діяльності поліції і судових органів;
9. Закликає всі сторони в збройних конфліктах повною мірою дотримуватись міжнародно-правових норм, застосовуваних до прав і захисту жінок і дівчат як цивільних осіб, зокрема зобов'язання, застосовні до них відповідно до Женевських конвенцій 1949 року і Додаткових протоколів до конвенцій 1977 року, Конвенції про біженців 1951 року і Протоколу до неї 1967 року, Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року і Факультативного протоколу до неї 1999 року і Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини 1989 року і двох Факультативних протоколів до неї від 25 травня 2000 року, і враховувати відповідні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду;
10. Закликає всі сторони в збройних конфліктах уживати спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від обумовленого статевію приналежністю насильства, особливо від зґвалтування й інших форм сексуального насильства і всіх інших форм насильства, у ситуаціях, що представляють собою збройний конфлікт;
11. Підкреслює, що всі держави несуть відповідальність за те, щоб покласти кінець беззаконню і здійснювати судове переслідування осіб, винних у геноциді, злочинах проти людства і військових

злочинах, включаючи злочини, які стосуються сексуального насильства щодо жінок і дівчат, і у зв'язку з цим підкреслює необхідність забезпечення того, щоб, коли це можливо, на ці злочини не поширювалася дія положень про амністії;

12. Закликає всіх в збройних конфліктах поважати цивільний і гуманітарний характер таборів і поселень біженців і брати до уваги особливі потреби жінок і дівчат, у тому числі при їхньому проектуванні, і посилається на свої резолюції 1208 (1998) від 19 листопада 1998 року і 1296 (2000) від 19 квітня 2000 року;

- закликає всіх залучених до планування роззброєння, демобілізації та реінтеграції, враховувати різні потреби колишніх учасників та учасниць бойових дій та враховувати різні потреби їх утриманців;
- знову підтверджує свою готовність кожного разу, коли уживаються заходи за Статтею 41 Статуту Організації Об'єднаних Націй, враховувати їхні потенційні наслідки для цивільного населення, беручи до уваги особливі потреби жінок і дівчат, для того, щоб передбачити відповідні гуманітарні виключення;
- виражає свою готовність забезпечити урахування гендерних питань і прав жінок в місіях Ради Безпеки, у тому числі за допомогою проведення консультацій з місцевими і міжнародними жіночими групами;
- пропонує Генеральному секретарю провести дослідження про вплив збройних конфліктів на жінок і дівчат, про ролі жінок у розбудові миру і про гендерні аспекти мирних процесів і врегулювання конфліктів, і пропонує далі представити Раді Безпеки доповідь про результати цього дослідження і надати його в користування всіх держав-членів Організації Об'єднаних Націй;
- просить Генерального секретаря включати у відповідних випадках у свої доповіді Раді Безпеки інформацію про хід здійснення зусиль з інтегрування гендерної проблематики при проведенні місій на підтримку миру і про всі інші аспекти, що стосуються жінок і дівчат;
- постановляє продовжувати активно займатися цим питанням.

ДОДАТОК 2. ВИТЯГ ІЗ ЗАКЛЮЧНИХ ЗАУВАЖЕНЬ КОМІТЕТУ ООН З ЛІКВІДАЦІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

Розповс.: Заг.

3 березня 2017 р.

ПОПЕРЕДНЯ НЕРЕДАГОВАНА ВЕРСІЯ

Мова оригіналу: англійська

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок

Заключні зауваження до восьмої періодичної доповіді України¹¹⁴

1. Комітет розглянув восьму періодичну доповідь України (CEDAW/C/UKR/8) на своїх 1472-му і 1473-му засіданнях 14 лютого 2017 року (див. CEDAW/C/SR 1472 і 1473). Підготовлений Комітетом перелік проблем і питань міститься в документі CEDAW/C/UKR/Q/8, а відповіді України містяться в документі CEDAW/C/UKR /Q/8/Add.1.

D. Фактори і труднощі, що перешкоджають ефективному виконанню Конвенції

9. Комітет вважає, що тривалий збройний конфлікт у державі-учасниці, який продовжується вже четвертий рік, являє собою проблему для виконання Конвенції. Проте він вважає, що виконання Конвенції, особливо під час конфлікту, є найбільш ефективною гарантією забезпечення повного дотримання і здійснення прав жінок, оскільки жінки є рушійною силою соціально-економічного розвитку країни. У зв'язку з цим Комітет закликає державу-учасницю виконати рекомендації, що містяться в цих заключних зауваженнях і є питанням першочергової важливості для забезпечення національної мобілізації і міжнародної підтримки, з урахуванням Загальної рекомендації № 30 (2013 р.) про роль жінок у запобіганні конфліктів, конфліктних і постконфліктних ситуаціях (Загальна рекомендація № 30 (2013 р.)) шляхом створення спеціального механізму координації з усіма відповідними державними установами на всіх рівнях, а саме: Верховною Радою, обласними адміністраціями, судовими органами та іншими зацікавленими сторонами, а також представниками громадянського суспільства і міжнародних організацій, які в даний час надають підтримку державі-учасниці на шляху до досягнення всеосяжного і міцного миру.

10. Комітет вітає зусилля держави-учасниці і її відданість справі розбудови миру, зміцнення верховенства права і сталого розвитку. Він зазначає, що з моменту початку

¹¹⁴ Схвалені Комітетом на його шістдесят шостому засіданні (13 лютого – 3 березня 2017 р.).

конфлікту у квітні 2014 року, а також тимчасової окупації і невизнаної анексії Автономної Республіки Крим та м. Севастополя Російською Федерацією (Резолюції Генеральної Асамблеї A/RES/68/262, прийнята 27 березня 2014 р. і A/RES/71/205, прийнята 19 грудня 2016 р.) держава-учасниця зіткнулася з критичною ситуацією, яка характеризується наявністю людських страждань, економічної нестабільності, зростанням насильства і зменшенням безпеки. Комітет зазначає, що, незважаючи на підписання Мінських угод, бойові дії тривають. Незважаючи на зусилля держави-учасниці, поширення безкарності за порушення прав людини і правопорушення, вчинені в умовах кризи на території держави-учасниці та прилеглих територіях, зокрема в деяких районах Донецької і Луганської областей, мали серйозний вплив на цивільне населення, в тому числі на жінок, включаючи тих жінок і дівчат, які знаходяться в несприятливих умовах, таких як жінки-ВПО, жінки в сільській місцевості, жінки похилого віку і жінки з обмеженими можливостями, а також роми, ЛБТ й інші меншини. Зокрема, Комітет стурбований тим, що ця ситуація, поряд з широко поширеною корупцією, сприяла зростанню насильства по відношенню до жінок з боку держави і недержавних суб'єктів і зміцненню традиційних і патріархальних відносин, які обмежують у правах жінок і дівчат. Комітет також стурбований у зв'язку з відсутністю інформації про стан справ на територіях за межами ефективного контролю з боку держави-учасниці у зв'язку з обмеженням доступу для представників ОБСЄ та інших міжнародних організацій. Комітет нагадує державі-учасниці про термінову необхідність просування позитивного порядку денного з метою зміцнення верховенства права і підкреслює важливу роль жінок як рушійної сили для відновлення миру і стабільності.

11. Відповідно до Загальної рекомендації № 30 (2013 р.) Комітет закликає державу-учасницю:

(а) забезпечити дотримання верховенства права, справедливе і невідкладне здійснення правосуддя з урахуванням ґендерного аспекту;

(b) у пріоритетному порядку вжити заходів щодо ефективної боротьби з корупцією та безкарністю і виконати раніше взяте на себе зобов'язання щодо запобігання, розслідування, переслідування і покарання насильства по відношенню до жінок і дівчат з боку державних і недержавних суб'єктів;

(с) забезпечити проведення систематичного навчання з питань прав людини, зокрема прав жінок, для всіх співробітників правоохоронних органів і військово-службовців, а також впровадження та дотримання суворого кодексу поведінки з метою ефективного забезпечення дотримання прав людини;

(d) як передбачено в межах Мінських угод, відхиляти клопотання про амністію для осіб, підозрюваних, обвинувачених або засуджених за вчинення військових злочинів, злочинів проти людяності або грубих порушень прав людини, в тому числі пов'язаного з конфліктом сексуального насильства, нагадуючи, що застосування амністії є неприпустимим, якщо воно перешкоджає здійсненню права жертв на ефективне застосування правового захисту, включаючи відшкодування збитків, або обмежує жертв і суспільство в праві знати правду про порушення прав людини і норм гуманітарного права.

Жінки, мир, безпека

12. Комітет позитивно відзначає прийняття Національного плану дій щодо виконання резолюції 1325 «Жінки, мир, безпека» (2016-2020 рр.) Ради Безпеки ООН. Однак він стурбований тим, що:

(а) жінки були в цілому маргіналізовані і не можуть активно і свідомо брати участь у поточних мирних переговорах, в тому числі щодо укладення угод у межах Мінськ-2;

(b) без повноцінної і всебічної участі жінок у всіх етапах процесів із забезпечення миру і відновлення, а також у правосудді перехідного періоду і діяльності механізмів

національного примирення пріоритети і досвід жінок-жертв конфлікту не будуть повністю враховані відповідно до вимог Конвенції та Резолюції Ради Безпеки 1325 (2000 р.), а це може призвести до регресу вищезазначених процесів.

13. Комітет посилається на свою Загальну рекомендацію № 30 (2013 р.) і рекомендує державі-учасниці:

(а) приділяти першочергову увагу забезпеченню значної і всебічної участі жінок у всіх етапах мирного процесу і у всіх ініціативах щодо подальшого відновлення, а також в процесах правосуддя в перехідний період, зокрема, включення жінок до процесу прийняття рішень на національному та місцевому рівнях, а також розробляти програми з розбудови спроможності для жінок, які прагнуть брати участь в таких процесах;

(b) надати жінкам і організаціям громадянського суспільства можливість робити свій внесок у мирний процес у ролі активних учасників, створюючи ефективні канали комунікації та координації та спільні ініціативи, покликані враховувати пріоритети жінок;

(c) ще раз підтвердити незворотний характер всіх прав відповідно до Конвенції та прийняти стратегії запобігання будь-яких порушень прав жінок в ході мирних переговорів;

(d) відновити політичний процес, спрямований на побудову всеосяжного і міцного миру, який закладає основу для всеосяжної демократії, заснованої на законності, і взяти в ньому активну участь;

(e) розробити «дорожню карту» для виконання Національного плану дій з чіткими часовими рамками, контрольними показниками і бюджетом – з урахуванням ґендерних аспектів, розробити показники для регулярного контролю за її виконанням;

(f) посилити співпрацю з міжнародними організаціями та донорським співтовариством.

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом

14. Визнаючи зусилля держави-учасниці щодо виконання своїх зобов'язань відповідно до Конвенції, Комітет висловлює стурбованість у зв'язку з загостренням насильства по відношенню до жінок в деяких районах Донецької та Луганської областей, а також на території тимчасово окупованій Автономної Республіки Крим та м. Севастополя з часу початку конфлікту¹¹⁵. Комітет стурбований тим, що незважаючи на заниження кількості випадків сексуального насильства, в тому числі через стигматизацію і страх помсти, є свідчення численних випадків сексуального насильства в постраждалих регіонах, де триває конфлікт. Комітет також стурбований наступним:

(а) наявне визначення зґвалтування застаріло і не включає в себе зґвалтування, вчинене із застосуванням сили або примусу, викликаному страхом перед насильством, примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, і, отже, не може бути застосоване до випадків, пов'язаних з конфліктом;

(b) обмеженість можливостей правоохоронних органів і судової системи розслідувати, документувати і здійснювати судове переслідування випадків сексуального насильства;

(c) відсутність заходів по забезпеченню надання своєчасної та всебічної допомоги жертвам сексуального насильства, такої як послуги охорони здоров'я, включаючи сексуальне і репродуктивне здоров'я, психологічні, юридичні послуги, підтримка в отриманні джерел засобів до існування і надання інших міжгалузевих послуг.

¹¹⁵ Доповідь Управління Верховного комісара з прав людини «Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні, 14 березня 2014 р – 31 січня 2017 р.»

15. Відповідно до Конвенції і її Загальної рекомендації № 30 (2013 р.), Комітет наполегливо закликає державу-учасницю:

(а) внести поправки до статті 152 Кримінального кодексу, щоб включити положення, що стосуються сексуального насильства, в тому числі більш широке визначення зґвалтування, відповідно до міжнародних стандартів, яке буде включати в себе такі умови: «із застосуванням сили або загрози застосування сили щодо даної або іншої особи, або шляхом примусу, викликаного, наприклад, страхом перед насильством, грубим примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, або шляхом використання обстановки, яка характеризується примусом, коли посягання було скоєне щодо особи, нездатної дати згоду, що виражає її справжню волю» з метою забезпечення відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом;

(б) забезпечити відповідну підготовку для юристів, слідчих, прокурорів і співробітників поліції з метою підвищення їх можливостей для проведення розслідування, документування та притягнення до відповідальності винних у випадках сексуального насильства відповідно до Міжнародного протоколу щодо документації і розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту;

(с) забезпечити доступ жінок і дівчат до правосуддя та прийняти процедури для розслідування випадків сексуального насильства, що враховують ґендерний аспект; проводити відповідне навчання і приймати кодекси поведінки та протоколи для поліції і збройних сил, які враховують ґендерний аспект, а також зміцнювати потенціал судової системи, щоб забезпечити її незалежність, неупередженість і сумлінність;

(д) забезпечити доступ жінкам, які стали жертвами сексуального насильства, до комплексної медичної допомоги, в тому числі екстреної контрацепції та профілактики зараження ВІЛ/СНІДом, підтримки психічного здоров'я та психологічної підтримки, яка надається фахівцями в галузі охорони здоров'я, що належним чином підготовлені для виявлення сексуального насильства і усунення його наслідків, а також забезпечити постраждалим доступ до судово-медичних досліджень, і у зв'язку з цим звертатися по допомогу до відповідних установ та структур Організації Об'єднаних Націй;

(е) забезпечити жертвам доступ до застосування заходів з відшкодування збитку і компенсації, які відповідають конкретним потребам жінок і спрямовані на подолання структурної нерівності, яка обумовлює застосування насильства по відношенню до жінок, зокрема сексуального насильства, і не допустити повторення такого насильства;

(ф) забезпечити всебічний розгляд питань, пов'язаних з проблемою сексуального насильства, обумовленого конфліктом, у будь-яких майбутніх процесах правосуддя перехідного періоду, що охоплюють весь спектр судових і несудових заходів, включаючи ініціативи в галузі кримінального переслідування, розслідування з метою встановлення істини, програми відшкодування шкоди, інституційні реформи або їх поєднання, а також проведення всеосяжних національних консультацій, зокрема за участі осіб, які постраждали від порушень прав людини і зловживань.

Жінки-ВПО

16. Комітет стурбований зростанням числа внутрішньо переміщених жінок і дівчат в державі-учасниці, які потребують довгострокового втручання для того, щоб забезпечити, зокрема, їх доступ до базових послуг і захисту. Відзначаючи прийняття Закону про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (Закон про ВПО) в жовтні 2014 року, а також низки постанов і указів про допомогу жінкам-ВПО, Комітет

висловлює занепокоєння з приводу відсутності заходів щодо їх виконання. Крім того, Комітет занепокоєний тим, що внутрішньо переміщені жінки, в тому числі жінки похилого віку, жінки-інваліди, жінки-роми та ЛБТ, які мають підвищений ризик або постраждали від сексуального насильства або сексуальної експлуатації, стикаються з погіршенням і так нелегких умов життя й труднощами також щодо доступу до реєстрації та обмеженням свободи пересування, а також обмеженням можливості працевлаштування. Комітет відзначає зусилля держави-учасниці щодо подальшого здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам на постраждалих від конфлікту територіях. Однак він стурбований тим, що матері і дружини загиблих солдатів стикаються з серйозними проблемами щодо доступу до соціальних виплат.

17. Комітет наполегливо закликає державу-учасницю:

(а) забезпечити задоволення конкретних потреб різних груп внутрішньо переміщених жінок, які піддаються різним формам дискримінації, в тому числі вдів, жінок-інвалідів, літніх жінок, жінок, що належать до ромів або ЛБТ, а також забезпечити довгострокові заходи щодо задоволення потреб внутрішньо переміщених жінок і дівчат;

(b) забезпечити ефективне виконання Закону про ВПО шляхом видання нормативних актів, що забезпечують його практичне застосування;

(c) забезпечити внутрішньо переміщеним жінкам і дівчатам адекватний доступ до медичних послуг, освіти, харчування, житла, свободи переміщення, реєстрації, соціальних пільг, правосуддя і доступу до прийняття довгострокових рішень, а також забезпечити для них стабільну зайнятість.

Доступ до правосуддя

18. Комітет із задоволенням відзначає зусилля, що вживаються Міністерством юстиції, а також той факт, що Конвенція застосовується в судах. Разом з тим Комітет стурбований повідомленнями про корупцію і відсутність незалежності судових органів, що призводить до безкарності осіб, які вчинили акти дискримінації по відношенню до жінок, у тому числі акти сексуального та гендерного насильства. Він зазначає, що на практиці система правосуддя залишається недоступною для більшості жінок через наявність таких бар'єрів як корупція, незнання своїх прав і обмежена доступність правової допомоги.

19. Комітет, посилаючись на свою загальну рекомендацію № 33 (2015 р.) про доступ жінок до правосуддя, рекомендує державі-учасниці:

(а) продовжувати зусилля по боротьбі з корупцією та реформи, спрямовані на інституційну розбудову судової системи, в тому числі шляхом систематичного підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів, співробітників поліції й інших правоохоронних органів щодо застосування Конвенції, а також загальних рекомендацій Комітету і його прецедентних рішень відповідно до Факультативного протоколу;

(b) усунути всі можливі перешкоди для доступу жінок до правосуддя, в тому числі шляхом забезпечення безоплатної правової допомоги та звільнення від судових витрат для жінок, які не мають достатніх коштів;

(c) виділяти достатні ресурси для фонду правової допомоги, а також для неурядових організацій, що сприяють доступу жінок до правосуддя;

(d) підвищувати інформованість жінок про їхні права та рівень їх правової грамотності в усіх питаннях, які охоплюються Конвенцією, з тим щоб вони могли від-стоювати свої права.

20. Комітет стурбований тим, що визначення дискримінації, яке міститься в статті 1 Закону про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок, неявно

відрізняється від положень, передбачених в статті 1 Закону про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні, що призводить до суперечливого тлумачення терміну «дискримінація» на практичному рівні. Він також стурбований тим, що:

- (а) нові законодавчі реформи для покращення становища жінок не передбачають достатніх ресурсів для їх впровадження та звітності;
- (б) серед усіх гілок влади, таких як уряд, парламент і судова система, має місце недостатнє знання прав жінок, передбачених в межах Конвенції та Факультативного протоколу до неї, а також Концепції практичного забезпечення рівності чоловіків і жінок та Загальних рекомендацій Комітету;
- (с) самі жінки, особливо в сільській місцевості, і ті, що належать до вразливих груп, зокрема ромські жінки, не знають про свої права відповідно до Конвенції, а отже, не мають достатньої інформації, необхідної для їх відстоювання.

21. Комітет рекомендує державі-учасниці:

(а) гармонізувати своє антидискримінаційне законодавство з метою заборони дискримінації жінок за всіма ознаками і включити сюди пряму і непряму дискримінацію в державному і приватному секторі, а також комплексні форми дискримінації, відповідно до статті 1 Конвенції та її Загальної рекомендації №28 (2010 р) про основні зобов'язання держав-учасниць відповідно до статті 2 Конвенції;

(б) створити потужні механізми підзвітності і виділити достатні людські, технічні та фінансові ресурси для виконання законодавства з дотриманням прав жінок в межах Конституції і Конвенції;

(с) забезпечити, щоб Конвенція, Факультативний протокол та Загальні рекомендації Комітету були в достатній мірі відомі і застосовувалися усіма гілками влади, включаючи судову систему, як основа для законів, судових рішень і політики щодо гендерної рівності та покращення становища жінок;

(д) підвищувати рівень інформованості жінок про їхні права і доступних засобів правового захисту для відстоювання своїх порушених прав відповідно до Конвенції, і забезпечити, щоб інформація щодо Конвенції, Факультативного протоколу та Загальних рекомендацій Комітету надавалася всім жінкам, в тому числі ромам і жінкам із сільської місцевості.

22. Комітет вітає прийняття планів дій і стратегій щодо забезпечення рівності. Він також із задоволенням відзначає, що в жовтні 2016 року прем'єр-міністром було прийнято рішення заснувати при Кабінеті Міністрів посаду Уповноваженого щодо забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків. Відзначаючи проведену реформу з децентралізації, Комітет стурбований тим, що (у відповідних документах) не існує ніяких посилань на гендерну рівність. Комітет стурбований тим, що адміністративна реформа 2010 року і реструктуризація послабили національний механізм щодо покращення становища жінок і привели до відсутності наступності в реалізації політики гендерної рівності. Він також стурбований обмеженими можливостями національного механізму держави-учасниці щодо забезпечення належної координації процесу інтеграції гендерної проблематики у всіх сферах і на всіх рівнях.

23. Комітет рекомендує державі-учасниці:

(а) прийняти чітку стратегію для консолідації і зміцнення потенціалу національного механізму щодо покращення становища жінок на центральному та місцевому рівнях і гарантувати його належну дієвість, а також наявність достатніх людських та фінансових ресурсів для прийняття рішень, спрямованих на ефективне виконання Конвенції і гарантувати, що він буде дієздатним і

децентралізовано зможе забезпечувати дотримання прав людини для жінок на всіх рівнях;

(b) забезпечити ефективну координацію та розробити стратегію актуалізації гендерної проблематики, яка включає гендерне бюджетування, і яка може застосовуватися у всіх стратегіях і програмах на всіх рівнях для забезпечення різних аспектів життя жінок;

(c) забезпечити, щоб національні механізми комплексно і ефективно здійснювали розробку політик і програм, спрямованих на досягнення гендерної рівності, з урахуванням необхідності дотримання прав людини, а також покращити збір даних з розбивкою за ознакою статі та з урахуванням інших відповідних факторів, необхідних для оцінки результативності та ефективності таких стратегій і програм.

Стереотипи

26. Комітет як і раніше стурбований збереженням в політичному дискурсі, ЗМІ та в суспільстві глибоко укорінених патріархальних поглядів і дискримінаційних стереотипів щодо ролі та обов'язків жінок та чоловіків в сім'ї, які увічнюють підлегле становище жінок в сім'ї і суспільстві, що, зокрема, відображається на виборі жінок в сфері освіти і професійної діяльності, виражається їх обмеженою участю в політичному і громадському житті, їх нерівною участю на ринку праці і нерівним становищем в сімейних відносинах. Комітет нагадує, що такі дискримінаційні стереотипи є також ключовими причинами насильства по відношенню до жінок, і висловлює стурбованість у зв'язку з тим, що до теперішнього часу держава-учасниця не вживала постійних заходів для зміни або усунення дискримінаційних стереотипів і негативних традиційних підходів.

27. Комітет нагадує державі-учасниці про те, що в усуненні патріархальних поглядів і дискримінаційних стереотипів провідну роль мають відігравати її посадові особи високого рівня, і рекомендує державі-учасниці:

(a) без зволікання впровадити комплексну стратегію, що передбачає активні і послідовні заходи, орієнтовані на жінок і чоловіків з усіх прошарків суспільства, з метою ліквідації дискримінаційних стереотипів і патріархальних уявлень про роль і обов'язки жінок і чоловіків в сім'ї та в суспільстві;

(b) використовувати новаторські заходи, спрямовані на засоби масової інформації, для поглиблення розуміння реальної рівності жінок і чоловіків, а також посилення позитивного і не стереотипного уявлення про жінок у всіх сферах, з особливим акцентом на систему освіти.

Насильство проти жінок

28. Комітет, як і раніше, стурбований у зв'язку з високою поширеністю в державі-учасниці насильства по відношенню до жінок, зокрема випадків домашнього і сексуального насильства, за якими показники залишаються заниженими, відсутністю статистичних даних з розбивкою за віком і відносинами між жертвою і злочинцем. Беручи до уваги представлену делегацією в ході діалогу інформацію про те, що проект закону про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) в даний час проходить друге читання у парламенті, Комітет висловлює стурбованість тим, що:

(a) домашнє насильство не підлягає кримінальному покаранню, і в законодавстві держави-учасниці немає конкретного визначення гендерно обумовленого насильства;

(b) відсутні притулки для жертв гендерно обумовленого насильства, в тому числі для жінок і дівчат з обмеженими можливостями.

29. Посилаючись на свою загальну Рекомендацію №19 (1992 р) про насильство по відношенню до жінок, Комітет рекомендує державі-учасниці:

(а) криміналізувати домашнє насильство і прискорити ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція);

(b) прийняти всеосяжні заходи щодо запобігання та боротьби з насильством щодо жінок та дівчат і забезпечити, щоб винні притягувалися до відповідальності і несли належне покарання;

(с) впровадити програми обов'язкового навчання для суддів, прокурорів, співробітників поліції та інших посадових осіб правоохоронних органів з питань суворого застосування законодавства про криміналізацію насильства по відношенню до жінок, а також щодо врахування ґендерних особливостей процедур для жінок, які є жертвами насильства, зокрема жінок з обмеженими можливостями;

(d) забезпечити адекватне відшкодування шкоди, надання допомоги і захисту жінкам, які стали жертвами насильства, в тому числі жінкам і дівчатам з обмеженими можливостями, шляхом створення притулків, в тому числі в сільській місцевості, а також розширення співпраці з неурядовими організаціями, які надають притулок і здійснюють реабілітацію жертв насильства;

(е) здійснювати збір статистичних даних про побутове, сексуальне та інші форми насильства по відношенню до жінок з розбивкою за віком і характером взаємин між жертвою і злочинцем;

(f) забезпечити адекватні умови для компенсації і реабілітації для жінок з інвалідністю, які є жертвами насильства.

Збір даних

48. Комітет висловлює стурбованість у зв'язку із загальною відсутністю оновлених статистичних даних з розбивкою за статтю, віком, етнічною приналежністю, інвалідністю, географічним місцезнаходженням і соціально-економічною ситуацією, які необхідні для точної оцінки становища жінок, щоб визначити, чи піддаються вони дискримінації, з метою усвідомленого і цілеспрямованого вироблення відповідної політики і систематичного моніторингу та оцінки прогресу, досягнутого в реалізації фактичної рівності жінок у всіх питаннях, які охоплюються Конвенцією.

49. Комітет закликає державу-учасницю розробити систему ґендерних показників для покращення збору даних з розбивкою за ознакою статі та іншими відповідними факторами, які необхідні для адекватної оцінки впливу і ефективності політик та програм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності та розширення здійснення жінками своїх прав людини. У зв'язку з цим Комітет звертає увагу держави-учасниці на свою Загальну рекомендацію №9 (1989 р.) про статистичні дані щодо становища жінок і рекомендує державі-учасниці звернутися по технічну допомогу до відповідних структур Організації Об'єднаних Націй, а також розширювати співпрацю з жіночими об'єднаннями, які могли б допомогти в зборі точних даних.

ДОДАТОК 3. НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ НА ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН 1325 «ЖІНКИ, МИР, БЕЗПЕКА»

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 24 лютого 2016 р. № 113-р
Київ

Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

1. Затвердити Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року (далі - Національний план дій), що додається.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській міській держадміністраціям забезпечити:

- виконання Національного плану дій;
- подання щороку до 10 лютого Міністерству соціальної політики інформації про стан виконання Національного плану дій для узагальнення та інформування щороку до 1 березня Кабінету Міністрів України.

3. Рекомендувати органам місцевого самоврядування, Державній судовій адміністрації, Службі безпеки забезпечити виконання Національного плану дій у межах своїх повноважень.

Прем'єр-міністр України
Інд. 73

А.ЯЦЕНЮК

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 24 лютого 2016 р. № 113-р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ
з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

Найменування завдання	Найменування показника	Значення показника за роками					Найменування заходу	Відповідальний виконавець	Джерела фінансування (державний, місцевий, бюджет, інші)	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів для виконання завдання, тис. гривень	У тому числі за роками						
		усього	2016	2017	2018	2019					2020						
I. Миротворча та мирозахисна діяльність: аналіз, координація та підготовка кадрів																	
1. Оцінка впливу конфліктів на національну систему забезпечення прав людини, зокрема щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від гендерно зумовленого насильства, участі жінок у встановленні миру та запобіганні конфліктам	кількість розроблених рекомендацій з урахуванням потреб жінок у запобіганні конфліктам	1	1					1) проведення досліджень причин виникнення конфліктів та їх впливу на жінок і дівчат, у тому числі стосовно ризиків гендерно зумовленого насильства, доступу до правосуддя	Мінсополітики, Мінборони, МВС, ДСА (за згодою), обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою), Національна академія наук (за згодою)	220							
	кількість впроваджених рекомендацій	100	20	20	20	20	20										

	кількість розроблених моніторингових карток областей	25	3	5	6	6	5	2) розроблення регіональної моніторингової картки стану справ щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від гендерно зумовленого насильства, а також участі жінок у встановленні миру та запобіганні конфліктам	Мінсоцполітики, Мінборони, МОЗ, ДСА (за згодою), обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	-"	1334,8	150	269,3	323,1	323,1	269,3
	кількість підготовлених пропозицій щодо включення жінок до складу учасників миротворчих процесів	1	1					3) аналіз практик та умов забезпечення участі жінок у міжнародних миротворчих процесах, переговорних групах, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	Мінборони, МЗС, Мінсоцполітики, Адміністрація Держприкордонслужби, МВС, міжнародні організації (за згодою)	інші джерела	150	150				
	кількість розроблених пропозицій	1		1				4) проведення аналізу застосування міжнародного досвіду, наявних навчальних програм з питань конфліктів,	Мінсоцполітики, Мінборони, МВС, ДСНС, МОН, СБУ (за згодою), громадські об'єднання та міжнародні	-"	161,6		161,6			

	кількість розроблених рекомендацій	25	5	5	5	5	5	5	5	3) проведення оцінки доступу до медичних послуг жінок та чоловіків, зокрема, осіб з інвалідністю, громадян похилого віку, ВПЛ-позитивних осіб, вагітних жінок, малолітніх дітей під час конфліктів та у постконфліктний період	Мінсоцполітики, МОЗ, обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	5	5	538,5	538,5	538,5	538,5	
	кількість впроваджених рекомендацій, відсотків	100	20	20	20	20	20	20	20										
	кількість підготовлених висновків з рекомендаціями	7	3	1	3	4) проведення аналізу та розроблення рекомендацій щодо створення необхідної інфраструктури з урахуванням потреб дівчат та хлопців, жінок та чоловіків, зокрема осіб з інвалідністю	Мінсоцполітики, обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	10	5	5								5
Разом за завданням 2												місцеві бюджети	109	37	14	15	15,5	27,5	
3. Координація діяльності суб'єктів взаємодії, які працюють над впровадженням резолюції Ради Безпеки ООН 1325	кількість проведених засідань регіональних міжвідомчих координаційних рад	520	104	104	104	104	104	104	104	1) активізація діяльності регіональних міжвідомчих координаційних рад з питань запобігання	обласні, Київська міська держадміністрації	інші джерела	4183	951	808	808	808		

	кількість жінок, які пройшли навчання та взяли участь у миротворчих заходах	150	30	30	30	30	30	30	30	30	30	6	місцеві бюджети	Мінсоцполітики, Мінборони, МВС, МЗС, СБУ (за згодою), обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	1	1	1,2	1,3	1,4	
	кількість проведених тренінгів	15	3	3	3	3	3	3	3	3	3	135	інші джерела	ка держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	45	45	45			
Разом за завданням 4												822,6	місцеві бюджети		216,2	116,8	134,5	113,5	241,6	
												1345	інші джерела		1043,5	121	98,5	41	41	
II. Участь жінок у встановленні миру																				
5. Розширення участі жінок у розбудові та встановленні миру, формуванні культури миру	кількість жінок, які беруть участь у міжнародних миротворчих операціях, відсотків	30	5	10	15	20	30	30	30	30	30	30	Мінборони, МВС, МЗС, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	1) забезпечення участі жінок у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки						
	кількість жінок у переговорних групах, відсотків	30	10	15	20	25	30	30	30	30	30	30	МЗС, Мінборони, МВС, ДСНС, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	2) забезпечення участі жінок у міжнародних миротворчих процесах, переговорних групах, багатосторонніх заходах щодо						

населеному пункті, розташованому на лінії зіткнення, та на тимчасово окупованих територіях	580	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116	116	61,5	15,5	15,5	15,5	7	8		
Разом за завданням 6													133	26	29	30	31			
													61,5	15,5	15,5	7	8			
7. Запобігання та протидія насильству щодо жінок	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10							
кількість розроблених нормативно-правових актів													Мінсоцполітики, Міноборони, МВС, ДСНС, Адміністрація Держприкордонслужби, МОН, МОЗ	інші джерела	інші джерела	інші джерела				
													1) удосконалення законодавства з питань попередження та протидії всім формам насильства щодо жінок, надання допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства із урахуванням потреб постраждалих від конфліктів, у тому числі особливих потреб людей з інвалідністю							

	кількість проведених навчань	23	7	6	4	3	2	4) проведення навчань для представників засобів масової інформації та мас-медіа щодо інструментів формування у суспільстві толерантності, культури миру та протидії гендерно зумовленому насильству	Мінсоцполітики, МІП, обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	29,8	13,9	9,9	6	20	20
	кількість осіб, які пройшли навчання	440	140	120	80	60	40			інші дже-рела	100	20	20	20	20	20
	кількість осіб, які брали участь у заходах	456480	92000	91220	91220	91020	91020	5) проведення інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування у молоді стійких переконань щодо норм культури миру, толерантності, протидії конфліктам	Мінсоцполітики, Мінмолодьспорт, МОН, МІП, обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	494,7	98,8	100,1	94,1	104,1	97,6
	кількість проведених тренінгів, семінарів, акцій, фестивалів, інформаційно-просвітницьких акцій	1077	248	209	208	206	206			інші дже-рела	177,5	33,5	35,5	35,5	37,5	37,5
	кількість проведених зустрічей	15	3	3	3	3	3	б) залучення дівчат та жінок до налагодження діалогу та, в разі потреби, вирішення конфліктів на рівні територіальних громад, особливо тих, які приймають внутрішньо переміщених осіб	обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	100	20	20	20	20	20
	кількість осіб, які взяли участь у зустрічах	1450	150	250	300	350	400			інші дже-рела	500	500				

Разом за завданням 7												280	70	70	70	70	70	70
												924,2	191,9	181,1	179,5	181,1	181,1	181,1
												947,5	595,5	87,5	87,5	87,5	87,5	89,5
IV. Захист жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів																		
8. Удосконалення системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу)	кількість зроблених планів спеціальних заходів та їх виконання	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
	кількість запроваджених механізмів направлення до суб'єктів надання допомоги осіб, які постраждали від гендерно зумовленого насильства з урахуванням потреб внутрішньо переміщених осіб та осіб, які перебувають у районах проведення антитерористичної операції, населеному пункті, розташованому на лінії зіткнення, та на тимчасово окупованих територіях	1	1									50	50					
	1) забезпечення здійснення спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від сексуального насильства в умовах конфліктів																	
	2) удосконалення та запровадження ефективного механізму направлення до суб'єктів надання допомоги жінок і дівчат, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, особливо від згвалтування та інших форм сексуального насильства																	

	кількість осіб, яким надано допомогу	9950	1820	1870	2020	2070	2170	2) забезпечення надання безоплатної правової допомоги постраждалим від конфліктів, гендерно зумовленого насильства, зокрема сексуального	Мін'юст, обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети інші джерела	87	18	17,5	17	17	17,5
	кількість осіб, у тому числі жінок, яким надано допомогу	2950	420	470	620	670	770	3) забезпечення надання комплексної допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства на базі діючої мережі закладів, установ та організацій, які працюють у цій сфері	обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	37,61	7,29	8	8	8,5	5,82
	кількість жінок і дівчат, які скористалися послугами	2050	245	325	490	490	500	4) підтримка жіночих ініціативних груп, проведення груп підтримки та самодопомоги для постраждалих від конфліктів з урахуванням потреб дівчат та хлопців, жінок і чоловіків	обласні, Київська міська держадміністрації, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	23,5	3	3	8	4,5	5
	кількість жіночих ініціативних груп	29	4	5	7	6	7	5) надання медичних, освітніх послуг з питань репродуктивного здоров'я жінкам, які постраждали від конфліктів	обласні, Київська міська держадміністрації, МОЗ, МОН, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети інші джерела	67,5	22,5	22,5	22,5		
	кількість наданих послуг	6250	1250	1250	1250	1250	1250		обласні, Київська міська держадміністрації, МОЗ, МОН, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети	10	1,5	1,5	2	2	3
	кількість осіб, які отримали послуги	1400	165	215	270	320	430		обласні, Київська міська держадміністрації, МОЗ, МОН, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	місцеві бюджети інші джерела	50	10	10	10	10	10

Разом за завданням 9													місцеві бюджети	168,11	35,79	31	36	33	32,32
													інші джерела	297,5	68,5	68,5	68,5	46	46
VI. Моніторинг впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року																			
10. Оцінка впливу та ефективності впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року	кількість розроблених переліків індикаторів для оцінки ефективності зазначеного Національного плану дій	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Мінсоцполітики, інші центральні органи виконавчої влади, наукові установи, громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	50	10	10	10	10	10
	кількість розроблених уніфікованих форматів аналітичних звітів	1	1										-	22,5	22,5				
	1) утворення та забезпечення роботи міжвідомчої робочої групи з питань визначення переліку показників для оцінки ефективності Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року																		
	2) розроблення уніфікованих форматів та методологічних матеріалів для підготовки аналітичних звітів для центральних та місцевих органів виконавчої влади																		

	кількість проведених досліджень	1	1							112,5			
	б) проведення досліджень, спрямованих на відслідковування змін, тенденцій та впливу на ситуацію у суспільстві								Мінсоцполітики, Національна академія наук (за згодою), громадські об'єднання та міжнародні організації (за згодою)	інші джерела	112,5		
Разом за завданням 10									державний бюджет	державний бюджет	51		51
									місцеві бюджети	місцеві бюджети	21,9	15,7	22
									інші джерела	інші джерела	132,5	20	20
Усього за Національним планом дій													
у тому числі													
									державний бюджет	державний бюджет	219	70	121
									місцеві бюджети	місцеві бюджети	862	779,5	969,22
									інші джерела	інші джерела	1738,6	1483,3	1344

ДОДАТОК 4. ВИТЯГ З НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Указ
Президента України

Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини

З метою вдосконалення діяльності щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні, відповідно до частини другої статті 102 Конституції України постановляю:

1. Затвердити Національну стратегію у сфері прав людини (додається).

2. Кабінету Міністрів України:

1) розробити із залученням представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, провідних вітчизняних учених і міжнародних експертів та затвердити у тримісячний строк План дій щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (далі - План дій);

2) забезпечувати щороку:

підготовку та оприлюднення до 1 листопада звіту про виконання Плану дій за поточний рік;

проведення до 10 грудня публічного обговорення звіту про виконання Плану дій за поточний рік за участю представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій та доопрацювання Плану дій з урахуванням результатів такого обговорення;

3) передбачати під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України на відповідний рік кошти, необхідні для фінансування виконання Плану дій.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

П.ПОРОШЕНКО

м. Київ
25 серпня 2015 року
№ 501/2015

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 25 серпня 2015 року
№ 501/2015

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ у сфері прав людини

1. Загальна частина

Затвердження Національної стратегії у сфері прав людини (далі – Стратегія) зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини, вирішення системних проблем у зазначеній сфері.

Події Революції гідності (листопад 2013 року - лютий 2014 року) засвідчили незворотне прагнення Українського народу до побудови правової та демократичної держави, в якій гарантуються та забезпечуються права і свободи людини.

В умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей проблема захисту прав і свобод людини постає особливо гостро. Поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної кризи, реформування державного управління тощо забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях. У кризовій ситуації ризики непропорційного обмеження прав і свобод людини зростають, що потребує особливого контролю з боку суспільства.

Стратегія спрямована на об'єднання суспільства довкола розуміння цінності прав і свобод людини, які захищаються на основі принципу рівності та без дискримінації.

Стратегія зосереджена на вирішенні основних системних проблем у сфері захисту прав і свобод людини та нових викликах суспільства, але не вичерпує повністю проблематику у зазначеній сфері. Удосконалення системи захисту прав і свобод людини здійснюватиметься з урахуванням як вітчизняного досвіду, так і напрацьованих та апробованих міжнародною спільнотою засад і принципів. У цьому зв'язку буде взято до уваги та активно використовуватиметься досвід Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, правозахисних організацій України, Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, інших міжнародних організацій, а також практика Європейського суду з прав людини.

У співпраці з іншими державами Україна застосовує підхід, заснований на правах і свободах людини, і розвиває двосторонні відносини з урахуванням міжнародних зобов'язань у зазначеній сфері.

2. Мета і результати реалізації Стратегії

Метою реалізації Стратегії є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Результатом виконання Стратегії має стати запровадження системного підходу до виконання завдань та забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створення в Україні ефективного (доступного, зрозумілого, передбачуваного) механізму реалізації та захисту прав і свобод людини.

3. Принципи Стратегії

Стратегія базується на таких принципах:

- відкритість і прозорість реалізації положень Стратегії з метою максимального залучення до її реалізації та моніторингу всіх заінтересованих сторін;
- гарантування рівності та недискримінації у забезпеченні прав і свобод людини;

- конкретність, досяжність цілей та вимірюваність очікуваних результатів реалізації Стратегії;
- добросовісність при тлумаченні та реалізації Стратегії;
- планування розподілу фінансових та інших ресурсів, виходячи з необхідності досягнення цілей Стратегії;
- забезпечення своєчасного реагування на нові виклики.

4. Стратегічні напрями

Попередження та протидія дискримінації

Попередженню та протидії дискримінації перешкоджають недостатня узгодженість діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування в цій сфері, неефективність правових механізмів притягнення до відповідальності за дискримінацію, відсутність інформаційно-просвітницької роботи для подолання стереотипів, упередженості і нетерпимості в суспільстві.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації.

Очікувані результати:

- забезпечено комплексність та узгодженість законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації;
- реалізуються програми щодо підвищення обізнаності громадян у сфері запобігання та протидії дискримінації;
- забезпечено безперешкодний доступ кожного до ефективних засобів правового захисту від дискримінації;
- дотримується і впроваджується принцип недискримінації та культура поваги до різноманітності, вживаються заходи з подолання у суспільстві стереотипів, які призводять до дискримінації;
- впроваджуються відповідні та своєчасні позитивні дії на національному та місцевому рівнях у сфері запобігання та протидії дискримінації, забезпечено ефективно та своєчасне реагування держави на нові виклики;
- посилено відповідальність за відмову в розумному пристосуванні об'єктів фізичного оточення для забезпечення потреб людей з інвалідністю;
- забезпечується ефективно розслідування злочинів, вчинених з мотивів расової, національної, релігійної та іншої нетерпимості, та притягнення винних осіб до відповідальності;
- удосконалено порядок проведення органами виконавчої влади антидискримінаційної експертизи проектів нормативно-правових актів;
- здійснюється підготовка статистичних даних про порушення законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації та притягнення до відповідальності винних осіб.

Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

Незважаючи на досягнутий прогрес, в Україні зберігається проблема нерівності прав та можливостей жінок і чоловіків, що зумовлює необхідність продовження активної та комплексної роботи щодо розв'язання проблем ґендерної дискримінації та забезпечення реальної ґендерної рівності.

Стратегічна мета:

- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життя суспільства.

Очікувані результати:

- впроваджено міжнародні стандарти щодо забезпечення ґендерної рівності, в тому числі на законодавчому рівні;
- удосконалено механізми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- створено умови для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, прийнятті суспільно важливих рішень;

- проводяться комплексні заходи щодо подолання гендерної дискримінації, в тому числі гендерних стереотипів;
- забезпечено рівність у доступі до правосуддя.

Протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству

Законодавство з питань запобігання гендерному насильству потребує удосконалення і приведення у відповідність із міжнародними стандартами.

Актуальними проблемами є також експлуатація дітей, неправомірне використання праці у місцях примусового тримання осіб за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону, неефективність розслідувань злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, здійсненням іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи протидії усім формам гендерного насильства, торгівлі людьми та рабства, надання якісної допомоги жертвам.

Очікувані результати:

- створено умови, необхідні для запобігання та протидії усім формам гендерного насильства та торгівлі людьми;
- удосконалено систему надання допомоги жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми;
- приведено у відповідність із міжнародними стандартами законодавство з питань протидії гендерному насильству;
- забезпечується розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, в тому числі вчинених на тимчасово окупованій території України та у районі проведення антитерористичної операції у Донецькій і Луганській областях;
- забезпечено додержання принципу рівності при визначенні умов праці, оплати праці, загальнообов'язкового державного соціального страхування осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- встановлено кримінальну відповідальність за неправомірне використання праці осіб, які перебувають у місцях примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону;
- унормовано питання організації працетерапії, зокрема встановлено вимоги щодо організації працетерапії у відповідності із планом відновлення пацієнта, проведення періодичної оцінки ефективності здійснення працетерапії лікарем;
- посилено контроль, у тому числі громадський, за умовами праці осіб у місцях їх примусового тримання за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону.

Протидія домашньому насильству

Домашнє насильство носить латентний характер, що ускладнює ефективне та своєчасне життя уповноваженими органами заходів для його запобігання та припинення.

Стратегічна мета:

- створення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству, підвищення якості надання допомоги жертвам домашнього насильства.

Очікувані результати:

- створено ефективну систему запобігання та протидії домашньому насильству, в тому числі вжито заходів щодо забезпечення повідомлення уповноважених органів про випадки домашнього насильства;
- вдосконалено порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства та впроваджуються програми, спрямовані на навчання осіб, які вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці в міжособистісних стосунках;

- проводиться робота з інформування населення про проблеми і способи протидії домашньому насильству та порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства;
- здійснюються заходи щодо попередження домашнього насильства на місцевому рівні.

Реалізація, моніторинг та контроль за імплементацією Стратегії

Імплементація Стратегії забезпечується спільними діями державних органів, інститутів громадянського суспільства, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за підтримки Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших міжнародних організацій на усіх етапах розроблення плану дій щодо реалізації її положень, моніторингу та контролю.

ДОДАТОК 5. ВИТЯГ З ПЛАНУ ДІЙ НА ВИКОНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Додаток
до розпорядження Кабінету Міністрів України
від 23 листопада 2015 р. № 1393-р

ПЛАН
заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року
ВИТЯГ

Найменування очікуваного результату (відповідно до Національної стратегії)	Найменування заходу, спрямованого на досягнення очікуваного результату	Індикатор досягнення	Строк виконання	Відповідальні за виконання
Протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству Створення ефективної системи протидії усім формам гендерного насильства, торгівлі людьми та рабства, надання якісної допомоги жертвам				
88. Створення умов, необхідних для запобігання та протидії усім формам гендерного насильства та торгівлі людьми	1) затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року 2) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту закону про внесення змін до положень національного законодавства, у тому числі Закону України «Про протидію торгівлі людьми» щодо посилення заходів стосовно убезпечення жінок та дівчат з інвалідністю від сексуального насильства та експлуатації 3) проведення перевірки повідомлень, що надійшли до Комітету ООН про права інвалідів, щодо наявності в Україні правопорушень у сфері торгівлі людьми, сексуального насильства та експлуатації жінок та дівчат з інвалідністю в спеціальних закладах та у разі підтвердження відповідної інформації забезпечення притягнення до відповідальності та належного покарання злочинців, а також вжиття заходів для надання захисту жертвам таких злочинів	затверджено Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2020 року подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект прийнято відповідний Закон та внесено зміни до відповідних підзаконних нормативно-правових актів проведено перевірку, за результатами якої подано Кабінетові Міністрів України висновки і пропозиції	IV квартал 2016 р. I квартал 2017 р. IV квартал 2016 р.	Кабінет Міністрів України Мінсоцполітики МОЗ МВС Мін'юст Мінсоцполітики МОЗ МОН

	4) запровадження спеціалізації працівників поліції, прокурорів та суддів щодо роботи з випадками гендерного насильства, зокрема торгівлі людьми	визначено механізм забезпечення розгляду справ спеціалізованими судами	IV квартал 2018 р.	МВС Національна поліція інші заінтересовані органи державної влади ДСА (за згодою)
	5) забезпечення провадження діяльності міжвідомчої координаційної ради (робочої групи) з питань протидії торгівлі людьми і регіональних координаційних рад з питань протидії торгівлі людьми	проведено не менш як чотири засідання на рік	перше засідання проведено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року	Мінсоцполітики МВС Національна поліція МЗС МОН Мін'юст Мінекономрозвитку Мінінфраструктури Адміністрація Держприкордонслужби СБУ (за згодою) Держкомтелерадіо ДМС громадські та міжнародні організації (за згодою) обласні та Київська міська держадміністрації
	6) продовження проведення інформаційних кампаній серед населення (з особливою увагою на внутрішньо переміщених осіб) щодо можливих ризиків потрапляння в ситуації насильства, торгівлі людьми та можливостей отримання комплексної допомоги постраждалим від гендерного насильства та торгівлі людьми	підвищено поінформованість населення про ризики потрапляння в ситуацію торгівлі людьми та домашнього насильства	починаючи з III кварталу 2016 р.	Мінсоцполітики разом з іншими центральними органами виконавчої влади
89. Удосконалення системи надання допомоги жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми	1) створення центрів надання допомоги постраждалим від гендерного насильства, у тому числі домашнього насильства та торгівлі людьми, на базі вивільнених приміщень реформованих закладів охорони здоров'я	створено центри надання допомоги постраждалим від гендерного насильства, у тому числі домашнього насильства та торгівлі людьми, на базі вивільнених приміщень реформованих закладів охорони здоров'я	2017— 2020 роки	МОН Мінсоцполітики місцеві держадміністрації (за згодою) міжнародні та громадські організації (за згодою)
	2) проведення заходів з виявлення та ідентифікації жертв торгівлі людьми та надання їм допомоги відповідно до програми реабілітації	кількість жертв торгівлі людьми, які отримали допомогу та послуги відповідно до програми реабілітації	постійно	Мінсоцполітики МВС Національна поліція МЗС МОН Адміністрація Держприкордонслужби СБУ (за згодою) Держстат місцеві держадміністрації

	3) забезпечення діяльності існуючих установ, які надають допомогу постраждалим від гендерного насильства, у тому числі домашнього насильства та торгівлі людьми	кількість установ, які надавали допомогу постраждалим кількість постраждалих, які отримали допомогу в зазначених установах	2016 - 2020 роки	Мінсоцполітики
	4) створення центрів соціально-психологічної допомоги в усіх регіонах України	кількість новостворених центрів соціально-психологічної допомоги	IV квартал 2019 р.	Кабінет Міністрів України місцеві органи виконавчої влади
	5) проведення аналізу можливостей виділення приміщень реформованих закладів охорони здоров'я для утворення центрів надання допомоги постражданим від гендерного насильства, у тому числі домашнього насильства та торгівлі людьми	кількість установ, приміщення яких можливо використати для утворення центрів надання допомоги постражданим від гендерного насильства, у тому числі домашнього насильства та торгівлі людьми утворено робочу групу за участю представників МОЗ, МОН, Мін'юсту, малих та середніх підприємств (за згодою), міжнародних та громадських організацій (за згодою)	IV квартал 2016 р.	МОЗ МОН мали та середні підприємства (за згодою) міжнародні та громадські організації (за згодою)
90. Приведення у відповідність з міжнародними стандартами законодавства з питань протидії гендерному насильству	1) проведення моніторингу впровадження міжнародних рекомендацій у сфері протидії гендерному насильству, зокрема торгівлі людьми	представлено результати моніторингу	починаючи з IV кварталу 2016 р.	Мінсоцполітики МЗС міжнародні та громадські організації (за згодою)
	2) удосконалення існуючої або запровадження нової звітності з метою отримання даних щодо кількості правопорушень у сфері гендерного насильства, у тому числі жінок та дівчат з інвалідністю, та притягнення до відповідальності за відповідні правопорушення	запроваджено відповідну звітність	I квартал 2017 р.	МВС Національна поліція Мінсоцполітики
91. Забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, у тому числі вчинених на тимчасово окупованій території України та у районі проведення антитерористичної операції у Донецькій і Луганській областях	1) підвищення професійного рівня працівників поліції, прокурорів, адвокатів та суддів стосовно особливостей здійснення кримінального провадження щодо торгівлі людьми з притягненням особливої уваги відновленню та захисту прав постраждалих	кількість новопризначених працівників, що пройшли навчання з протидії торгівлі людьми включено навчальний курс з протидії торгівлі людьми до обов'язкової частини навчальних планів навчальних закладів кількість осіб, що проходять навчання з протидії торгівлі людьми у навчальних закладах кількість осіб, що проходять навчання з протидії торгівлі людьми поза межами навчальних закладів	починаючи з IV кварталу 2016 р.	МВС Національна поліція МОН

92. Унормування питання організації працетерапії, зокрема встановлено вимоги щодо організації працетерапії відповідно до плану відновлення пацієнта, проведення періодичної оцінки ефективності здійснення працетерапії лікарем	1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту нормативно-правового акта щодо залучення до праці осіб з інвалідністю, які проживають у закладах соціального захисту населення та системи охорони здоров'я, виконання покарань	прийнято Кабінетом Міністрів України відповідний нормативно-правовий акт	III квартал 2016 р.	Мінсоцполітики МОЗ
93. Підвищення ефективності боротьби зі злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, кримінального розслідування та переслідування	1) виявлення та розкриття злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, у тому числі вчинених організованими групами 2) здійснення кримінального переслідування торгівців людьми у тісній взаємодії з правоохоронними органами іноземних держав, ліквідація каналів міжнародного трафіку 3) забезпечення захисту потерпілих та свідків торгівлі людьми у ході досудового розслідування 4) виявлення серед національних меншин осіб, які потерпіли від торгівлі людьми 5) упровадження проведення кримінального аналізу ризиків з протидії торгівлі людьми	кількість виявлених кримінальних правопорушень, закінчених досудових розслідувань, ліквідованих організованих груп	постійно	МВС Національна поліція
		кількість кримінальних правопорушень, в яких особам повідомлено про підозру, та осіб, яким оголошено підозру у вчиненні кримінального правопорушення	III квартал 2016 р.	МВС Національна поліція
		кількість заходів	постійно	МВС Національна поліція
		кількість осіб	III квартал 2016 р.	МВС Національна поліція
		кількість заходів	IV квартал 2016 р.	МВС Національна поліція
94. Підвищення професійного рівня працівників підрозділів боротьби із злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми	1) проведення навчання працівників підрозділів боротьби із злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, збереження професійного ядра служби	кількість осіб, які пройшли відповідне навчання	IV квартал 2016 р.	МВС Національна поліція
95. Зміцнення та підвищення рівня міжнародного співробітництва	1) співпраця з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями у сфері протидії торгівлі людьми	кількість заходів	IV квартал 2016 р.	МВС Національна поліція

Протидія домашньому насильству						
Створення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству, підвищення якості надання допомоги жертвам домашнього насильства						
96. Створення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі вжиття заходів забезпечення повідомлення уповноваженим органам про випадки домашнього насильства	1) розроблення та затвердження порядку міжвідомчої взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи з протидії домашньому насильству 2) розроблення і затвердження Державної програми протидії домашньому насильству на період до 2022 року та забезпечення її фінансування 3) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (Стамбульської конвенції) 4) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Закону України «Про запобігання та боротьбу з домашнім насильством» 5) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів законів України щодо приведення законодавства України у відповідність з вимогами Стамбульської конвенції, зокрема про внесення змін до Кримінального, Цивільного, Цивільного процесуального кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів у сфері запобігання домашньому насильству 6) створення відповідно до міжнародних стандартів єдиної державної системи збору та обробки відомостей про факти домашнього насильства між суб'єктами міжвідомчої взаємодії 7) підготовка щорічного звіту про судову практику у справах, що стосуються домашнього насильства	розроблено та затверджено постанову Кабінету Міністрів України про порядок міжвідомчої взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи з протидії домашньому насильству розроблено та затверджено Державну програму протидії домашньому насильству на період до 2020 року подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект створено єдину державну систему збору та обробки відомостей про факти домашнього насильства відповідно до міжнародних стандартів кількість щорічних звітів про судову практику у справах, що стосуються домашнього насильства	2016 — 2017 роки 2018 рік 2016 рік 2015 — 2017 роки 2015 - 2017 роки 2017 рік	Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою) обласні та Київська міська держадміністрації Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою) Мінсоцполітики разом з іншими центральними органами виконавчої влади Мінсоцполітики разом з іншими центральними органами виконавчої влади Мінсоцполітики МВС інші центральні органи виконавчої влади Мінсоцполітики МВС МОЗ ДСА (за згодою) інші заінтересовані органи державної влади ДСА (за згодою) Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (за згодою)		

	8) проведення систематичного навчання фахівців уповноважених органів (суб'єктів міжвідомчої взаємодії, які здійснюють заходи у сфері протидії домашньому насильству) з питань запобігання та протидії домашньому насильству	кількість новопризначених фахівців, що проходять навчання кількість фахівців, які підвищили кваліфікацію включено навчальний курс з протидії домашньому насильству до обов'язкової частини навчальних планів навчальних закладів включено навчальний курс з протидії домашньому насильству до програм первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації кількість осіб, які проходять навчання з питань протидії домашньому насильству поза межами навчальних закладів	2018 - 2022 роки	Мінсоцполітики МВС МОН МОЗ інші центральні органи виконавчої влади
	9) проведення систематичного навчання суддів та прокурорів щодо особливостей розслідування та розгляду справ, пов'язаних з домашнім насильством	кількість новопризначених фахівців, що проходять навчання кількість фахівців, які підвищили кваліфікацію затверджено навчальні програми підготовки суддів та прокурорів щодо особливостей розслідування та розгляду справ, пов'язаних з домашнім насильством	починаючи з III кварталу 2016 р.	Академія прокуратури (за згодою) Національна школа суддів (за згодою) Вища кваліфікаційна комісія суддів (за згодою) МОН інші заінтересовані органи державної влади
	10) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення змін до норм та положень національного законодавства, у тому числі до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», щодо посилення заходів стосовно забезпечення жінок та дівчат з інвалідністю від домашнього насильства	подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект прийнято відповідний Закон та внесено зміни до відповідних підзаконних нормативно-правових актів	I квартал 2017 р.	Мінсоцполітики МОЗ
97. Удосконалення порядку надання допомоги жертвам домашнього насильства та впровадження програми, спрямованих на	1) розроблення та затвердження державних соціальних стандартів надання допомоги постраждалим від домашнього насильства та щодо корекційної роботи з особами, які вчиняють домашнє насильство (з урахуванням віку, статі та стану здоров'я)	кількість розроблених та затверджених державних стандартів надання допомоги постраждалим та стандартів, що стосуються корекційної роботи з особами, які вчиняють домашнє насильство	III квартал 2017 р.	Мінсоцполітики міжнародні та громадські організації (за згодою)

<p>навчання осіб, які вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці в міжособистісних стосунках</p>	<p>2) відпрацювання та застосування механізму державного соціального замовлення послуг неурядових організацій, які працюють у сфері протидії домашньому насильству (надають послуги потерпілим від домашнього насильства, проводять корекційну роботу з особами, які вчиняють домашнє насильство)</p>	<p>сума коштів державного бюджету сума коштів місцевих бюджетів кількість організацій, залучених до надання послуг, у розрізі регіонів кількість інформаційно-роз'яснювальних заходів щодо застосування механізму державного соціального замовлення послуг неурядових організацій</p>	<p>IV квартал 2016 р.</p>	<p>Мінсоцполітики МВС МОЗ міжнародні та громадські організації (за згодою) обласні та Київська міська держадміністрації</p>
<p>3) розроблення та затвердження корекційних програм для осіб, які вчиняють домашнє насильство</p>	<p>кількість рекомендованих та застосовуваних програм кількість виділених місць для проведення корекційних програм у розрізі регіонів</p>	<p>кількість рекомендованих та застосовуваних програм кількість виділених місць для проведення корекційних програм у розрізі регіонів</p>	<p>2016 рік</p>	<p>Мінсоцполітики МВС МОН МОЗ Національна академія педагогічних наук (за згодою) наукові установи (за згодою) міжнародні та громадські організації (за згодою)</p>
<p>4) проведення роботи з особами, які вчиняють домашнє насильство (включаючи забезпечення фахівцями, приміщеннями та ресурсами)</p>	<p>кількість осіб, які вчиняють домашнє насильство (включаючи забезпечення фахівцями, приміщеннями та ресурсами)</p>	<p>кількість осіб, які вчиняють домашнє насильство (включаючи забезпечення фахівцями, приміщеннями та ресурсами)</p>	<p>починаючи з III кварталу 2016 р.</p>	<p>Мінсоцполітики МВС місцеві держадміністрації</p>
<p>5) забезпечення діяльності існуючих установ, які надають допомогу потерпадлим від домашнього насильства</p>	<p>кількість установ, які надають допомогу потерпадлим від домашнього насильства</p>	<p>кількість установ, які надають допомогу потерпадлим від домашнього насильства</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики МВС місцеві органи виконавчої влади</p>
<p>98. Проведення роботи з інформування населення про проблеми і способи протидії домашньому насильству та порядок надання допомоги потерпадлим від домашнього насильства</p>	<p>1) проведення інформаційної кампанії з формування свідомості населення щодо нетерпимого ставлення до домашнього насильства</p>	<p>підвищено рівень обізнаності населення про правові основи запобігання та боротьби з домашнім насильством та про види допомоги потерпадлим від домашнього насильства</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади</p>
<p>2) підтримання діяльності національної «гарячої» лінії із запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації та забезпечення розвитку локальних «гарячих» ліній</p>	<p>кількість звернень на національну «гарячу» лінію кількість локальних «гарячих» ліній кількість звернень на локальні «гарячі» лінії кількість інформаційних кампаній з номерами телефонів національної та локальних «гарячих» ліній включено навчальні модулі з підготовки фахівців з телефонного консультування до навчальних планів вищих навчальних закладів</p>	<p>кількість звернень на національну «гарячу» лінію кількість локальних «гарячих» ліній кількість звернень на локальні «гарячі» лінії кількість інформаційних кампаній з номерами телефонів національної та локальних «гарячих» ліній включено навчальні модулі з підготовки фахівців з телефонного консультування до навчальних планів вищих навчальних закладів</p>	<p>2016 — 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики МВС МОН МОЗ облдержадміністрації міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-»країна" громадські організації (за згодою)</p>

	3) проведення в державних та комунальних навчальних закладах освітніх та інформаційних заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності щодо ненасильницької поведінки, статевого виховання та репродуктивного здоров'я	кількість підготовлених фахівців кількість запроваджених програм кількість проведених заходів	2016 - 2020 роки	МОН Мінсоцполітики
Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків				
Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства				
99. Впровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення гендерної рівності, у тому числі на законодавчому рівні	1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення до трудового законодавства змін щодо надання додаткових гарантій для працюючих чоловіків, які мають дітей віком до 15 років або дитину-інваліда 2) проведення аналізу національного законодавства щодо запровадження позитивних дій	подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект	III квартал 2016 р.	Мінсоцполітики Мін'юст
		проведено аналіз, розроблено рекомендації щодо запровадження позитивних дій, розроблено та внесено на розгляд Верховної Ради України законопроект стосовно внесення змін до законодавства щодо запровадження позитивних дій	2016 - 2018 роки	Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади
	3) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення змін до законодавства, у тому числі до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», щодо врахування потреб жінок і чоловіків з інвалідністю	подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект, прийнято відповідний Закон та внесено зміни до відповідних підзаконних нормативно-правових актів	I квартал 2017 р.	Мінсоцполітики МОЗ
	4) проведення комплексного аналізу щодо виконання зобов'язань за міжнародними договорами з питань забезпечення гендерної рівності для визначення проблемних питань у процесі виконання зазначених зобов'язань	розроблено дієвий механізм виконання рекомендацій органів міжнародних організацій	2016 - 2020 роки	Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою)
	5) проведення заходів щодо досягнення цілей Стратегії Ради Європи у сфері гендерної рівності, що є аналогічними відповідним стратегічним цілям Національної стратегії у сфері прав людини врахування положення майбутнього стратегічного документа ЄС у сфері гендерної рівності після набуття ним чинності у процесі розроблення майбутніх заходів у межах реалізації державної політики у сфері гендерної рівності	забезпечено ефективну імплементацію Стратегії Ради Європи у сфері гендерної рівності	2016 - 2017 роки, далі – до 2020 року після ухвалення наступної відповідної стратегії Ради Європи	Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою)

	<p>б) визначення пріоритетів/заходів з метою виконання тих рекомендацій, що не імплементовані в Україні</p>	<p>здійснено переклад рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи українською мовою широке розповсюдження рекомендацій Ради Європи для підвищення рівня обізнаності заінтересованих державних установ та громадськості поетапне виконання рекомендацій враховано рекомендації у ході розроблення заходів і політики у відповідній сфері</p>	<p>2016 — 2017 роки</p>	<p>Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою) переклад може бути здійснено за сприяння Ради Європи (за згодою)</p>
<p>100. Удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків</p>	<p>1) забезпечення діяльності радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків</p>	<p>затверджено положення про радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків кількість працюючих радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади місцеві держадміністрації</p>
	<p>2) забезпечено діяльність робочих груп з питань впровадження гендерних підходів у діяльність органів влади та місцевого самоврядування</p>	<p>затверджено положення про робочу групу з питань впровадження гендерних підходів у діяльність органів влади та місцевого самоврядування кількість запроваджених позитивних дій за результатами діяльності робочих груп з впровадження гендерних підходів</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики інші центральні органи виконавчої влади місцеві держадміністрації</p>
	<p>3) внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 169 «Про затвердження порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців» та нормативно-правових актів з питань атестації державних службовців</p>	<p>включено до переліку питань для проведення іспиту кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців та проведення атестації питань інтеграції гендерних підходів у діяльність органів влади</p>	<p>2017 рік</p>	<p>Нацдержслужба Мінсоцполітики</p>
<p>101. Створення умов для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, прийняття суспільно важливих рішень</p>	<p>1) удосконалення виборчого законодавства з метою комплексного урахування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, зокрема відповідальності за недотримання його вимог</p>	<p>збільшено представництво жінок у Верховній Раді України та серед депутатів місцевих рад</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики Мін'юст</p>
	<p>2) організація роботи шкіл лідерства для жінок, шкіл підготовки кандидатів у депутати місцевих рад, проведення просвітницької роботи</p>	<p>кількість жінок, підготовлених у школах лідерства</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики місцеві держадміністрації</p>

102. Здійснення комплексних заходів щодо подолання гендерної дискримінації, у тому числі гендерних стереотипів	1) внесення змін до Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2004 р. № 693, в частині визначення відповідальності рекламодавців та виробників реклами за порушення вимог статей 7 і 8 Закону України «Про рекламу» 2) внесення змін до законодавства щодо розроблення, виконання державних цільових програм у частині застосування гендерного підходу	внесено зміни до Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2004 р. № 693	IV квартал 2017 р.	Мінсоцполітики Мінінфраструктури Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів
		розроблено та затверджено методичні рекомендації щодо проведення гендерного аналізу на етапі розроблення програми, гендерної експертизи проектів державних програм, гендерного фінансування	II квартал 2017 р.	Мінсоцполітики Мінекономрозвитку Мінфін
	3) включення компонента, спрямованого на поширення гендерних знань та подолання гендерних стереотипів, до системи освіти	підвищено рівень правової обізнаності населення щодо гендерної рівності, інформування про вимоги гендерного законодавства, подолання гендерних стереотипів	постійно	Мінсоцполітики МОН інші заінтересовані центральні органи виконавчої влади місцеві держадміністрації
	4) організація та проведення освітньо-просвітницьких заходів (зокрема із залученням засобів масової інформації) спрямованих на поширення гендерних знань та подолання гендерних стереотипів	підвищено рівень правової обізнаності населення щодо гендерної рівності, інформування про вимоги гендерного законодавства України, подолання гендерних стереотипів	постійно	Мінсоцполітики інші заінтересовані центральні органи виконавчої влади місцеві держадміністрації
103. Забезпечення рівності у доступі до правосуддя	1) проведення аналізу даних та визначення перешкод, які постають перед жінками у процесі здобуття доступу до національних судів, та за його результатами розроблення відповідних рекомендацій	проведено аналіз даних та визначено перешкоди, які постають перед жінками у процесі здобуття доступу до національних судів, та за його результатами розроблено відповідні рекомендації	2016 — 2018 роки	Мініюст Мінсоцполітики органи судової влади (за згодою) інші центральні органи виконавчої влади громадські та міжнародні організації (за згодою)
104. Упровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення гендерної рівності у частині збору статистичних даних	1) проведення аналізу відповідності існуючої в Україні системи збору статистичних даних у відповідній сфері, міжнародним, насамперед європейським, стандартам	розроблено та вжито за підсумками аналізу заходи для приведення національної системи збору статистичних даних у відповідність з міжнародними, насамперед європейськими, стандартами створено основу для проведення моніторингу прогресу та оцінки змін у політиці у сфері гендерної рівності на національному рівні	2016 - 2018 роки	Держстат інші центральні органи виконавчої влади міжнародні організації (за згодою)

Попередження та протидія дискримінації			
Створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації			
<p>105. Забезпечення комплексності та узгодженості законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації, запровадження відповідних та своєчасних позитивних дій на національному та місцевому рівні у сфері запобігання та протидії дискримінації, забезпечення ефективного та своєчасного реагування держави на нові виклики</p>	<p>1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення змін до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» щодо:</p> <p>приведення у відповідність з положеннями актів права ЄС переліку підстав, за якими забороняється дискримінація, включаючи заборону дискримінації на ґрунті сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, розширення переліку форм дискримінації (віктимізація), врегулювання питання заборони множинної дискримінації та дискримінації за асоціацією, уточнення сфер дії закону</p> <p>розширення положень, які регулюють питання встановлення особливих правовідносин, які не можуть вважатися дискримінаційними (винятки)</p>	<p>подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект</p>	<p>I квартал 2016 р.</p> <p>Мін'юст Мінсоцполітики Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) Комітет Верховної Ради України з питань прав людини (за згодою)</p>
	<p>2) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою врегулювання питання адміністративної відповідальності за дискримінацію, визначення штрафних санкцій та суб'єктів їх накладення</p>	<p>виконано зобов'язання у межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, ЄВРАТОМ та їх державами-членами щодо імплементації актів ЄС у сфері зайнятості</p> <p>створено дієвий позасудовий механізм реагування на випадки порушення законодавства у сфері недискримінації</p>	<p>IV квартал 2015 р.</p> <p>Мін'юст Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою)</p>
	<p>3) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо:</p> <p>вилучення з диспозиції статті 161 Кримінального кодексу України частини, яка стосується кримінальної відповідальності за дискримінацію (пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв за ознаками) – разом із внесенням відповідних змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Цивільного кодексу України, передбачивши штрафи, відшкодування шкоди тощо</p> <p>забезпечення покарання за злочини, скоєні з мотивів нетерпимості за такими ознаками, як раса, колір шкіри, релігійні переконання, сексуальна орієнтація, трансгендерність, інвалідність, мова, (зміни до пункту 3 статті 67, частини другої статей 115, 121, 122, 126, 127, 129, статті 293)</p>	<p>подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект</p>	<p>II квартал 2016 р.</p> <p>МВС Мін'юст МОЗ Мінсоцполітики Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) Комітет Верховної Ради України з питань прав людини (за згодою)</p>

	декриміналізація зараження ВІЛ та іншими інфекційними хворобами (статті 130 і 133 Кримінального кодексу України) та необхідності виділення цих захворювань з інших видів нанесення шкоди здоров'ю в нормах Кримінального кодексу України узгодження понятійного апарату Кримінального кодексу України в частині кваліфікації різних форм та проявів нетерпимості уніфікація термінології з використанням терміна «нетерпимість»	
	4) розроблення та затвердження типового колективного договору, передбачивши пряму заборону дискримінації на робочому місці та вимогу щодо прийняття підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності політич рівності та недискримінації розроблення та затвердження типової політики рівності та недискримінації та зобов'язання державних організацій, установ та підприємств прийняти відповідні політики	затверджено відповідний наказ розроблено типову політику рівності прийнято постанову Кабінету Міністрів України щодо зобов'язання прийняти політику недискримінації для державних органів, установ та підприємств державної форми власності
	5) з метою забезпечення відповідності норм та положень національного законодавства офіційному перекладу Конвенції ООН про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї та усунення дискримінаційної складової понять внесення змін щодо заміни слів «інвалід» та «особа з обмеженими фізичними можливостями» (у значенні «людина з інвалідністю») словами «людина з інвалідністю», а також інших конструкцій, у тому числі до:	внесено зміни до офіційного українського перекладу Конвенції ООН про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї та усунення дискримінаційної складової понять внесення змін щодо заміни слів «інвалід» та «особа з обмеженими фізичними можливостями» (у значенні «людина з інвалідністю»), а також інших конструкцій, у тому числі до:
	офіційного перекладу Конвенції ООН про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї Закону України «Про ратифікацію Конвенції ООН про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї» та інших нормативно-правових актів Верховної Ради України	подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекти
	нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України	внесено зміни до нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України
	нормативно-правових актів центральних та місцевих органів виконавчої влади	внесено зміни до нормативно-правових актів центральних та місцевих органів виконавчої влади

	<p>6) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар з урахуванням майнових і немайнових прав, зокрема володіння та наслідування майна, утримання одного партнера іншим в разі непрацездатності, конституційного права несвідчення проти свого партнера</p>	<p>подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект</p>	<p>II квартал 2017 р.</p>	<p>Кабінет Міністрів України інші заінтересовані органи державної влади</p>
	<p>7) внесення до наказу МОЗ від 20 серпня 2008 р. № 479 змін стосовно усунення дискримінаційних заборон щодо усиновлення дітей, зокрема ВІЛ-позитивними людьми, людьми з інвалідністю та трансгендерними людьми</p>	<p>внесено зміни до наказу МОЗ від 20 серпня 2008 р. № 479</p>	<p>IV квартал 2016 р.</p>	<p>МОЗ Мінсоцполітики</p>
	<p>8) утворення робочої групи із залученням міжнародних фахівців для розроблення проекту Порядку здійснення заміни офіційних документів особам, яким встановлено клінічний діагноз «трансгендерність», та підготовки клінічний діагноз «трансгендерність», та підготовки пропозицій щодо внесення відповідних змін до інших нормативних документів</p>	<p>утворено робочу групу</p>	<p>I квартал 2016 р.</p>	<p>МОЗ МВС громадська організація «Інсайт» (за згодою)</p>
	<p>9) розроблення Порядку здійснення заміни офіційних документів особам, яким встановлено клінічний діагноз «трансгендерність», та підготовка пропозицій щодо внесення відповідних змін до інших нормативних документів</p> <p>підготовка пропозиції щодо внесення змін до наказу МОЗ від 3 лютого 2011 р. № 60 «Про удосконалення надання медичної допомоги особам, які потребують зміни (корекції) статеві належності» та розділу 2 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджених наказом Мініюсту від 12 січня 2011 р. № 96/5</p>	<p>прийнято відповідні нормативно-правові акти</p>	<p>II квартал 2016 р.</p>	<p>МОЗ МВС Мініюст громадська організація «Інсайт» (за згодою)</p>
	<p>10) удосконалення діяльності експертної ради з питань розгляду звернень за фактами дискримінації за ознакою статі</p>	<p>удосконалено процедуру розгляду звернень з питань дискримінації за ознакою статі</p>	<p>2016 - 2020 роки</p>	<p>Мінсоцполітики місцеві держадміністрації</p>
	<p>11) внесення змін до переліку захворювань, протипоказань до донорства і форм ризикованої поведінки, додатка 3 до Порядку медичного обстеження донорів крові та (або) її компонентів, затвердженого наказом МОЗ від 1 серпня 2005 р. № 385 «Про інфекційну безпеку донорської крові та її компонентів», зокрема вилучення пункту 1.3</p>	<p>внесено відповідні зміни</p>	<p>II квартал 2016 р.</p>	<p>МОЗ</p>

	проведено кампанію	постійно	центральної органи виконавчої влади
106. Реалізація програми щодо підвищення обізнаності громадян у сфері запобігання та протидії дискримінації	1) проведення інформаційно-просвітницької кампанії з питань рівності та недискримінації 2) розроблення та розміщення у відділках МВС та пунктах надання швидкої медичної допомоги інформаційних плакатів для постраждалих від злочинів на ґрунті ненависті	III квартал 2016 р.	МВС МОЗ Генеральна прокуратура України (за згодою) профільні громадські та міжнародні організації (за згодою)
	3) розміщення у державних установах (центрах зайнятості, лікарнях, органах і установах соціального захисту населення) інформаційних плакатів щодо видів дискримінації, покарання за неї та засобів правового захисту	II квартал 2016 р.	центральної органи виконавчої влади Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою)
107. Забезпечення безперешкодного доступу кожного до ефективних засобів правового захисту від дискримінації, дотримання і впровадження принципу недискримінації та культури поваги до різноманітності, вжиття заходів з подолання у суспільстві стереотипів, які призводять до дискримінації	1) розроблення курсу з питань протидії дискримінації для державних службовців із залученням міжнародних експертів та громадськості 2) передбачення в межах курсів службової підготовки та підвищення кваліфікації обов'язкового навчання працівників органів виконавчої влади на всіх рівнях щодо запобігання та протидії дискримінації через систему інститутів підвищення кваліфікації та інститут навчання державних службовців 3) включення питання щодо заборони дискримінації до переліку питань для переекстації державних службовців	IV квартал 2016 р.	Нацдержслужба Мінсоцполітики Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) інститути підвищення кваліфікації, методичного забезпечення громадські та міжнародні організації (за згодою)
	4) розроблення та запровадження тренінгів для суддів з питань расизму та дискримінації, насамперед на запобігання дискримінації	починаючи з IV кварталу 2015 р.	Національна школа суддів (за згодою) міжнародні та громадські організації (за згодою)
	5) розроблення із залученням міжнародних експертів та представників громадянського суспільства курсу для працівників правоохоронних органів щодо запобігання дискримінації та недопущення працівниками правоохоронних органів проявів дискримінації стосовно уразливих груп 6) внесення відповідного курсу до програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів	починаючи з I кварталу 2016 р.	МВС
	7) розроблення та внесення до навчальних програм підготовки юристів курсу з антидискримінаційного права	III квартал 2016 р.	МОН

	<p>8) розроблення та запровадження в межах програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації прикордонників курсу з протидії дискримінації під час проходження прикордонного контролю та доступу до процедури пошуку притулку</p> <p>9) розроблення та впровадження стандартів соціальної роботи (для шкільних психологів, соціальних педагогів) з підлітками та молоддю, що належать до мігрантів, біженців, етнічних меншин, внутрішньо переміщених осіб, ЛГБТ та надання їм соціальних та психологічних послуг з питань соціальної адаптації</p>	<p>розроблено курс і включено його до відповідних програм пройшло тренінг 50% прикордонників</p> <p>затверджено та впроваджено відповідні стандарти</p>	<p>III квартал 2016 р. I квартал 2018 р.</p> <p>2018 рік</p>	<p>Адміністрація Держприкордонслужби</p> <p>МОН Мінмолдспорт інші заінтересовані органи виконавчої влади</p>
<p>108. Посилення відповідальності за відмову в розумному пристосуванні об'єктів фізичного оточення для забезпечення потреб людей з інвалідністю</p>	<p>1) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій стосовно внесення змін до Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування щодо обов'язкового врахування під час конкурсу особливих потреб людей з ураженням органів зору, слуху, опорно-рухового апарату та інших маломобільних груп населення (відповідно до статті 28 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»)</p> <p>2) розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту про внесення до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Цивільного кодексу України та інших актів законодавства змін щодо: визначення органу, який здійснюватиме державний контроль (нагляд) за пристосуванням діючих об'єктів архітектури до потреб людей з інвалідністю покладення на власників та користувачів об'єктів архітектури обов'язку вживати заходів щодо їх пристосування до потреб людей з інвалідністю передбачення відповідальності за відмову від пристосування об'єктів архітектури до потреб людей з інвалідністю посилення відповідальності забудовників, суб'єктів, що проводять експертизу проектів будівництва та здійснюють державний архітектурно-будівельний контроль (нагляд) за недотримання державних будівельних норм у частині забезпечення доступності маломобільних груп населення, у тому числі людей з інвалідністю</p>	<p>кількість доступних транспортних засобів загального використання (автомобільного, залізничного, міського електротранспорту, в тому числі метрополітену, тощо)</p> <p>подано на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект</p>	<p>III квартал 2016 р.</p> <p>III квартал 2016 р.</p>	<p>Мінфраструктури Мінекономрозвитку Мінфін Мінсоцполітики інші заінтересовані органи влади</p> <p>Мінсоцполітики Мінрегіон</p>

109. Забезпечення ефективного розслідування злочинів, вчинених з мотивів расової, національної, релігійної та іншої нетерпимості, та притягнення винних осіб до відповідальності	1) затвердження протоколу/інструкції щодо прийняття заяви про вчинення кримінального правопорушення з урахуванням мотиву нетерпимості, зазначеного потерпілим 2) розроблення та включення до програм навчання, перепідготовки, підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів курсу з ефективного та належного розслідування злочинів на ґрунті нетерпимості 3) розроблення та затвердження спільної інструкції МВС та Генеральної прокуратури України щодо розслідування злочинів на ґрунті нетерпимості органами внутрішніх справ з урахування методології ОБСЄ 4) розроблення та прийняття наказу щодо введення у кожному регіоні спеціалізації (покладення обов'язків) прокурорів і слідчих, відповідальних за здійснення контролю за розслідуванням злочинів на ґрунті ненависті	затверджено відповідний протокол/інструкцію розроблено курс та включено його до відповідних навчальних програм затверджено спільну інструкцію МВС та Генеральної прокуратури України прийнято відповідний наказ	III квартал 2016 р. IV квартал 2016 р. IV квартал 2017 р. IV квартал 2018 р.	МВС інші заінтересовані органи влади громадські організації (за згодою) МВС інші заінтересовані органи влади Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) громадські організації (за згодою) МВС інші заінтересовані органи влади Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) громадські організації (за згодою) МВС інші заінтересовані органи влади Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) Мін'юст
110. Удосконалення порядку проведення органами виконавчої влади антидискримінаційної експертизи проектів нормативно-правових актів	1) розроблення та затвердження методики проведення антидискримінаційної експертизи, спрямованої на належне виконання постанови Кабінету Міністрів України від 30 січня 2013 р. № 61 2) проведення семінарів та тренінгів для юридичних та інших підрозділів органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності проведення ними антидискримінаційної експертизи проектів нормативно-правових актів	розроблено та затверджено методологію змінено підхід до проведення аналізу проектів нормативно-правових актів щодо наявності у них дискримінаційних факторів від формального до сутнісного	I квартал 2016 р. постійно	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) Мін'юст Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою) Мін'юст

111. Здійснення підготовки статистичних даних про порушення законодавства у сфері запобігання та притягнення до відповідальності винних осіб	1) прийняття нормативно-правового акта щодо впровадження системи ведення центральними та місцевими органами виконавчої влади обліку звернень щодо дискримінації	прийнято відповідний акт	I квартал 2016 р.	Мініюст
	2) розроблення та затвердження комплексних державних статистичних показників та відповідних статистичних форм для проведення оцінки стану дотримання принципів рівності та недискримінації	розроблено програми		Держстат
	3) включення до категорій узагальнення судової статистики категорії справ щодо дискримінації	наявність уніфікованої, розгорнутої та офіційної статистики щодо розгляду судами справ за фактами дискримінації	I квартал 2016 р.	ДСА (за згодою)
	4) запровадження узагальнення судової практики у справах щодо дискримінації	вивчено та узагальнено судову практику з урахуванням статистики	IV квартал 2016 р.	Верховний Суд України (за згодою) апеляційні суди (за згодою) вищі спеціалізовані суди (за згодою)
	5) розроблення на основі результатів узагальнення рекомендацій/роз'яснення щодо застосування законодавства з питань запобігання та протидії дискримінації під час розгляду справ	надано місцевим судам рекомендації щодо застосування законодавства з питань запобігання та протидії дискримінації під час розгляду справ	I квартал 2017 р.	
	6) запровадження збору статистичних даних та їх оприлюднення (звітність) щодо злочинів з мотивів нетерпимості	здійснено збір та детальну статистику даних	I квартал 2016 р.	МВС інші заінтересовані органи влади СБУ (за згодою)

ДОДАТОК 6. ПЛАН ЗАХОДІВ МВС ЩОДО ВИКОНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ З ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН 1325 «ЖІНКИ, МИР, БЕЗПЕКА» НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства внутрішніх
справ України
від 12.12.2017 р. № 1019

План заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

№ з/п	Заходи щодо виконання	Термін виконання	Відповідальні виконавці
	І. Розроблення системи звітності для ефективної координації, імплементації оцінки та моніторингу виконання Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року (далі – План заходів)		
	1. Оцінка впливу та ефективності впровадження Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року		
1.1.	Утворення та забезпечення діяльності робочої групи з виконання Плану заходів. Робоча група має бути утворена з числа працівників, відповідальних у кожному структурному підрозділу апарату МВС та у центральних органах управління ЦОВВ, НГУ за реалізацію Плану заходів; контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку реалізації Плану заходів; гендерних радників. Передбачити можливість участі у діяльності робочої групи представників громадських та міжнародних організацій задля сприяння	Грудень 2017 р.	Структурні підрозділи апарату МВС Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ

	реалізації пунктів Плану заходів.		
1.2.	Визначення осіб, відповідальних за реалізацію Плану заходів та контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку його реалізації, а також затвердження їх повноважень у їх функціональних обов'язках	Січень 2018 р.	Структурні підрозділи апарату МВС, ДНДЕКЦ МВС, ДНДІ МВС, ГСЦ МВС, заклади, установи і підприємства, що належать до сфери управління МВС, ВНЗ МВС Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ
1.3.	Призначення постійних радників з гендерних питань, відповідальних за забезпечення принципу гендерної рівності в апараті МВС та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ	2018 р.	Керівництво МВС, структурних підрозділів апарату МВС, ЦОВВ, ГУ НГУ
1.4.	Утворення та забезпечення роботи окремого підрозділу з питань дотримання принципу гендерної рівності в апараті МВС	2019 р.	Керівництво МВС, структурних підрозділів апарату МВС
2.	Моніторинг упровадження Плану заходів		
2.1.	Розроблення уніфікованих форматів та методологічних матеріалів для підготовки аналітичних звітів у центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ, та визначення в них підрозділу, що забезпечить узагальнення цих матеріалів	Березень 2018 р.	ДНДІ ДФШМОВМ Національна поліція

			Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.2.	Розроблення системи оцінки та моніторингу з визначенням вихідних показників, індикаторів та цілей для забезпечення ефективного моніторингу та оцінки змін та впливу встановлених цілей	2018 р.	ДНД ДФШМОВМ Структурні підрозділи апарату МВС, заклади, установи, підприємства, що належать до сфери управління МВС Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ
2.3.	Проведення економічної оцінки Плану заходів, виділення коштів з державного бюджету та пошук донорської допомоги для його реалізації	2018 р.	ДФОП Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ
2.4.	Підготовка та оприлюднення доповіді про упровадження Плану заходів	Щороку	Робоча група виконання Плану заходів

			ДФПМОВМ ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.5.	Проведення вибіркового моніторингу впровадження Плану заходів у МВС, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	Щороку	Робоча група з виконання Плану заходів
II. Зaproвадження гендерного підходу в реформі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та кадровій політиці			
1. Включення комплексного гендерного підходу до процесу реформування МВС			
1.1.	Проведення гендерного аналізу стратегії, дорожніх карт та планів з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, і проєктів таких планів, для визначення відправних точок з метою забезпечення виконання положень Плану заходів	Постійно	ДНД ДФПМОВМ Структурні підрозділи апарату МВС Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС

			ГУ НГУ
1.2.	<p>Проведення адвокаційних заходів для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, що відповідають за розроблення та впровадження дорожніх карт та планів з реформування (тренінги, обмін досвідом, навчальні поїздки тощо), з метою інтеграції комплексного гендерного підходу до цих документів</p>	Постійно	ДПООНД ДЮЗ ДФПМОВМ
1.3.	<p>Розроблення рекомендацій щодо включення комплексного гендерного підходу в дорожні карти та плани з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у тому числі:</p> <p>забезпечення гендерних пріоритетів (у т.ч. запобігання і протидія гендерно обумовленому насильству, торгівлі людьми тощо) є невід'ємною складовою діяльності МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ;</p> <p>досягнення рівності (співвідношення хоча б 30/70) між жінками і чоловіками серед працівників апарату МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у тому числі керівних;</p> <p>забезпечення рівного ставлення та рівних кар'єрних можливостей для працівників чоловічої і жіночої статі, у т.ч. шляхом включення відповідних положень до порядку відбору кадрів, тощо</p>	Постійно	ДПООНД ДНДІ ДФПМОВМ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.4.	<p>Упровадження принципу рівної участі жінок та чоловіків у процесі прийняття рішень щодо реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та забезпечення врахування потреб, очікувань та позиції і чоловіків, і жінок, у цих процесах</p>	Постійно	Структурні підрозділи апарату МВС Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби

				ДСНС ДМС ГУ НГУ
2. Забезпечення недискримінації, рівних можливостей працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої і чоловічої статі та рівної їх участі в усіх сферах діяльності МВС (кадрова політика)				
2.1.	Здійснення аналізу нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих актів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, на відповідність вимогам чинного законодавства для визначення дискримінаційних правових норм, що перешкоджають дотриманню принципу рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, що перебувають на службі в цих органах	Постійно	ДЮЗ, юридичні служби центральних органів управління ЦОВВ, та закладів, установ, що належать до сфери управління МВС, НГУ	
2.2.	Проведення гендерного аналізу виконання кадрової політики щодо найму, просування по службі, кар'єрного зростання і утримання на робочих посадах жінок та чоловіків	Щороку	ДПООНД ДНДІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ	
2.3.	Розроблення та виконання заходів, спрямованих на підвищення гендерної рівності серед працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ (за результатами аналізу згідно пунктів 2.1. і 2.2.)	Щороку	ДПООНД ДЮЗ ДФПМОВМ Національна поліція Адміністрація	

			Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.4.	Ведення кадрової статистики з урахуванням статевої приналежності працівників (чоловіків та жінок), що займають відповідні посади, включаючи керівні в структурі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	2018 р.	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.5.	Упровадження інструментів взаємної підтримки для жінок в органах системи МВС (жіночі мережі)	2017 р.	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.6.	Розроблення механізмів оцінки потенціалу персоналу для визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі, для успішного несення служби та просування нею. Проведення цієї оцінки потенціалу персоналу та визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі	Друге півріччя 2018-2019р.	ДПООНД ДНДІ
2.7.	Уведення до складу конкурсних та атестаційних комісій з оцінки	Друге	ДПООНД

	ділових, професійних, особистих якостей працівників, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, контактних осіб з гендерних питань	півріччя 2018 р.	Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.8.	Проведення гендерного аналізу Правил етичної поведінки у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, з урахуванням дотримання принципу рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків, правил поведінки по запобіганню та реагуванню щодо сексуальних домагань	2018 р.	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
2.9.	Проведення навчань із запобігання та реагування на сексуальні домагання і дискримінацію на робочому місці	Постійно	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
III. Миротворча та мирозахисна діяльність: урахування гендерних аспектів, розширення участі жінок			
1. Урахування гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах установлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам			
1.1.	Проведення аналізу міжнародних та національних практик умов	Щороку	ДМСЄІ

	забезпечення участі жінок у міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам		ДПООНД ДФПМОВМ
1.2.	Визначення способів розширення участі жінок у міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	Щороку	ДПООНД ДФПМОВМ ДМСЄІ
1.3.	Ужиття адвокаційних заходів та інших видів роботи з особами, що приймають рішення, щодо призначення жінок для участі в міжнародних, національних і місцевих миротворчих процесах, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	Постійно	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.4.	Розроблення навчальних програм з питань врахування гендерних аспектів у процесах встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам та врахування цих тематик при розробці і затвердженні навчальних програм підготовки фахівців ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ, програм курсів підвищення кваліфікації	2018 р.	ДПООНД ДНДІ ДФПМОВМ ДМСЄІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС

		Щороку	ГУ НГУ
1.5.	Проведення тренінгів з питань устанавлення миру, примирення, посередництва, цивільно-військового співробітництва та участі в миротворчих процесах для жінок, які залучаються до проведення безпосередніх заходів урегулювання конфліктних та кризових ситуацій, участі у складі миротворчого персоналу та контингенту	Щороку	Міжнародні та громадські організації
1.6.	Обмін досвідом щодо включення гендерних аспектів та збільшення участі жінок у процесах устанавлення миру, посередництві, цивільно-військовому співробітництві та запобіганні конфліктам	Постійно	ДПООНД ДФПМОВМ ДМСЄІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.7.	Проведення заходів з координації роботи підрозділів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, які здійснюють миротворчу та мирозахищену діяльність, у контексті Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (за участю громадських та міжнародних організацій)	Постійно	ДПООНД ДФПМОВМ ДМСЄІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.8.	Інформаційні заходи серед широкої громадськості для просування ролі жінок у процесах устанавлення миру, посередництві, цивільно-	Постійно	ДК ДПООНД

	військовому співробітництві та запобіганні конфліктам, у т. ч. поширення найкращих практик участі жінок у процесах устанавлення миру та запобігання конфліктам		ДМСЄІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
IV. Запобігання і реагування на конфлікти та насильство проти жінок і дівчат			
1. Удосконалення механізмів запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів			
1.1.	Проведення дослідження впливу конфлікту на жінок і дівчат, у т. ч. стосовно ризиків гендерно-обумовленого насильства і доступу до правосуддя	2018 р.	ДПООНД Національна поліція
1.2.	Проведення аналізу міжнародного та національного досвіду з питань регулювання конфліктів, вимушеного переселення, реінтеграції, доступу до правосуддя для жінок і чоловіків	2018 р.	ДМСЄІ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.3.	Приведення у відповідність до норм чинного законодавства нормативно-правових актів МВС з питань запобігання та протидії всім формам насильства щодо жінок;	2018-2020р.	ДЮЗ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС

				ДМС ГУ НГУ
1.4.	Надання допомоги постраждалим від гендерно-обумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства, із урахуванням потреб постраждалих від конфліктів, у т.ч. особливих потреб людей з інвалідністю, в межах повноважень органів та підрозділів МВС та в межах та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	2018-2020р	УМДПЛ Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ	
1.5.	Удосконалення психологічної роботи з учасниками бойових дій та членами їх сімей для запобігання гендерно-обумовленому насильству	2018-2020р.	ДПООНД Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ	
1.6.	Удосконалення механізмів реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно-обумовленим насильством, на території проведення АТО та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб, у тому числі забезпечення доступу до правосуддя для них (ці механізми мають включати ідентифікацію потерпілих від насильства)	2018-2020р.	Національна поліція Міжнародні та громадські організації	
1.7.	Удосконалення та впровадження ефективного механізму направлення до суб'єктів надання (соціальних служб, громадських організацій)	2018 р.	Структурні підрозділи апарату МВС	

	допомоги жінкам і дівчатам, які постраждали від гендерно-обумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства		Національна поліція Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ДМС ГУ НГУ
1.8.	Удосконалення механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні насильства проти жінок і дівчат, зокрема, сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (проведення необхідних процесуальних дій)	2018 р.	ДЮЗ, юридичні служби центральних органів управління ЦОВВ, та закладів, установ, що належать до сфери управління МВС, НГУ
1.9.	Удосконалення механізму звітності про випадки гендерно-обумовленого насильства. Звітність про випадки гендерно-обумовленого насильства має охоплювати інформацію про: кількість потерпілих, які звернулися до підрозділів поліції кількість жінок і дівчат, яких було спрямовано до суб'єктів надання допомоги; кількість кримінальних проваджень, матеріали яких передано до суду тощо	2018 р.	Національна поліція
2.	Забезпечення підготовки працівників МВС з питань запобігання конфліктам і захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів		
2.1.	Розроблення та поширення методичних матеріалів серед особового складу поліції щодо практичного застосування механізмів, вказаних у підпунктах 1.5.-1.7 пункту 1 розділу IV	2018 р.	Національна поліція Міжнародні та громадські організації
2.2.	Розроблення навчальних програм та модулів із запобігання та	2018 р.	ДПООНД

		<p>реагування на гендерно-обумовлене насильство, у т.ч. сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, та включення цих тематик до навчальних програм підготовки фахівців ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ до програм курсів підвищення кваліфікації</p>	<p>Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p> <p>Міжнародні та громадські організації</p>
2.3.	Постійно	<p>Проведення навчань працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у т.ч. керівного складу, з наступних питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> протидії сексуальному насильству в умовах конфліктів, порядку здійснення захисних та реабілітаційних заходів для жінок, постраждалих від конфліктних та кризових ситуацій, протидії поширенню ВІЛ/СНІДу, проведення навчання з питання розвитку політики у цій сфері 	<p>ДПООНД</p> <p>Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p>
2.4.	Постійно	<p>Проведення для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, навчань з питань особливостей безпеки життєдіяльності жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, зокрема щодо поводження з вибухонебезпечними предметами, організації та здійснення заходів психологічного захисту населення, спрямованого на зменшення та нейтралізацію негативних станів і реакцій серед жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації, у т.ч. здійснення психологічної підтримки з питань подолання психологічних травм у жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали від конфліктів</p>	<p>ДПООНД</p> <p>Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p>

3. Координація діяльності із запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів	
3.1.	<p>Вивчення та обмін міжнародним досвідом запобігання та реагування на гендерно-обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом</p> <p>Постійно</p> <p>ДМСЄІ ДПООНД Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p>
3.2.	<p>Проведення заходів з координації роботи органів, які забезпечують запобігання і реагування на гендерно-обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство пов'язане з конфліктом (за участю громадських та міжнародних організацій)</p> <p>Постійно</p> <p>ДФШМОВМ ДПООНД Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p>
4. Профілактика серед громадськості вчинення гендерно обумовленого насильства	
4.1.	<p>Проведення інформаційних заходів, спрямованих на профілактику вчинення гендерно-обумовленого насильства та гендерної дискримінації</p> <p>Постійно</p> <p>ДК Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ</p>

4.2.	Виготовлення просвітницьких матеріалів з метою формування в суспільстві толерантності, культури миру, нетерпимості до проявів дискримінації, підвищення обізнаності з питань протидії гендерно обумовленому насильству в умовах конфліктів та в постконфліктний період	Постійно	ДК Національна поліція ДМС Адміністрація Держприкордонслужби ДСНС ГУ НГУ
------	--	----------	--

Примітка: до 20 січня щороку виконавцям Плану забезпечити подання до Департаменту аналітичної роботи та організації управління МВС на електронних та паперових носіях (електронна адреса: vgorbacheva@mvs.gov.ua, телефон для довідок 256-17-66) інформації про стан виконання заходів, передбачених цим Планом;

головним виконавцем заходів Плану є керівник структурного підрозділу або ЦОВВ, зазначений у графі «Відповідальні за виконання» першим (якщо інше не обумовлено), а інші – співвиконавцями.

Головний виконавець організовує та безпосередньо відповідає за своєчасне та якісне виконання в повному обсязі відповідного заходу Плану, йому надається також право запитувати інформацію в співвиконавців та координувати їх роботу.

Співвиконавець зобов'язаний надати свої пропозиції з питань виконання заходу головному виконавцеві протягом першої половини строку, відведеного для виконання завдання.

Скорочення, які вживаються в тексті Плану:

Національна поліція – Національна поліція України;

ДМС – Державна міграційна служба України;

ДСНС – Державна служба з надзвичайних ситуацій України;

Адміністрація Держприкордонслужби – Адміністрація Державної прикордонної служби України;

ГУ НГУ – Головне управління Національної гвардії України;

ЦОВВ – центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів

України через Міністра внутрішніх справ України;

ДФШМОВМ – Департамент формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу МВС;
ДЮЗ – Департамент юридичного забезпечення МВС;
ДФОП – Департамент фінансово-облікової політики МВС;
ДПООНД – Департамент персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС;
ДНДІ – Державний науково-дослідний інститут МВС;
ДМСЄІ – Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції;
УМДПІЛ Управління моніторингу дотримання прав людини;
ДК – Департамент комунікації МВС

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства внутрішніх
справ України
від 12.12.2017 р. № 1019

**Методичні рекомендації
до Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо
виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки
ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року**

Напрямок I. Розроблення системи звітності для ефективної координації, імплементації оцінки та моніторингу виконання Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року (далі – План заходів)

Завдання 1.1. Оцінка впливу та ефективності впровадження Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

1.1.1. Утворення та забезпечення діяльності робочої групи з виконання Плану заходів.

Робоча група має бути утворена з числа працівників, відповідальних у кожному структурному підрозділу апарату МВС та у центральних органах управління ЦОВВ, НГУ за реалізацію Плану заходів; контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку реалізації Плану заходів; гендерних радників.

Необхідно передбачити можливість участі у діяльності робочої групи представників громадських та міжнародних організацій задля сприяння реалізації пунктів Плану заходів.

1.1.2. Визначення осіб, відповідальних за реалізацію Плану заходів та контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку його реалізації, а також затвердження їх повноважень у їх функціональних обов'язках.

1.1.3. Призначення постійних радників з гендерних питань, відповідальних за забезпечення принципу гендерної рівності в апараті МВС та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ.

1.1.4. Утворення та забезпечення роботи окремого підрозділу з питань дотримання принципу гендерної рівності в апараті МВС.

Ці заходи забезпечать створення та функціонування інституційної системи для реалізації Плану заходів МВС, зокрема, Робочої групи МВС, осіб, відповідальних за реалізацію Плану заходів, контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку його реалізації, радників з гендерних питань та підрозділу з питань забезпечення принципу гендерної рівності в апараті МВС.

Особами, відповідальними за реалізацію Плану заходів МВС України з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325, мають бути керівники структурних підрозділів апарату МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ.

Особами, які забезпечують підтримку реалізації Плану дій, є контактні особи з гендерних питань.

Повноваження відповідальних осіб мають дозволяти їм ефективно забезпечувати реалізацію Плану заходів МВС. Вони мають бути визначені у функціональних обов'язках для відповідних посад.

Завдання 1.2. Моніторинг впровадження Плану заходів

1.2.1. Розроблення уніфікованих форматів та методологічних матеріалів для підготовки аналітичних звітів у центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ, та визначення в них підрозділу, що забезпечить узагальнення цих матеріалів.

1.2.2. Розроблення системи оцінки та моніторингу з визначенням вихідних показників, індикаторів та цілей для забезпечення ефективного моніторингу та оцінки змін та впливу встановлених цілей

2.3. Проведення економічної оцінки Плану заходів, виділення коштів з державного бюджету та пошук донорської допомоги для його реалізації

1.2.4. Підготовка та оприлюднення доповіді про упровадження Плану заходів.

1.2.5. Проведення вибіркового моніторингу впровадження Плану заходів у МВС, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ.

Ці заходи необхідні для моніторингу і оцінки прогресу та досягнень у реалізації конкретних завдань і заходів Плану заходів, визначення

необхідності внесення змін до Плану заходів, а також для звітування про його виконання.

Напрямок II. Запровадження гендерного підходу в реформі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та кадровій політиці.

Завдання 2.1. Включення комплексного гендерного підходу до процесу реформування МВС

2.1.1. Проведення гендерного аналізу стратегії, дорожніх карт та планів з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, і проектів таких планів, для визначення відправних точок з метою забезпечення виконання положень Плану заходів.

За результатами аналізу буде визначено, чи містять стратегія і плани впровадження реформи конкретні завдання, пов'язані з гендерними аспектами діяльності МВС та ЦОВВ. Зокрема:

- чи відображено у цій стратегії і планах гендерні пріоритети діяльності органів системи МВС (у т.ч. запобігання і протидія домашньому насильству, торгівлі людьми тощо)?

- до яких саме проблем призводить відсутність гендерної рівності серед персоналу МВС та ЦОВВ?

- які зміни слід внести до стратегії та планів, щоб МВС та ЦОВВ було простіше виконувати Резолюцію 1325.

2.1.2. Проведення адвокаційних заходів для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, що відповідають за розроблення та впровадження дорожніх карт та планів з реформування (тренінги, обмін досвідом, навчальні поїздки тощо), з метою інтеграції комплексного гендерного підходу до цих документів.

Ці заходи включають тренінги, обмін досвідом, навчальні поїздки тощо, за результатами яких відповідальні співробітники мають усвідомити необхідність і корисність включення гендерних підходів до планів реформування МВС та ЦОВВ. На них буде представлено результати гендерного аналізу, що стануть одночасно і напрямками для включення гендерних підходів, і аргументами, навіщо це потрібно робити.

2.1.3. Розроблення рекомендацій щодо включення комплексного гендерного підходу в дорожні карти та плани з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ (відповідно до результатів гендерного аналізу, пункт 1 Завдання 2.1).

Зокрема, до цих планів та процесів має бути включено положення щодо:

- забезпечення гендерних пріоритетів (у т.ч. запобігання і протидія гендерно обумовленому насильству, торгівлі людьми тощо) є невід'ємною складовою діяльності МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ;

- досягнення рівності (співвідношення хоча б 30/70) між жінками і чоловіками серед працівників апарату МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у тому числі керівних;

- забезпечення рівного ставлення та рівних кар'єрних можливостей для працівників чоловічої і жіночої статі, у т.ч. шляхом включення відповідних положень до порядку відбору кадрів, тощо.

2.1.4. Упровадження принципу рівної участі жінок та чоловіків у процесі прийняття рішень щодо реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та забезпечення врахування потреб, очікувань та позиції і чоловіків, і жінок, у цих процесах.

Ці заходи передбачають:

- досягнення рівності (співвідношення на рівні принаймні 30/70) між жінками і чоловіками серед керівництва МВС та ЦОВВ, яке приймає рішення щодо реформи;

- забезпечення, що завдання та напрямки реформи враховують потреби, очікування та позицію і чоловіків, і жінок (співробітників МВС і ЦОВВ та широкої громадськості). Для цього потрібно проводити аналіз таких потреб, очікувань і позицій та визначати, наскільки завдання та напрямки реформи відповідають їм.

Завдання 2.2. Забезпечення недискримінації, рівних можливостей працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої і чоловічої статі та рівної їх участі в усіх сферах діяльності МВС (кадрова політика)

2.2.1. Здійснення аналізу нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих актів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, на відповідність вимогам чинного законодавства для визначення дискримінаційних правових норм, що перешкоджають дотриманню принципу рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, що перебувають на службі в цих органах.

За результатами аналізу буде визначено, чи містить кадрова політика МВС та ЦОВВ положення, що можуть призводити до дискримінації, та можливості для забезпечення рівності жінок і чоловіків:

- чи є положення, що прямо або непрямо перешкоджають представникам певної статі потрапити на службу або отримувати підвищення по службі в МВС та ЦОВВ;

- чи стикаються представники певної статі, у тому числі співробітники з сімейними обов'язками, з обмеженнями під час несення служби в МВС та ЦОВВ;

- які основні причини недостатньої представленості жінок серед керівного складу МВС та ЦОВВ.

2.2.2. Проведення гендерного аналізу виконання кадрової політики щодо найму, просування по службі, кар'єрного зростання і утримання на робочих посадах жінок та чоловіків.

Ці стратегії мають включати в себе внесення змін до нормативно-правової бази, створення і ведення кадрової статистики, створення механізмів реагування на гендерно обумовлені порушення прав співробітників МВС та ЦОВВ, механізмів прийняття гендерно-чутливих кадрових рішень тощо.

2.2.3. Розроблення та виконання заходів, спрямованих на підвищення гендерної рівності серед працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ (за результатами аналізу згідно пунктів 2.1. і 2.2.).

Зокрема, необхідно забезпечити, що в нормативних документах, які регулюють порядок набору та просування по службі, чітко визначено, що рішення приймаються на основі кваліфікації і досвіду кандидатів, а не їхньої статі та особистих уявлень осіб, які приймають рішення, про роль жінок і чоловіків

2.2.4. Ведення кадрової статистики з урахуванням статевої приналежності працівників (чоловіків та жінок), що займають відповідні посади, включаючи керівні в структурі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ.

Статистика може використовуватися і для моніторингу прогресу, і для виявлення гендерної нерівності на різних рівнях.

2.2.5. Упровадження інструментів взаємної підтримки для жінок в органах системи МВС (жіночі мережі).

Такі мережі підтримки зазвичай передбачають обмін досвідом, інформальну освіту тощо, але можуть включати й внесення змін до нормативно-правової бази та створення спеціальних органів/рад.

2.2.6. Розроблення механізмів оцінки потенціалу персоналу для визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі, для успішного несення служби та просування нею.

Проведення цієї оцінки потенціалу персоналу та визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі.

2.2.7. Уведення до складу конкурсних та атестаційних комісій з оцінки ділових, професійних, особистих якостей працівників, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, контактних осіб з гендерних питань.

2.2.8. Проведення гендерного аналізу Правил етичної поведінки у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, з урахуванням дотримання принципу рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків, правил поведінки по запобіганню та реагуванню щодо сексуальних домагань

Цей аналіз доповнить гендерний аналіз, що буде проведено в рамках пункту 1 Завдання 2.1.

За його результатами буде визначено, які саме положення слід включити до Правил етичної поведінки, щоб забезпечити рівні можливості для несення служби і кар'єрного зростання у співробітників чоловічої і жіночої статі, запобігання і реагування на сексуальні домагання та інші правопорушення тощо.

До Правил етичної поведінки має бути включено стандарт «нульової терпимості» до сексуальних домагань і дискримінації на робочому місці.

Також має бути створено механізм подання, розгляду та реагування на скарги співробітників МВС та ЦОВВ на сексуальні домагання та інші гендерно обумовлені правопорушення з боку колег, у т.ч. забезпечення захисту потерпілих та притягнення до відповідальності винних.

2.2.9. Проведення навчань із запобігання та реагування на сексуальні домагання і дискримінацію на робочому місці.

Цей захід включає в себе розробку і проведення тренінгів для співробітників МВС та ЦОВВ, що спрямовані на забезпечення їхньої обізнаності про відповідні пункти Правил етичної поведінки та наявний механізм подання, розгляду та реагування на скарги співробітників МВС та ЦОВВ.

Напрямок III. Миротворча та мирозахисна діяльність: урахування гендерних аспектів, розширення участі жінок

Завдання 3.1. Урахування гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам

3.1.1.Проведення аналізу міжнародних та національних практик та умов забезпечення участі жінок у міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам.

За результатами аналізу буде визначено проблеми та обмеження щодо включення гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах встановлення миру та запобігання конфліктам, а також відповідні найкращі практики, зокрема:

- якими є законодавчі, інституційні та інші обмеження щодо участі жінок у миротворчих процесів/переговорних групах;
- якими є обмеження щодо кваліфікації жінок та очікувань громадськості щодо участі жінок у миротворчих процесів/переговорних групах? Які їх причини;
- які саме гендерні аспекти мають бути включені до процесів встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам (запобігання насильству проти жінок, захист потерпілих і притягнення винних до відповідальності; майнові права; доступ до правосуддя; питання безпеки тощо).

3.1.2. Визначення способів розширення участі жінок у міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам.

За результатами аналізу буде також визначено шляхи включення гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах встановлення миру та запобігання конфліктам, зокрема:

- ухвалення відповідних нормативних актів;
- програми підготовки для жінок;
- розповсюдження успішних історій;
- чітке бачення способів та очікуваних результатів включення гендерних аспектів до процесів встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам (запобігання насильству проти жінок, захист потерпілих і притягнення винних до відповідальності; майнові права; доступ до правосуддя; питання безпеки тощо).

3.1.3.Ужиття адвокаційних заходів та інші види роботи з особами, що приймають рішення, щодо призначення жінок для участі в міжнародних, національних і місцевих миротворчих процесах, переговорах, цивільно-

військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам.

Ці заходи включають тренінги, обмін досвідом, навчальні поїздки тощо, за результатами яких особи, що приймають рішення, мають усвідомити необхідність і корисність включення жінок до процесів встановлення миру та запобігання конфліктам. На них буде представлено результати гендерного аналізу (пункт 3.1.1), способи розширення участі жінок, найкращі практики та приклади, що стануть одночасно і напрямками для дій, і аргументами, навіщо це потрібно робити.

3.1.4. Розроблення навчальних програм з питань врахування гендерних аспектів у процесах встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам та врахування цих тематик при розробці і затвердженні навчальних програм підготовки фахівців ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ, програм курсів підвищення кваліфікації.

Ці програми мають давати чітке уявлення про те, які саме гендерні аспекти мають бути включені в процеси встановлення миру та запобігання конфліктам (запобігання насильству проти жінок, захист потерпілих і притягнення винних до відповідальності; майнові права; доступ до правосуддя; питання безпеки тощо) на різних рівнях. Вони розраховані на всіх осіб, залучених до міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесів, переговорних груп, багатосторонніх заходів щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам, а не лише на жінок.

3.1.5. Проведення тренінгів з питань установаження миру, примирення, посередництва, цивільно-військового співробітництва та участі в миротворчих процесах для жінок, які залучаються до проведення безпосередніх заходів урегулювання конфліктних та кризових ситуацій, участі у складі миротворчого персоналу та контингенту.

Ці заходи спрямовані безпосередньо на жінок, залучених до цих процесів. Вони мають на меті підвищити їхню кваліфікацію та підготувати до якісного виконання відповідних завдань.

3.1.6. Обмін досвідом щодо включення гендерних аспектів та збільшення участі жінок у процесах установаження миру, посередництві, цивільно-військовому співробітництві та запобіганні конфліктам.

Ці заходи включають конференції, семінари, навчальні поїздки тощо для представлення українського та вивчення зарубіжного досвіду.

3.1.7. Проведення заходів з координації роботи підрозділів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, які здійснюють миротворчу та мирозахисну діяльність, у контексті

Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (за участю громадських та міжнародних організацій).

Ці заходи включають наради, семінари тощо з координації діяльності, спрямованої на врахування гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах встановлення миру та запобігання конфліктам.

3.1.8. Інформаційні заходи серед широкої громадськості для просування ролі жінок у процесах установами миру, посередництві, цивільно-військовому співробітництві та запобіганні конфліктам, у т. ч. поширення найкращих практик участі жінок у процесах установами миру та запобігання конфліктам.

Ці заходи спрямовані в першу чергу на те, щоб сформувати серед громадськості позитивне ставлення до участі жінок у процесах встановлення миру та запобігання конфліктам. Ключовою цільовою аудиторією є громади у районах, що постраждали від конфлікту, та громадах з великою кількістю ВПО. Заходи мають сприяти підвищенню авторитету та довіри до жінок, які беруть участь у цих процесах. Вони включають інформаційні кампанії та роботу через ЗМІ.

Напрямок IV. Запобігання і реагування на конфлікти та насильство проти жінок і дівчат

Завдання 4.1. Удосконалення механізмів запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів

4.1.1. Проведення дослідження впливу конфлікту на жінок і дівчат, у т. ч. стосовно ризиків гендерно обумовленого насильства і доступу до правосуддя.

Ці дослідження допоможуть визначити, які проблеми у сфері безпеки та правопорядку постають перед жінками та дівчатами внаслідок конфлікту і пов'язаних з ним процесів (присутності збройних сил у цивільних районах, переміщення, скорочення діяльності соціальних служб тощо).

4.1.2. Проведення аналізу міжнародного та національного досвіду з питань регулювання конфліктів, вимушеного переселення, реінтеграції, доступу до правосуддя для жінок і чоловіків.

4.1.3. Приведення у відповідність до норм чинного законодавства нормативно-правових актів МВС з питань запобігання та протидії всім формам насильства щодо жінок та надання допомоги постраждалим від гендерно обумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства, із урахуванням потреб постраждалих від конфліктів, у т.ч. особливих потреб людей з інвалідністю, в межах повноважень органів та

підрозділів МВС та в межах та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ.

Зміни до нормативно-правових актів МВС мають бути внесені відповідно до вимог Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції), у разі її ратифікації, й інших міжнародних документів, та результатів аналізу (пункт 4.1.2).

4.1.4. Удосконалення психологічної роботи з учасниками бойових дій та членами їх сімей для запобігання гендерно обумовленому насильству.

Цей захід передбачає поліпшення методики психологічної роботи з учасниками бойових дій та членами їхніх сімей для запобігання гендерно обумовленому насильству шляхом визначення найкращих практик та їх застосування в роботі психологічних служб МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ.

4.1.5. Удосконалення механізмів реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно обумовленим насильством, на території проведення АТО та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб, у тому числі забезпечення доступу до правосуддя для них (ці механізми мають включати ідентифікацію потерпілих від насильства).

Ці заходи мають включати ідентифікацію потерпілих від насильства, інформування їх про наявну допомогу тощо. Цей пункт охоплює лише розробку відповідних механізмів. Підготовка співробітників органів системи МВС щодо використання цих механізмів передбачена у пунктах 1-4 завдання 4.2.

4.1.6. Удосконалення та впровадження ефективного механізму направлення до суб'єктів надання (соціальних служб, громадських організацій) допомоги жінкам і дівчатам, які постраждали від гендерно обумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства.

Цей пункт охоплює лише розробку відповідних механізмів. Підготовка співробітників органів системи МВС щодо використання цих механізмів передбачена у пунктах 1-4 завдання 4.2. При цьому слід враховувати, що послуги для певних категорій постраждалих від гендерно обумовленого насильства поки що відсутні (зокрема, це стосується постраждалих від зґвалтувань – так, вони не можуть отримувати соціальні послуги). Забезпечення доступності таких послуг не є завданням МВС, але співробітники МВС та ЦОВВ, що працюють із постраждалими особами, мають регулярно отримувати оновлену інформацію про те, які послуги доступні, і до яких надавачів послуг вони можуть перенаправляти постраждалих осіб.

4.1.7. Удосконалення механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні насильства проти жінок і дівчат, зокрема, сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (проведення необхідних процесуальних дій).

Мова йде про розробку механізмів розслідування та збору доказів, що будуть використовуватися для пред'явлення обвинувачення у справах про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, а також проведення інших процесуальних дій в межах компетенції МВС та Національної поліції України.

4.1.8. Удосконалення механізму звітності про випадки гендерно обумовленого насильства.

Звітність про випадки гендерно обумовленого насильства має охоплювати інформацію про:

- кількість потерпілих, які звернулися до підрозділів поліції;
- кількість жінок і дівчат, яких було спрямовано до суб'єктів надання допомоги;
- кількість кримінальних проваджень, матеріали яких передано до суду тощо.

Необхідно розробити як відповідні показники, так і механізми збору, опрацювання та використання даних.

Завдання 4.2. Забезпечення підготовки працівників МВС з питань запобігання конфліктам і захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів

4.2.1. Розроблення та поширення методичних матеріалів серед особового складу поліції щодо практичного застосування механізмів, вказаних у пунктах 4.1.5.-4.1.7 вище.

4.2.2. Розроблення навчальних програм та матеріалів із запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство, у т.ч. сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, та включення цих тематик до навчальних програм підготовки фахівців ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ, й до програм курсів підвищення кваліфікації.

Перед розробкою нових навчальних програм необхідно провести аналіз наявних програм в Україні та за кордоном. Навчальні програми мають давати чітке уявлення про те, що саме працівники МВС та ЦОВВ, мають робити при виявленні випадків гендерно обумовленого насильства, в тому числі сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Вони розраховані на всіх курсантів ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ і співробітників МВС та ЦОВВ, які проходять курси підвищення кваліфікації.

4.2.3. Проведення навчань працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у т. ч. керівного складу, з наступних питань:

- протидії сексуальному насильству в умовах конфліктів,
- порядку здійснення захисних та реабілітаційних заходів для жінок, постраждалих від конфліктних та кризових ситуацій,
- протидії поширенню ВІЛ/СНІДу,
- проведення навчання з питання розвитку політики у цій сфері/

Важливо підтримувати координацію з прокуратурою та судовою системою з цього питання (пункт 2 завдання 4.3).

4.2.4. Проведення для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, навчань з питань особливостей безпеки життєдіяльності жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, зокрема щодо поводження з вибухонебезпечними предметами, організації та здійснення заходів психологічного захисту населення, спрямованого на зменшення та нейтралізацію негативних станів і реакцій серед жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації, у т. ч., здійснення психологічної підтримки з питань подолання психологічних травм у жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали від конфліктів.

Завдання 4.3. Координація діяльності із запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів

4.3.1. Вивчення та обмін міжнародним досвідом запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом.

Ці заходи включають конференції, круглі столи, семінари, навчальні поїздки.

4.3.2. Проведення заходів з координації роботи органів, які забезпечують запобігання і реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство пов'язане з конфліктом (за участю громадських та міжнародних організацій).

Ці заходи включають наради, семінари тощо з координації діяльності, спрямованої на запобігання і реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема сексуальне насильство, пов'язане з насильством.

Завдання 4.4. Профілактика серед громадськості вчинення гендерно обумовленого насильства

4.4.1. Проведення інформаційних заходів, спрямованих на профілактику вчинення гендерно обумовленого насильства та гендерної дискримінації.

Ці заходи включають в себе інформаційні кампанії, роботу через ЗМІ тощо, спрямовану на те, щоб:

- жінки, дівчата, чоловіки і хлопці усвідомлювали, які дії є зокрема, домашнім насильством, і що це є порушенням їхніх прав;
- жінки, дівчата, чоловіки і хлопці знали, куди звертатися, якщо вони постраждали від насильства або стали свідками насильства;
- особи, що потерпіли від насильства, більше довіряли МВС та ЦОВВ;
- особи, що потерпіли від насильства, знали про допомогу, на яку вони можуть розраховувати;
- особи, що скоюють насильство, знали про покарання за це;
- ЗМІ та громадськість загалом мали менш толерантне ставлення до насильства та дискримінації тощо.

4.4.2. Виготовлення просвітницьких матеріалів з метою формування в суспільстві толерантності, культури миру, нетерпимості до проявів дискримінації, підвищення обізнаності з питань протидії гендерно обумовленому насильству в умовах конфліктів та в постконфліктний період.

ЗАТВЕРДЖЕНО
 наказом Міністерства
 внутрішніх справ України
 від 12.12.2017 № 1019

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ

План заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання
 Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

Зміст заходу Плану	Індикатори до завдання / заходу	Вихідний стан (В) та очікуваний стан (О)	Джерела перевірки	Термін виконання	Відповідальні за моніторинг і оцінку
<p>І. Розроблення системи звітності для ефективної координації, імплементації оцінки та моніторингу виконання Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року (далі – План заходів)</p>					
Завдання 1. Оцінка впливу та ефективності впровадження Плану заходів Міністерства внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції	1. Наявність структур та фахівців для ефективного впровадження Плану заходів	В: Невідомо О: Створено усі структури та призначено усіх фахівців для ефективного впровадження Плану заходів	Наказ про створення Робочої групи Накази про призначення відповідальних осіб,	Щороку	Робоча група з виконання Плану заходів (далі – Робоча група)

<p>Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року</p>			контактних осіб і радників з гендерних питань	Щороку	Підрозділ з питань забезпечення принципу гендерної рівності у структурі МВС (далі – «підрозділ з гендерної рівності»)
<p>1.1 Утворення та забезпечення діяльності робочої групи з виконання Плану заходів. Робоча група має бути утворена з числа працівників, відповідальних у кожному структурному підрозділу апарату МВС та у центральних органах управління ЦОВВ, НГУ за реалізацію Плану заходів; контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку реалізації Плану заходів; гендерних радників. Передбачити можливість участі у діяльності робочої групи представників громадських та міжнародних організацій</p>	<p>1. Кількість засідань Робочої групи</p>	<p>В: 0 О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 2 2020 – 2</p>	Протоколи засідань		

зادля сприяння реалізації пунктів Плану заходів					
1.2. Визначення осіб, відповідальних за реалізацію Плану заходів та контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку його реалізації, а також затвердження їх повноважень у їх функціональних обов'язках	1. Кількість призначених осіб, відповідальних за реалізацію Плану заходів 2. Кількість контактних осіб з гендерних питань, що забезпечують підтримку його реалізації	В: 0 О: Призначено осіб, відповідальних за реалізацію усіх напрямів і завдань Плану заходів В: 0 О: Призначено контактних осіб, що будуть забезпечувати підтримку реалізації усіх напрямів і завдань Плану заходів	Накази про призначення	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
1.3. Призначення постійних радників з гендерних питань, відповідальних за	3. Наявність визначених повноважень відповідальних осіб та контактних осіб, які дозволяють їм ефективно забезпечувати реалізацію Плану заходів 1. Кількість призначених радників	В: Невідомо О: Повноваження визначено в функціональних обов'язках	Функціональні обов'язки	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
		В: 1 О: Радників призначено в усіх структурних	Накази про призначення	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності

забезпечення принципу гендерної рівності в апараті МВС та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ	підрозділах апарату МВС та ЦОВВ, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ				
1.4. Утворення та забезпечення роботи окремого підрозділу з питань дотримання принципу гендерної рівності в апараті МВС	1. Наявність підрозділу з питань забезпечення принципу гендерної рівності у структурі МВС	В: Підрозділу немає О: Підрозділ створений та функціонує	Наказ про створення підрозділу Звіти про діяльність	Щороку	Робоча група
Завдання 2. Моніторинг упровадження Плану заходів	1. Наявність інструментів для моніторингу впровадження Плану заходів	В: Проект Системи моніторингу і оцінки Плану заходів розроблено О: Система моніторингу і оцінки Плану заходів створена та використовується	Затверджена Система моніторингу і оцінки Звіти про виконання Плану заходів ³ використанням Системи моніторингу і оцінки	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
2.1. Розроблення	1. Наявність	В: Невідомо	Затверджені	Щороку	Робоча група,

уніфікованих форматів та методологічних матеріалів для підготовки аналітичних звітів у центральних органах виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ, та визначення в них підрозділу, що забезпечить узагальнення цих матеріалів	уніфікованих форматів та методологічних матеріалів з підготовки аналітичних звітів	О: Уніфіковані формати та методологічні матеріали затверджені та використовуються	уніфіковані формати та методологічні матеріали Звіти про виконання Плану заходів, складені на їх основі	підрозділ з гендерної рівності
2.2. Розроблення системи оцінки та моніторингу з визначенням вихідних показників, індикаторів та цілей для забезпечення ефективного моніторингу та оцінки змін та впливу встановлених цілей	1. Наявність Системи моніторингу та оцінки	В.: Проект Системи моніторингу і оцінки Плану заходів розроблено О.: Система оцінки затверджена та використовується	Затверджена Система моніторингу та оцінки Звіти про виконання Плану заходів з використанням Системи моніторингу та оцінки	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
2.3. Проведення економічної оцінки	1. Наявність звіту за результатами	В: Економічна оцінка не проведена	Звіт за результатами	Робоча група, підрозділ з

Плану заходів, виділення коштів з державного бюджету та пошук донорської допомоги для його реалізації	економічної оцінки Плану заходів 2. Наявність коштів державного бюджету на виконання Плану заходів та річних планів	О: Підготовлено звіт за результатами економічної оцінки В.: Невідомо О.: За результатами економічної оцінки з державного бюджету виділено кошти на виконання Плану заходів. Річні плани затверджені та виконуються	Документ про виділення коштів з державного бюджету Річні плани	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності,ДФОП
2.4. Підготовка та оприлюднення доповіді про упровадження Плану заходів	1. Наявність доповіді про упровадження Плану заходів	В.: Невідомо О.: Донорські кошти дозволяють забезпечити виконання всіх пунктів Плану заходів, які не забезпечуються коштами з державного бюджету В: Доповідь не підготовлена О: Доповідь оприлюднена, отримано позитивні відгуки від зацікавлених	Меморандуми про залучення донорської допомоги для реалізації Плану заходів	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності,ДФОП
			Доповідь Відгуки від зацікавлених сторін/ партнерів	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності

<p>2.5. Проведення вибіркового моніторингу впровадження Плану заходів у МВС, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС, та центральних органах виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	<p>1. Наявність звітів за результатами вибіркового моніторингу, в яких визначаються основні досягнення, проблеми, уроки та рекомендації щодо впровадження Плану заходів</p>	<p>сторін/партнерів В: Вибірковий моніторинг не проведено О: Звіти з рекомендаціями готуються та доводяться до МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	<p>Звіти за результатами вибіркового моніторингу Документ, що підтверджує отримання звітів</p>	<p>Щороку</p>	<p>Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p align="center">II. Запровадження гендерного підходу в реформі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та кадровій політиці</p>					
<p>Завдання 1. Включення комплексного гендерного підходу до процесу реформування МВС</p>	<p>1. Частка документів (стратегія, дорожні карти і плани заходів з реформування МВС), які є гендерно</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 100%</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів</p>	<p>Щороку</p>	<p>Підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних</p>

	чутливими	2019 – 100% 2020 – 100%	Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та ЦОВВ	2017	експертів
<p>1.1. Проведення гендерного аналізу стратегії, дорожніх карт та планів з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, і проектів таких планів, для визначення відправних точок з метою забезпечення виконання положень Плану заходів</p>	<p>1. Наявність звіту за результатами аналізу, в якому визначено можливість для запровадження гендерних підходів до проекту стратегії, дорожніх карт та планів з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та проектів таких планів</p>	<p>В: Аналіз не проведено О: Можливості для запровадження гендерних підходів визначено, звіт доведено до МВС та ЦОВВ</p>	<p>Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та ЦОВВ</p>	<p>2017</p>	<p>ДЮЗ, Підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>1.2.Проведення адвокаційних заходів для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, що відповідають за розроблення та впровадження дорожніх карт та планів з</p>	<p>1. Кількість заходів 2. Кількість охоплених осіб</p>	<p>В: 0 О: Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.)</p> <p>В: 0 О: Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.)</p>	<p>Звіти про заходи</p> <p>Звіти про заходи</p>	<p>Щороку</p> <p>Щороку</p>	<p>Підрозділ з гендерної рівності</p> <p>Підрозділ з гендерної рівності</p>

<p>реформування (тренінги, обмін досвідом, навчальні поїздки тощо), з метою інтеграції комплексного гендерного підходу до цих документів</p>	<p>1.3. Розроблення рекомендацій щодо включення комплексного гендерного підходу в дорожні карти та плани з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у тому числі: забезпечення гендерних пріоритетів (у т.ч. запобігання і прогидія гендерно обумовленому насильству, торгівлі людьми тощо) є невід'ємною складовою діяльності МВС та ЦОВВ, діяльність яких</p>	<p>1. Кількість розроблених рекомендацій щодо включення комплексного гендерного підходу до конкретних документів (стратегія, дорожні карти і плани з реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ)</p>	<p>В: 0 О: Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.)</p>	<p>Розроблені рекомендації</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
--	--	--	--	--------------------------------	---------------	--

<p>спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ;</p> <p>досягнення рівності (співвідношення хоча б 30/70) між жінками і чоловіками серед працівників апарату МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у тому числі керівних;</p> <p>забезпечення рівного ставлення та рівних кар'єрних можливостей для працівників чоловічої і жіночої статі, у т.ч. шляхом включення відповідних положень до порядку відбору кадрів, тощо</p> <p>1.4. Упровадження принципу рівної участі жінок та чоловіків у</p>		<p>В: Невідомо О: 2017 – Не</p>	<p>Положення та протоколи нарад структур</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДПООНД, кадрові підрозділи у</p>
---	--	---	--	---------------	-------------------------------------

<p>процесі прийняття рішень щодо реформування МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, та забезпечення врахування потреб, очікувань та позиції і чоловіків, і жінок, у цих процесах</p>	<p>комітетів тощо), які приймають рішення щодо реформування МВС та ЦОВВ(в середньому за рік)</p>	<p>застосовується 2018 – 30% 2019 – 35% 2020 – 40%</p>	<p>(робочих груп, комісій, комітетів тощо)</p>		<p>центрального органу управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p>Завдання 2. Забезпечення недискримінації, рівних можливостей працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої і чоловічої статі та рівної їх участі в</p>	<p>2. Частка структур (робочих груп, комісій, комітетів тощо), що приймають рішення щодо реформування МВС та ЦОВВ, до складу яких входять контактні особи з гендерних питань</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застовується 2018 – 100% 2019 – 100% 2020 – 100%</p>	<p>Положення та протоколи нарад структур (робочих груп, комісій, комітетів тощо)</p>	<p>Щороку</p>	<p>Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p>Завдання 2. Забезпечення недискримінації, рівних можливостей працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої і чоловічої статі та рівної їх участі в</p>	<p>1. Частка жінок у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ (у середньому)</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.) 2020 – Буде визначено за результатами</p>	<p>Кадрова статистика МВС та ЦОВВ</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>

усіх сферах діяльності МВС (кадрова політика)	2. Частка жінок на керівних посадах у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ(у середньому)	аналізу (пункт 1.1.) В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункт 1.1.)	Кадрова статистика МВС та ЦОВВ	Щороку	ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
	3. Ступінь рівності можливостей співробітників МВС та ЦОВВ (за шкалою від 1 до 5)	В: Невідомо О: Критерії та очікуваний стан будуть визначені експертами, які оцінюватимуть ступінь рівності	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів	Щороку	ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів

<p>2.1. Здійснення аналізу нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих актів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, на відповідність вимогам чинного законодавства для визначення дискримінаційних правових норм, що перешкоджають дотриманню принципу рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, що перебувають на службі в цих органах</p>	<p>1. Наявність звіту за результатами аналізу, в якому визначено правові норми, що перешкоджають дотриманню принципу рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, які перебувають на службі у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	<p>В: Є проект звіту про гендерні аспекти нормативно-правового регулювання кадрової політики О: Правові норми визначено, звіт доведено до МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	<p>Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та ЦОВВ</p>	<p>2017</p>	<p>ДЮЗ, ДПООН Д, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>2.2. Проведення гендерного аналізу виконання кадрової політики щодо найму, просування по службі, кар'єрного зростання і утримання на робочих</p>	<p>1. Наявність звіту за результатами аналізу, в якому визначено практики, що можуть призводити до дискримінації, та можливості для</p>	<p>В: Аналіз не проведено О: Визначено практики і можливості; звіт доведено до відома МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та</p>	<p>Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та</p>	<p>2017</p>	<p>ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, ДЮЗ,</p>

посадах жінок та чоловіків	забезпечення рівності жінок і чоловіків	координується через Міністра внутрішніх справ	ЦОВВ		Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
<p>2.3. Розроблення та виконання заходів, спрямованих на підвищення гендерної рівності серед працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, відповідних планів заходів</p>	<p>1. Наявність у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, відповідних планів заходів</p>	<p>В: МВС та ЦОВВ не мають відповідних планів заходів О: МВС та всі ЦОВВ мають плани заходів</p>	<p>Плани заходів МВС та ЦОВВ</p>	<p>2017</p>	<p>ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p>2.1. і 2.2.)</p>	<p>2. Прогрес із виконанням планів заходів (у середньому на рівні МВС та всіх ЦОВВ) (0=прогресу немає; 1= виконано менше 25% заходів з планів заходів; 2=виконано 50% заходів з планів заходів;</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – не застосовується 2018 – 1 (25%) 2019 – 2 (50%) 2020 – 3 (75%)</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>

	3=виконано 75% заходів з планів заходів; 4=виконано 100% заходів з планів заходів)				рівності із залученням незалежних експертів
2.4. Ведення кадрової статистики з урахуванням статевої приналежності працівників (чоловіків та жінок), що займають відповідні посади, включаючи керівні в структурі МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	1. Наявність гендерно-дезагрегованих даних кадрової статистики МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	В: Гендерно-дезагрегованих даних кадрової статистики МВС та ЦОВВ немає О: Усі дані кадрової статистики МВС та ЦОВВ розподілені за статтю та віком	Статистичні дані МВС та ЦОВВ	Щороку	ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
2.5. Упровадження інструментів взаємної підтримки для жінок в органах системи МВС (жіночі мережі)	1. Кількість жінок, що є активними учасницями мережі	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 150 2019 – 300 2020 – 400	Реєстри мережі	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
	2. Кількість заходів, проведених мережами	В: 0 О: 10 щороку	Звіти про заходи	Щороку	Підрозділ з гендерної

<p>2.6. Розроблення механізмів оцінки потенціалу персоналу для визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі, для успішного несення служби та просування нею.</p> <p>Проведення цієї оцінки потенціалу персоналу та визначення, яких саме навичок бракує працівникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі</p>	<p>1. Наявність звіту за результатами оцінки, в якому визначено, яких навичок бракує співробітникам МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, жіночої та чоловічої статі та керівникам, і які заходи потрібні для поліпшення ситуації</p>	<p>В: Оцінку не проведено О: Визначено навички, яких бракує, та заходи для їх поліпшення</p>	<p>Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту ЦОВВ та МВС</p>	<p>Буде визначено</p>	<p>рівності ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p>2.7. Уведення до</p>	<p>1. Наявність контактних</p>	<p>В: Невідомо</p>	<p>Документи про</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДПООНД,</p>

<p>складу конкурсних та атестаційних комісій з оцінки ділових, професійних, особистих якостей працівників, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, контактних осіб з гендерних питань</p>	<p>осіб з гендерних питань у складі атестаційних комісій</p>	<p>О: 100% атестаційних комісій мають контактних осіб з гендерних питань у своєму складі</p>	<p>склад атестаційних комісій</p>	<p>кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
<p>2.8. Проведення гендерного аналізу Правил етичної поведінки у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх</p>	<p>1. Наявність звіту за результатами гендерного аналізу, в якому визначено, які саме положення слід включити до Правил етичної поведінки, щоб забезпечити рівні</p>	<p>В: Гендерний аналіз Правил етичної поведінки не проведено О: Визначено положення, які слід включити до Правил етичної поведінки</p>	<p>Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та ЦОВВ</p>	<p>2017</p> <p>ДПООНД, ДЮЗ, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група,</p>

справ, з Урахуванням дотримання принципу рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків, правил поведінки по запобіганню та реагуванню щодо сексуальних домагань	можливості для несення служби і кар'єрного зростання у співробітників чоловічої і жіночої статі, запобігання і реагування на сексуальні домагання та інші правопорушення				підрозділ з гендерної рівності
3. Експертна оцінка	2. Наявність механізму подання, розгляду та реагування на скарги співробітників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, на сексуальні домагання та інші гендерно-зумовлені правопорушення з боку колег, у тому числі забезпечення захисту потерпілих та притягнення до відповідальності винних	В: Механізму немає О: Механізм створено і функціонує	Положення про механізм	Щороку	ДПООНД, ДЮЗ, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
		В: Механізму немає	Незалежна	Щороку	Підрозділ з

	діяльності механізму	О: Діяльність механізму відповідає найкращим міжнародним практикам	експертна оцінка		гендерної рівності із залученням незалежних експертів
2.9. Проведення навчань із запобігання та реагування на сексуальні домагання і дискримінацію на робочому місці	1. Кількість профільних співробітників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, охоплених навчанням	В: 0 О: Буде визначено відповідно до аналізу потреб у навчанні (пункт 2.8 вище)	Звіти за результатами тренінгів	Щороку	ДПООНД, кадрові підрозділи у центральних органах управління ЦОВВ, підрозділ з гендерної рівності
ІІІ. Миротворча та мирозахисна діяльність: урахування гендерних аспектів, розширення участі жінок					
Завдання 1. Урахування гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах установах миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам	1. Частка жінок зі складу МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, безпосередньо залучених до миротворчої і мирозахисної	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2. нижче 2019 – Буде визначено	Звітність органів системи МВС	Щороку	ДПООНД,ДФПМ, ДМСЕІ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності

			за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2. нижче 2020 – Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2. нижче			
1.1. Проведення аналізу міжнародних та національних практик та умов забезпечення участі жінок у міжнародних, національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	Діяльності	1. Наявність звіту за результатами аналізу, в якому визначено проблеми та обмеження щодо включення гендерних аспектів та розширення участі жінок у процесах встановлення миру та запобігання конфліктам, цивільно-військового співробітництва, а також відповідні найкращі практики	В: Аналіз не проведено О: Проблеми та обмеження визначено, звіт доведено до відома органів системи МВС	Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту МВС та ЦОВВ	2017	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
1.2. Визначення способів розширення участі жінок у міжнародних,	1. Наявність у МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через	В: МВС та ЦОВВ не мають відповідних планів заходів О: МВС та всі ЦОВВ	Плани заходів МВС та ЦОВВ	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної	

національних та місцевих миротворчих процесах, посередництві, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	Міністра внутрішніх справ, відповідних планів заходів та/або документів, в яких визначено способи розширення участі жінок	мають відповідні плани заходів		рівності	
<p>1.3. Ужиття адвокаційних заходів та інші види роботи з особами, що приймають рішення, щодо призначення жінок для участі в міжнародних, національних і місцевих миротворчих процесах, переговорах, цивільно-військовому співробітництві, багатосторонніх заходах з протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам</p>	<p>1. Кількість вжитих заходів (семінарів, круглих столів, тренінгів, навчальних поїздок тощо)</p> <p>2. Кількість документів (доповідних записок, пропозицій), в яких наводяться аргументи щодо розширення участі жінок</p> <p>3. Частка пропозицій щодо розширення участі жінок, прийнятих до виконання</p>	<p>В: 0 О: Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2.</p> <p>В: 0 О: Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2.</p> <p>В: 0% О: 50%</p>	<p>Звіти про заходи</p> <p>Документи (довідні записки, пропозиції)</p> <p>Накази про прийняття пропозицій до виконання</p>	<p>Щороку</p> <p>Щороку</p> <p>Щороку</p>	<p>Підрозділ з гендерної рівності</p> <p>Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p> <p>Робоча група, підрозділ з гендерної рівності</p>
1.4. Розроблення	1. Частка ВНЗ МВС,	В: 0%	Звіти від ВНЗ	Щороку	ДПООНД,

<p>навчальних програм з питань врахування гендерних аспектів у процесах встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам та врахування цих тематик при розробці і затвердженні навчальних програм підготовки фахівців ВНЗ МВС, НГУ</p> <p>та ЦОВВ, програм курсів підвищення кваліфікації</p>	<p>НГУ та ЦОВВ, які включили гендерні аспекти процесів встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам (у тому числі в роботі поліції під час масових протестів) до навчальних програм підготовки фахівців</p>	<p>О: 50%</p>		<p>ДФПМ, ДМСЕІ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>2. Якість навчальних матеріалів</p>		<p>В: Навчальні матеріали не розроблено О: Навчальні матеріали відповідають міжнародним стандартам і найкращим практикам</p>	<p>Коментарі/ оцінка курсантів Огляд навчальних матеріалів експертами</p>	<p>Щороку Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>3. Рівень знань курсантів/слухачів щодо гендерних аспектів у процесах встановлення миру, цивільно-військового співробітництва,</p>	<p>3. Рівень знань курсантів/слухачів щодо гендерних аспектів у процесах встановлення миру, цивільно-військового співробітництва,</p>	<p>В: Відповідні заходи з підготовки не проводяться О: 75% курсантів/ слухачів обізнані із гендерними аспектами у процесах</p>	<p>Тестування</p>	<p>Щороку ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ, ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної</p>

	посередництва та запобігання конфліктам	встановлення миру, цивільно-військового співробітництва, посередництва та запобігання конфліктам		рівності із залученням незалежних експертів
1.5. Проведення тренінгів з питань установалення миру, примирення, посередництва, цивільно-військового співробітництва та участі в миротворчих процесах для жінок, які залучаються до проведення безпосередніх заходів урегулювання конфліктних та кризових ситуацій, участі у складі миротворчого персоналу та контингенту	1. Кількість жінок, що пройшли навчання	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2. 2019 – Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2. 2020 – Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2.	Звіти за результатами тренінгів	Щороку
1.6. Обмін досвідом щодо включення гендерних аспектів та збільшення участі жінок у процесах установалення	1. Кількість заходів (конференцій, семінарів, навчальних поїздок тощо) 2. Кількість іноземних	В: 0 О: 5 на рік	Звіти про заходи	Щороку
		В: Невідомо	Оцінка з боку	Щороку

миру, посередництва, цивільно-військовому співробітництві та запобіганні конфліктам	методик і практик щодо включення гендерних аспектів та збільшення участі жінок у процесах встановлення миру, посередництва, цивільно-військового співробітництва та запобігання конфліктам, які були включені в діяльність органів системи МВС	О: Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2.	гендерних радників і незалежних експертів	група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
1.7. Проведення заходів з координації роботи підрозділів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, які здійснюють миротворчу та мирозахисну діяльність, у контексті Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (за участю громадських та міжнародних організацій)	1. Наявність узгоджених підходів підрозділів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, до виконання положень Резолюції 1325, які стосуються миротворчої та мирозахисної діяльності	В: Координація не здійснюється О: Запроваджено уніфіковані підходи підрозділів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
1.8. Інформаційні	1. Кількість	В: 0	Звіти про	Підрозділ з

заходи серед широкої громадськості для просування ролі жінок у процесах устанавлення миру, посередництва, цивільно-військовому співробітництві та запобіганні конфліктам, у т. ч. поширення найкращих практик участі жінок у процесах устанавлення миру та запобіганні конфліктам	інформаційних заходів	О: Буде визначено на основі консультацій з органами системи МВС В: 0 О: Буде визначено на основі консультацій з органами системи МВС	заходи	Щороку	гендерної рівності Підрозділ з гендерної рівності
3. Частка населення, яка підтримує розширення ролі жінок у процесах встановлення миру, цивільно-військового співробітництва, посередництва та запобіганні конфліктам (у тому числі з розподілом за статтю, віком)	3. Частка населення, яка підтримує розширення ролі жінок у процесах встановлення миру, цивільно-військового співробітництва, посередництва та запобіганні конфліктам (у тому числі з розподілом за статтю, віком)	В: Невідомо О: Буде визначено за результатами заходів, передбачених пунктами 1.1. і 1.2.	Опитування	Щороку	Підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
IV. Запобігання і реагування на конфлікти та насильство проти жінок і дівчат					
Завдання 1. Удосконалення механізмів запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат,	1. Частка потерпілих від насильства, задоволених тим, як співробітники МВС та ЦОВВ, діяльність яких	В: Невідомо О: Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2. нижче)	Веб-сайт для оцінки задоволеності послугами з боку МВС та	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням

які постраждали від конфліктів	спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, відреагували на їхні справи (інформування про наявну допомогу/направлення, надання невідкладної допомоги, забезпечення захисту, доступу до правосуддя тощо)		Національної поліції (ФН ООН)		міжнародних та громадських організацій
	2. Частка осіб, що скоїли насильство (зареєстровані випадки), справи яких було розглянуто судом	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2. нижче) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2. нижче) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2. нижче)	Інформація Єдиного реєстру судових рішень про кількість розглянутих справ за фактами насильства (Управління моніторингу дотримання прав людини МВС, Національна	Щороку	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності

1.1. Проведення дослідження впливу конфлікту на жінок і дівчат, у т. ч. стосовно ризиків гендерно обумовленого насильства і доступу до правосуддя	1.1. Наявність звіту за результатами дослідження, в якому визначено, які проблеми у сфері безпеки та правопорядку постають перед жінками та дівчатами внаслідок конфлікту і пов'язаних з ним процесів (присутності збройних сил у цивільних районах, переміщення, скорочення діяльності соціальних служб тощо), а також запропоновано способи розв'язання цих проблем	В: Дослідження не проведено О: Проблеми у сфері безпеки і правопорядку визначено, способи їх розв'язання запропоновано, звіт доведено до відома МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання звіту органами МВС та ЦОВВ	2018	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
1.2. Проведення аналізу міжнародного та національного досвіду з питань регулювання конфліктів, вимушеного переселення,	1.2. Наявність звіту за результатами аналізу із конкретними рекомендаціями щодо ролі МВС та ЦОВВ, діяльність яких	В: Аналіз не проведено О: Рекомендації запропоновано, звіт доведено до відома МВС та ЦОВВ	Звіт за результатами аналізу, документ, що підтверджує отримання	2017	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних

реінтеграції, доступу до правосуддя для жінок і чоловіків	спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у регулюванні конфліктів, вимушеного переселення, реінтеграції, доступу до правосуддя для жінок і чоловіків		звіту МВС та ЦОВВ	Щороку	експертів
1.3. Приведення у відповідність до норм чинного законодавства нормативно-правових актів МВС з питань запобігання та протидії всім формам насильства щодо жінок; та надання допомоги постраждалим від гендерно обумовленого насильства, особливо від звалтування та інших форм сексуального насильства, із урахуванням потреб постраждалих від конфліктів, у т.ч. особливих потреб людей	1. Ступінь відповідності оновленого законодавства вимогам Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами(далі – Стамбульської конвенції) й інших міжнародних документів (0=внесені зміни знижують відповідність національного законодавства міжнародним документам, 1=зміни не	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3 2020 – 3	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління моніторингу дотримання прав людини МВС, Національної поліції України	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів

з інвалідністю, в межах повноважень органів та підрозділів МВС та в межах та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ	внесено, 2=внесено окремі зміни, 3=внесені усі зміни для рагіфікації Стамбульської конвенції, 4=регулярно вносяться усі зміни для забезпечення відповідності новим міжнародним документам у цій сфері				
1.4. Удосконалення психологічної роботи з учасниками бойових дій та членами їх сімей для запобігання гендерно обумовленому насильству	1. Ступінь відповідності методики психологічної роботи з учасниками бойових дій та членами їхніх сімей для запобігання гендерно обумовленому насильству	<p>В: 0</p> <p>О: 2017 – Не застосовується</p> <p>2018 – 5</p> <p>2019 – 5</p> <p>2020 – 5</p>	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління моніторингу дотримання	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
	2. Кількість нових законодавчих актів (законів і підзаконних актів) і законодавчих актів з питань запобігання та протидії всім формам насильства щодо жінок, до яких внесено зміни		Закони і підзаконні акти	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
		<p>В.: Невідомо</p> <p>О.: 2017 – Не застосовується</p> <p>2018 – 2</p> <p>2019 – 3</p> <p>2020 – 3</p>		Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів

<p>1.5. Удосконалення механізмів реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно обумовленим насильством, на території проведення АТО та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб, у тому числі забезпечення доступу до правосуддя для них (ці механізми</p>	<p>міжнародним стандартам і найкращим практикам (0=абсолютно не відповідні, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна відповідність, оновлення механізмів у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)</p>		<p>прав людини МВС, Національної поліції України</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>1.5. Удосконалення механізмів реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно обумовленим насильством, на території проведення АТО та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб, у тому числі забезпечення доступу до правосуддя для них (ці механізми</p>	<p>1. Ступінь відповідності розроблених/оновлених механізмів реагування міжнародним стандартам і найкращим практикам (0=абсолютно не відповідні, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна відповідність, оновлення механізмів у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3 2020 – 3</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління моніторингу дотримання прав людини МВС, Національної поліції України</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>

<p>мають включати ідентифікацію потерпілих від насильства)</p>	<p>відповідність, оновлення механізмів у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)</p> <p>2. Кількість розроблених/оновлених механізмів реагування, затверджених нормативно-правовими актами МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	<p>В: 0 О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 2 2020 – 2</p>	<p>Нормативно-правові акти, якими регулюються механізми реагування</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>
<p>1.6. Удосконалення та впровадження ефективного механізму направлення до суб'єктів надання (соціальних служб, громадських організацій) допомоги жінкам і дівчатам, які постраждали від гендерно обумовленого насильства, особливо від згвалтування та інших</p>	<p>1. Ступінь відповідності механізму направлення міжнародним стандартам і найкращим практикам (0=абсолютно не відповідний, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3 2020 – 4</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління МВС з прав людини, Національної поліції України</p>	<p>Щороку</p>	<p>ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>

форм сексуального насильства	відповідність, оновлення механізму у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)					
	2. Кількість жінок і дівчат, які постраждали від гендерно обумовленого насильства, що були перенаправлені співробітниками МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, до суб'єктів надання допомоги(соціальних служб, громадських організацій)	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.)	Оперативні звіти	Щороку	Національна поліція України, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів	
1.7. Удосконалення механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні насильства проти жінок і дівчат, зокрема, сексуального насильства,	1. Ступінь відповідності механізмів притягнення до відповідальності міжнародним стандартам і найкращим практикам (0=абсолютно не	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3 2020 – 3	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління моніторингу	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних	

пов'язаного з конфліктом (проведення необхідних процесуальних дій)	відповідні, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна відповідність, оновлення механізму у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)		дотримання прав людини МВС, Національної поліції України		експертів
	2. Кількість нормативно-правових актів, які було прийнято/до яких було внесено зміни для удосконалення механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні насильства проти жінок і дівчат	В: 0 О: 2017 – Не застосовується 2018 – 4 2019 – 4 2020 – 4	Нормативно-правові акти, якими регулюються механізми притягнення до відповідальності	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів
1.8. Удосконалення механізму звітності про випадки гендерно обумовленого насильства. Звітність про випадки	1. Ступінь відповідності механізму звітності міжнародним стандартам і найкращим практикам (0=абсолютно не	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів, Управління	Щороку	ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням

<p>гендерно обумовленого насильства має охоплювати інформацію про:</p> <ul style="list-style-type: none"> кількість потерпілих, які звернулися до підрозділів поліції кількість жінок і дівчат, яких було спрямовано до суб'єктів надання допомоги; кількість кримінальних проваджень, матеріали яких передано до суду тощо 	<p>відповідні, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна відповідність, оновлення механізму у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)</p> <p>2. Кількість нормативно-правових актів, які було прийнято/до яких було внесено зміни для удосконалення механізму звітності про випадки гендерно обумовленого насильства</p>	<p>2020 – 3</p>	<p>моніторингу дотримання прав людини МВС, Національної поліції України</p>	<p>Щороку</p>	<p>незалежних експертів</p>
<p>Завдання 2. Забезпечення підготовки працівників МВС з питань запобігання конфліктам і захисту жінок і дівчат, які постраждали від</p>	<p>1. Рівень кваліфікації співробітників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, щодо</p>	<p>В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2 2019 – 3 2020 – 4</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів</p>	<p>ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>	<p>ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів</p>

конфліктів	запобігання конфліктам і захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (0=не знають законодавство, не вміють користуватися розробленими механізмами; 1=мають деякі знання законодавства, але не мають необхідних навичок; 2=добре знають законодавство і мають деякі навички; 3=добре знають законодавство і мають хороші навички; 4=добре знають законодавство і мають хороші навички, регулярно поліпшують їх)		Тестування	Щороку	експертів
	2. Рівень знань курсантів/слухачів щодо запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство,	В: Невідомо О: 75% курсантів/слухачів обізнані із принципами запобігання та			ВНЗ МВС, НГУ та ЦОВВ, ДПООНД, Робоча група,

	у тому числі пов'язане з конфліктом, та гендерних аспектів доступу до правосуддя	реагування на гендерно обумовлене насильство, у тому числі пов'язане з конфліктом, та гендерними аспектами доступу до правосуддя			підрозділ з гендерної рівності
2.1. Розроблення та поширення методичних матеріалів серед особового складу поліції щодо практичного застосування механізмів, вказаних у пунктах 1.5.-1.7 вище	1. Кількість співробітників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, які ознайомилися із методичними матеріалами	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.)	Оперативні звіти	Щороку	ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
	2. Відповідність методичних матеріалів міжнародним стандартам та найкращим практикам	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – 2	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів	Щороку	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням

	стандартам та найкращим практикам (0=абсолютно не відповідні, 1=низький рівень відповідності, 2=середній рівень відповідності, 3=достатній рівень відповідності, 4=повна відповідність, оновлення матеріалів у випадку оновлення міжнародних стандартів і найкращих практик)	2018 – 3 2019 – 3 2020 – 4	Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів	Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
2.3. Проведення навчань працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, у т. ч. керівного складу, з наступних питань: протидії сексуальному насильству в умовах конфліктів, порядку здійснення	1. Кількість працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, охоплених навчанням з питань протидії сексуальному насильству в умовах конфліктів, порядку здійснення захисних та реабілітаційних заходів для жінок,	В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2020 – Буде визначено за результатами	Звіти за результатами навчальних заходів	Щороку ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності

захисних та реабілітаційних заходів для жінок, постраждалих від конфліктних та кризових ситуацій, протидії поширенню ВІЛ/СНІДу, проведення навчання з питань розвитку політики у цій сфері	постраждалих від конфліктних та кризових ситуацій 2. Кількість працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, з керівного складу, охоплених цільовим навчанням з питань розробки політики у цій сфері	аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2019 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.)	Звіти за результатами навчальних заходів	Щороку	ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності
2.4. Проведення для працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, навчань з питань особливостей безпеки життєдіяльності жінок та	1. Кількість працівників МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ, охоплених навчанням	аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) В: Невідомо О: 2017 – Не застосовується 2018 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2019 – Буде визначено	Звіти за результатами навчальних заходів	Щороку	ДПООНД, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності

<p>чоловіків, дівчат та хлопців, зокрема щодо поводження з вибухонебезпечними предметами, організації та здійснення заходів психологічного захисту населення, спрямованого на зменшення та нейтралізацію негативних станів і реакцій серед жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації, у т. ч., здійснення психологічної підтримки з питань подолання психологічних травм у жінок та чоловіків, дівчат та хлопців, які постраждали від конфліктів</p>		<p>за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.) 2020 – Буде визначено за результатами аналізу (пункти 1.1. і 1.2.)</p>		
<p>Завдання 3. Координація діяльності із запобігання конфліктам і системи захисту жінок і дівчат, які постраждали</p>	<p>1. Найявність узгоджених підходів МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та</p>	<p>В: Координація не здійснюється О: Запроваджено уніфіковані підходи МВС та ЦОВВ</p>	<p>Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів</p>	<p>Щороку Робоча група</p>

від конфліктів	координується через Міністра внутрішніх справ, до виконання положень Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, які стосуються запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, пов'язане з конфліктом				
3.1. Вивчення та обмін міжнародним досвідом запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом	1. Кількість заходів (конференцій, семінарів, навчальних поїздок тощо) 2. Кількість іноземних методик і практик запобігання та реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, пов'язане з конфліктом, які були включені в діяльність МВС та ЦОВВ, діяльність яких	В: 0 О: 2017 – Не застосовується 2018 – 5 2019 – 5 2020 – 5 В: Невідомо О: Буде визначено за результатами заходів	Звіти про заходи	Щороку	Підрозділ з гендерної рівності Щороку Оцінка з боку гендерних радників і незалежних експертів ДЮЗ, Робоча група, підрозділ з гендерної рівності із залученням незалежних експертів

3.2. Проведення заходів з координації роботи органів, які забезпечують запобігання і реагування на гендерно обумовлене насильство, зокрема, сексуальне насильство пов'язане з конфліктом (за участю громадських та міжнародних організацій)	спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ		Звіти про заходи	Щороку	Підрозділ з гендерної рівності
Завдання 4. Профілактика серед громадськості вчинення гендерно обумовленого насильства	1. Частка жінок, чоловіків, дівчат і хлопців, що знають, які дії є гендерно обумовленим насильством	<p>В: Невідомо</p> <p>О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ, діяльність яких спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ</p>	Опитування	Щороку/раз на два роки	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
	2. Частка жінок,	В: Невідомо	Опитування	Щороку/раз	Національна

	<p>чоловіків, дівчат і хлопців, що визнають, що гендерно обумовлене насильство є порушенням прав людини</p>	<p>О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ</p>		<p>на два роки</p>	<p>поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій</p>
<p>3. Частка жінок, чоловіків, дівчат і хлопців, що знають, куди звертатися, якщо вони постраждали від гендерно обумовленого насильства або стали його свідками</p>	<p>В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ</p>	<p>Опитування</p>	<p>Щороку/раз на два роки</p>	<p>Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій</p>	
<p>4. Частка жінок, чоловіків, дівчат і хлопців, що готові повідомляти про гендерно обумовлене насильство, скоєне проти них або свідками</p>	<p>В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ</p>	<p>Опитування</p>	<p>Щороку/раз на два роки</p>	<p>Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням</p>	

	якого вони стали				міжнародних та громадських організацій
	5. Частка жінок, чоловіків, дівчат і хлопців, які довіряють поліції у контексті повідомлення і реагування на випадки гендерно обумовленого насильства	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Опитування	Щороку/раз на два роки	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
	6. Частка жінок, чоловіків, дівчат і хлопців, які потерпіли від гендерно обумовленого насильства і знають, на яку допомогу можуть розраховувати	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Опитування	Щороку/раз на два роки	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
	7. Частка жінок, чоловіків, дівчат і	В: Невідомо О: Буде визначено на	Опитування	Щороку/раз на два роки	Національна поліція

	хлопців, які знають про покарання за скоєння гендерно обумовленого насильства	основи консультацій з МВС та ЦОВВ			Україні, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
4.1. Проведення інформаційних заходів, спрямованих на профілактику вчинення гендерно обумовленого насильства та гендерної дискримінації	1. Кількість інформаційних заходів	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Моніторинг Національної поліції України	Щороку/раз на два роки	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
		В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Звіти про заходи	Щороку	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних

					та громадських організацій
4.2. Виготовлення просвітницьких матеріалів з метою формування в суспільстві толерантності, культури миру, нетерпимості до проявів дискримінації, підвищення обізнаності з питань протидії гендерно обумовленому насильству в умовах конфліктів та в постконфліктний період	2. Кількість людей, охоплених інформаційними заходами	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Звіти про заходи	Щороку	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
	1. Кількість просвітницьких матеріалів	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з МВС та ЦОВВ	Просвітницькі матеріали	Щороку	Національна поліція України, підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
	2. Кількість людей, охоплених просвітницькими	В: Невідомо О: Буде визначено на основі консультацій з	Оперативні звіти	Щороку	Національна поліція України,

	матеріалами	МВС та ЦОВВ			підрозділ з гендерної рівності із залученням міжнародних та громадських організацій
--	-------------	-------------	--	--	---

ДОДАТОК 7. ПЛАН ЗАХОДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ РОЗПОРЯДЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД 24 ЛЮТОГО 2016 РОКУ № 113-Р «ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ З ВИКОНАННЯ РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН 1325 «ЖІНКИ, МИР, БЕЗПЕКА» НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ»

№	Найменування завдання (нумерація відповідно до плану дій КМУ)	Найменування заходу (нумерація відповідно до плану дій КМУ)	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання
1.	1. Оцінка впливу конфліктів на національну систему забезпечення прав людини, зокрема щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від гендерно зумовленого насильства, участі жінок у встановленні миру та запобіганні конфліктам	Напряма 1. Миротворча та мирозахисна діяльність: аналіз, координація та підготовка кадрів 3) аналіз практик та умов забезпечення участі жінок у міжнародних миротворчих процесах, переговорних групах, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	підготовлено пропозиції щодо включення жінок до складу учасників миротворчих процесів	ДКЗ, УМЗ, структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України, міжрегіональні територіальні органи Національної поліції України
2.	3. Координація діяльності суб'єктів взаємодії, які працюють над впровадженням резолюції Ради Безпеки ООН 1325	4) проведення аналізу застосування міжнародного досвіду, наявних навчальних програм з питань конфліктів, вимушеного переселення, роззброєння, демобілізації, реінтеграції, доступу до правосуддя 2) у разі необхідності, взяти участь у діяльності Міжвідомчої робочої групи з питань виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 та координації між суб'єктами взаємодії, які працюють над впровадженням резолюції	підготовлено пропозиції щодо впровадження міжнародного досвіду у діяльність Національної поліції України забезпечено участь представників Національної поліції України в засіданнях (за окремими напрямками)	структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України
3.	4. Організація фахової підготовки кадрів	3) забезпечення належного реагування на випадки правопорушень, пов'язаних з гендерно-зумовленим насильством, на території проведення антитерористичної операції та в регіонах з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб 1) у разі необхідності, взяти участь у розробленні навчальних програм із впровадження резолюції Ради Безпеки ООН 1325, гендерних аспектів вимушеного переселення, роззброєння, медіації, демобілізації, реінтеграції, доступу до правосуддя з метою їх подальшого включення до навчальних планів вищих навчальних закладів системи безпеки та оборони, а також до програм курсів підвищення кваліфікації	кількість розглянутих випадків порушень, кількість заходів реагування взято участь у розробленні навчальних програм	головні управління Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві ДКЗ, структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України

	2) у разі необхідності, взяти участь у проведенні навчання військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, у тому числі керівного складу, щодо застосування позитивних дій у діяльності правоохоронних органів, Збройних Сил, а також з питань протидії сексуальному насильству в умовах конфліктів, порядку здійснення захисних та реабілітаційних заходів для жінок, постраждалих від конфліктних та кризових ситуацій, протидії поширенню ВІЛ/СНІДу	взято участь у проведенні навчання	ДПОП, структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України
	3) проведення тренінгів з теорії і практики встановлення миру, примирення та участі в миротворчих процесах для жінок, які залучаються до проведення безпосередніх заходів врегулювання конфліктних та кризових ситуацій, участі у складі миротворчого персоналу та контингенту, переговорних процесів тощо	проведено тренінги	структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України
Напрямок 2. Участь жінок у встановленні миру			
4.	5. Розширення участі жінок у розбудові та встановленні миру, формуванні культури миру	кількість жінок, які беруть участь у міжнародних миротворчих операціях	ДКЗ
	2) забезпечення участі жінок у міжнародних миротворчих процесах, переговорних групах, багатосторонніх заходах щодо протидії зовнішнім та внутрішнім безпековим викликам та загрозам	кількість жінок у переговорних групах	УМЗ, ДКЗ
	4) забезпечення участі жінок у моніторингових місіях та міжнародних безпекових організаціях	кількість жінок у моніторингових місіях	УМЗ, ДКЗ
	5) розширення представництва жінок у секторі безпеки та оборони, силових структурах шляхом впровадження позитивних дій з використанням міжнародного досвіду	кількість жінок, представлених у секторі безпеки, оборони та силових структурах	УМЗ, ДКЗ
Напрямок 3. Запобігання конфліктам та насильству			
5.	7. Запобігання та протидія насильству щодо жінок	пропозиції надано	УЗПЛ, ПД
	1) у разі необхідності надати пропозиції до Міністерства соціальної політики України щодо вдосконалення законодавства з питань попередження та протидії всім формам насильства щодо жінок, надання допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства, особливо від згвалтування та інших форм сексуального насильства, із врахування потреб постраждалих від конфліктів, у тому числі особливих потреб людей з інвалідністю		

Напряма 4. Захист жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів				
6.	8. Удосконалення системи захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу)	<p>1) у разі необхідності, надати пропозиції до Міністерства внутрішніх справ України щодо забезпечення здійснення спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від сексуального насильства в умовах конфліктів</p> <p>2) у разі необхідності, надати пропозиції до Міністерства соціальної політики України щодо вдосконалення та впровадження ефективного механізму направлення до суб'єктів надання допомоги жінок і дівчат, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, особливо від зґвалтування та інших форм сексуального насильства</p> <p>3) проведення кримінального розслідування та переслідування осіб, винних у скоєнні злочинів щодо жінок і дівчат, які стали жертвами насильства</p> <p>4) удосконалення механізму звітності про випадки сексуального насильства</p>	<p>пропозиції надано</p> <p>пропозиції надано</p> <p>кількість кримінальних проваджень кількість осіб, засуджених за злочини</p> <p>внесено зміни до форми звітності (за необхідності)</p>	<p>УЗПЛ, ДБЗПТЛ, ДПД, ДКР</p> <p>УЗПЛ, ДБЗПТЛ, ДПД, ДКР</p> <p>ГСУ, ДІПКП «102»</p> <p>ДІПКП «102», ГСУ, ДБЗПТЛ, УЗПЛ, ДПД, ДКР</p>
Напряма 5. Моніторинг впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року				
7.	10. Оцінка впливу та ефективності впровадження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року	<p>1) у разі необхідності взяти участь у роботі міжвідомчої робочої групи з питань визначення переліку показників для оцінки ефективності Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року</p>	<p>взято участь</p>	<p>структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України</p>

ДОДАТОК 8. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРО РОБОЧУ ГРУПУ МВС ПО 1325

**Начальник Департаменту організаційно-аналітичного
забезпечення та оперативного реагування**

Національної поліції України

полковник поліції

О.О. Сергєєв

_____ 10.2016

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ МВС України

від___ січня 2017 року

СКЛАД міжвідомчої робочої групи

Керівник групи – Дєєва Анастасія Євгенівна, заступник Міністра з питань європейської інтеграції.

Члени групи:

полковник Примаченко Олег Миколайович, начальник управління соціально-гуманітарного забезпечення та психологічної роботи Департаменту персоналу Адміністрації Державної прикордонної служби;

підполковник служби цивільного захисту Марушенко Ніна Миколаївна, начальник сектору соціально-гуманітарної роботи відділу соціально-гуманітарної підготовки та патріотичного виховання особового складу органів та підрозділів ОРС ЦЗ Центру організації управління ОРС ЦЗ Управління забезпечення ОРС ЦЗ Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

підполковник поліції Коляда Тетяна Юріївна, головний інспектор Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України;

підполковник поліції Пузько Лариса Юріївна, головний інспектор Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України;

майор поліції Богдан Василь Володимирович, заступник начальника відділу дільничних офіцерів поліції управління превенції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України;

майор Клімова Надія Олександрівна, старший офіцер управління кадрової роботи Головного управління Національної гвардії України;

Акопян Мері Андраниківна, директор Департаменту міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МВС України;

Горбачова Вікторія Ігорівна, начальник відділу стратегічного аналізу та прогнозування управління аналізу та прогнозування управління Департаменту аналітичної роботи та організації управління МВС України;

Гусак Світлана Іванівна, начальник відділу соціально-трудових відносин та нагород Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС України;

Мікітчак Анна Леонідівна, головний спеціаліст відділу формування політики та моніторингу Управління моніторингу Департаменту формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу МВС України;

Мокрицька Ірина Ярославівна, головний спеціаліст відділу законодавчого забезпечення та адаптації Управління нормотворчої роботи Департаменту юридичного забезпечення МВС України;

Печерська Ольга Валентинівна, заступник начальника планово-фінансового управління – начальник відділу зведеного планування та інформаційного супроводження бюджетного процесу Департаменту фінансово-облікової політики МВС України;

Смірнова Ірина Сергіївна, начальник відділу опрацювання звернень громадян та інформаційних запитів Департаменту організаційного забезпечення Державної міграційної служби України;

Тарасенко Костянтин Васильович, начальник відділу уповноважених Голови з питань контролю за дотриманням прав людини в поліцейській діяльності Управління забезпечення прав людини Національної поліції України;

Фархадов Фархад Габілович, начальник управління ресурсів Департаменту державного майна та ресурсів МВС України;

Харченко Ольга Сергіївна, головний спеціаліст відділу уповноважених Голови з питань контролю за дотриманням прав людини в поліцейській діяльності Управління забезпечення прав людини Національної поліції України;

Анн-Крістін Б'єргене, заступник директора Представництва НАТО в Україні (за згодою);

Бачек Тетяна, директор Центру у справах сім'ї та жінок, Деснянської районної в м. Києві державної адміністрації (за згодою);

Берлінська Марія, ініціатор проекту Невидимий батальйон (за згодою);

Бродич Христина, старший проектний менеджер Проектного офісу підтримки реформ МВС (за згодою);

Венедіктов Сергій, консультант з юридичних питань Програми «Жінки ООН» (за згодою);

Глоба Олена, Президент Батьківської ініціативи «TERGO» (за згодою);

Девіс Олена, радник з гендерних питань, Проектного офісу підтримки реформ МВС (за згодою);

Дівінская Анастасія, радник з гендерних питань, Програми «Жінки ООН» (за згодою);

Жданова Юлія, менеджер проектів ГО «Інформаційно-тренінговий центр громадських ініціатив» (за згодою);

Колотуха Олександра, проектний менеджер, Проектного офісу підтримки реформ МВС (за згодою);

Кошовська Наталія, радник з програмних питань Фонду народонаселення ООН в Україні (за згодою);

Левченко Катерина, президент Міжнародного благодійного фонду «Ла Страда» (за згодою);

Мегеть Сергій, начальник відділу сімейної політики Управління у справах сім'ї, молоді та спорту, Дарницької районної у м. Києві державної адміністрації (за згодою);

Медун Тетяна, національний спеціаліст проектів Координатора проектів ОБСЄ в Україні (за згодою);

Скіпальська Галина, виконавчий директор МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» (за згодою);

Сондерструп Сорен, радник з гендерних питань Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (за згодою);

Сулова Олена, президент Жіночого інформаційного консультативного центру (за згодою);

Таварткиладзе Тамар, міжнародний керівник програми «Жінки ООН» (за згодою);

Федорович Наталія, заступник Міністра Міністерства соціальної політики України (за згодою);

Федорович Ірина, співголова Всеукраїнської правозахисної спілки «Коаліція з протидії дискримінації в Україні» (за згодою).

ДОДАТОК 9. ДОРУЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ВІД 27 СІЧНЯ 2017 Р. № 1005/05/20-2

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ДОРУЧЕННЯ

27.01.2017

м. Київ

№ 1005/05/20-2017

Про впровадження новітніх форм і методів роботи з реагування на факти вчинення насильства в сім'ї

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Порушення прав людини та громадянина проявляються тією чи іншою мірою в кожній країні світу, у тому числі в Україні. Одним з таких проявів є вчинення домашнього насильства.

На сьогодні домашнє насильство – одна з найбільш гострих соціальних проблем, від якої можуть страждати як жінки, так і чоловіки. Проте, як свідчить практика, переважно від домашнього насильства страждають найбільш уразливі верстви населення: особи з інвалідністю, особи похилого віку, жінки та діти.

Діти страждають не лише від насильства стосовно себе, а й, спостерігаючи за насильством у своїй сім'ї, переносять цей негативний досвід у власне життя в майбутньому.

До органів Національної поліції протягом 2016 року надійшло 127,5 тис. заяв та повідомлень про вчинені правопорушення й інші події, пов'язані з насильством у сім'ї, або 2,5% від загальної кількості зареєстрованих заяв і повідомлень, з яких 982 подано особисто дітьми.

Протягом минулого року розслідувано 893 кримінальних провадження за кримінальними правопорушеннями, скоєними в сімейному середовищі. До адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП притягнуто 87,6 тис. осіб, з яких 246 – неповнолітні.

Ураховуючи викладене, з метою виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та інших нормативно-правових актів

ДОРУЧАЮ:

1. ДПД (Бабич І.С.), ДОАЗОР (Сергєєв О.О.), ГСУ (Дударець Р.М.), ДКР (Князєв С.М.), ДПП (Жуков Є.О.):

1) з метою запровадження пілотних проектів з реалізації новітніх форм і методів роботи з реагування на факти вчинення насильства в сім'ї до 06.02.2017 створити робочу групу з числа працівників зазначених підрозділів, яка діятиме до завершення експерименту;

2) робочій групі до 23.02.2017 розробити та направити до територіальних органів поліції, у яких запроваджується пілотний проект, типовий алгоритм дій працівників поліції, задіяних до участі в експерименті, пов'язаного з реагуванням на вказані факти.

2. Начальникам головних управлінь Національної поліції в Одеській і Луганській областях та м. Києві:

1) запровадити зазначені пілотні проекти в територіальних органах поліції Дарницького управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві, Малиновського відділу поліції або Приморського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Одеській області та Северодонецького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Луганській області;

2) у визначених територіальних підрозділах створити робочі групи з проведення експерименту з числа працівників поліції підрозділів превенції (дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції), слідства, карного розшуку та патрульної поліції;

3) робочим групам до 01.03.2017 розробити план упровадження експерименту, у якому передбачити:

- розрахунок особового складу з числа запропонованих підрозділів для створення «мобільних груп» з реагування на повідомлення про вчинення насильства в сім'ї;
- підбір фахівців, які будуть задіяні до «мобільних груп», та їх навчання;
- моніторинг ситуації, яка склалася на території обслуговування з попередження, виявлення та документування фактів насильства в сім'ї;
- забезпечення «мобільних груп» службовим автотранспортом з метою подальшого реагування на повідомлення про вчинення насильства в сім'ї;

4) провести спільні наради з територіальними органами, підконтрольними Міністерству соціальної політики, на яких розглянути питання щодо залучення соціального працівника до складу «мобільних груп»;

5) про результати вжитих заходів поінформувати ДПД Національної поліції до 06.03.2017.

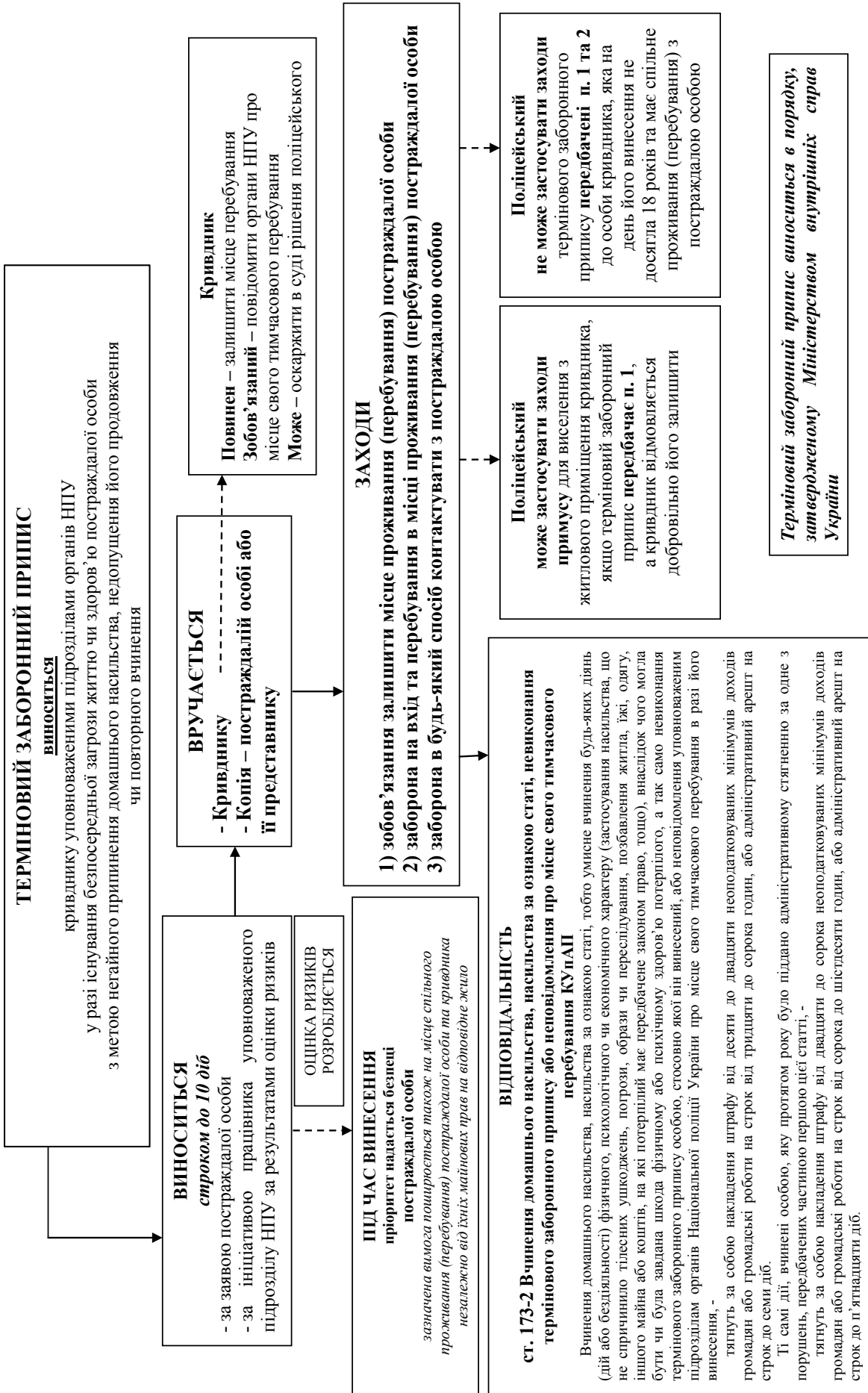
3. ДПД (Бабич І.С.) до 10.03.2017 узагальнену інформацію доповісти керівництву Національної поліції.

4. Контроль за виконанням доручення покласти на ДОАЗОР (Сергєєв О.О.).

**Т.в.о. Голови
генерал поліції третього рангу**

О.Ф. Вакуленко

ПОРЯДОК
внесення термінового заборонного припису стосовно кривдника

ПОРЯДОК

винесення обмежувального припису стосовно кривдника

право звернутися до суду із заявою про видачу **ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ** стосовно кривдника мають

- постраждала особа або її представник
 - у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра) мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування
 - у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування

ВИНОСИТЬСЯ СУДОМ
 - строком від 1 до 6 місяців
 - за заявою зазначених осіб, на підставі оцінки ризиків, строк може бути продовжений судом не більше 6 місяців після закінчення строку попереднього рішення

ВРУЧАЄТЬСЯ
 - Кривднику
 - Копія – НПУ за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік

ЗАХОДИ

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою
- 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи
- 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною
- 4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою
- 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею
- 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ *(вступить в силу з 2019 року)*

ст. 126-1 (Домашнє насильство) КК України

Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою виний перебуває (перебуває) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 382. Невиконання судового рішення

1. Умисне невиконання службовою особою вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню - карається штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.
2. Ті самі дії, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимого за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, - караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.
3. Умисне невиконання службовою особою рішення Європейського суду з прав людини - карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Порядок видачі судом обмежувального припису визначається Цивільно-процесуальним кодексом України

ДОДАТОК 10. ПОЛОЖЕННЯ ПРО УРЯДОВОГО УПОВНОВАЖЕНОГО З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 7 червня 2017 р. № 390

ПОЛОЖЕННЯ про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики

1. Урядовий уповноважений з питань гендерної політики (далі — Урядовий уповноважений) є уповноваженою Кабінетом Міністрів України посадовою особою, на яку покладено функцію з організації здійснення Кабінетом Міністрів України повноважень у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

2. Урядовий уповноважений призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Кандидатуру на посаду Урядового уповноваженого вносить на розгляд Прем'єр-міністра України Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

3. Урядовий уповноважений у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, міжнародними договорами України та цим Положенням.

4. Основними завданнями Урядового уповноваженого є:

1) сприяння забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;

2) участь відповідно до компетенції у координації роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

3) проведення моніторингу щодо врахування Кабінетом Міністрів України принципу гендерної рівності під час прийняття нормативно-правових актів;

4) участь у здійсненні Прем'єр-міністром України представництва Кабінету Міністрів України у міжнародних зустрічах і форумах, у тому числі з Комісією ООН із статусу жінок, Радою безпеки ООН на сесіях з порядку денного "Жінки, мир, безпека", Ради Європи, ОБСЄ тощо;

5) співпраця та взаємодія з громадянським суспільством з питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

5. Урядовий уповноважений відповідно до покладених на нього завдань:

1) подає Кабінетові Міністрів України за погодженням з Віце-прем'єр-міністром з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України пропозиції щодо забезпечення ефективної реалізації державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, удосконалення механізму її реалізації;

2) сприяє координації дій з впровадження центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування рекомендацій міжнародних інституцій з прав людини та рекомендацій і зауважень міжнародних моніторингових місій та міжнародних організацій;

3) бере участь у:

- підготовці державної доповіді про виконання в Україні Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інших доповідей, які стосуються стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;
- підготовці та опрацюванні проектів актів законодавства з питань, що належать до його компетенції;

- розробленні державних програм з питань гендерної рівності;
- проведенні моніторингу та здійсненні контролю за виконанням Національного плану з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2020 року;
- взаємодії з відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій;

4) подає Кабінетові Міністрів України за погодженням з Віце-прем'єр-міністром з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України пропозиції щодо включення до програмних документів питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;

5) забезпечує інформування громадськості через засоби масової інформації про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, а також про прийняття Кабінетом Міністрів України рішень із зазначених питань.

6. Урядовий уповноважений має право:

1) звертатися із запитами до центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з метою сприяння вирішенню питань, що належать до його компетенції;

2) одержувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

3) ініціювати утворення експертних та робочих груп, залучення представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, а також вчених та експертів, у тому числі іноземних, до вирішення питань, що належать до його компетенції;

4) брати участь у засіданнях колегій міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади під час розгляду питань, що належать до його компетенції;

5) скликати наради з питань, що належать до його компетенції.

7. Урядовий уповноважений бере участь з правом дорадчого голосу в засіданнях Кабінету Міністрів України під час розгляду питань, що належать до його компетенції.

8. Забезпечення діяльності Урядового уповноваженого здійснюється апаратом Урядового уповноваженого, який є самостійним структурним підрозділом Секретаріату Кабінету Міністрів України.

9. Урядовий уповноважений має бланк з найменуванням своєї посади.

ДОДАТОК 11. КОНТАКТИ НЕУРЯДОВИХ ТА ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД НАСИЛЬСТВА ТА/ АБО ПРАЦЮЮТЬ В СФЕРІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА

Контакти «гарячих ліній» на Національному рівні			
Міністерство внутрішніх справ України		м. Київ «Гаряча лінія» –0-800-500-202	
Міністерство охорони здоров'я України		м. Київ «Гаряча лінія» –0-800-801-333	
Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України		м. Київ «Гаряча лінія» –1545	
Міністерство юстиції України Єдиний телефонний номер системи безоплатної вторинної правової допомоги		м. Київ– 0-800-213-103	
Уповноважений Верховної ради України з прав людини		м. Київ, вул. Інститутська, 21/8, 01008 0-800-50-17-20	
Уповноважений Президента України з прав дитини		м. Київ, вул. Банкова, 11,01120 (044) 255-64-50, (044) 255-76-75	
Служба безпеки України		Гаряча лінія проти корупції 0-800-50-14-82	
Національна патрульна поліція України м. Київ		Гаряча лінія (044)-254-94-88	
АТОЛ лінія емоційної допомоги		Гаряча лінія 0-800-20-30-20	
Гаряча лінія щодо алко та нарко залежних людей		0-800-507-703	
Національна лінія телефону довіри щодо захворювання на ВІЛ/СНІД		0-800-500-451	
Національна «гаряча лінія» із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації (24/7)		0800-500-335, 116123 (з мобільних)	
Національна дитяча «гаряча лінія»		0800-500-225, 116111 (з мобільних)	
Телеканал "ІНТЕР"		Гаряча лінія «Стосується кожного» (044) 494 12 38	
Контакти громадських та державних організацій			
Область	Назва	Адреса	Послуги, які можна отримати
Вінницька	«Козятинський обласний соціальний центр матері та дитини»	м. Козятин, вул. Пролетарська, 91 Тел. (факс): (04342) 5-35-35 (242) 5-35-35, тел./факс 5-35-34	Звертатися до Центру соціальних служб сім'ї дітей та молоді. Приймають до себе клієнтів тільки через направлення від державної адміністрації. Цілодобово психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні консультації. В закладі мають право перебувати жінки в період з 7-го місяця вагітності до досягнення дитиною 1,5 річного віку
	Вінницьке відділення Всеукраїнської благодійної організації «Фонд допомоги жертвам насилля»	м. Вінниця, вул. Пирогова 109 Тел. (факс): (0432) 50-79-03	Амбулаторне анонімне консультування. Надання соціальних послуг (про-світницькі, консультативні, психокорекційні, юридичне консультування, правовий захист)

	Вінницька міська громадська організація «Інформаційно-профілактичний кризовий жіночий центр»	м. Вінниця, вул. Збишка, буд. 37, кв. 67	Консультативний центр. Юридичні, психологічні, інформаційні, медичні послуги
	Вінницька громадська організація «Інформаційно-просвітницький центр «ВІСЬ»	м. Вінниця, вул. Соборна 68 Тел. (факс): +38 (096) 588-62-14	Інформаційно-просвітницька діяльність у сфері протидії насильства
	Вінницька громадська організація «Пані Всесвіт»	м. Вінниця, а/с 737, вул. 50-ти річчя Перемоги, 27, к.41	Тренінги, психологічні консультації. Основні напрямки роботи: освіта, протидія насиллю проти жінок
Волинська	Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Луцьк, вул. Декабристів, 23	Стационар денний та цілодобовий. психологічних, соціально-побутових, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних і юридичних послуг тощо особами, які опинилися у складних життєвих обставинах, що сприятиме якнайшвидшому їх поверненню до нормальних умов життєдіяльності
	Волинська обласна громадська організація "Центр правової допомоги"	м. Луцьк вул. Грушевського, 14 45008 Тел. (факс): (03352) 7-39-92	Консультування жінок потерпілих від насильства
Дніпропетровська	Обласний комунальний заклад «Дніпропетровський центр соціально-психологічної допомоги»	м. Дніпро, вул. Праці, буд. 24 (056) 376-53-83; (056) 748-07-39	Цілодобово. Профілактика. Надання соціальних послуг. Сприяння в працевлаштуванні, отриманні або відновленні документів, проходженні медичних оглядів. Заклад розрахований на 15 місць. Термін перебування до 3-х місяців
	Обласна громадська організація «Промінь»	м. Дніпро вул. Героїв Сталінграду, буд. 32-а, кв. 24 49055 Тел. (факс): (056) 789-80-18; (066) 40-72-038	правова допомога уразливим групам населення, в тому числі засудженим особам, консультування жінок, які є потерпілими від насильства в сім'ї, консультування з питань міграції та протидії торгівлі людьми
	Притулок, створений Фондом народонаселення ООН (UNFPA)	м. Кривий Ріг (адресу дізнаватись через Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та мобільні бригади)	Надається психологічна допомога жертвам домашнього насильства та притулок (розрахований на 30 місць)
	Громадська організація «Клуб «Імпульс»	м. Павлоград, вул. Репіна, 95	Консультативний центр. Консультативна допомога, реабілітаційні послуги жертвам насильства в сім'ї, торгівлі людьми ВІЛ-інфікованим, наркозалежним
Донецька	Донецький обласний Центр соціально-психологічної допомоги	м. Дружківка, вул. Машинобудівників (Радченка), буд. 64 Моб. телефон: +38 (095) 428-17-00	Цілодобово. Психологічні, соціально-педагогічні, соціально-економічні, соціально-медичні, інформаційні, юридичні послуги. Обласний центр соціально-психологічної допомоги – установа для тимчасового притулку (до 90 діб на рік) та соціальної адаптації. Осіб (у тому числі з дітьми), які перебувають у складних життєвих обставинах (зокрема спричинених стихійним лихом, учиненням стосовно них злочину, насильством в сім'ї) віком від 18 до 35 років: які зазнали різних форм насилля: фізичного, сексуального, психологічного; стали жертвами торгівлі людьми тощо. Заклад розрахований на 15 місць

	Притулок, створений Фондом народонаселення ООН (UNFPA)	м. Маріуполь (адресу дізнаватись через Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та мобільні бригади)	Надається психологічна допомога жертвам домашнього насильства та притулок (розрахований на 30 місць)
Житомирська	Житомирський обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Житомир, вул. Маршала Рибалка, 32 (0412)255989	Цілодобово. Термін перебування – до 90 діб + одноразове гаряче харчування Заклад надає допомогу особам від 13 до 35 років. Послуги: психологічні, юридичні, соціально-педагогічні. Заклад розрахований на 16 місць
	Громадська організація «Жіночий інформаційно-консультативний центр»	Житомирський район, смт. Озерне, вул. Авіаційна, 28 Тел. (факс): (0412) 40-07-31; (0412) 07-40-32	Цілодобово. Профілактика, реабілітація, послуги: просвітницькі, консультативні, психокорекційні, юридичне консультування, правовий захист, працевлаштування, влаштування у тимчасовий притулок. Заклад розрахований на 8 осіб.
Закарпатська	Закарпатський обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Ужгород, вул. Благоева, 10-б (0312) 63-80-97; (099) 029-44-45 – мобільний; (050) 077-69-59 – мобільний	Цілодобово. Спеціалісти: з 9.00 до 17.00. Послуги: психологічні, юридичні, соціально-педагогічні; Перебування до 90 діб, безкоштовне харчування.
Запорізька	Запорізький обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Запоріжжя, вул. Північнокільцева, 22а (061) 213-88-20	Цілодобово. Соціальні, психологічні, юридичні послуги клієнтам, які перебувають в складних життєвих обставинах, в т.ч. через насильство в сім'ї (безкоштовно). Можливість протягом 3-х місяців перебування жінок з дітьми від 3-х років у притулку. Заклад розрахований на 10 місць
	Обласна громадська організація «Об'єднання психологів та психоаналітиків «ВЗАЄМОДІЯ»	Поштова адреса: м. Запоріжжя, вул. Комарова, 25а, кв.17, 60104 Тел. (факс): (061) 270-92-91; (067) 393-80-65	Консультування осіб, що постраждали від насильства в сім'ї, програма реінтеграції постраждалих від торгівлі людьми
	Жіноча благодійна організація «Жіноче серце»	м.Запоріжжя, вул, Рекордна, буд. 26, оф 307 Тел. (факс): (050) 611-16-63; (097) 757-35-35	Групи самопомоги і гурток творчості, як засоби психоемоційного розвантаження для жінок, які потерпіли від насильства в сім'ї
Івано-Франківська	Центр соціально-психологічної допомоги	с-ще Верховина, вул. Коваля, 1 (03432) 2-51-45	Психологічні, соціально-педагогічні, юридичні, соціально-економічні та інформаційні послуги. Захист прав та інтересів осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах. Тимчасовий притулок та харчування осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах Заклад розрахований на 30 місць
	Громадська організація «Жінки для майбутнього»	Івано-Франківськ, вул. Будівельників, 7/5 Тел. (факс): +38(067) 858-15-83	Захист прав, психологічна та соціальна допомога жінкам

м. Київ та Київська область	Соціальна квартира для вагітних жінок та жінок, що постраждали від домашнього насильства з дитиною до 2 років	м. Київ, вул. Довженка 2, кімната 11 – денний центр Українська фундація громадського здоров'я (044) 457-41-01	Перебування та розміщення жінок, що постраждали від домашнього насильства, що перебувають на останніх місяцях вагітності (7,8,9) та тих, хто має 1 дитину до 2-х років. Розміщення жінок до соціальної квартири тільки в будні дні з 9 до 18.00 через денний центр. Наявність документів є необов'язковою
	Київський обласний центр соціально-психологічної допомоги «Мати і дитина разом»	м. Фастів, вул. Піонерська, 24 (04565) 6-66-13	Цілодобово. Соціально-психологічні послуги для матерів, які опинились в складних життєвих обставинах та виникла загроза відмови від дитини (в тому числі жертвам насильства)
	Деснянський районний притулок для жінок, які зазнали насильства в сім'ї	02156, м. Київ, вул. Курчатова, 14а Тел. (факс): (044) 518-73-72	Цілодобово. Надання тимчасового притулку для жінок (з дітьми), які постраждали від насильства в сім'ї. Термін перебування – від 1 до 3 місяців. Заклад розрахований на 10 місць. Консультування юристів, психологів, лікарів, соціальних працівників
	Київський міський центр по роботі з жінками	м. Київ, вул. Мельникова, 20 (044) 483-07-13, 489-44-48	Допомога жертвам насильства та жінкам, що опинилися в кризових ситуаціях. Психологічна та юридична допомога, влаштування на тимчасове проживання до притулку для потерпілих від насильства в сім'ї. Організація та проведення різноманітних курсів та навчання для жінок в центрі
	Київський міський центр соціально – психологічної допомоги	м. Київ, вул. Новодарницька, 26, корпус 1 Тел. (факс): (044) 566-15-48	Профілактика. Надання соціальних, психологічних та юридичних послуг (безкоштовно). Сприяння в працевлаштуванні, отриманні або відновленні документів, проходженні медичних оглядів. Заклад розрахований на 30 місць (строк перебування – до 3-х місяців)
	Центр сім'ї Дарницького району м. Києва	м. Київ, пр-т Григоренка, 21-6 Тел. (факс): (044) 575-46-72	Надання просвітницьких, консультативних, психокорекційних послуг для тих, хто постраждав від домашнього насильства Сімейна медіація (безкоштовно)
	Київський міський центр сім'ї «Родинний дім»	м. Київ, вул. Салютна, 11-а Тел. (факс): (063) 392-91-93	Профілактика. Реабілітація. Діє освітній гендерно-ресурсний центр. Послуги: просвітницькі, консультативні, психокорекційні, влаштування у тимчасовий притулок, соціально-педагогічні, психологічні, юридичні, правових захист
	Громадська організація «Підтримка та захист жінки»	Київ, пр-т Маяковського, 63а, кв.367 Тел. (факс): (067) 503-81-10, (093) 935-11-94	Група підтримки для жінок «Ти не одна», проходить по суботах. Реабілітація. Інформаційні послуги
	Всеукраїнська громадська організація «РОЗРАДА»	м. Київ, вул. Софіївська, 23 офіс 12 Тел. (факс): (044) 278 -62-51, моб. – (067) 408-51-12	Профілактика, реабілітація, надання просвітницьких, консультативних, психокорекційних, соціальних послуг. Психологічна та соціальна допомога людям, яка базується на ідеях гуманістичної психології та гендерної рівності, та розповсюдження соціально-психо-логічних знань

	ГО «Ла Страда - Україна»	м. Київ, 03113, а.с. 26 044-205-36-96	Національна «гаряча лінія» з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335, 116 123 (з мобільних). Цілодобово, анонімно, конфіденційно, безкоштовно. Національна дитяча «гаряча лінія» 0 800 500 225, 116 111 (з мобільних). Анонімно, конфіденційно, безкоштовно. Інформаційні, психологічні, правові консультації. Освітні послуги. Експертиза. Моніторинг
Кіровоградська	Кропивницький обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Кропивницький, вул. Короленка, 50 (0522) 27-42-36	Цілодобово. Надання соціальних послуг. Психокорекція. Правовий захист. Сприяння в працевлаштуванні, отриманні або відновленні документів, проходженні медичних оглядів. Заклад розрахований на 12 місць
	Кіровоградська громадська організація «Територія успіху»	м. Кропивницький вул. Єгорова, 19, п. 2 25015 Тел. (факс): (0522) 32-26-59	Допомога особам, які постраждали від торгівлі людьми. захист прав жінок потерпілих від насильства в сім'ї
Луганська	Луганський обласний центр соціально-психологічної допомоги	Слов'яносербський р-н, смт. Слов'яносербськ, вул. Гагаріна, 36 (06473) 9-30-54	Послуги (безкоштовні): медичні, юридичні, психологічні, соціально-педагогічні Проживання до 90 днів. Заклад розрахований на 16 місць
Львівська	Центр соціально-психологічної допомоги у Львівській області	м. Львів, вул. Коновальця, 103 Тел. (факс): (032) 237-99-20; (032) 237-99-27	Цілодобово. Профілактика. Реабілітація. Надання соціальних, педагогічних, психологічних послуг. Заклад розрахований на 15 місць
	Благодійна організація «Регіональний центр соціальної адаптації»	м. Львів, вул. Личаківська, 56 Тел. (факс): (032) 2751051, ф., 2751051	Стационар денний. Послуги: просвітницькі, консультативні, психокорекційні, юридичне консультування, правовий захист, працевлаштування, влаштування до тимчасового притулку
	Західноукраїнський центр «Жіночі перспективи»	м. Львів, проспект Червоної Калини, 36, т.к. «Шувар», 3-й поверх, офіс 316	Різномпланова допомога жінкам, які постраждали від насильства, торгівлі людьми. Надаються навчально-консультативні, інформаційні, соціально-педагогічні, соціально-економічні, юридичні послуги, працює кризовий центр цілодобового перебування «Оаза»
	Благодійний фонд «САЛЮС»	(032) 23-79-505	Медично-діагностичні та психотерапевтичні послуги жінкам-жертвам насильства та зґвалтувань
Миколаївська	Обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Вознесенськ, вул. Жовтневої революції, 239 (0513) 45-30-42	Соціальні, психологічні та юридичні послуги особам, які перебувають в складних життєвих обставинах, в т.ч. через насильство в сім'ї. Є можливість протягом 3-х місяців цілодобового перебування в центрі жінкам з дітьми. Заклад розрахований на 24 місця
	Центр соціально-психологічної реабілітації дітей «Соціальний готель» служби у справах дітей Южноукраїнської міської ради		Стационар цілодобовий. Психологічні, соціально-педагогічні, соціально-економічні, соціально-медичні, інформаційні, юридичні послуги. Заклад розрахований на 50 осіб та перебування там на денному стаціонарі – 9 місяців. Контактні дані абоненти можуть дізнаватись в службі у справах дітей

Одеська	Обласна комунальна установа «Обласний центр соціально-психологічної допомоги»	м. Одеса, вул. В.Терешкової, 12а Тел. (факс): (048) 766-00-62	Цілодобово. Психологічні, соціально-педагогічні, соціально-економічні, інформаційні, юридичні послуги. Заклад розрахований на 24 місця
	Громадський Рух «Віра, Надія, Любов»	м. Одеса, вул. Успенська, 53, (048) 777-25-17 «гаряча» лінія по попередженню домашнього насильства – 777-25-17	Надання допомоги особам, які постраждали від насильства в сім'ї
	Громадська організація «Молодіжний Центр Розвитку»	м.Одеса, вул. Фонтанська дорога, 165, санаторій ім. Горького, клуб, 2 поверх	протидія насиллю, допомога ув'язненим жінкам, жінкам які звільнились з місць позбавлення волі
Полтавська	Пирятинська районна громадська організація «Жіночі ініціативи»	м. Пирятин, вул. Леніна, 36, 37000 Тел. (факс): (053) 583-28-26	юридична та психологічна допомога жінкам, які постраждали від насильства в сім'ї
	Полтавський центр сім'ї«Родинний дім»	м.Полтава, вул.Баленка 11, кв.78, вул. Ковпака, 626	Гуманітарна допомога, для осіб у СЖО, сімей АТО, жінок, які старждають від домашнього насильства
	Полтавська обласна громадська організація «Асоціація жінок «Плеяда»	Полтава, вул. Фрунзе 86а Тел. (факс): (0532) 56-55-14	Економічний розвиток жінок, підтримка їх підприємницьких ініціатив; попередження насильства в сім'ї, протидія торгівлі людьми; просування участі жінок у громадському та політичному житті; долання жіночої дискримінації на ринку праці; досягнення гендерної рівності у всіх сферах суспільного життя
Рівненська	Рівненське обласне об'єднання громадян «Центр підтримки громадських ініціатив «ЧАЙКА»	м.Рівно, вул. Данила Галицького, 16 33018 Тел. (факс): (0362) 23-34-57, (0362) 23-43-48	Захист прав, подолання насилля проти жінок, психологічна і соціальна допомога
Сумська	Сумський обласний центр соціально-психологічної допомоги	м. Суми, вул. Іллінська, 51-г	Стационар цілодобовий. Профілактика. Реабілітація. Надання всіх соціальних послуг
	Сумське міське громадсько-молодіжне об'єднання «Міський Кризовий Центр» (СМКЦ)	40030, м. Суми, вул. Кірова, буд.4, кв. 77. Факт. адреса: 40030, м. Суми, вул. Кооперативна, 6	Захист прав та інтересів жінок, дітей та молоді, що пережили насильство, шляхом надання їм інформаційно-консультативної, правозахисної (в т.ч. захист прав постраждалих у суді), соціальної та психологічної допомоги; надання інформаційної, консультативної, просвітньої та технічної підтримки НДО Сумської області
Тернопільська	Тернопільський обласний центр соціально-психологічної допомоги «Родина»	м.Тернопіль, вул.Коновальця, 18 Тел. (факс): (0352) 28-79-29	Тимчасовий притулок. Профілактика. Надання соціальних послуг. Сприяння в працевлаштуванні, отриманні або відновленні документів, проходженні медичних оглядів
Харківська	Харківське відділення Всеукраїнського благодійного «Фонду допомоги жертвам насилля»	Юридична адреса: 61124, м. Харків, вул.Зернова, 6/5, кв. 36 Адреса офісу: провулок Театральний, 1/13, к. 215 Тел. (факс): (098) 839-61-01 волонтер-психолог Наталія Миколаївна, (093) 006-47-23 волонтер-юрист Ігор Миколайович	Послуги просвітницькі, консультативні, психопрофілактичні, психокорекційні, юридичне, соціальне та психологічне консультування, соціальний супровід, перенаправлення бенефіціарів, групові соціально-психологічні тренінги, сімейне консультування, освітні профілактичні програми в навчальних закладах, оздоровча соціально-психологічна реабілітація

	Харківська міська жіноча громадська організація «Надія»	м. Харків, вул. Петровського, 6/8 Тел. (факс): (057) 713-74-11	Психологічна, юридична допомога та тимчасове перебування жінок, які постраждали від насильства
	«Гаряча лінія» Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги	Тел. (факс): 0-800-213-103	
Херсонська	Херсонський обласний центр «Успішна жінка»	Поштова адреса: м. Херсон, 73000, вул. Чекістів, 2 Тел. (факс): (0552) 42-35-66	Захист прав, подолання насилля проти жінок, психологічна і соціальна допомога
	Благодійна Організація «Інша»	Поштова адреса: м. Херсон, вул. Літвінова, 46 Тел. (факс): (050) 49-49-424	Дослідження, захист прав, подолання насилля проти жінок
Хмельницька	Державний заклад «Хмельницький обласний центр соціально-психологічної допомоги»	м.Хмельницький, вул. Заводська, 61/1 Тел. (факс): (0382) 74-64-72	Стационар денний та цілодобовий. Профілактика. Надання соціальних послуг. Сприяння в працевлаштуванні, отриманні або відновленні документів, проходженні медичних оглядів
Черкаська	Коаліція молодіжних громадських організацій Черкаської області «Молода Черкащина»	Поштова адреса: м. Черкаси, вул. Ільїна, 266/2, оф.1, 18000 Тел. (факс): (0472) 38-38-78	Інформаційна, просвітницька та методична допомога. Юридична допомога жертвам насильства в сім'ї
	Черкаський обласний осередок Всеукраїнської асоціації жінок „Славія”	Поштова адреса: м. Черкаси вул. Лазарева, 6, оф. 338. 18000 Тел. (факс): (0472) 4-54-52	Підтримка жінок під час розлучення, надання психологічної і юридичної підтримки жінкам, що опинилися у кризовій ситуації через розірвання шлюбу
Чернігівська	Чернігівський обласний центр соціально-психологічної допомоги	м.Чернігів, вул. Елеваторна, 6 Тел. (факс): (04622) 58-2-74, ф. 5-83-97	Стационар денний та цілодобовий. Надання невідкладної комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових (в т.ч. тимчасового притулку), соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних і юридичних послуг)
	Благодійна організація «Чернігівський жіночий правозахисний центр»		Сприяння задоволенню та захисту законних політичних, громадянських, особистих, соціальних, економічних, творчих, національно-культурних та інших прав і свобод жінок та дітей
Чернівецька	Чернівецький обласний центр соціально-психологічної допомоги	м.Чернівці, вул. Білоруська, 22 Тел. (факс): (0372) 58-23-83	Стационар денний та цілодобовий, тимчасовий притулок. Надання невідкладної комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних і юридичних послуг тощо) особам, які опинилися в складних життєвих обставинах, що сприятиме якнайшвидшому їх поверненню до нормальних умов життєдіяльності

ДОДАТОК 12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЛІКВІДАЦІЮ ВСІХ ФОРМ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК І РЕЗОЛЮЦІЙ РБ ООН З ПИТАНЬ «ЖІНКИ, МИР, БЕЗПЕКА» ДЛЯ ПРОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ»

№	Назви розділів, тем	Кількість годин за видами занять			
		Всього	ЛЗ	СЗ	ПЗ
1.	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: значення, юридична сила, керівні принципи	6	2	2	2
2.	Резолюції Ради Безпеки ООН з питань «Жінки, мир, безпека»	4	2	2	–
3.	Гендерна політика в Україні	6	2	2	2
4.	Національний механізм утвердження гендерної рівності	6	2	2	2
5.	Національний план дій на реалізацію Резолюції РБ ООН 1325	4	2	2	–
6.	Інституційні завдання сектору безпеки з реалізації порядку денного «Жінки, мир, безпека»	8	2	–	6
	Всього:	34	12	10	12

Здійснити пілотний аналіз наявних навчальних програм на відповідність принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та наявності цього компонента, зокрема, в програмах з питань конфліктів, вимушеного переселення, роззброєння, демобілізації, реінтеграції, доступу до правосуддя на базі ВІКНУ¹¹⁶

- Зробити пілотний аналіз на базі таких факультетів і кафедр:

Військовий гуманітарно-лінгвістичний факультет

Кафедри

- Кафедра військової педагогіки та психології
- Кафедра зарубіжної воєнної інформації
- Кафедра військової журналістики
- Кафедра військового перекладу та спеціальної мовної підготовки
- Центр інтенсивної мовної підготовки

Військовий факультет фінансів і права

Кафедри:

- Кафедра фінансів і права
- Кафедра топогеодезичного забезпечення
- Кафедра загальновійськових дисциплін

Факультет військової підготовки (офіцери запасу)

Кафедри:

- Військово-гуманітарної підготовки
- Військово-технічної підготовки
- Економіки та фінансового забезпечення
- Військового права та спеціальної мовної підготовки
- Тактики та загальновійськової підготовки

¹¹⁶ Військовий інститут Київського національного університету ім. Т. Шевченка

2. Здійснити облік наявних програм та компонентів з перелічених в пункті 1;
3. Розробити проекти програм і компонентів з інтегруванням принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків для визначених предметів та курсів;
4. Провести пілотне опробування програм і компонентів з інтегруванням принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
5. Підготувати пропозиції із впровадження з інтегруванням принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в інших навчальних закладах Міністерства оборони.

З урахуванням міжнародного та національного досвіду у сфері інтегрування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків підготовлені такі пропозиції:

- Скласти перелік дисциплін, програми яких необхідно перевірити на відповідність принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та можливість запровадження гендерного компонента.

Орієнтовний перелік

Кафедра військової педагогіки та психології:

- «Військова психологія»,
- «Теорія і методика виховної роботи»,
- «Військове навчання»,
- «Військове навчання і виховання»,
- «Воєнна політологія»,
- «Інформаційно-пропагандистське забезпечення військ (сил)»,
- «Воєнно-політична історія України», «Історія війн та воєнного мистецтва».

Кафедра зарубіжної воєнної інформації:

- «Міжнародна інформація»;
- «Міжнародні відносини»;

На кафедрі організовані та проводяться щорічні курси підвищення кваліфікації фахівців:

- інформаційно-аналітичного забезпечення інформаційно-психологічної протидії Збройних Сил України;
- з питань інформування громадськості та взаємодії із засобами масової інформації.

Кафедра військової журналістики:

- «Журналістика»;
- «Зв'язки з громадськістю».

Факультет військової підготовки (офіцери запасу)

Кафедра військово-гуманітарної підготовки:

- «Соціальна психологія»;
- «Психологія»;
- «Соціологія»;
- «Політологія»;
- «Історія Збройних Сил України», «Психологічні проблеми бойової діяльності».

Кафедра військового права та спеціальної мовної підготовки:

«Право збройних конфліктів» – військово-спеціальна дисципліна, предметом якої є правова регламентація порядку ведення бойових дій під час воєнних конфліктів міжнародного та внутрішньодержавного характеру.

«Правова робота в Збройних Силах України» – військово-спеціальна дисципліна, предметом якої є форми та методи діяльності юрисконсульта (помічника командира з правової роботи) із питань організації правової роботи у військовій частині.

«Військове документування та діловодство» – військово-спеціальна дисципліна, предметом якої є порядок організації документування та діловодства у військових частинах, установах.

«Військова адміністрація» – військово-спеціальна дисципліна, предметом якої є правова регламентація організації повсякденної діяльності військової частини.

«Особливості військових злочинів» – військово-спеціальна дисципліна, предметом якої є суспільні відносини, які виникають внаслідок скоєння військовослужбовцем суспільно-небезпечного діяння.

«Військовий переклад» – військово-спеціальна дисципліна.

- Провести консультативну зустріч з викладачами обраних дисциплін та виявити потреби в підвищенні обізнаності та навичок у впровадженні ґендерного компонента;
- Провести пілотні тренінги для курсантів і викладачів з ґендерної проблематики;
- Консультувати в процесі розробки пілотних курсів, програм, компонентів викладачів ВІКНУ.

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні